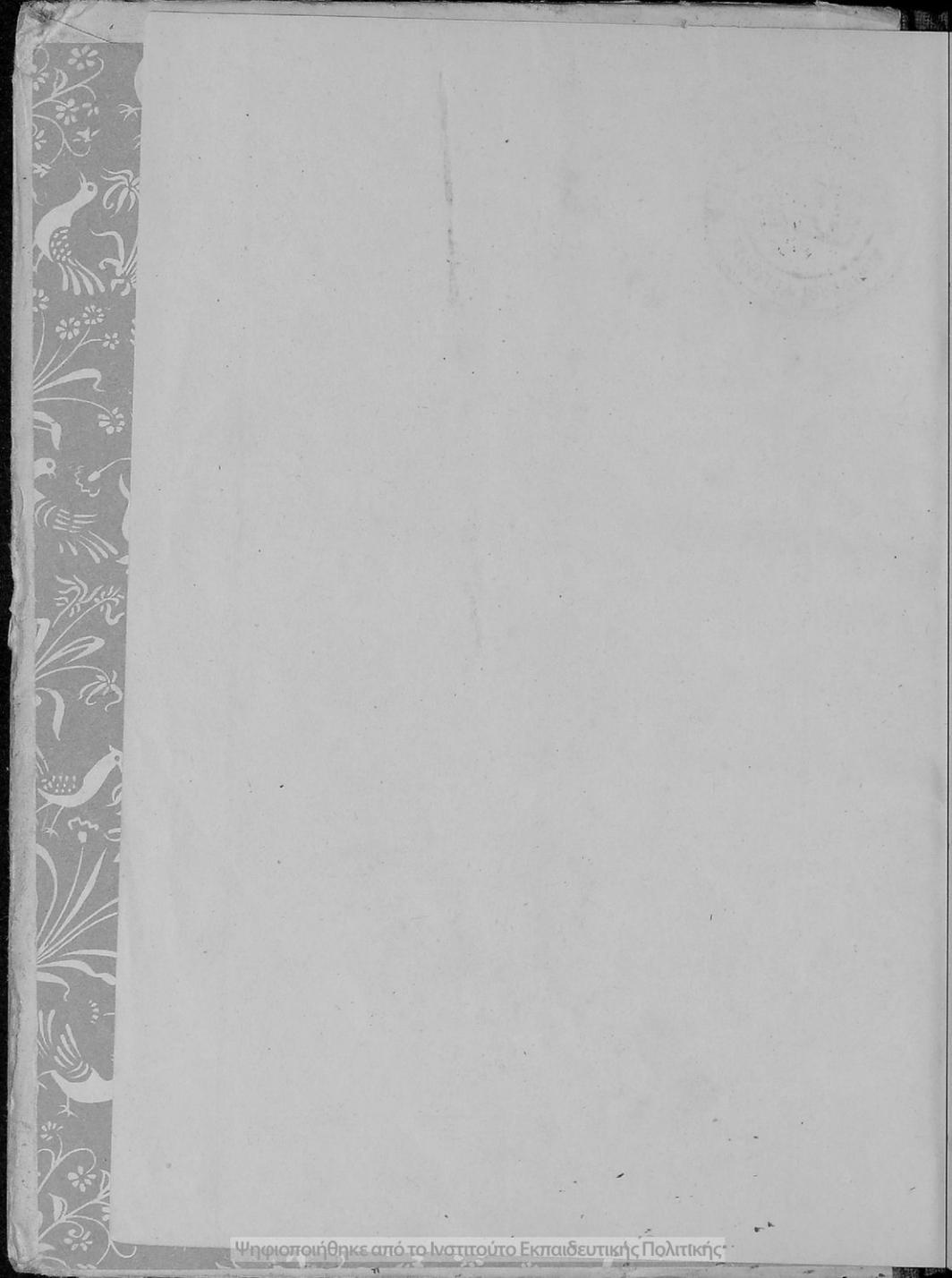

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Ε' Δημοτικού
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1949

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

46170

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΔΟΥ Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ
ΚΑΙ
Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ - Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΔΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1949

ΜΕΡΟΣ Α΄

Α΄. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΟΛΑ ΠΡΟΣΕΥΧΟΝΤΑΙ

ΟΛΑ προσεύχονται! καὶ γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ ἀστέρια
καὶ τὰ πουλιά, πού ἔχουνε στὰ σύννεφα λημέρια!
Καὶ ὅσα ἔχουνε ζωὴ καὶ ἐκεῖνα, πού δὲν ἔχουν,
καὶ ἐκεῖνα, ὅπου σέρνονται, καὶ ἐκεῖνα, ὅπου τρέχουν.
Ὅλα προσεύχονται! Τῆς γῆς τὸ ταπεινὸ χορτάρι,
ὁ ἥλιος ὁ περήφανος καὶ τ' ἀργυρὸ φεγγάρι,

ἢ θάλασσα, ὁ ποταμός, τὸ δάσος καὶ ἡ βρῦση.
Δὲν ἀπομένει τίποτε, χωρὶς νὰ προσκυνήση
καὶ δίχως νὰ προσευχηθῆ στοῦ κόσμου τὸν Πατέρα !

Προσεύχεται κ' ἡ νύχτα· προσεύχεται κ' ἡ μέρα,
κ' ἡ φλόγα, ποὺ σηκώνεται ἐπάνω κι ἀνεβαίνει,
ὅταν στὰ ἔρημα βουνὰ φτωχὸ βοσκὸ ζεσταίνει
κι ὁ ἥλιος ὅταν σ' ἄρρωστο ζωὴ καὶ ζέστη δίνει !
Τὸ σκουληκάκι τὸ κορμὶ στὸν ἥλιο σὰν ζεσταίνει,
τὸ χέρι ὅταν ἐλεῖ, ἡ γῆ ὅταν βλασταίνει,
καὶ τ' ἄνθος, ποὺ τριγύρω του σκορπίζει τὴν πνοή του,
καὶ εἶναι μυρισμένη του πνοή ἢ προσευχή του.

Προσεύχεται, ὅταν κανεὶς στὸ ἔργο του πιστεύη,
κάνει μεγάλη προσευχή τὸ χέρι, ποὺ δουλεύει !
Τὸ χέρι τοῦ μικροῦ παιδιοῦ προσεύχεται κι ἐκεῖνο,
ὅταν ἀνοίγη τὸ κλουβὶ στὸ σκλαβωμένο σπῖνο !
Προσεύχεσαι, ὅταν ζητᾶς ψωμὶ γιὰ ξένο στόμα !
κι ὅταν θυμᾶσαι τοὺς νεκροὺς, ποὺ κοιτώνται στὸ χῶμα.
Εἶναι ἅγια προσευχή τὸ γέρο νὰ ζεσταίνης,
καὶ τοῦ ἐχθροῦ σου τὴν πληγὴ μὲ δάκρυα νὰ πλένης.

Ἀχιλλεὺς Παράσχος

ΤΟ ΑΓΙΟ ΦΥΛΑΚΤΟ

Ὁ Μιχάλης Πέλεκας

Δὲν ἐπέρασαν πολλοὶ μῆνες, πὺδ ὁ Μιχάλης Πέλεκας ἦταν στρατιώτης, καὶ κηρύχθηκε στὰ 1912 ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος. Ὅπως σὲ ὅλα τὰ συντάγματα, ἔτσι καὶ στὸ μηχανικό, πὺδ ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες τὸ ἄκουσαν μὲ ἀκράτητο ἐνθου-

σιασμό. Οἱ στρατιῶτες εἰτοίμασαν τὰ ἐργαλεῖα των, γιὰ νὰ ἀναχωρήσουν γιὰ τὰ σύνορα καὶ ὁ Πέλεκας κατέβηκε στὸν Πειραιᾶ ν' ἀποχαιρετήση τὴ μητέρα του.

—Φεύγομε, Μάνα, γιὰ τὰ σύνορα. Ἔρθε ὁ καιρός. Πᾶμε νὰ λευτερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν' ἀνοιξώμε τὶς ἐκκλησίαις τὶς ἀλειτούργητες..... Φεύγω! τὴν εὐχή σου!

Ἄτάραχη τὸν ἄκουσε ἡ χήρα ἡ Σεριφιώτισσα.

— Μὲ τὴν εὐχὴ τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἶπε. Ἐκρυψε ἓνα δάκρυ, ποῦ κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικά της μάτια, κι ἔτρεξε νὰ τοῦ ἑτοιμάσῃ τὰ ἀσπρόρουχα. Ὑστερα κατέβασε ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα ἓνα μικρὸ Εὐαγγέλιο, ἅγιο φυλακτὸ τοῦ παπᾶ, τοῦ πατέρα της, ἔκαμε τὸ σταυρό της, τὸ φίλησε καὶ εἶπε :

— Πάρε το, παιδί μου, ὁδηγὸ σου καὶ φυλακτὸ σου !

Ὁ Μιχάλης τὸ ἔβαλε μὲ εὐλάβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτώνιό του, σὲ μία ἐσωτερικὴ τσέπη.

Ὅλα τὰ ἀγαποῦσε ὁ Μιχάλης τὰ πατρογονικὰ κειμήλια καὶ ὅλα τὰ σεβόταν, ἀλλὰ πῶς πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, πολύτιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπά, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, ὅταν ἐπῆγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ Ἱεροσόλυμα. Μέσα στὸ πρῶτο φύλλο μάλιστα ὁ Πατριάρχης εἶχε γράφει καὶ τὸ ὄνομά του, ὅταν τὸ χάριζε στὸν Πάτερ Κοσμᾶ.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια μεγάλωσε ὁ Μιχάλης. Κάθε Κυριακὴ ἐδιάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας δυνατὰ νὰ τὸ ἀκούῃ καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἢ μητέρα του. Καὶ ἐκείνη, καθισμένη στὸ σκαμνάκι της, ἐκινουῖσε σιγὰ σιγὰ τὸ κεφάλι, μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ οὐράνια χαρὰ ψιθυρίζοντας :

— Προσκυνῶ τὸ λόγο Σου, Χριστέ μου... προσκυνῶ τὸ λόγο Σου...

Καὶ τώρα πάλι, ποῦ ἔφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι του, τὸ ἔπαιρνε μαζί του σύντροφο καὶ βοηθό.

Ἐπῆρε λοιπὸν τὰ ρούχα του καὶ ξεκίνησε νὰ φύγῃ.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ, παιδί μου ! Ὁρα καλὴ ! ψιθύρισε ἡ μάνα, ἡ νησιώτισσα, ἡ χαροκαμένη. Καὶ στάθηκε παλληκαρίσια στὴν ἐξώθυρα, δυνατὴ καὶ ἀδάκρυτη, ἕως ὅτου χάθηκε τὸ παιδί της στὸ βᾶθος τοῦ δρόμου.

Ὅπως ὅλα τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ, ἔτσι καὶ τὸ μηχανικὸ δοξάσθηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα τοῦ Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Ἐσήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε τὸ πεζικό, ἔδωσε χέρι στὰ πυροβόλα. Πολλὲς φορὲς ἐχύθηκε στὴ φωτιά καὶ βγήκε δράκος ἀνίκητος. Ἐγινε κοσμαγάπητο.

Ὁ Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. Ἡ μὲ τὴ σκαπάνη δούλευε ἢ μὲ τὸ τουφέκι, ἦταν τρομερός.

— Ἀπὸ σίδερο εἶναι αὐτὸς ὁ Σεριφιώτης ; ἔλεγε ὁ λοχίας του· οὔτε κούραση τὸν πιάνει οὔτε σφαῖρα.

Καὶ ὁ λοχαγὸς του πάλι περνώντας κάποτε ἀπὸ κοντὰ του ἄπλωσε ἐλαφρὰ στὸν ὄμο του τὸ χέρι καὶ εἶπε :

— Εὔγε, παλληκάρι μου !

Ὁ Μιχάλης χαμογέλασε εὐχαριστημένος. Καὶ ὅταν ἄλλοτε εἶχαν καταυλισμὸ καὶ ἀνάπαυση, ξαπλωνόταν παράμερα, ἔβγαζε ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ ἱερὸ βιβλίον καὶ ἀρχίζε νὰ διαβάξῃ :

«Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτὴρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;
Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω ;»

Ὑστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἡ σημαία μας ἔφθασε ἐμπρὸς στὰ Γιαννιτσά. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, πού ἔφευγαν νικημένα ἀπὸ δύο ἑβδομάδες, ἐστάθηκαν ἐκεῖ μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἱερὴ τῶν πόλη. Ἄδικος κόπος. Ποιὸς ἤμποροῦσε νὰ σταματήσῃ πιά τὴν Ἑλλάδα, πού ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο, πού ἔδειχνε τὸ δάκτυλο τοῦ Θεοῦ ; Κανείς ! Καὶ ἡ μάχη ἄρχισε. Ὁρμησαν τὰ πεζικά, μούγκρισαν τὰ πυροβόλα, ἀναψε ὁ τόπος.

— Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ ! φώναξε σὲ μιὰ στιγμή ὁ Μιχάλης Πέλεκας σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε

τὰ λόγια, πὺν ἄκουσε ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, ὅταν ἦταν μικρός:
«Κῦμα θὰ γίνῃ μιὰ μέρα ἢ Ἑλλάς νὰ καταπιῇ τὸ βράχο!»

Ὁ ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλοῦσε ἀντικρὺ τὰ νερά του· βραχνὰ καὶ ξέμακρα βογγοῦσαν τὰ τουρκικὰ πυροβόλα.

Σκληρὴ ἦταν γιὰ τὸ στρατό μας ἡ ἐπίθεση. Ὁ ἐχθρὸς ἦταν καλὰ ὠχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές, ἐνῶ οἱ δικοὶ μας εὐρίσκονταν στὴν πεδιάδα χωρὶς προχώματα καὶ πολλὲς φορὲς ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ περνοῦν παραπόταμα, τρία μέτρα βάρθος.

Ἐξαφνα ἤρθε μιὰ διαταγή:

— Νὰ γεφυρωθῇ τὸ ποτάμι!

Ἦταν ἓνα βαθὺ παρακλάδι τοῦ Λουδία.

Τὸ μηχανικὸ ἔτρεξε ἐκεῖ. Οἱ ἄνδρες ἄρχισαν τὴ δουλειὰ γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῇ τὸ γεφύρι, νὰ περάσῃ ὁ στρατὸς ὁ νικητῆς. Ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι τὸ ἐνοιωσαν καὶ τοὺς ἔβαλαν στὸ σημάδι μὲ τὸ πυροβολικὸ των.

Οἱ ἄνδρες ὅμως τοῦ μηχανικοῦ ἔμεναν ἀτρόμητοι στὸ ἔργο των. Τὰ ἐργαλεῖα δούλευαν καὶ ὁ κρότος ἀκούοταν γρήγορος, βιαστικός, ἐπίμονος. Τὸ πυροβολικὸ μας θέλησε νὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ οἱ ἑλληνικὲς ὀβίδες περνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των καὶ ἔσκαζαν πέρα στὶς ἐχθρικὲς πυροβολαρχίες.

Οἱ Τοῦρκοι κατάλαβαν τὸν κίνδυνο. Ἄν οἱ Ἕλληνες περνοῦσαν τὸ ποτάμι, ἦσαν χαμένοι. Τάγματα πυκνὰ πεζικοῦ ἔτρεξαν τότε κατὰ τὸ παραπόταμο καὶ ἄρχισαν νὰ ρίχνουν μὲ πείσμα. Τρομερὴ ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἀφήκαν τὰ ἐργαλεῖα καὶ ἔπιασαν τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι δούλευαν στὸ γεφύρι.

Ὁ σάτυρος τὸν Ὀ Μιχάλης ἔρριξε μιὰ
ματιὰ γύρω καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπημένους του
συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰν λιοντά-
ρια. Σήκωσε σὲ μιὰ στιγμή τὴν ψυχὴ του
στὸ Θεὸ καὶ εἶπε μέσα του :

— Κύριε, Κύριε, βοήθει τὴν Ἑλλάδα μας !

Τίποτε ἄλλο. Ἐπειτα ξανάπιασε τὴ δουλειά.

Ἐξαφνα ἔνοιωσε ἓνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰν νὰ τὸν ἔ-
σπρωξε κανεὶς πίσω· λίγο ἔλειψε νὰ πέση. Ἀλλὰ τὴν ἴδια
στιγμὴ ἄκουσε ἀπὸ πίσω ἓνα δυνατὸ θόρυβο· ἐγύρισε καὶ εἶ-
δε. Ἦταν τὸ πεζικό, ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυρο-
ποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα, καὶ οἱ Τοῦρκοι πῆραν δρόμο,
ξαλισμένοι ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ πυρά. Τὸ γεφύρι στήθηκε, τὰ
στρατεύματα πέρασαν κυνηγώντας τὸ νικημένο ἐχθρό, ποὺ
σκόρπιζε κατὰ τὴ Θεσσαλονίκη.

— Τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στὴν ἐκκλησίᾳ του θὰ λειτουρ-
γηθοῦμε..., συλλογίσθηκε ὁ Μιχάλης καὶ ἓνα κρυφὸ δάκρυ
χαρᾶς κατέβαινε στὸ πρόσωπό του.

Δὲν ἐπέρασαν στιγμὲς καὶ εἶδε τὸ Γεράσιμὸ Κεφαλλονί-
τη, συστρατιώτη του, πλάγι.

— Ἔ, Πέλεκα ! τοῦ φώναξε.

— Ἐδῶ εἶσαι καὶ σύ ; εἶπε ὁ Μιχάλης.

— Ἐδῶ καὶ ὄλο ἐμπρός ! ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ξαφνίσθηκε καὶ δείχνοντας τὸ
στήθος τοῦ Μιχάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιάς, εἶπε :

— Μωρὲ Πέλεκα, μία τρύπα ἔχεις ἐδῶ !

Ὁ Μιχάλης εἶδε καὶ τὰ ἔχασε. Γρήγορα ὅμως θυμήθηκε
τὸ τράνταγμα, ποὺ ἔνοιωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατάλα-

βε και ξεκουμπώνοντας τὸ χιτώνιό του ἔβγαλε τὸ Εὐαγγέλιο.

Οἱ ἄνδρες τὸν περικύκλωσαν περίεργοι νὰ ἰδοῦν. Ὁ Μιχάλης τὸ σήκωσε ψηλὰ καὶ ἔδειξε τὸ ἱερὸ βιβλίον τρυπημένο ἀπὸ σφαῖρα. Ἡ σφαῖρα εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἐξώφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῆ στὸ βιβλίον ἕως τῆ μέση.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε!... εἶπε ὁ Γεράσιμος Κεφαλλονίτης καὶ ἔκαμε τὸ σταυρό του.

Καὶ οἱ ἄλλοι ἄνδρες ἔκαμαν τὸ ἴδιο. Ὁ Μιχάλης ἐφίλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε μὲ εὐλάβεια στὸ χιτώνιό του.

«Ἡ πίστις σώζει», λέγει ἓνας θεῖος λόγος. Ὁ Μιχάλης Πέλεκας εἶχε πάντοτε ἀσάλευτη πίστη μέσα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ πολλὰ μάχες ἐπολέμησε καὶ πολλὰ φορὲς ἐκινδύνευσε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸ δεύτερο πόλεμο. Ἀλλὰ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μητέρας του τὸν ἐφύλαξαν.

Ὅταν ἔγινε εἰρήνη καὶ γύρισε τὸ μηχανικὸ στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τοὺς πρῶτους, ποὺ πήδησαν στὴν προκυμαῖα, ἦταν καὶ ἓνας ὑψηλός, γιγαντώσωμος λοχίας, ποὺ ἔψαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τοὺς δικούς του. Μία γυναίκα μὲ νησιώτικη μανδήλα χύθηκε μέσα στὸ πλῆθος καὶ ἀγκάλιασε τὸ λοχία.

— Μιχάλη μου, παιδί μου, Δόξα νὰ ἔχη ὁ Ὑψιστος!

Ἦταν ἡ κυρα - Δημήτρανα, ἡ Σεριφιώτισσα, ποὺ δεχόταν τὸ γυιὸ της νικητῆ, μὲ δύο γαλόνια στὸ χέρι τώρα.....

Ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας δὲν εἶναι πιὰ στρατιώτης. Ἐπῆρε τὴν ἀφεσὴ του, ξαναγύρισε στὸ ἐργοστάσιο καὶ εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

Ὑψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρα - Δημήτρανα τὸ ἅγιο φυλακτό, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου της παιδιοῦ!

Στέφανος Δάφνης

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Γλυκειά τοῦ κόσμου Δέσποινα, μιὰ χάρη θέλω νὰ μοῦ κάνης:
τὸ χέρι μου νὰ γιάνης,
τὸ χέρι, ποῦ λαβώθηκε βαριά ἀπὸ τὸν ἐχθρό μου
καὶ σκλαβωμένο τώρα στέκει,
γιὰ νὰ μπορέσω γρήγορα νὰ ξανακάνω τὸ σταυρό μου,
νὰ ξαναπιάσω τὸ ντουφέκι !...

Δὲν εἶμαι ἐγὼ τὸ Ἄδικο, τὸ Δίκιο εἶμ' ἐγώ,
δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ κατακτητής, ἐγὼ εἶμ' ἡ Ἑλλάδα,
κι ἔστησα ἐδῶ τὴ λόγχη μου ἀλύγιστη λαμπάδα
τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ!
Νὰ πολεμάω μερόνυχτα, ὦ Ἅγια Παρθένα,
γιὰ τὴν Πατρίδα ὄρθιος, γονατιστὸς γιὰ Σένα !...

Τίμος Μωραΐτινης

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΤΕΛΕΤΕΣ

Ὁ τίμιος Σταυρός. Ὁ Ἡράκλειος δὲν ἦταν μόνο γενναῖος βασιλεὺς· ἦταν ποτισμένος ἀκόμη μὲ βαθειὰ πίστη στὸ Θεό· καὶ τὴν πίστη του αὐτὴ κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ ὀλόκληρη στὸ λαὸ καὶ τὰ στρατεύματά του, γιὰ νὰ τιμωρήσουν τοὺς ἐχθροὺς τῆς θρησκείας καὶ τῆς χώρας, τοὺς Πέρσες καὶ τοὺς συμμάχους των Ἀβάρους.

Ἐπτὰ χρόνια πολέμησε ὁ Ἡράκλειος μὲ τοὺς Πέρσες, ἕως ὅτου τοὺς ἀνάγκασε νὰ δεχθοῦν τὴν εἰρήνην καὶ νὰ περιορισθοῦν στὰ παλιά των σύνορα. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ ξεκίνησε γιὰ τὴν ἐκστρατεία αὐτὴ ἕως τὴν τελευταία στιγμή, πάντοτε κρατοῦσε τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ στὰ χέρια. Αὐτὴ ἔδωσε καὶ σ' αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιῶτες του θάρρος νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ νικήσουν.

Χάρις στὸν ἥρωικό καὶ εὐσεβῆ βασιλέα ἡ βυζαντινὴ αὐ-

τοκρατορία σώθηκε ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο ἕως τώρα κίνδυνο. Μυριάδες αἰχμάλωτοι, ἄνδρες καὶ γυναικόπαιδα, καὶ ὁ ἴδιος ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Ζαχαρίας, ἐλευθερώθηκαν· οἱ ἀνατολικὲς ἐπαρχίαι ἀνέπνευσαν καὶ ἡ βασίλισσα πόλη κοιμᾶται πιά ἡσυχῇ.

Ὁ δοξασμένος ὅμως αὐτοκράτωρ δὲν ἐθεωροῦσε γιὰ μεγαλύτερό του κατόρθωμα τὶς λαμπρὲς νίκες του, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀπελευθέρωσε τὸν τίμιον Σταυρὸ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Περσῶν. Δεκαπέντε χρόνια πρωτότερα οἱ Πέρσες, ὅταν ἐκυρίευσαν τὰ Ἱεροσόλυμα, μαζί μὲ τὰ ἄλλα λάφυρα εἶχαν πάρει, γιὰ νὰ χλευάσουν τοὺς χριστιανούς, καὶ τὸν τίμιον Σταυρὸ, ποὺ δέχθηκε στὸ Γολγοθᾶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ χριστιανικὴ παράδοση ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἁγία Ἑλένη, ἡ μητέρα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, εὗρηκε πρώτη τὸν τίμιον Σταυρὸ θαμμένο στὰ χώματα τοῦ Γολγοθᾶ. Καὶ τὸν ἀνύψωσε μὲ τὰ ἴδια βασιλικά της χέρια στὴν παλιά Του θέση.

Ὁ εὐσεβὴς λοιπὸν Ἡράκλειος πρῶτο ὄρο τῆς συνθήκης μὲ τοὺς Πέρσες ἔβαλε νὰ τοῦ δώσουν τὸ ζωοποιὸ Σταυρὸ. Καὶ στὰ 628—Σεπτέμβριον μῆνα—γυρίζοντας στὴν πρωτεύουσα Τὸν ἔφερε μαζί του, ὡς τὸ πολυτιμότερο τρόπαιο· ἔπρεπε νὰ προσκυνήσουν οἱ χριστιανοὶ τὸν Σταυρόν, ποὺ τοὺς ἔδωσε τὴ δύναμη νὰ νικήσουν, προτοῦ Τὸν ἀνυψώσουν στὴν ἱερὴ θέση Του.

Ἡ μεγάλη πομπή. Ὅταν ἔφθασε ὁ Ἡράκλειος στὴν ἀπέναντι τῆς πρωτεύουσας ἀσιατικὴ ἀκτὴ, ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅλης τῆς γύρω περιόχης ἔτρεξαν νὰ τὸν ὑποδεχθῶν.

Ἐμπρὸς πήγαινε ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ γυιὸς τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος· ἀκολουθοῦσε ἡ Σύγκλητος, ὁ κληρὸς, οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς. Σὲ ὄλη τὴ διαδρομὴ ἔψαλλαν ὕμνους στὸ Θεὸ καὶ ἔλεγαν ἐπαίνους στὸ νέο Ἀλέξανδρο, ποὺ νίκησε τοὺς ἴδιους ἐχθροὺς τοῦ ἐλληνισμοῦ, τοὺς Πέρσες.

Συγκινητικὴ ἦταν ἡ στιγμή, ποὺ συναντήθηκαν πατέρας καὶ γυιὸς· ὁ διάδοχος ἔπεσε μὲ λυγμοὺς στὰ πόδια τοῦ πατέρα του. Ὁ Ἡράκλειος ἐσήκωσε ἀμέσως ἐπάνω τὸ παιδί του, τὸ ἀγκάλιασε καὶ τὸ φίλησε δακρυσμένος· ἔτσι ἀγκαλιασμένοι πατέρας καὶ γυιὸς ἔχυσαν ἀφθονὰ δάκρυα, ποὺ πότισαν τὴ γῆ.

Τὸ θέαμα συνεχίνησε βαθιὰ τὰ πλήθη, ποὺ ξέσπασαν καὶ ἐκεῖνα σὲ δάκρυα θερμά· γι' ἀρκετὴ ὥρα δὲν ἄκουες παρὰ λυγμούς, λυγμούς, λυγμούς!

Δέκα χρόνων παιδί ἄφησε ὁ Ἡράκλειος τὸ διάδοχο, πρὶν ξεκινήσει γιὰ τὸν πόλεμο· τὸν εἶχε ἐμπιστευθῆ, ὅπως εἶπε τότε, στὸ Θεό, στὴ Θεοτόκο καὶ στὰ χέρια τοῦ πατριάρχη. Καὶ τώ-

ρα ἦταν ἔφηβος. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Θεοτόκος ἐπροστάτευσαν τὸν Ἡράκλειο καὶ τὸ παιδί· καὶ ὁ πατριάρχης παραδίνει στὰ χέρια τοῦ γενναίου πατέρα τὸν ἀγαπημένο του γιό.

Πῶς νὰ ὀνομάση κανεὶς τὴν ἐπιστροφή ἐκείνη τοῦ Ἡρακλείου στὴν πρωτεύουσα; Ἦταν τάχα ἓνας συνηθισμένος θρίαμβος, πὺν ἔκανε ὁ νικητὴς αὐτοκράτωρ; Ἦταν μία εὐλαβὴς λιτανεία, πὺν συγκινεῖ τὶς καρδιὲς τῶν χριστιανῶν; Ἦταν καὶ τὰ δύο μαζί; Ὅ,τι ὅμως καὶ νὰ ἦταν, λίγες, πολὺ λίγες, φορὲς συμβαίνουν τέτοια στὴν ἱστορία.

Ἐμπρὸς ἔμπρὸς πηγαίνει ὁ τίμος Σταυρός. Ἀξιωματικοὶ τὸν κρατοῦν μὲ εὐλάβεια καὶ γύρω — δεξιὰ, ἀριστερά, πίσω — ἔξαπτέρυγα χρυσὰ καὶ λάβαρα πολύτιμα καὶ εἰκόνες ἀσημένιες καὶ χρυσές, καὶ σταυροὶ καὶ λαμπάδες ἀναμμένες.

Κατόπιν ἀκολουθοῦσε ἡ χρυσὴ εἰκόνα τῆς Ὁδηγήτριας. Δύο διάκοι τὴ σηκώνουν στὰ χέρια.

Ἀπὸ τὰ χεῖλη ὄλων ἀνεβαίνει ὁ ὕμνος τοῦ Ἀκαθίστου,

γιατί κανείς δὲν ἐκάθησε τὴ βραδιά ἐκείνη, ὅταν τὸν ἐπρωτό-
 ψαλλαν στὴν Παναγία, ποὺ βοήθησε τοὺς λίγους Χριστια-
 νοὺς νὰ διώξουν, ἐδῶ καὶ δύο χρόνια, τοὺς Ἀβάρους ἀπὸ τὴν
 Κωνσταντινούπολη :

«Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ τὰ νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα
 τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις Σου, Θεο-
 τόκε. Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων
 με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κρᾶζω Σοι· Χαῖρε, νύμφη
 ἀνύμφευτε ! ».

Ἀκολουθεῖ ἀμέσως ἡ βασιλικὴ ἄμαξα, ποὺ τὴ σύρουν
 τέσσαρες ἐλέφαντες.

Ὁ πατριάρχης μὲ τὸ ἀσημένιο θυμιατὸ θυμιατίζει μὲ
 σμύρνα καὶ λιβάνι, προσεύχεται καὶ ψάλλει τὸν ὕμνο, ποὺ
 συνέθεσαν ἐξεπίτηδες γιὰ τὴ νίκη ἐναντίον τῶν Περσῶν :

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κλη-
 ρονομίαν Σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δαρούμε-
 νος καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα!».

Τὸ πλῆθος, ἀνάμεικτοι ὅλοι, πλούσιοι, ἄρχοντες, καὶ πτωχοί, ἴσοι καὶ ἀδελφωμένοι, κρατοῦν στὰ χέρια κλαδιά ἐλιᾶς καὶ ἀναμμένες λαμπάδες. Ὅλοι ψάλλουν τὸν ὕμνο.

Ἀλλὰ ἐπάνω ἀπὸ ὅλες τὶς φωνές ἀκούεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ βασιλικὸ ἄρμα ἡ τρομουλιαστὴ ἀπὸ τὴ μεγάλη συγκίνηση φωνὴ τοῦ Ἡρακλείου, ποῦ συνοδεύει τὴν ψαλμωδιὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ πατριάρχου. Τί ὄμορφα ποῦ εἶναι!

Σταυροπροσκύνησις. Ἡ πομπὴ ὅλο καὶ προχωροῦσε κι ἔφθασε τέλος στὸ ναὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅπου ἔγινε ἡ πανηγυρικὴ δοξολογία καὶ ἡ πρώτη « Σταυροπροσκύνησις ». Ὁ τίμιος Σταυρὸς ἀπετέθη ἔπειτα στὸ ναὸ τῆς Θεοτόκου στὶς Βλαχέρνες.

Ἀρχετοὺς μῆνες συνεχίζόταν ἐκεῖ ἡ « Σταυροπροσκύνησις ». Ἀπὸ τὴν πιὸ ἀπόμερη ἄκρη τῆς αὐτοκρατορίας ἤρθαν οἱ χριστιανοὶ νὰ προσκυνήσουν τὸν τίμιον Σταυρό.

Ὁ Ἡράκλειος δὲν ἐλησμόνησε τὸ χρέος του. Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 629 ἔπλευσε στὴ Συρία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔφθασε στὴν ἱερὴ πόλιν καὶ ἔφερε τὸ τιμιώτατο κειμήλιον. Τὸ παρέδωσε σὺν καὶ ἀκέραιο στὸν πατριάρχη Ζαχαρία καὶ στὶς 14 Σεπτεμβρίου ἀνύψωσε στὴν παλιὰ του θέση « τὸν ζωοποιὸν Σταυρόν ».

Πεζὸς καὶ ἀνυπόδητος ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος, ἐπῆγε ἕως τὸ Γολγοθᾶ κρατώντας μόνος του « τὸν τίμιον Σταυρόν ». Πατριάρχης, κληρὸς καὶ λαός, ποὺ οἱ περισσότεροὶ εἶχαν δοκιμάσει τὰ δεινὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀκολούθησαν δακρυσιμένοι. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των ἀνέβαινε ἡ εὐχαριστία πρὸς τὸ Ἀνθρωπὴ των ἀπὸ τοὺς Πέρσες, τὸ Ἀνθρωπὴ τοῦ κόσμου : « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου !... »

Τὰ εὐσεβῆ ἔργα του. Περισσότερα ἀπὸ 1300 χρόνια ἐπέρασαν ἀπὸ τότε ὁ Ἡράκλειος λησμονήθηκε ἴσως καὶ ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία δὲν ὑπάρχει πιά. Ἀλλὰ ζοῦν ἀκόμη — καὶ θὰ ζοῦν, ἕως ὅτου ὑπάρχουν Ἕλληνες — οἱ δύο τελετῆς, τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου καὶ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Εἶναι τελετῆς θρησκευτικῆς καὶ ἔθνικῆς μαζὶ καὶ ἐπαναλαμβάνονται κάθε χρόνο τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὄρα· τίς καθιέρωσαν ὁ Ἡράκλειος καὶ ἡ Ἐκκλησία, εὐχαριστήρια στὴν Πανάγια, ποὺ βοήθησε τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἔδωξε ἀπὸ τὴν Πόλιν τοὺς Ἀβάρους, εὐχαριστήρια στὸ Θεό, ποὺ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Σταυροῦ Του ἔσωσε ἀπὸ τοὺς Πέρσες τὴ χώρα.

Πόσο συγκινοῦν τὴν ἑλληνικὴ χριστιανικὴ ψυχὴ, γιὰ τῆς θυμίζουσαν τί δύσκολους καιροὺς πέρασαν ἡ πατρίδα καὶ ἡ θρησκεία ! Οἱ χριστιανοὶ ἐπολέμησαν νὰ σώσουν τὴ θρησκεία των, καὶ ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἄπλωσε τὴν εὐεργετικὴ τῆς δύναμιν καὶ προστάτευσε τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὴν πατρίδα των !

Με εὐλάβεια καὶ συγκίνηση σὺς 14 Σεπτεμβρίου ἀκούουν οἱ χριστιανοὶ τὸν ὑπέροχο ὕμνο καὶ τὸν ἐπαναλαμβάνουν :

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου ... »

Καὶ ζητοῦν νὰ μὴ παύσῃ νὰ τοὺς χαρίζῃ τὴν προστασία Του...

Καὶ κάθε χρόνο τὴν Παρασκευή τῆς πέμπτης ἐβδομάδος τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς, ποὺ γίνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου, πλημμυρίζουν τοὺς ναοὺς σὲ κάθε γωνία τῆς γῆς νὰ προσευχηθοῦν. Ὅπου ὑπάρχει ἐλληνικὴ ἐκκλησία, πλούσια ἢ πτωχὴ, ἐλεύθερη ἢ σκλαβωμένη ἢ στὰ μακρυνὰ τὰ ξένα, μὲ κατάνυξη καὶ δάκρυα θὰ ἀκούσουν οἱ χριστιανοὶ πρῶτα τὸ χορὸ νὰ ψάλῃ τὸν περιώνυμο ὕμνο :

« Τῆ ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ τὰ νικητήρια !... ».

Καὶ ἔπειτα ὁ ἀγαθὸς ἀπρομάλλης ἱερεὺς μὲ φωνὴ ὄλο συγκίνηση ἐμπρὸς στὴν εἰκόνα τῆς σεμνῆς Θεοτόκου θὰ εἶπῃ τοὺς γλυκοὺς στίχους τῶν γλυκυτάτων χαιρετισμῶν Τῆς :

Χαῖρε, δι' ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμψει

Χαῖρε, δι' ἧς ἡ ἀρὰ ἐκλείψει

Χαῖρε, τοῦ πεσόντος Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις

Χαῖρε, τῶν δακρῶν τῆς Εὐῆς ἡ λύτρωσις...

Χαῖρε, ἀστραπὴ τὰς ψυχὰς καταλάμπουσα

Χαῖρε, ἅς βροντῇ τοὺς ἐχθροὺς καταπλήττουσα

Χαῖρε, ὅτι τὸν πολύφωτον ἀνατέλλεις φωτισμόν

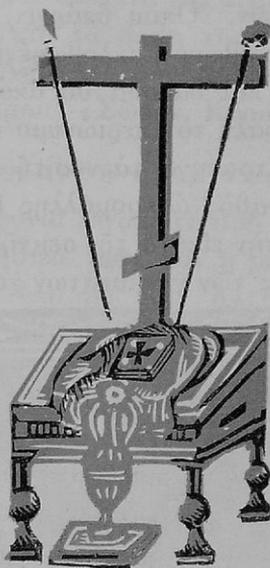
Χαῖρε, ὅτι τὸν πολίρρυτον ἀναβλύζεις ποταμόν...

Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε !

Καὶ τότε οἱ χριστιανοὶ κλαίουν, κλαίουν εὐχαριστημένοι,

γιατί αισθάνονται, ότι ή Παναγία είναι κοντά των, έτοιμη
νά τους παρηγορήση, νά τους πονέση, νά τους βοηθήση σε
κάθε δύσκολη στιγμή τής ζωής των...

N. A. Κοτόπουλος

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ὁ ξανθὸς ἐπισκέπτης. Ἡ χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φορικτὴ πείνα, ἀρρώστια καὶ δυστυχία μάστιζαν τὸν τόπο. Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος τὸ ἐπαίριαν οἱ Γερμανοί· καὶ ὅ,τι ἄφηναν ἐκεῖνοι τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοὶ καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στη γενική αυτή δυστυχία ο Θεοδωράκης και η Φανή ἦσαν ὄρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμανοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 43, γιὰ τὸν ἔπιασαν—ἔλεγαν—σὲ μίᾳ σιδηροδρομικῇ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. Ἔτσι ἔμειναν τὰ δύο παιδιὰ μόνον στὸν κόσμον μὲ τὴ μητέρα των, μόνον καὶ ἀπροστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ κυρὰ Ἄννα δὲν ἐλύγισε. Ἐκρυψε τὰ κατάβραθα τῆς καρδιᾶς τὸν πόνο της καὶ ἄρχισε νὰ ξενοδουλεύῃ, γιὰ νὰ ζήσει τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν ἐπρόφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, ποὺ ἔδερε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθαναν ὅλα αὐτὰ, ἔπεσε καὶ στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Πέρασε βέβαια τὸ κακό, ἀλλὰ ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη δὲν ἠμπούρεσε νὰ ἐργασθῆ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων εὗρηξε τὸ πτωχικὸ σπιτάκι—ἓνα δωμάτιο ὄλο ὄλο—ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ μητέρα, ἄδειο ἀπ' ὅ,τι φέρνει τὴ χαρὰ.

Τὰ δύο παιδιὰ—10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ἡ κορούλα—ἔκαμαν τὴν προσευχούλα των καὶ κοιμήθηκαν νηστικά, γιὰ τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιὰ νὰ ἔβλεπαν τὰ καυμένα στὸν ὕπνον των!

Ἡ ἄμοιση μητέρα ἄναψε τὸ καντήλι, γονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρακάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι Τῆς, τὸ μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὄρφανὰ.

Πῶς ἦρθαν τὰ ἐφεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἄνδρα της!... Δάκρυα πλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ξέσπασαν σὲ θρήνον.

Ἄλλὰ ὁ θρήνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀ-

ποκοιμήθηκε και εκείνη. Ὡρες πέρασαν και ἡ κυρά Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἄκουσε νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες, πού καλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη γιορτή.

Θέλει νὰ σηκωθῆ νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλυτα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία και ὁ πόνος τὴν κρατοῦν δεμένη μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι νόμισε, ὅτι κτύπησαν τὴ θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, πού οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῆ.

Κάποιος πέρασε μέσα ἐλαφρά, σὰν νὰ πατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν;

Ἄνοιξε τὰ μάτια της νὰ ἰδῆ· τῆς φάνηκε, ὅτι τὰ ἀνοιξε, και εἶδε τότε, ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε και ἦταν ἄγγελος.

Ἔκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ρωτήσῃ ποιὸς ἦταν αὐτὸς μὲ τὴν οὐράνια εὐμορφιά, ἀλλὰ ὁ βαρὺς ὁ ὕπνος δὲν τὴν ἄφηνε.

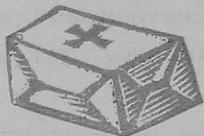
Ὁ Ἐπισκέπτης προχώρησε δύο τρία βήματα και ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ. Ἄπλωσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, πού εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιά οὐλή. Τὰ χᾶιδεψε και ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλὰ ἀπαλὸ και γλυκὸ χύθηκε γύρω και φώτισε σὰν γελασιὸς ἀνοιξιᾶτικος ἥλιος· τοὺς χαμογέλασε και ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα πλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, Σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τίς θεῖες πληγές Σου!

Και μὲ καρδιὰ πλημμυρισμένη λαχτάρα και πόθο ἐπετάχθηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια Του νὰ τὰ ἀσπασθῆ, νὰ τὰ βρέξῃ

μέ τὰ δάκρυά της. Ἀλλά, ὅταν εὐρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς Ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῆ.

Τὸ ὄνειρο εἶχε σβῆσει. Μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ τραμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

Τὸ χάριτο κιβώτιο. Ἔκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μία ματιὰ στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοοῦλα των ἀκούσαν ἐλαφρά· ἐκοιμῶνταν ἡσυχὰ ἡσυχὰ, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια Ἐκείνου μὲ τὴν παλιὰ οὐλή.

Ὅταν ὁμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἓνα κιβώτιο χάριτο, σὰν ἐκεῖνο, ποὺ ἄφησε ὁ θεῖος Ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ πῆρε στὰ χέρια· τῆς φάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἀνοιξε· ὦ, τὸ θαῦμα! χίλια δύο καλά.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! Εἶπε πάλι, καὶ ἄρχισε νὰ φωνάζη μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της.

— Θεοδώρακη, Φανή! Ξυπνήστε! Σηκωθῆτε γρήγορα!

Καὶ τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιά ξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸ βαθὺ πρωινὸ ὕπνο καὶ καθισμένα στὸ κρεββάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια των. Τρομαγμένα ἀπὸ τὸ ἀγουροξύπνημα ρώτησαν μὲ ἀπορία:

— Γιατί, μανούλα, μᾶς ξύπνησες τόσο πρωί;

— Ἐλάτε, ἐλάτε γρήγορα νὰ ἰδῆτε, τοὺς ἀπῆντησε καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ ἰδοῦν! Ἐπάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια ὑποδήματα, ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἓνα κοστούμει γιὰ ἀγόρι, ἓνα φορεμα-

τάκι ζεστό για κοριτσάκι· ένα ὕφασμα μάλλινο για γυναικειό φόρεμα· δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα και ἕνας σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς με μηχανή, σκευοφόρο και βαγόνια.

Τὰ παιδιὰ δὲν ἐχόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν και τὰ δάκτυλά των ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Ἀπὸ κάτω ἦταν και δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κουτιά, κουτιά, κουτιά, χάρτινα και τενεκεδένια. Ἄλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια, ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νοπὸ βούτυρο, ἄλλα φυστίκια, γαλετάκια, ζάχαρη, σοκολάτα, τσάϊ, καραμέλες, ἀφράτα μπισκότα· ὡς και βῶλοι ἦσαν μέσα νὰ παίζουν παιδιὰ.

Τὰ ὄρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιὸς τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολύτιμα πράγματα!

Και ἐκπληκτα ρώτησαν :

— Ποιὸς τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα ;

— Ὁ καλὸς Χριστὸς ! Τὸν εἶδα με τὰ μάτια μου !

Ὁ Θεοδωράκης, ἀνυπόμονος, ἐπῆρε τὸ κοστοῦμι και ἄρχισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μία τσέπη βροῆκε ἕνα φάκελο.

— Μανούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἕνα γράμμα, εἶπε και τὸ ἔδωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἀνοίξαν· εἶχε μέσα ἕνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολλαρίων και ἕνα σημεῖωμα, ἑλληνικὰ γραμμένο :

« Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο σὲ μία ἑλληνίδα μητέρα και στὰ παιδάκια της ».

Τὴν ὥρα ἐκείνη — εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος — ἀνοίξε ἡ θύρα τοῦ σπιτιοῦ και μπῆκε μέσα ἡ κυρία Εὐγενία, ἀδελφὴ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ και γνωστὴ κυρία τοῦ φιλοπτώχου ταμείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τὴ λειτουργία και πέρασε νὰ

είπῃ στήν κυρία Ἄννα γιά τὸ δέμα, ποὺ εἶχε ἀφήσει περ-
νώντας. Τὸ ἔστειλε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, ποὺ στὸ ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου.
Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευχὴ των.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὄρφανὰ, ἔμπρὸς στὰ εἰκονίσμα-
τα, εὐχαριστοῦσαν τὸ θεῖο παιδάκι, ποὺ γεννήθηκε τὴν ἡ-
μέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴν παρηγορία, τὴν ἀ-
γάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστατεύῃ
τὴν ἄγνωστη καὶ μακρυνὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γενναία
χριστιανικὴ καρδιά.

Θεομὰ δάκρυα, ποὺ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαιναν
ἀπὸ τὰ μάτια των.

N. A. Κοιτόπουλος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ

Ο δάσκαλός του. Στο Πήλιο, ανάμεσα στις όξιές, τις βαλανιδιές, τις άγριες καστανιές, μέσα σὲ ἓνα μεγάλο σπήλαιο, ζούσε ὁ κένταυρος Χείρων, σοφὸς δοσὸ καὶ καλός. Ἦταν ἓνα παράξενο πλάσμα, ἄνδρας καὶ ἵππος μαζί. Ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὴ μέση ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάτω ἵππος.

Ἄν καὶ γέρος, στεκόταν ἴσιος καὶ ἀλύγιτος. Οἱ λευκὲς τρίχες τῆς κεφαλῆς του κυμάτιζαν στοὺς πλατεῖς ὤμους του καὶ τὰ κάτασπρα γένεια του σκέπαζαν τὸ στήθος του. Τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε βαθειὰ σκέψη, μεγαλεῖο καὶ καλωσύνη.

Στεφανωμένος μὲ πράσινα φύλλα καὶ μὲ δέρμα λύκου γιὰ σκέπασμα στοὺς δυνατοὺς ὤμους, περιπατοῦσε σιωπηλὸς στὰ δάση καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πέταλά του ἔτριζαν τὰ ξερὰ κλαδιά. Ἀκόμη καὶ στὰ ἄψυχα σκόρπιζε σεβασμὸ ἄπειρο τὸ πέρασμα του.

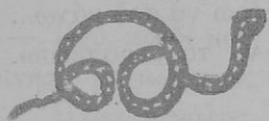
Χρόνια ζοῦσε ὁ Χείρων στὸ βουνό, γιατί οἱ θεοὶ τὸν εἶχαν κάμει γιὰ τὶς ἀρετὲς του ἀθάνατο.

Ἄλλὰ ἐκεῖ ἐπάνω δὲν ἦταν μόνος· εἶχε συντροφιά τὰ παιδιά τῶν ἡρώων, ποὺ τοῦ ἐμπιστεύονταν οἱ γονεῖς των νὰ τὰ μορφώνη.

Στὸ ἀπόμερο ἐκεῖνο σχολεῖο τοῦ παράξενου σοφοῦ, πότε στὸ προσήλιο — τὸ χειμῶνα — καὶ πότε κάτω ἀπὸ τὸν βαθὺ τὸν ἴσκιό τῶν δένδρων — τὸ καλοκαίρι — κοντὰ στὶς κρυστάλλινες πηγές, μορφώθηκαν ὅλοι οἱ ἥρωες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Σ' αὐτὸ τὸ σχολεῖο μαθήτευσε καὶ ὁ Ἀσκληπιός.

Μὲ τὴ σοφὴ διδασκαλία τοῦ Χείρωνος, τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν ἄσκηση τῆ σωματικῆ, ὅταν μεγάλωσαν τὰ παιδιά αὐτά, ἔγιναν σπουδαῖοι ἄνδρες· ὑπῆρξαν οἱ κοινωνικοὶ ἀναμορφωτὲς καὶ οἱ καλύτεροὶ ὑπερασπιστὲς τῆς πατρίδας των. Ἐκαμαν δίκαιους νόμους, τὴν καθάρισαν ἀπὸ τὰ θηρία, τοὺς ληστές, τὰ ἔλη. Ἐδημιούργησαν ἀθάνατα ἔργα, διέσχισαν τὶς θάλασσες καὶ ὠργάνωσαν τὰ πρῶτα πλουτοφόρα ταξίδια. Ἐσκυψαν πονετικοὶ ἐπάνω στὴν ἀνθρώπινη δυστυχία καὶ ἔχυσαν τὸ βάλσαμο τῆς παρηγορίας καὶ τῆς θεραπείας.

Ποιὸς ἤμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ ἀπ' αὐτοὺς τὸν Ἡρακλέα, τὸν Ἰάσονα, τὸν Ἀχιλλέα, τὸν Ἀσκληπιό;

Η πρώτη θεραπεία. Χείρων!

Χείρων! ἔξεσπασαν μιὰ ἡμέρα ἔξαφνα ζωηρὲς φωνὲς κοντὰ του καὶ ὄρμησαν μέσα ἀπὸ τὰ δένδρα καμιὰ δεκαριὰ παιδιὰ καὶ τὸν τριγύρισαν. Ἄνάμεσά των εἶχαν ἓνα παιδί, πὺν μὲ τὸ δεξί του χέρι ἔσφιγγε τὸ ἄριστερό του.

— Δάσκαλε! φώναζαν τὰ παιδιὰ· βοήθησέ το, φίδι τὸ ἐδάγκασε!

Ὁ Χείρων ἔτρεξε ἀμέσως κι ἔπιασε τὸ πονεμένο χέρι. Γι' αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἔκαιε ἢ φλόγα μέσα του καὶ ἦταν πάντα πρόθυμος νὰ τὰ βοηθήσῃ, νὰ τὰ διδάξῃ. Γιατὶ μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ζωῆς του ἦταν νὰ τὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ τὰ κάμῃ ἄνδρες, καλοὺς καὶ γενναίους.

Ἐξέτασε τὸ χέρι, πὺν ἄρχισε νὰ μελανιάζῃ καὶ διέταξε:

— Γρήγορα στὸ σπῆλαιο, ἴσως προφθαίνω νὰ τὸ κάψω· τὸ πρόσωπό του ὅμως ἦταν σκοτεινιασμένο.

Ἐγύρισε νὰ φύγῃ, ὅταν ἓνα παρατεταμένο σφύριγμα τὸν ἔκανε νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι του. Ἐνα πρόσωπο γελαστὸ ἐφάνηκε ἐπάνω ἀπὸ ἓνα βράχο καὶ μιὰ ζωηρὴ φωνὴ ἀκούσθηκε:

— Ποῦ τρέχετε καὶ δὲ μὲ περιμένετε;

Ἐξαφνα ὅμως ἀνήσυχα πρόσθεσε:

— Ἐπληγώθηκε κανέννας σας; Τί ἔπαθες, Ἰάσον; Στάσου καὶ ἔρχομαι.

Καὶ κατρακυλώντας τὶς πέτρες πήδησε κοντὰ τους ἓνα ἀγόρι, πὺν εἶχε κρεμασμένα γύρω στὴ μέση του δέματα ἀπὸ διάφορα χόρτα. Ἡ καλωσύνη ἦταν γραμμμένη σ' ὄλο τὸ πρόσωπό του, πὺν τώρα ἔσκυβε συμπονετικά στὸ πληγωμένο χέρι. Ἦταν ὁ Ἀσκληπιός.

— Ἀχ, καϋμένε Ἰάσον! ἔλεγε χαϊδεύοντάς το. Πῶς θὰ πο-

νῆς! Φίδι σὲ δάγκασε! Για στάσου· κάτι ξέρω νὰ σοῦ κάνω...
 — Ἄφησε, Δάσκαλε, ἤμπορῶ μόνος μου νὰ τὸ θεραπεύσω.
 Ἄληθεια σοῦ λέω, ἄφησε νὰ ἰδῆς.

Ἐλυσε ἀμέσως ἓνα δέμα ἀπὸ τῆ ζώνη του καὶ μὲ νευρικὰ δάκτυλα γύρευε κάποιο χόρτο.

— Νά, τοῦτο γύρευα! ἐφώνηξε πιάνοντας ἓνα βοτάνι. Σήμερα τὸ ἡῶρα· ἀπὸ μιὰ λύκαινα τὸ ἔμαθα. Φαντάσου, Δάσκαλε, τὸ μάσησε λίγο, ἔγλειψε τὴν πληγὴ τῆς, ποὺ ἦταν ὅμοια μὲ αὐτή, καὶ εὐθὺς θεραπεύθηκε. Ὅταν τὴν εἶδα νὰ φεύγει τρεχάτη, ἐμάζεψα, ὅσο ἡῶρα, ἀπ' αὐτὸ τὸ βοτάνι...

Καὶ ἐνῶ μιλοῦσε, εἶχε ἀπλώσει λίγα φύλλα στὴν πληγὴ ἐπάνω, τὴν εἶχε δέσει σφικτὰ μὲ μία ζώνη καὶ τώρα κοίταζε ἀνήσυχα τὸ σύντροφό του.

— Πές μου, Ἰάσον, πονεῖ ἀκόμη πολὺ; ἐρώτησε.

Ὁ μικρὸς κοίταζε τὸ δεμένο του χέρι, καὶ λίγο λίγο ἔφευγε ὁ πόνος ἀπὸ τὸ πρόσωπό του.

Δὲν πέρασαν πολλὲς στιγμὲς καὶ ὁ αὐριανὸς Ἀργοναύτης, ὁ σημερινὸς φιδοπληγωμένος μικρὸς μὲ τὰ γαλανὰ μάτια Ἰάσων, ἀναστέναξε ξαλαφρωμένος· μὲ εὐγνωμοσύνη σήκωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ συμμαθητὴ του καὶ εἶπε, σὰν νὰ ἀπαντοῦσε τώρα στὴν ἐρώτησή του :

— Χαρὰ σ' ἐσέ, Ἀσκληπιέ! Οἱ θεοὶ νὰ σοῦ δώσουν εὐτυχία! Κινῶ τὰ δάκτυλά μου καί, ὅπως πηγαίνει, σὲ λίγο οὔτε θὰ τὸ αἰσθάνωμαι.

Μὲ ἀγάπη ἀπλώσε ὁ Χείρων τὸ χέρι στὸ κεφάλι τοῦ μαθητοῦ του μικροῦ γιατροῦ, καὶ τὸν ἐχάιδεψε. Τὸ πρὶν σκοτεινιασμένο πρόσωπό του φωτίσθηκε τώρα βλέποντας τὴ θεραπεία τῆς κακῆς πληγῆς. Μὲ βαθεῖα συγκίνηση ἐψιθύρισε :

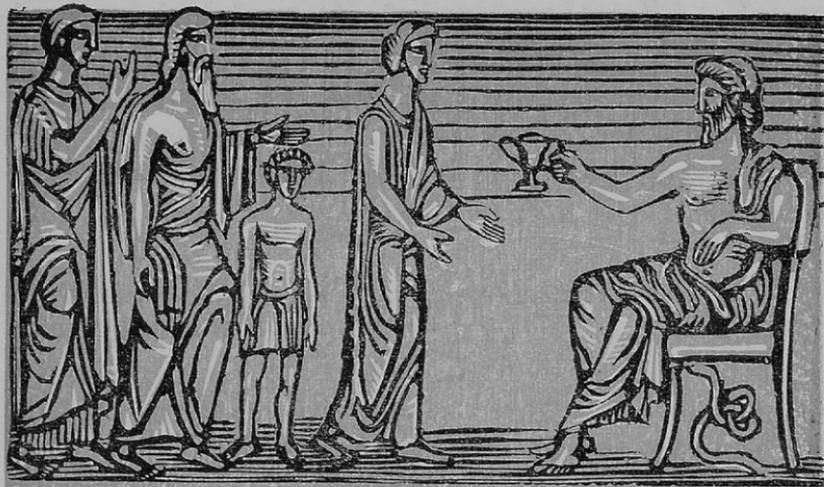
— Ἐσύ, παιδί μου, καὶ τὸ Δάσκαλό σου θὰ περάσης! Θὰ γίνης ὁ μεγαλύτερος εὐεργέτης τῶν πονεμένων!

Ἦταν μέγας λόγος αὐτός· γιὰτὶ ὁ σοφὸς κένταυρος Χείρων ἦταν γνωστὸς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα ὡς ὁ ἐπιτηδεύτερος καὶ σοφώτερος γιατρὸς ποῦ ὑπῆρχε.

Τὸ ὑψηλὸν ἔργον του. Ἡ προφητεία βγῆκε ἀληθινή.

Ἐμεγάλωσε ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ἄφησε τὸ Δάσκαλό του καὶ τὰ δροσερὰ βουνά, ὅπου αὐτὸς καὶ τόσο ἤρωες πέρασαν τὰ παιδικὰ τους χρόνια.

Κατέβηκε στὴν πατρίδα του Θεσσαλία ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπόνεσε ἡ καρδιά του, ὅταν εἶδε τὶς ἀρρώστιες καὶ τὶς δυστυχίες, ποῦ τοὺς ἀφάνιζαν. Σπλαχνικὰ γιάτρευε ὅποιον συναντοῦσε καὶ γρήγορα ἐγίνε γνωστὸ σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ὁ Ἀσκληπιός, ὁ γυιὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς βασίλοπούλας Κορωνίδος, ἐθεράπευε καὶ τοὺς πρὸ ἀπελπισμένους

ἀρρώστους, ἄλλους μὲ βότανα, ἄλλους μὲ δίαιτα καὶ γυμναστική, καὶ ἄλλους μὲ ἄλλα φάρμακα. Ἐπλάωσε τὰ εὐεργετικά του χέρια σὲ ὄλους τοὺς ἀρρώστους, ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ὅσο μακρύτερα ἔφθναν οἱ εὐεργεσίες του, τόσο μεγαλύτερη γινόταν ἡ χαρά του.

Ἄλλὰ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄδῃ Πλούτων, ὅταν εἶδε νὰ λιγοστεύῃ ἢ νεκρῇ πελατεία του, ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὠργίσθηκε· καὶ τὴν ὥρα πού γιάτρνευε ἓνα ἔτοιμοθάνατο, τὸν ἐκεραύνωσε.

Μὲ μιᾶς ὁ ἀέρας ἐγέμισε κλάματα καὶ φωνές. Ἔως τὸν Ὀλυμπο ἀνέβαιναν οἱ θρηῖνοι καὶ τὰ παράπονα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ πατέρας τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ τοὺς δυστυχισμένους καὶ νὰ μαλακώσῃ τὴ δίκαιη ὀργὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, γιὰ τὸ θάνατο τοῦ γιοῦ του, ἔκαμε τὸν Ἀσκληπιὸ ἀθάνατο, ἴσο μὲ τοὺς θεοὺς. Ἔτσι ὁ θνητὸς γιαιτρὸς θὰ ἠμποροῦσε ὡς θεὸς πιά νὰ παρακολουθήσῃ τὸ εὐεργετικὸ ἔργο του.

Πέθανε ὁ μεγάλος εὐεργέτης, ἀλλὰ δὲ λησμονήθηκε. Οἱ Ἕλληνες τὸν ἐλάτρευσαν ὡς θεό, τοῦ ἔκτισαν ναοὺς καὶ τακτικὰ τοῦ προσέφεραν θυσίες, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους καὶ νὰ ζητήσουν τὴ θεία βοήθειά του.

Ἡ φήμη του διαδόθηκε μὲ τὸν καιρὸ καὶ ἔξω ἀκόμη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, στὴν Ἀσία, στὴν Ἰταλία, σὲ ὅλον τὸν κόσμον. Λατρεύθηκε κι ἐκεῖ, ὅπως καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὡς θεὸς «Σωτὴρ» καὶ παντοῦ ἴδρυσαν μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς του. Ὁ Ἕλληνας γιαιτρὸς ἔγινε σιγὰ σιγὰ θεὸς ὄλου τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου.

Τὸ ἔργο του τὸ ἐσυνέχισαν μὲ τὴν ἴδια στοργὴ «οἱ Ἀσκληπιάδαι», οἱ γιοῖοί του καὶ οἱ μαθητές του καὶ οἱ ἀπόγονοί τους. Συγκεντρωμένοι στοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς του δέχον-

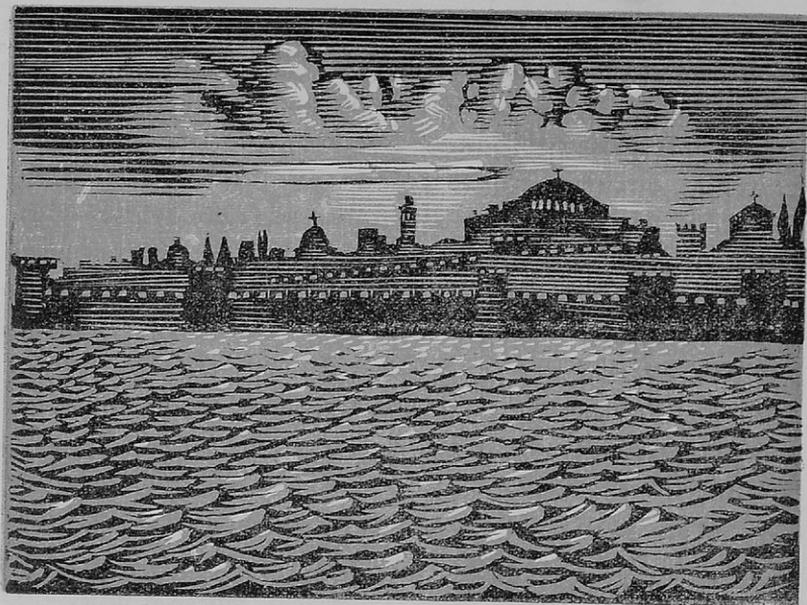
ταν τὰ πλήθη τῶν ἀρρώστων μὲ τοὺς σωματικούς καὶ ψυχικούς πόνοὺς καὶ τοὺς ἐθεράπευαν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Στὸ «Ἀσκληπιεῖον» τῆς Ἐπιδαύρου, ποῦ ἦταν ὁ ἐπισημότερος ναὸς του, ἡ θεραπεία τῶν δυστυχησμένων ἀγγιζε τὸ ἀπίστευτο θαῦμα. Αὐτὸ τὸ βλέπομε σὲ μερικὲς μαρμάρινες πλάκες, ποῦ εὐρέθησαν ἐκεῖ. Εἶναι ἀναμνηστικὲς στήλες—ἀφιερώματα— γιὰ τὴν θεραπεία τους. Μὲ πόση συγκίνηση ὁμιλεῖ κάθε ἄρρωστος γιὰ τὸ θεό, ποῦ τοῦ θεράπευσε τὴν ἀνίατη ἀρρώστια του

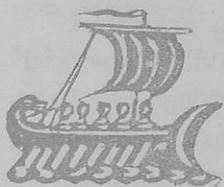
Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδραση τοῦ μεγάλου γιατροῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦταν τεραστία. Μέχρι σήμερα ὅλου τοῦ κόσμου οἱ γιατροὶ θεωροῦνται διάδοχοί του καὶ ἀπόγονοί του καὶ λέγονται «Ἀσκληπιάδαι»· καὶ ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἔχει ὡς σύμβολο, τὸ σύμβολο τοῦ Ἀσκληπιοῦ: ἓνα ραβδί περιτυλιγμένο μὲ φίδι.

Ἀλεξάνδρα Δέλια
(Λιασκηνὴ Ν. Α. Κομποπούλου)

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Ἀποικία τῶν Μεγαρέων. Οἱ περισσότερες πόλεις χρεωστοῦν τὴν ἀκμὴ καὶ τὴν ἱστορία τους στὴν κατάλληλη τοποθεσία, ποὺ ἰδρύθησαν. Τέτοια εἶναι καὶ τὸ Βυζάντιο, ἀποικία τῶν Μεγαρέων.

Τὰ Μέγαρα ἦταν πόλη κοντὰ στὴν Ἀττικὴ μὲ ὀνομαστὴ ἱστορία καὶ ναυτικὴ δύναμη. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ἐπλήθυναν πολὺ οἱ κάτοικοι καὶ ἡ χώρα, καθὼς ἦταν πτωχὴ, δὲν ἤμποροῦσε νὰ θρέψῃ τόσο πληθυσμὸ· ἀναγκαζόταν λοιπὸν νὰ στέλνῃ στὰ μακρινὰ τὰ ξένα ἀποίκους, ὅπως ἔκαναν καὶ τόσες ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις.

Ἔτσι ἔστειλε καὶ ἐκείνους, ποὺ ἰδρυσαν τὸ Βυζάντιο. Οἱ

ἄποικοι, λέει ὁ θρῦλος, πρὶν ἀναχωρήσουν, ἐθεώρησαν φρόνιμο νὰ συμβουλευθοῦν τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Πόλη νέα θὰ ἔκτιζαν, καὶ ὁ θεός, σοφώτερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἤξερε καλύτερα ποῦ ἔπρεπε νὰ τὴν κτίσουν.

Οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν ἄρρησαν νὰ φέρουν τὴν ἀπάντηση : «Νὰ κτίσετε τὴν ἀποικία σας κοντὰ στὴν πόλη τῶν τυφλῶν».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Μαντείου ἦταν σκοτεινὴ καὶ κανένας δὲν ἤξερε οὔτε καὶ εἶχε ἀκούσει γιὰ τέτοια πόλη. Ἐπίστευαν ὅλοι, ὅτι ὁ χρησμός ἔκρυβε κάποιο μεγάλο καλὸ καὶ αὐτὸ τοὺς ἔβαλε σὲ μεγαλύτερη σκέψη γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὴν πόλη τῶν τυφλῶν.

Μὲ θάρρος λοιπὸν οἱ νέοι ἀποικοὶ ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἀρχηγός των ἦταν ὁ Βύζας, ἕνας ἔξυπνος καὶ βαθυστόχαστος ἄνθρωπος.

Στὴν ἀρχὴ ἔπιαναν σὲ κάθε λιμάνι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, γιὰ νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς ντόπιους γιὰ τὴν περιφημὴ πιά πόλη τῶν τυφλῶν. Καὶ ἅμα ἔπαιρναν τὴ συνηθισμένη ἀρνητικὴ ἀπάντηση συνέχιζαν ἀκατάβλητοι τὸ κουραστικὸ ταξίδι.

Ἐπέρασαν ἀπ' ὅλα τὰ λιμάνια, χωρὶς νὰ μπορέσουν νὰ φωτισθοῦν καὶ ἄρχισαν νὰ πιάνουν καὶ στῆς Ἀσίας τὰ παραλία. Ἔτσι ἔφθασαν στὴν Προποντίδα, χωρὶς οὔτε τώρα νὰ γίνουν πιὸ σοφοί.

Μερικοὶ ἄρχισαν νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους, ἀλλὰ ὁ Βύζας δὲν τοὺς ἄφηγε νὰ ἀπελπισθοῦν· ἡ Πυθία, τοὺς ἔλεγε, ξέρει περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Κουρασμένοι ἔφθασαν στὴ Χαλκηδόνα, στὴ μικρασιατικὴ παραλία, ποὺ κι αὐτὴ τὴν εἶχαν ιδρύσει ἀποικοὶ ἀπὸ τὰ Μέγαρα.

Πολὺ εὐχαριστήθηκαν, ποὺ ἀγκυροβόλησαν σὲ δική τους πολιτεία. Θὰ μπορούσαν ἐπὶ τέλους νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ πλοῖα,

νά ξεκουραστοῦν, νά εὔρουν τροφίμα καί νά ζητήσουν πληροφορίες ἀπό φίλους τουλάχιστο καί δικούς τους. Οἱ Χαλκηδόνιοι πλούσια τοὺς φιλοξένησαν, ὅπως ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸ, ἀλλὰ γιὰ πόλη τυφλῶν οὔτε αὐτοὶ εἶχαν ἀκούσει.

Ὁ Βύζας οὔτε τώρα ἔχασε τὸ θάρρος του· ὅλη νύκτα βασάνιζε τὸ νοῦ του ὁ χρησμός, καί πρωὶ πρωὶ κατέβηκε στὴν παραλία. Καθῆσε σὲ μιὰν ἄκρη καί συλλογιζόταν. Κάποτε σηκώνει τὰ μάτια του καί βλέπει ἕνα ὠραιότατο θέαμα, πού τὸ ἔκαναν μαγικὸ οἱ χρυσὲς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες. Μία θάλασσα στενὴ καί ὀλογάλανη ἀπλωνόταν ἐμπρὸς του, πού πιὸ κάτω τὴν ἐστένευαν πιὸ πολὺ τὰ Δαρδανέλλια· μιὰ θάλασσα στενὴ πρὸς τὰ ἐπάνω, ὁ Βόσπορος, πού ἔβγαине στὸν Εὐξείνιο, ἀπ' ὅπου τὰ μύρια ἀγαθὰ τοῦ θεοῦ κατέβαιναν. Ἡ ἀπέναντι ἀκτὴ μὲ ἕνα μεγάλο κόλπο, ἀληθινὸς παράδεισος! Πλούσια βλάστηση ἀπὸ κάθε λογῆς φυτεία φανέρωνε τὰ κρυστάλλινα, πού τὴν ἐπότιζαν, νερά. Ἐφτὰ λόφοι γύρω κύκλωναν τὸ μέρος, τὸ προστάτευαν ἀπὸ τοὺς ἄγριους καιροὺς καί ἐπέτρεπαν στὰ κυματάκια τῆς θάλασσας νά γλείφουν ἀπαλὰ ἀπαλὰ τὰ πόδια τῆς ξηρᾶς. Σωστὸ κλειδί τῆς θάλασσας πρὸς τὰ ἐπάνω καί πρὸς τὰ κάτω· ὅ,τι ἀκριβῶς χρειαζόταν σὲ ἕνα θαλασσινὸ λαὸ σὰν κι αὐτούς.

Τὸ ἀνοικτὸ μάτι τοῦ Βύζαντος τὰ εἶδε ὅλα αὐτὰ καί δὲν ἐχόρταινε καί ὁ βαθυστόχαστος ἀρχηγὸς θυμῆθηκε τότε τὸ χρησμὸ καί μὲ κρυφὴ λαχτάρα εἶπε μέσα του :

— Νὰ ὁ τόπος, πού γυρεύομε. Ἡ πόλη τῶν τυφλῶν εἶναι αὕτῃ ἐδῶ ἢ Χαλκηδών, πού οἱ κάτοικοί της καί πατριῶτες μου, λὲς καί ἦταν τυφλοί, δὲν εἶδαν τὸ ἔξοχο μέρος νά ἰδρῦσουν τὴ δική τους πόλη !...

Κι ἔτρεξε καὶ ἀνακοίνωσε τὴ σκέψη του στοὺς συντρόφους του. Ὅλοι ἔμειναν σύμφωνοι· οὔτε ἓνας δὲν εἶχε ἀντίρρηση. Ἐπέρασαν λοιπὸν ἀπέναντι καὶ ἔκτισαν γύρω στὸν κόλπο τὴν ἀποικία τους. Οἱ ἀποικοὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὸν ἄξιο ἀρχηγὸ τὴν ὠνόμασαν ἀπὸ τὸ ὄνομά του Βυζάντιο.

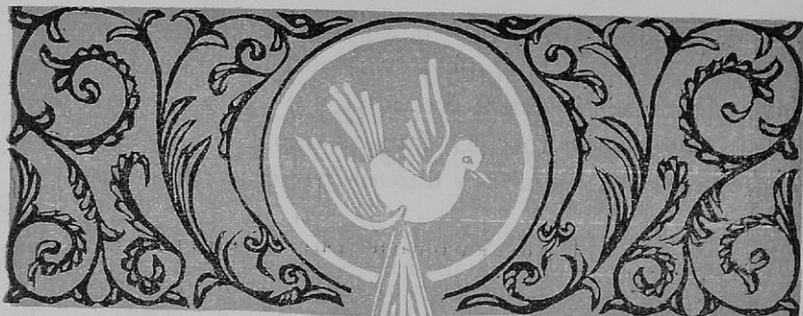
Πρωτεύουσα τῆς Ανατολῆς. Χίλια περίπου χρόνια πέρασαν, ἀπὸ τὸν καιρὸ, ποὺ ἤρθαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ. Τὸ Βυζάντιο ἔγινε ἰσχυρὸ καὶ πλούσιο· εἶδε δόξες, ἀλλὰ εἶδε καὶ πολλοὺς ἐχθρούς, ποὺ ἐζήτησαν νὰ τὸ κατακτήσουν· μὲ ὅλες ὁμως τὶς καταδρομὲς ἔμεινε πάντα πλούσιο, ἀπὸ τοὺς φόρους ποὺ εἰσέπρατταν ἀπὸ τὰ πλοῖα, ποὺ ἀνέβαιναν ἢ κατέβαιναν τὸ Βόσπορο.

Σὲ χίλια χρόνια ὕστερα ἀνακάλυψε γιὰ δευτέρα φορὰ τὴν ἐπίκαιρη θέση τὸ μάτι ἐνὸς νέου βαθυστόχαστου ἀνθρώπου, τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ποὺ ἦταν ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴ λιπόψυχη Ρώμη. Δὲν ἦταν μόνο προικισμένη μὲ πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα· ἦταν ἀκόμη τὸ κλειδί, ποὺ ἔνωσε δύο ἡπείρους, Εὐρώπη καὶ Ἀσία, δύο κόσμους, Ἀνατολὴ καὶ Δύση. Καὶ τὴν ἔκαμε πρωτεύουσά του, πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ Βυζάντιο ἔχασε πιά τὸ ὄνομά του καὶ πῆρε νέο ὄνομα ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ, «Κωνσταντινούπολις». Ὁλόκληρη ὁμως ἡ αὐτοκρατορία ὠνομάσθηκε ἀπ' αὐτὸ «Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία».

Καὶ ἡ πόλη μὲ τὸ νέο ὄνομα κατώρθωσε νὰ γίνῃ ὄχι μονάχα κέντρο αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ κέντρο ὅλου τοῦ κόσμου· ἐκράτησε, σὰν ἄξια κόρη εὐγενικῆς μητέρας, ὀλομόναχη στὰ δυνατά της χέρια ἓνα νέο πολιτισμὸ, τὸ Βυζαντινὸ, καὶ ὕψωσε σὲ δευτέρα ἀκμὴ τὴν Ἑλληνικὴ δόξα!

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ

(Κατὰ Παπαρηγόπουλον)

Ἦταν ἡ γιορτὴ τῶν Φώτων. Ἄραιό χιονάκι ἄρχισε νὰ πέφτῃ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ παπα - Θύμιου ἦταν καὶ πάλι μαζεμένη γύρω στὸ τζάκι καὶ ἐμιλοῦσε γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ Ἁγιασμοῦ καὶ γιὰ τὸν καραβοκύρη τὸν Περικλῆ, πού εἶχε πάρει τὸ Σταυρὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

— Δέσποτα, εἶπε ξαφνικὰ ὁ Γιῶργος, κοντεύουν νὰ τελειώσουν οἱ γιορτὲς καὶ δὲ μᾶς εἶπες τὴν ἱστορία τοῦ Δεσπότη, πού μᾶς ὑποσχέθηκες.

— Καλὰ λές, παιδί μου, ἄς τὴν εἰποῦμε σήμερα.

Ἐκεῖ κάτω, στὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς, ἦταν τὸν παλιὸν καιρὸ πολλὲς καὶ μεγάλες ἑλληνικὲς πολιτεῖες· μία ἀπ' αὐτὲς λεγόταν Κυρήνη, καὶ ἀπ' αὐτὴ ὠνομάσθηκε καὶ ὅλη ἡ χώρα Κυρηναϊκὴ.

Ὁ Ἐπίσκοπος Συνέσιος, πού θὰ σᾶς πῶ ἀπόψε τὴν ἱστορία του, ἐγεννήθηκε στὴν Πτολεμαΐδα τῆς Κυρηναϊκῆς στὰ 370 μ. Χ. Εἶχε πλουσίους γονεῖς καὶ τὸν ἔστειλαν νὰ σπουδάσῃ στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἔγινε νομικός, ὅπως καὶ ὁ Ἅγιος Βασίλειος, στὴν ἀρχή. Ἦταν ὅμως τόσο ἐνάρετος καὶ τόσο

καλὸς πατριώτης, ὥστε, ἅμα πέθανε ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας, ὅλος ὁ λαὸς ἐζήτησε νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος ὁ Συνέσιος. Καὶ ὁ Πατριάρχης ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια τὰ ἴδια τοῦ ἔγραφε.

Ὁ Συνέσιος δυσκολεύθηκε πολὺ νὰ δεχθῇ τὴ μεγάλη αὐτὴ θέση. Σώζεται ἀκόμα ἓνα γράμμα τοῦ σταλμένο τότε στὸν ἀδελφὸ του καὶ μέσα σ' αὐτὸ τοῦ γράφει πόσο ἀνάξιο θεωροῦσε τὸν ἑαυτὸ του νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος. Μὰ αὐτὰ ὅλα τὰ ἔγραφε ἀπὸ μετριοφροσύνη ὁ Συνέσιος. Ἀποδείχθηκε ἀργότερα πὸς καὶ ἄξιος καὶ ὑπεράξιος ἦταν.

Ὡς τόσο, σχεδὸν παρὰ τὴ θέλησή του, ὁ Συνέσιος ἔγινε ἐπίσκοπος σὲ ἡλικία 40 περίπου χρόνων.

Διοικητὴς τῆς Κυρηναϊκῆς ἦταν τότε ὁ Ἀνδρόνικος. Κυβερνοῦσε τὸν τόπο μὲ πολλὴ ἀγριότητα. Στὴν ἀρχὴ μὲ συμβουλὲς καὶ παρακλήσεις ὁ Συνέσιος ἐφρόντισε νὰ τὸν ἡμερέψῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀνδρόνικος ἔμεινε ἀδιόρθωτος, ὁ Συνέσιος ἄφηγε ἀνοικτὲς τὶς ἐκκλησίες γιὰ νὰ βρίσκουν ἄσυλο οἱ κατατρεγμένοι. Ἐθύμωσε ὁ Ἀνδρόνικος γι' αὐτὸ κ' ἐτοιχοκόλλησε στὶς ἐκκλησίες διαταγὴ, πὸς ἀπαγόρευσε νὰ καταφεύγουν ἐκεῖ καὶ στοὺς παπάδες νὰ τοὺς δέχωνται μέσα.

Ἀπελπισμένοι πλέον ὁ ἐπίσκοπος ἀναγκάστηκε νὰ ἀφορίσῃ τὸν Ἀνδρόνικο καὶ νὰ τὸν ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἄμα ἔμαθαν στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν ἀφορισμὸ αὐτό, ἔπαψαν τὸν Ἀνδρόνικο ἀπὸ τὴ θέση του καὶ τὸν ἐτιμώρησαν αὐστηρότατα μὲ φυλάκιση. Καὶ τότε ὁ ἴδιος ὁ Συνέσιος τὸν ἐλυπήθηκε καὶ ἔγραψε στὸν αὐτοκράτορα νὰ μετριάσῃ τὴν ποινὴ του.

Σὲ λίγο ὅμως παρουσιάστηκε ἄλλος ἐχθρὸς, πολὺ χειρότερος. Βάρβαρες φυλὲς ἀπ' τὰ βάρθη τῆς Ἀφρικῆς ἤλθαν νὰ κυριέψουν τὴν Πτολεμαΐδα. Ὁ διοικητὴς ἦταν τόσο ἐλεεινός, ὥστε μάζεψε τοὺς θησαυροὺς, πὸς εἶχε ἀρπάξει ἐδῶ καὶ

ἐκεῖ, τοὺς ἔβαλε σὲ δυὸ καράβια, μπῆκε κι αὐτὸς μέσα στὸ ἓνα κι ἐπερίμενε νὰ ἰδῇ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Μεγάλη ἦταν ἡ ὀργή τοῦ Συνέσιου γιὰ τὴ διαγωγή αὐτῆ τοῦ διοικητοῦ. « Ἀντὶ νὰ κάθεται κοντὰ στὴν πολεμίστρα τοῦ κάστρου — ἔγραφε σ' ἓνα γράμμα του — κάθεται κοντὰ στὸ κουπί ».

Ὁ γενναῖος ἐπίσκοπος, μ' ἓνα καλὸ ἄλογο, ὅλη τὴν ἡμέρα γύριζε στὰ περὶχωρα τῆς Πτολεμαΐδος, γιὰ νὰ μαθαίνη τίς κινήσεις τῶν ἐχθρῶν· καὶ τὴ νύκτα, γιὰ νὰ κοιμοῦνται οἱ κάτοικοι μ' ἐμπιστοσύνη, ἔπαιρνε μερικὰ παλληκάρια κι ἐγύριζε γύρω γύρω στὸ λόφο, ποῦ ἦταν κτισμένη ἡ πολιτεία.

Οἱ ἐπιδρομὲς ὁμως τῶν βαρβάρων γίνονταν συχνότερες κι οἱ κάτοικοι ὑπόφερναν πολὺ. Ἄρχιζαν λίγο λίγο νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους. Θὰ προτιμοῦσαν ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ διοικητοῦ. Οἱ ἐχθροὶ εἶχαν ζῶσει τὴν πόλη κι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή μποροῦσαν νὰ τὴν κυριέψουν.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Συνέσιου πλημμύρισε ἀπὸ πόνο καὶ λύπη. Ἐκάλεσε τὸν κόσμον στὴν πλατεῖα τῆς ἐκκλησίας. Κι αὐτὸς παρουσιάσθηκε στὴν ἐξώπορτα ντυμένος τὰ χρυσὰ του ἄμφια καὶ πνιγμένος στὰ δάκρυα.

Ἔρριξε μιὰ ματιὰ σ' ὅλη τὴν πόλη κι ἐφώνησε :

« Ἀλίμονο στὴν Κυρήνη μου ! Ἀλίμονο στὴν Πτολεμαΐδα μου, ποῦ ἔγινα ὁ τελευταῖος τῆς παπᾶς !

» Μὰ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω, ὅπως θέλω. Τὰ δάκρυα μοῦ δένουν τὴ γλῶσσα.

» Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγωμε μὲ τὰ καράβια ; Καλὰ· νὰ φύγωμε ! Τὸ καταλαβαίνω, πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡσυχάσετε. Θέλω νὰ βρῆτε πιά ἡσυχὸ ὕπνον. Ὡς πότε νὰ καθόμαστε στίς πολεμίστρες τοῦ κάστρου ; Ὡς πότε ν' ἀγρυπνοῦμε τὴ νύκτα γυρίζοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ ;

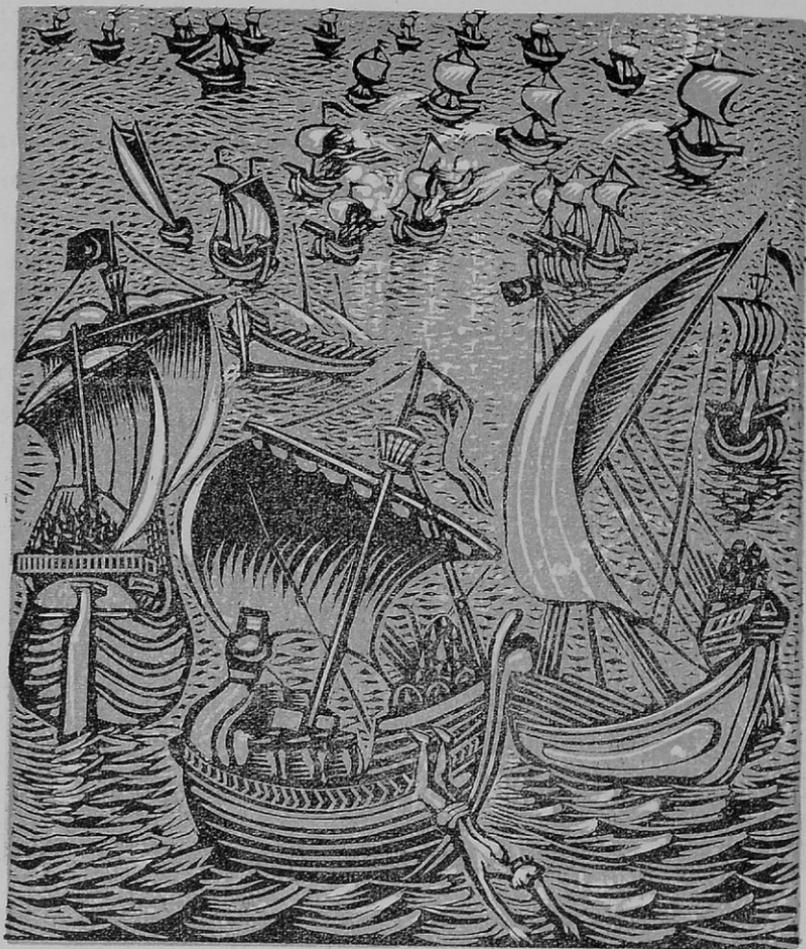
»Στὰ νησιά θὰ γλιτώσετε ἀπ' ὅλα αὐτά. Τὰ καράβια εἶν' ἔτοιμα. Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ μείνω στὸν τόπο μου. Θὰ μείνω κοντὰ στὸν τάφο τῶν γονέων μου. Θὰ μείνω στὴν ἐκκλησία μου. Θ' ἀγκαλιάσω τὶς κολόνες, ποὺ στηρίζουν τὴν Ἁγία Τράπεζα. Ἐκεῖ θὰ μείνω καὶ ζωντανὸς καὶ πεθαμένος. Κι ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ μολυνθῇ ὁ βωμὸς Του μὲ τὸ αἷμα ἐνὸς παπᾶ. Ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ οὔτε τὴν πατρίδα μου νὰ

σκλαβωθῇ, οὔτε τὶς ἐκκλησίες μου νὰ μολυνθοῦν ἀπ' τοὺς βαρβάρους. Ἄς συγχωρεθοῦμε ζωντανοί. Πηγαίνετε στὴν εὐχή τοῦ Θεοῦ! Τὰ καράβια σᾶς καρτεροῦν ».

Κανένας δὲν ἔφυγε, παιδιά μου, εἶπε συγκινημένος ὁ παπα - Θύμιος. Μὲ καινούργιο θάρρος ἔτρεξαν ὅλοι στὸ κάστρο κι ἡ Πτολεμαῖδα σώθηκε.

Μὴν ξεχνᾶτε ποτέ, παιδιά μου, τὸν ἐπίσκοπο Συνέσιο.

ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Ναυμαχία. Οί "Αραβες προετοιμασμένοι, μῆνες καὶ χρόνια, πολιορκοῦν τὸ 717 μ. Χ. τὴν Κωνσταντινούπολη. Θέλουν νὰ τὴν κυριέψουν, νὰ λε-

ηλατήσουν, νὰ φονεύσουν, νὰ σκλαβώσουν, νὰ σύρουν τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα τῶν χριστιανῶν ἀλυσόδετο στὰ πόδια τοῦ σουλτάνου.

Ἄλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, Λέων ὁ Γ' ὁ Ἰσαυρος, δὲ μένει ἀργός. Ἐμψυχώνει ὄλους, καλοὺς καὶ κακοὺς, ὥστε νὰ μὴ σκέπτονται τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν κοινὴ σωτηρία. Μὲ τὴν ἐπίβλεψή του ἡ Πόλις γίνεται ἓνα ἀπέραντο στρατόπεδο καὶ ὁ Κεράτιος κόλπος ὁ μεγαλύτερος ναύσταθμος.

Ὁ Λέων εἶχε σκοπὸ νὰ καταστρέψῃ πρῶτα τὸ στόλο τῶν Σαρακηνῶν ὁ στρατός τους τότε θὰ ἔμενε στὸ ἔλεός του. Ὅταν λοιπὸν ἐθεώρησε κατάλληλη τὴ στιγμή γιὰ τὸ ὀριστικὸ κτύπημα, ὕψωσε στὴν ἀκρόπολι, τὸ σημερινὸ Σαράι - Μπουρνού, τὸ σῆμα νὰ ἀποπλεύσῃ ὁ στόλος.

Πρῶτοι ἐκπλέουν ἀπὸ τὸν Κεράτιο οἱ δρόμωνες, τὰ ἀνιχνευτικά, νὰ εἰποῦμε, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἔχουν διαταγὴ νὰ ἐρευνήσουν τὴν Προποντίδα, νὰ ἐξακριβώσουν τίς θέσεις καὶ τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπειτα θὰ ἀκολουθοῦσαν τὰ βαρύτερα πλοῖα, γιὰ νὰ ναυμαχήσουν.

Ἄγρυπνοι οἱ Ἄραβες προβάλλουν ἀμέσως ἀπὸ τὰ ὀρημητήριά τους· χίλια ὀκτακόσια πλοῖα εἶναι κρυμμένα στὶς δύο παραλίες, τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀσίας. Προσβάλλουν πρῶτα τοὺς δρόμωνες μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοὺς διασκορπίσουν καὶ τέλος νὰ τοὺς συντρίψουν.

Οἱ Βυζαντινοὶ δέχονται τὴν ἐχθρική ἐπίθεση ψύχραιμα. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας, Μελιγούας, δίνει τὸ σύνθημα τῆς μάχης. Ὅποιος ἐχθρὸς πλησιάσῃ καίεται μὲ τὸ καταστρεπτικὸ ρευστό, τὸ « ὑγρὸν πῦρ ». Ἄλλὰ οἱ Μωαμεθανοὶ εἶναι ἀτελείωτοι· ἐπιμένουν καὶ κατορθώνουν ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἀπώ-

λειες νὰ χωρίσουν τοὺς δρόμους· καὶ σὲ μιὰ στιγμή κυκλώνουν καὶ αὐτὴ τὴν ἀρχηγίδα τους.

Ὁ ἀρχηγός της γράφει τότε ἓνα σημείωμα. Καλεῖ τοὺς ἄνδρες του.

— Παιδιά, τοὺς λέει, ὁ ἐχθρὸς μᾶς ἐκύκλωσε· εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς βοηθήσουν οἱ δικοὶ μας. Ποιὸς ἀπὸ σᾶς πάει νὰ δώσῃ ἓνα σημείωμά μου στὸν ἀρχιναύαρχο ;

Εἴκοσι παλληκάρια ἐβγήκαν ἐμπρὸς ἓνα βῆμα. Ἐβγήκε καὶ τὸ ναυτόπαιδο τοῦ πλοίου, 14 - 15 χρόνων. Σπάζει τὴ γραμμὴ καὶ παρουσιάζεται στὸ ναύαρχο.

— Ἐγὼ πηγαίνω, ἀρχηγέ! εἶπε. Ἐδῶ εἶμαι ἄχρηστος στὴ μάχη. Ἄφησέ με νὰ πάω· εἶμαι τόσο μικρὸς, ποὺ δὲ θὰ μὲ ἴδουν οἱ ἄπιστοι, καὶ κολυμβῶ σὰν δελφίνι.

Τὰ ἀνδρικὰ λόγια τοῦ μικροῦ ἔκαμαν ἐντύπωση καὶ ὁ ἀρχηγὸς τὸ ἀπεφάσισε, χωρὶς νὰ ρωτήσῃ πιά τοὺς ἄλλους.

— Πήγαινε, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Ἀπὸ σένα ἐξαορτᾶται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας !

Τὸ ναυτόπουλο πέταξε τὰ ροῦχα του, ἐδάγκασε στὸ στόμα τὸ χαρτί, σὰν σκύλος, καὶ πήδησε στὰ κύματα.

Ὁ στόλαρχος, μόλις ἔλαβε τὸ σημείωμα, εἰδοποίησε τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Λέων διέταξε ἀμέσως νὰ ἐκπλεύσῃ ὄλος ὁ στόλος. Ἐπὶ κεφαλῆς εἶναι ἡ ναυαρχίδα « Ἅγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης » καὶ μέσα ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορ.

Ὁ βυζαντινὸς στόλος κυτᾶ τώρα ἀπὸ τὰ πλάγια τὸν ἐχθρικό. Οἱ Ἄραβες, ποὺ δὲν ἀνέμεναν ἀπὸ ἐκεῖ τὴν προσβολή, στρέφουν ν' ἀμυνθοῦν· ἀλλὰ τότε θέλοντας καὶ μὴ ἔπασαν σὲ σύγχυση. Ἡ ἴδια ἡ ἀραβικὴ ναυαρχίδα καίεται καὶ ὁ μωαμεθανὸς ἀρχιναύαρχος φονεύεται.

Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἶναι πλήρης· ὁ ἀραβικὸς στόλος ἐξολοθρεύεται. Ὅσος ἀπέμεινε, ζήτησε νὰ σωθῆ φεύγον-

τας. Ἄλλα ἡ τρικυμία ἐσυμπλήρωσε τὴν καταστροφή. Πέντε πλοῖα μόνο ἔφθασαν στὴ Συρία, θλιβεροὶ ἄγγελοι τοῦ ὀλέθρου. Ὁ νέος Πέρσης ἤρε τὴν τύχη τοῦ παλαιοῦ στὴ Σαλαμίνα.

Ἡ Κωνσταντινούπολη πανηγυρίζει τὸ βράδυ τὸ θρίαμβό της φωταγωγημένη. Χιλιάδες στόματα ψάλλουν :

« Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια... »

Ἐμπρὸς στὸν αὐτοκράτορα. Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὁ Μελιγούας, ἐπαρουσίασε τὸν μικρὸ στὸν αὐτοκράτορα· τέτοια διαταγὴ εἶχε πάρει. Ὁ Λέων ἔρριξε προσεκτικὰ τὸ βλέμμα του στὸ ναυτόπαιδο· ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος. Τί ζωνεῖ καὶ ἔξυπνα μάτια ! Τί κορμοστασιὰ λαμπαδωτή, παρὰ τὴ μικρή του ἡλικία !

— Πῶς λέγεσαι ; ἐρώτησε.

— Ἰωάννης Θρακιώτης, ἀπάντησε ἐκεῖνο, λέγοντας τὸ ὄνομα τοῦ τόπου του, κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ καιροῦ του.

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι ;

— Ἀπὸ τὴ Σηλυβρία.

— Τί δουλειὰ κάνει ὁ πατέρας σου ;

— Ψαράς· ἔχει δική του βάρκα.

— Ὁραῖα ! ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτωρ κρύβοντας κάποια σκέψη του.

Ἔπειτα πρόσθεσε :

— Ἔσωσες, παιδί μου, τὴν πατρίδα· πάρε λοιπὸν αὐτὰ τὰ εἴκοσι χρυσὰ νομίσματα...

Δὲν ἐπρόφθασε ὁμως νὰ τελειώσῃ τὴ φράση του ὁ γενναῖος Ἰσαυρος καὶ τὸν διέκοψε συγκινημένο τὸ ναυτόπουλο.

— Βασιλεῦ ! εἶπε· ὅ,τι ἔκαμα, τὸ ἔκαμα, γιὰ νὰ σώσω τὴν

πίστη μου και την πατρίδα από τους άπιστους. Δέν είμαι ἄξιος νὰ πάρω ἄλλη ἀμοιβή. Μοῦ φθάνει, ὅτι ἐπέτυχα τὸ σκοπό μου. Καὶ τὰ μάτια του ἐπλημμύρισαν δάκρυα καὶ ἡ φουβούλα του ἐκόπηκε ἀπὸ ἓνα συγκρατημένο λυγμό.

Ὁ Λέων ἐθαύμαζε τώρα τὸ θάρρος, τὴ φιλοτιμία καὶ τὴν ἀφοσίωση καὶ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴ θρησκεία του καὶ τὴν πατρίδα· καὶ συμπληρώνοντας τὴν πρώτη σκέψη του εἶπε :

— Εἶμαι ὑπερήφανος, ναυτόπουλό μου, γιατί τὸ Βυζάντιο γεννᾷ τέτοια Ἑλληνόπουλα. Ἀπὸ αὔριο θὰ εἶσαι μαθητὴς στὴ ναυτικὴ σχολή μου, γιὰ νὰ γίνης ἓνας λαμπρὸς ἀξιωματικός. Οἱ γονεῖς σου θὰ ἔχουν τὴν προστασία μου καὶ σὺ τὴν ἀγάπη τοῦ βασιλέως !

Ὁ Μελιγούας καὶ τὸ ναυτόπαιδο ἐχαιρέτησαν καὶ ἔφυγαν.

Ἔτσι ἐδιάλεξαν οἱ βυζαντινοὶ στὴ μάχη καὶ στὴ δοκιμασία τοὺς γενναίους, ἄνδρες καὶ παιδιά, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν ἀρχηγούς τοῦ ἔθνους. Ἔτσι ἀνανέωναν μὲ καινούργιες ρίζες τὸ φυτὸριο τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ πρόβλεψη τοῦ Λέοντος ἀλήθευσε· ὁ μικρὸς Ἰωάννης Θρακιώτης μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ἰδρυτὴς μιᾶς νέας φημισμένης ναυτικῆς οἰκογένειας.

*N. A. Κοινόπουλος
(Τὸ ἱστορικὸ τῆς ναυμαχίας ἀπὸ Κ. Ράδον)*

ΚΟΦΤΗ ΠΕΤΡΑ

Στις ὄχθες τοῦ Ἀξιοῦ. Κάθε λίγο ἔφθναν εἰδήσεις, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Βασίλειος εἶχε κυριεύσει καὶ ἄλλα φρούρια καὶ ἄλλες πόλεις· καὶ ὁ Σαμουήλ, ὁ βούλγαρος τσάρος, βιαζόταν ὅλο καὶ περισσότερο νὰ προχωρήσῃ καὶ ν' ἀνταμώσῃ τοὺς Ἕλληνας· εἶχε τὴν κρυφὴ ἐλπίδα, ὅτι μία μάχη μπορούσε νὰ σταματήσῃ, καί, ποῖός ξέρει, ἴσως καὶ νὰ καταστρέψῃ τὸν αὐτοκράτορα.

Μόλις λοιπὸν ἔμαθε, ὅτι τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα τραβοῦσαν κατὰ τὰ στενά, πὺν βγάζουν στὰ Σκόπια, ἐπῆρε τὸ στρατό του ὁλόκληρο καὶ μὲ γρήγορες πορεῖες ἀνέβηκε τὸν Ἀξιὸ ἕως ἐκεῖ.

Φθάνοντας ἠθέλησε νὰ περάσῃ στὴν ἄλλη ὄχθη· ἀλλὰ ἀπὸ

τις βροχές, πού ἀδιάκοπα ἔπεφταν ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, ὁ ποταμὸς εἶχε πλημμυρίσει καὶ ἦταν ἀδιάβατος. Ἀναγκάσθηκε τότε νὰ στήσῃ τὶς σκηνές του στὴ δεξιὰ ὄχθη καὶ ἐκεῖ νὰ περιμένῃ τὸν ἔχθρό του.

Ἡ βροχὴ ὅμως ἐξακολουθοῦσε καὶ τὸ ρεῦμα ἐδυνάμωνε ὄλο καὶ περισσότερο. Καὶ ὅταν ἔφθασε ὁ Βασίλειος ἐμπρὸς στὰ Σκόπια ἀναγκάσθηκε καὶ αὐτός, θέλοντας καὶ μὴ, νὰ στρατοπεδεύσῃ στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Ἀξιοῦ, ἀντικρυ τοῦ Σαμουήλ.

Οἱ Βούλγαροι μὲ τὴ βεβαιότητα, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἠμποροῦσαν νὰ περάσουν τὸ ποτάμι καὶ νὰ τοὺς κτυπήσουν, ἐπῆραν θάρρος καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα τοὺς προκαλοῦσαν μὲ βρισιές καὶ εἰρωνικὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἀκροποταμιά.

Ὁ κατὰσκοπος. Ἡ βροχὴ εἶχε παύσει, ἀλλὰ βαρὶὰ μαῦρα σύννεφα κατρακυλοῦσαν στὸν οὐρανό, ὅταν ἦρθε ἡ φοβερὴ ἐκεῖνη νύκτα. Οἱ φρουροὶ στὶς θέσεις των· οἱ ἄλλοι κοιμῶνταν ἤσυχοι.

Ὁ Βασίλειος ὅμως δὲν ἐκοιμόταν. Καθισμένος πλάγι στὸ πρόχειρο τραπέζι, πού τοῦ εἶχαν στήσει στὴ σκηνή του, ἐργαζόταν μὲ δύο στρατηγούς καὶ τοὺς ἐξηγοῦσε τὸ σχέδιό του γιὰ τὴν ἐπίθεση ἐναντίον τῶν Σκοπίων. Ὅταν γιὰ μιὰ στιγμή ἐσήκωσε τὸ κεφάλι του εἶδε ἕνα βούλγαρο στρατιώτη.

— Πῶς ἐμπῆκες ἐσὺ ἐδῶ ; τί θέλεις ; ἐρώτησε ἀπότομα ὁ αὐτοκράτωρ.

— Νικᾶ ὁ Ἄετός ! ἀπάντησε ἐκεῖνος ἑλληνικά.

Ὁ Βασίλειος τὸν κοίταξε μὲ ἀπορία. Πῶς ἤξερε τὸ σύνθημα ; Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν ; Ἀλλὰ ἔξαφνα ἀναγνωρίζοντάς τον :

— Τὰ γένεια σὲ ἀλλάζουν πολὺ, Νικήτα, εἶπε, καὶ μένα ἀκόμα μὲ γέλασες. Πότε ἔφθασες ;

— Τώρα, Αύγουστε !

— Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι ;

— Ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴ ὄχθη.

— Ἐπέρασες μὲ βάρκα ;

— Ὁχι, Δέσποτα ! Ἐπέρασα πεζός.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἀναπήδησε.

— Τί ; ἐφώνηξε.

— Δυὸ μέρες τὸ γύρευα. Σήμερα τὸ εὐρῆκα καὶ ἤρθα νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ, Δέσποτα. Ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, πλάγι στὴν Κοφτὴ Πέτρα εἶναι πέρασμα· εἶναι μιὰ ρηχοτοπιά.

— Καὶ τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο ;

— Κοιμᾶται, Αύγουστε !

Ὁ Βασίλειος ἀκούγοντας αὐτὰ γύρισε καὶ εἶπε στοὺς στρατηγούς του.

— Ἡ ἐπανάληψη τοῦ Σπερχειοῦ νὰ ἐτοιμάσετε ἀμέσως τοὺς ἄνδρες σας.

Καὶ ἐννοοῦσε τὴ μάχη τοῦ Σπερχειοῦ στὰ 995, ὅταν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς εὐρῆκε ἕναν πόρο, πέρασε στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ πλημμυρισμένου ποταμοῦ τὴ νύκτα καὶ κατάκοψε τὸν κοιμισμένο στρατὸ τοῦ Σαμουήλ.

Οἱ δυὸ στρατηγοὶ βγήκαν βιαστικοὶ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε ἕνα ὑπασπιστὴ του νὰ φωνάξῃ τὸν Εὐστάθιο Δαφνομήλη.

Ὡς τόσο ἐξέταζε τὸ Νικήτα. Σὲ δυὸ λεπτά, νὰ καὶ ὁ στρατηγός.

— Μὲ ζήτησες, Δέσποτα ; ἐρώτησε ὁ Δαφνομήλης μπαίνοντας στὴ βασιλικὴ σκηνὴ καὶ μὲ ὑποψία ἐκοίταξε τὴ βουλγαρικὴ στολὴ τοῦ Νικήτα.

Ὁ Βασίλειος ἐγέλασε.

— Δὲν ἀναγνωρίζεις λοιπὸν τὸν πιστότερο, τὸν πιὸ ἀφωσιωμένο σου φίλο, Δαφνομήλη; ἐρώτησε.

ἽΟ στρατηγὸς ἐκοίταξε προσηκτικὰ τὸν ἄνδρα.

— Νικήτα! ἐφώνησε μὲ χαρά.

ἽΟ Νικήτας ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ χέρι του.

— Ναί, ἐγώ, ὁ πιστός σου, ἐπιθύρισε συγκινημένος.

— Δαφνομήλη, εἶπε ὁ αὐτοκράτωρ, σήκωσε τοὺς στρατιῶτες σου καὶ περιμένε με στὴν Κοφτὴ Πέτρα, ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, δέκα βήματα παρακάτω εἶναι μιὰ ρηχοτοπιὰ. Ἐπόψε, μὲ τὴ βοήθεια τῆς Θεομήτορος, θὰ περάσωμε ἀντίκρου. Κοίταξε νὰ γίνῃ ἡ συνάθροιση εὐθύς καὶ σιωπηλά. Πηγαίνετε καὶ ὁ Παντοδύναμος βοηθός!

Οἱ δυὸ ἄνδρες ἐβγῆκαν μαζί.

— Ἦσουνά μὲ τὸ Βούλγαρο; ἐρώτησε ὁ Δαφνομήλης μὲ μιὰ κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ πρὸς τ' ἀντικρινὸ στρατόπεδο. Δὲ σὲ ἀνεγνώρισε κανεὶς;

— Ὅχι, τὰ γένεια μὲ ἀλλάζουν πολὺ. Ἐπῆρα ὄνομα βουλγαρικό· μὲ λένε Ἀσάν. Ποιός νὰ μὲ ἀναγνωρίσῃ;

ἽΟ Δαφνομήλης τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

— Ἄνδρες σὰν καὶ σένα, Νικήτα, εἶναι πολὺτιμοί! εἶπε μὲ συγκίνηση. Τὴ ζωὴ σου τὴν ἐκθέτεις κάθε ἡμέρα μὲ τὸ παιγνίδι αὐτό, πού παίζεις, νὰ κἀνης τὸ Βούλγαρο καὶ νὰ κατασκοπεύῃς τοὺς ἐχθρούς. Τὸ σκέφθηκες ποτέ;

— Ἡ ζωὴ μου δὲν ἔχει ἀξία, παρὰ ὅσο τὴν ξοδεύω μὲ κάποιαν ὠφέλεια γιὰ τὴν πατρίδα, ἀποκρίθηκε ἀπλὰ ὁ κατὰσκοπος. Καὶ ἂν τὸ πληρώσω τὸ παιγνίδι μου μὲ τὴ ζωὴ μου, δὲ θὰ εἶναι ἀκριβὰ πληρωμένο. Καὶ γύρισε νὰ φύγῃ.

ἽΟ στρατηγὸς τὸν ἔσταμάτησε.

— Ποῦ πηγαίνεις; ἐρώτησε.

— Πηγαίνω πίσω νὰ συνεχίσω τὸ ἔργο μου... Καὶ ἄρπαξε

τοῦ στρατηγοῦ τὸ χέρι, τὸ ἐφίλησε καὶ ἐχάθηκε στὸ σκοτάδι.

— Νικήτα, ἐπιθύρισε πολὺ συγκινημένος ὁ Δαφνομήλης, ψυχὴ ἀγνή καὶ σιδερένια !... Πόσο ὑπερήφανη εἶναι ἡ Μακεδονία, πὺ γεννᾶ ἄνδρες σὰν καὶ σένα !... Καὶ ἔμεινε ἀκίνητος καὶ συλλογισμένος.

Τὸ φοβερὸ κτύπημα. Ὅλοι οἱ Βούλγαροι κοιμῶνταν· βαθεῖα σιωπὴ ἐσκέπαζε τὸ στρατόπεδό τους. Ἄλλὰ σιγὰ σιγὰ κάποιο μουρμούρισμα ἀδιάκοπα ἐπλησίαζε, ἐμεγάλωνε, ἄλλαζε, ἐξεχώριζε σὲ βήματα σιγανά, προσεκτικά, κούφια, καὶ ἄλλα βήματα ἀκολουθοῦσαν πολλὰ μαζί, βουβὰ καὶ αὐτά, μακριὰ ἀκόμα, πὺ ὄλο κι ἐπλησίαζαν...

Ἐνα κτύπημα σὲ λίγο ἀκούστηκε, μιὰ φωνὴ ἐξέσπασε καὶ ἐπνίγηκε κι ἔσβησε· κι ἔξαφνα βοὴ μεγάλη, ξεφωνήματα πολεμικά, διαταγές, παρακάλια, φωνές, ἐγέμισαν τὸν ἀέρα, ἀπλώθηκαν ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη ἕως τὴν ἄλλη τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοπέδου καὶ ἐπάγωσαν τὶς καρδιές ἀπὸ τρόμο καὶ φρίκη καὶ πανικό.

Ὁ Σαμουήλ ἐπετάχθηκε ἀπὸ τὸ στρῶμα, ἄρπαξε τ' ἄρματα του καὶ ἔτρεξε πρὸς τὴ θύρα, τὴν ὥρα, πὺ κατατρομαγμένοι ἔμπαιναν οἱ φρουροὶ μέσα στὴ βασιλικὴ σκηνή.

— Ἑλληνες ! Ἑλληνες ! Ὁ Βασίλειος ! ἐφώναζαν φρικιασμένοι. Καὶ ἔξω, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, μέσα στὴ σύγχυση οἱ ἴδιες λέξεις ἔτρεχαν ξετρελαίνοντας καὶ τοὺς γενναίους : Ἑλληνες ! Ἑλληνες ! Ὁ Βασίλειος !

— Ἑλληνες ; ξεφώνισε ὁ Σαμουήλ. Τί τρέλα σᾶς στραβώνει ὄλους ; Ἀπὸ πὺ θὰ περάσουν οἱ Ἑλληνες ; Πὺ εἶναι ὁ Βασίλειος ;

Τὴν ἴδια ὥρα τέσσαρες ἀξιωματικοὶ μπῆκαν στὴ σκηνή,

ἀρπαξαν τὸν τσάρο, τὸν ἔσυραν ἔξω μὲ τὴ βία, τὸν ἔβαλαν σὲ ἓνα ἄλογο, ἐπήδησαν καὶ αὐτοὶ στὰ δικά τους καὶ ὄρμησαν καλπάζοντας κατὰ τὸ βουνό.

Οἱ Βούλγαροι ζαλισμένοι ἀπὸ τὴν ξαφνικὴ προσβολὴ δὲν ἤξεραν τί νὰ κάμουν. Ἄλλοι προσπαθοῦσαν νὰ ξεφύγουν μὲ τὸν τσάρο τους στὰ βουνά· ἄλλοι ἔπεφταν στὸ ἀδιάβατο ποτάμι, γιὰ νὰ σωθοῦν! Οἱ περισσότεροὶ δὲν ἐπρόφθασαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὶς καλύβες τους.

Γύρω ὅμως στὴ σκηνὴ τοῦ Σαμουήλ ἔγινε γερὴ ἀντίσταση. Ὁ στρατηγὸς Ἰβάτζης μὲ τοὺς διαλεκτοὺς του εἶχε τρέξει νὰ σταματήσῃ τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, γιὰ νὰ δώσῃ καιρὸ τοῦ τσάρου νὰ φύγῃ. Λίγη ὥρα κατώρθωσε μὲ τὴν ἀνδρεία του νὰ βαστάξῃ τὴν ὄρμῃ τῶν αὐτοκρατορικῶν, ποὺ σὰν κύματα ἀπλώνονταν ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ χύνονταν στὸ στρατόπεδο, σπρώχνοντας ὀλοένα πρὸς τὸ κέντρο τοὺς τελευταίους ὑπερασπιστές.

Ὅταν εἶδε ὅμως τὸν ἴδιο τὸ Βασίλειο μὲ τοὺς σωματοφυλακὲς του νὰ ρίχνεται ἐπάνω του, κατάλαβε, ὅτι κάθε ἀντίσταση ἦταν ἀδύνατη, παράτησε τὴ μάχη, ἐγύρισε τὸ ἄλογό του καὶ ἔτρεξε κατὰ τὸ βουνὸ νὰ εὔρῃ τὸν τσάρο του...

Γιὰ χρόνια καὶ γενεὲς θυμοῦνται οἱ Βούλγαροι τὴν Κοφτὴ Πέτρα, καὶ στὸν ὕπνο τους ἀκόμα, καὶ ξεφωνίζουν:

« Βεζίτε, τζαίζαρο! » (Φύγετε, ὁ αὐτοκράτωρ!)

Πηνελόπη Δέλτα

(Διασκευὴ Ν. Δ. Κοντοπούλου)

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ποιός ἦταν. Ἔχετε ἀκούσει, παιδιά, γιὰ τὸ Διγενή; ρώτησε ἡ κ. Θάλεια τὰ τέκνα της, τὸν Τάκη καὶ τὴν Ἀγγελικὴ.

— Ὅχι, μητέρα, ἀπάντησαν ἐκεῖνα.

— Τότε θὰ σᾶς εἰπῶ ἐγὼ τὴν ἱστορία του· μοῦ τὴν εἶπε ἡ μητέρα μου καὶ ἐκείνης ἡ δική της καὶ ἐκείνης πάλι ἡ δική της, καὶ ἔτσι ἀπὸ μητέρα σὲ μητέρα φθάνομε στὴν ἴδια τὴν ἐποχὴ τοῦ Διγενῆ, πὺ τὴν ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Διγενὴς εἶναι ἓνας ξακουστὸς βυζαντινὸς ἥρωας, πὺ ἔζησε, ὅταν στὸ Βυζάντιο ἦταν αὐτοκράτορες ὁ Ρωμανὸς Β' καὶ ὁ Νικηφόρος Φωκάς.

Ὁλη του τὴ ζωὴ τὴν ἐπέρασε στὰ βάρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ἐφύλαγε « τὰς ἄκρας », τὰ σύνορα δηλαδὴ τῆς αὐ-

τοκρατορίας· γι' αὐτὸ λεγόταν καὶ Ἀκρίτας. Τὸν ἔλεγαν Διγενή, γιατί ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ δυὸ γένη, ἀπὸ ἑλληνικὸ καὶ ἀραβικὸ. Ἡ μητέρα του ἦταν ἑλληνίδα χριστιανὴ ἀπὸ μεγάλη ἀρχοντικὴ οἰκογένεια· ὁ πατέρας του ἦταν Σαρακηνὸς, δηλαδὴ μωαμεθανὸς ἀπὸ τὴν Ἀραβία, καὶ ἐμίρης (ἡγεμὸν)· ἔγινε ὅμως χριστιανὸς καὶ λαμπρὸς βυζαντινὸς πολίτης.

Ὁ Διγενὴς ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε μεγάλη τόλμη καὶ ρώμη καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἐθαύμαζαν ὅλοι. Ἀλλά, ὅταν ἐμεγάλωσε, τότε πὰ δὲ λέγονται τὰ ἀνδραγαθήματά του. Ἄλλοτε, ἂν μοῦ δοθῆ καιρὸς, θὰ σᾶς εἰπῶ, πὼς δράκοντες μὲ πολλὰ κεφάλια καὶ πύρινες γλῶσσες, ἄγρια λιοντάρια καὶ ἄλλα θηρία ἔπεσαν κάτω ἀπὸ τὸ σπαθί του, ὅπως ἔπεσαν στὰ ἀρχαῖα χρόνια ἀπὸ τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλέους ὅμοια θηρία. Σήμερα θὰ σᾶς εἰπῶ μιὰ μόνο μικρούλα ἱστορία του.

Διγενὴς καὶ Μαξιμῶ. Ὁ γενναῖος Διγενὴς, εἶπαμε, φύλαγε τὰ σύνορα· γιὰ νὰ τὰ ὑπερασπίσῃ ἔστησε καθημερινὸ πόλεμο μὲ φοβεροὺς ἐχθροὺς. Φοβερώτεροι ἀπὸ ὅλους ἦσαν οἱ ἀπελάτες, δηλαδὴ οἱ ληστὲς τῶν βουνῶν καὶ οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τὶς ξένες γειτονικὲς ἐπαρχίες. Γρήγορα ὅμως αὐτοὶ ἐνόησαν, ὅτι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τὰ βάλουν μόνοι τους μὲ τὸν Ἀκρίτα· πάντοτε ἔφευγαν λιγώτεροι καὶ νικημένοι.

Ἀλλά τέτοιοι ληστὲς πὼς νὰ ἠσυχάσουν, ποῦ μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς τους ἦταν νὰ ληστεύουν τοὺς Βυζαντινοὺς; Ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ ἄλογό του ὁ ἀρχηγὸς τους, ὁ Φιλόπαππος, καὶ ἔτρεξε στὰ βουνὰ νὰ εὔρη τὴ βασίλισσα Μαξιμῶ νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειά της.

— Καὶ ποιά εἶναι σὺτὴ ἡ Μαξιμῶ; ἐρώτησε ἡ Ἀγγελικὴ.

— Μιά φοβερή βασίλισσα, παιδί μου, στο γυναικείο βασίλειο τῶν Ἀμαζόνων, πού εἶχε τὸν πόλεμο γιὰ τροφή. Εἶχε νικήσει ὅλους τοὺς γύρω πολεμιστὲς καὶ τοὺς εἶχε τρομάξει τόσο, πὺ τὴν ἀναγνώριζαν ὅλοι γιὰ ἀρχηγὸ καὶ βασίλισσα. Ὅ,τι ἦταν γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ὁ Διγενής, ἦταν γιὰ τοὺς ἀπελάτες καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς ἡ Μαξιμώ.

Ἡ Μαξιμώ, λοιπόν, γιὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήση, ἔσπευσε νὰ τοὺς βοηθήση. Πόλεμο ἐγύρευαν οἱ ἀπελάτες, πόλεμο ἤθελε κι αὐτή. Συγκέντρωσε τὰ παλληκάρια της, ἐδιάλεξε ἑκατό, τὰ πιὸ γενναῖα καὶ ρωμαλέα, καὶ καλὰ ὠπλισμένοι ὅλοι ξεκίνησαν νὰ συναντήσουν τὸ Διγενή. Στὸ δρόμο ἐνώθησαν μαζί της καὶ ἄλλοι ἀπελάτες καὶ ὁ Φιλόπαππος. Ἔτσι χιλιάδες στρατὸς ἐφθάσε στὸν Εὐφράτη, πὺ χώριζε τὰ σύνορα.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔτυχε νὰ εἶναι ὁ Διγενής στὸ παρατηρητήριό του. Ἐρενοῦσε τὰ γύρω, λέτε καὶ τοῦ ἔλεγε κρυφὰ κάποιος :

— Φυλάξου, Διγενή, ἔρχονται ἀπελάτες.

Μόλις τοὺς εἶδε νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς βουνοπλαγιὲς στὸν ποταμὸ, τόσο ἀμέτρητο πλῆθος, ἕνας αὐτὸς, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· ἐπήδησε στὸ ἄλογό του κι ἔτρεξε νὰ τοὺς συναντήση.

Φθάνοντας στὸν Εὐφράτη βλέπει γιὰ πρώτη φορὰ τὴ Μαξιμώ, τὴν ξακουστὴ βασίλισσα, πὺ τόσα εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴ χάρη της καὶ τὴν παλληκαριά της.

Πραγματικὴ βασίλισσα ! Τί χάρη, τί λεβεντιά !

Ἴππευε ἕνα κατάμαυρο, σὰν τὸ χελιδόνι, ἄλογο, πὺ μὲ βία συγκρατοῦσε τὴν ὀρμή του. Χρυσὴ περικεφαλαία προφύλαγε τὸ κεφάλι της καὶ χρυσὴ ἀλυσίδα κρεμόταν στὸ στήθος της· χρυσοῦφαντα ἦσαν καὶ τὰ φορέματά της.

Στὸ ἕνα χέρι ἐκρατοῦσε χρυσὴ ἀσπίδα καὶ τὰ χαλινάρια,

καὶ στὸ ἄλλο χρυσαμένον κοντάρι. Σὲ κάθε κίνηση τοῦ ὑπερήφανου ζώου κουδουνάκια χρυσά, κρεμασμένα στὸ λαιμό του ἄφηναν χαρμόσυνο ἤχο. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ παράστεκαν ἀπὸ πέντε γιγαντώσωμοι ἀπελάτες.

Ὅταν ἡ Μαξιμὸν εἶδε τὸν Ἀκρίτα, ἐρώτησε ἐκπληκτῆ :

— Αὐτὸς εἶναι ὁ Διγενής, Φιλόπαππε :

— Αὐτός, Βασίλισσα Μεγάλη !

— Καὶ οἱ στρατιῶτες του ποῦ εἶναι ;

— Αὐτὸς δὲν ἔχει στρατό. Μονάχος του πολεμᾷ με ὄλους γιὰ τὰ σύνορά του. Ἄλλὰ καὶ ἔτσι μοναχὸς ποῦ εἶναι, μόνη σου μὴν πηγαίνεις νὰ μετρηθῆς μαζί του.

— Δειλὲ γέροντα, ξεσήκωσες ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος νὰ πολεμήσῃ ἕναν ἄνθρωπο; εἶπε ὠργισμένη ἡ Μαξιμὸν· δὲ ντρέπεσαι; Μόνη μου, ἐμπρὸς στὰ μάτια σας, θὰ τὸν ξεκάμω. Μὴν κινηθῆ κανένας ! Καὶ με τὰ λόγια αὐτὰ ρίχεται με τὸ ἄλογό της νὰ περάσῃ τὸ βαθὺ ποτάμι.

— Φυλάξου, Βασίλισσα! Ἄκουσέ με· κάτι ξέρω κι ἐγώ, ὁ γέρος. Πολλὰ εἶδαν τὰ μάτια μου! Τῆς ἀπάντησε πειραγμένος ὁ Φιλόπαππος.

Ὁ Διγενὴς βλέποντας τὴν ὠραία Ἀμαζόνα νὰ ὀρμᾷ στὸν ποταμό, τῆς φωνάζει μὲ εὐγένεια :

— Εἶναι πολὺ βαθὺ τὸ ρεῦμα, Βασίλισσα! Στάσου καὶ ἔρχομαι ἐγώ· μὴν κοπιάζεις ἐσύ, μιὰ γυναίκα. Στους ἄνδρες πρέπει ὁ κόπος.

Καὶ ἔσυρε ἀμέσως τὸ σπαθὶ του, ἐκέντησε τὸ ἄλογό του καὶ ρίχθηκε στὸν Εὐφράτη· σὰν βέλος ἔφθασε στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη.

Οἱ δύο δυνατοί, ὁ ἀνδρειότερος τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἡ γενναίωτη τῶν ἀπελατῶν καὶ Σαρακηνῶν, γιὰ πρώτη φορὰ συναντήθηκαν στὴ μάχη.

Ἡ Μαξιμῶ μὲ μεγάλη ἐπιδεξιότητα τοῦ δίνει μιὰ δυνατὴ κονταριά· ὁ Διγενὴς τὴν ἐπρόλαβε μὲ τὸ σπαθὶ του· ἔσπασε τὸ κοντάρι, χωρὶς καὶ νὰ βλάβῃ τὸ σπαθὶ.

Ἄναψε τότε ἡ Μαξιμῶ· σύρει κι ἐκείνη τὸ σπαθὶ καὶ ἀ-
τρομήτη ὀρμᾶ· ἔβαλε ὅλη τὴν τέχνη της νὰ τὸν τρουπήσει, ἀλλὰ
εὐρῆκε τὸν καλύτερό της. Μὲ μιὰ ἐπιδέξια κίνηση τῆς ἐτρούπη-
σε ἐλαφρὰ τὰ δάκτυλα ὁ Διγενής, γιὰ νὰ μὴ τὴ βλάβη, καὶ
τῆς ἔρριξε ἀπὸ τὸ χέρι κάτω τὸ σπαθί. Ἐπειτα μὲ ἄλλη
σπαθιά ἐπῆρε τὸ κεφάλι τοῦ Ἴππου· ἄλογο καὶ βασίλισσα
σωριάσθηκαν στὴ γῆ.

Ἡ ὑπερήφανη βασίλισσα τᾶχασε· ἐφοβήθηκε γιὰ τὴ ζωὴ
της, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε φοβηθῆ. Ἐπесе λοιπὸν στὰ γόνατα καὶ
μὲ μάτια δακρυσμένα παρακάλεσε τὸν Διγενὴ νὰ μὴν τὴν φο-
νεύση. Ὁ Ἀκρίτας τὴν ἐλέησε καὶ χωρὶς νὰ τῆς εἰπῆ τίποτε
τὴν ἄφησε κι ἔτρεξε στοὺς ἄλλους.

Διγενὴς καὶ ἀπελάτες. Οἱ
ἀπελάτες, ἅμα εἶδαν νὰ κινδυνεύη ἡ
βασίλισσα, ὤρμησαν νὰ κυκλώσουν τὸ
Διγενή, σὰν τοὺς πεινασμένους λύκους,
ποὺ χύνονται νὰ σπαράξουν τὴ βορά τους. Τὸν ἔβαλαν στὴ
μέση καὶ τὸν κτυποῦσαν μὲ σπαθιά, μὲ κοντάρια, μὲ ρόπαλα.

Ἄλλὰ τίποτε δὲν κατώρθωσαν. Ὁ πόλεμος αὐτὸς μὲ τοὺς
ληστὲς ἔσβησε γρήγορα, ὅπως σβῆνει ἡ φωτιά στὸ ἀνίκητο νε-
ρό. Οἱ περισσότεροι ἔφυγαν· ὅσοι ἔμειναν κείτονταν, ἄλλοι
πληγωμένοι καὶ ἄλλοι φονευμένοι. Κανένας δὲν μπόρεσε ν' ἀν-
τισταθῆ ἕως τὸ τέλος στὴν ὀρμὴ τοῦ Ἀκρίτα.

— Ἄ, τί καλά! εἶπε ὁ Τάκης. Αὐτὸ μοῦ θυμίζει τὸν Ἀ-
χιλλεῖα, ποὺ ἦταν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος στοὺς Τρῶες· καὶ μό-
νο ἡ φωνὴ του τοὺς ἀνάγκαζε νὰ κλείνονται στὰ τείχη! Ἐ-
νας, ποὺ τόλμησε νὰ μετρηθῆ μαζί του, ὁ Ἐκτωρ, ἔπесе νε-
κρός.

— Βέβαια, παιδί μου! Ὁ Ἀκρίτας δὲν ἦταν κατώτερος

στην ἀνδρεία ἀπὸ τὸ γενναιότερο Ἑλληνα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Βλέπετε, ἡ φυλή μας γεννᾷ πάντοτε τὰ ἴδια παλληκάρια!

Ἡ γενναιοψυχία του. Ἡ κ. Θάλεια ἔπειτα ἀπὸ τὴ μικρὴ αὐτὴ διακοπὴ συνέχισε :

Ὅταν ἐσκόρπισαν οἱ ἀπελάτες, ὁ Διγενὴς ἔτρεξε στὴ Μαξιμιά· αὐτὴ στὸ μεταξὺ εἶχε σηκωθῆ κι ἐπερίμενε.

— Βασίλισσα, τῆς εἶπε, μάθε νὰ μὴν ὑπερηφανεύεσαι πιά, γιατί ὁ Θεὸς ταπεινώνει τοὺς ὑπερηφάνους. Δὲν ἔχω κανένα σκοπὸ νὰ σὲ βλάψω· ὁ Διγενὴς δὲ φονεύει τοὺς νικημένους καὶ τὶς γυναῖκες.

Ἡ Μαξιμιά ἐσταύρωσε τὰ χέρια καὶ δακρυσμένη εἶπε λόγια, πὺν ποτὲ δὲν εἶπε ἄνθρωπος στὸν ἐχθρό του :

— Κανένας, Διγενή, δὲν ἔχει τὴ δική σου ἀνδρεία καὶ γενναιοφροσύνη. Μοῦ ἄφησες τὴ ζωὴ, σὰν δυνατὸς καὶ μεγαλόκαρδος, πὺν εἶσαι, ἐνῶ στὸ χέρι σου ἦταν νὰ μὲ φονεύσης. Τὸ δοξασμένο ὄνομά σου θὰ τὸ διαλαλοῦν τὰ βουνὰ καὶ οἱ πεδιάδες τῆς Ἀσίας· ποτὲ δὲ θὰ σὲ λησμονήσουν...

Ὁ Διγενὴς ἐφώνηξε τότε τὸν ἵπποκόμο του, πὺν ἔμενε στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη, καὶ τοῦ ἔφερε ἓνα ὠραῖο ἄλογο· τοῦ ἔβαλε πάνω τὴ χρυσοστόλιστη σέλα τοῦ ἵππου τῆς βασίλισσας καὶ τὴν ἐβοήθησε ν' ἀνεβῆ. Ἐχαιρετήθηκαν μὲ εὐγένεια καὶ ἡ Μαξιμιά ἔτρεξε στὸ βουνὸ νὰ βρῆ τοὺς σκορπισμένους συντρόφους της...

Γεμάτη θαυμασμὸ εἶπε ἡ Ἀγγελικὴ :

— ὦ, εὐγε! εὐγε στὸν Ἀκρίτα! Ἔτσι κάνουν οἱ μεγαλόκαρδοι ἄνθρωποι· δείχνουν μεγαλοψυχία στοὺς νικημένους. Τέτοιος ἦταν καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

— Μάλιστα παιδί μου· πολὺ σωστὰ τὰ λές! Τέτοιοι εἶναι οἱ ἥρωες τῆς Ἑλλάδος· τέτοιος ἦταν καὶ ὁ Διγενής.

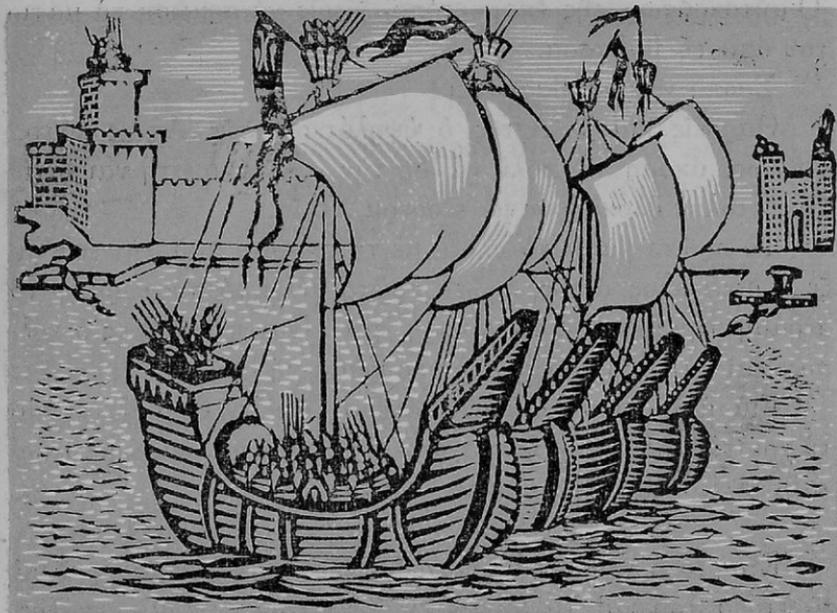
Τόση ἦταν ἡ δικαιολογημένη φήμη του, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς παράγγειλε στὸν ἀνίκητο ὑπῆκό του νὰ πάη στὸ Βυζάντιο νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ στὰ βασιλικά ἀνάκτορα. Ὁ Διγενής ὅμως, θέλοντας νὰ μὴν ἀφήσῃ μῆτε στιγμὴ ἀφροσύνητα τὰ σύνορα, μὲ εὐλάβεια ἀρνῆθηκε τὴ μεγάλη τιμὴ, ποὺ καθέννας θὰ ζήλευε. Καὶ τότε ὁ Ρωμανὸς τοῦ ἔκαμε τὴ μεγαλύτερη ἀκόμη τιμὴ, νὰ ξεκινήσῃ νὰ πάη μόνος του νὰ ἰδῇ τὸ μεγάλο πατριώτη ὑπῆκοο!

Καὶ μὲ λίγα λόγια ὁ Διγενής, ἕνας μόνος, ὀπλισμένος μὲ ρώμη, ἀνδρεία, μεγαλοψυχία καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα, ἔκαμε θαύματα. Κατώρθωσε ν' ἀσφαλίσῃ τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ Βυζαντίου· ἀπελάτες καὶ Σαρακηνοὶ δὲν ἐτόλμησαν στὴν ἐποχὴ του νὰ ληστεύσουν τίς βυζαντινὲς ἐπαρχίες.

Ὁ τόπος εὐρῆκε τὴν ἡσυχία του καὶ οἱ κάτοικοι, χωρὶς κανένα φόβο, ἀσχολήθηκαν στὰ εἰρηνικὰ ἔργα τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ δόξα του γέμισε τὸν ἑλληνισμό. Ὅπου καὶ νὰ πᾶτε, ὅπου καὶ νὰ σταθῆτε, θὰ ἀκούσετε νὰ τραγουδῇ ὁ λαὸς μας τὰ τραγούδια τοῦ Διγενῆ....

N. A. Κοντόπουλος

Ο ΦΛΑΝΤΑΝΕΛΑΣ

[Στις 20 Ἀπριλίου τοῦ 1453 τέσσερα πλοῖα μὲ ἐπικεφαλῆς ἓνα βασιλικὸ σκάφος ἐπιστρέφουν στὴν πολιορκημένη βασιλεύουσα, φορτωμένα ἐφόδια ἀπὸ διάφορες χριστιανικὲς χῶρες. Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τότε τὸ στόλο του νὰ συλλάβῃ ἢ νὰ βυθίσῃ τὰ πλοῖα, ποὺ ἐτόλμησαν νὰ παραβιάσουν τὸν ἀποκλεισμό τῆς πρωτεύουσας. Κυβερνήτης τοῦ βασιλικοῦ σκάφους ἦταν ὁ γενναῖος Φλαντανελάς.]

Ἦ γριὰ τυφλή. Στὰ τείχη ἔφεραν μὲ εὐλάβεια τὶς ἅγιες εἰκόνες· καὶ μιὰ γριὰ τυφλή, ἀκολουθώντας μὲ λαχτάρα τὴν ἀνθρωποπλημύρα, ἤρθε καὶ ἐκείνη νὰ ἰδῇ μὲ τὰ ξένα μάτια.

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς ἔκαμε τόπο, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Σιωπὴ νεκρικὴ βασιλεύει!

Θαρρεῖς καὶ ὁ Ἄετός, ὁ ὑψηλότερος τῆς Ἀσίας λόφος, ἐψήλωσε ἀκόμη πῶς πολὺ νὰ ἰδῇ τὴν πρωτάκουστη ναυμαχίαν ἐνὸς στόλου ὀλόκληρου μὲ τέσσερα πλοῖα.

Τὸ πρῶτο βασιλικὸ πλοῖο μὲ τὴ σημαία, πὺρ τὴν ἐστόλιξε ὁ δικέφαλος αἰετός, πρῶτο πρῶτο θέλει νὰ προχωρήσῃ, νὰ περάσῃ τὴν ἀλυσίδα τῆ χονδρῆ, πὺρ εἶναι φραγμένον ὁ κόλπος, καὶ νὰ φέρῃ τροφὴν στὴν κουρασμένη Πόλιν.

Γιὰ μιὰ στιγμή ἔπαυσε ὁ ἄνεμος· φύλλο δὲ σαλεύει καὶ τὰ χριστιανικὰ πλοῖα ἤσυχά στέκονται σὰν μαρμαρωμένα καὶ καθρεπτίζονται στὴ γαλήνια θάλασσα.

Ἐξαφνα ὁ τοῦρκος ναύαρχος Σουλεϊμάν πασᾶς ὁρᾶ μὲ τὸ στόλο του καὶ τὰ κυκλώνει. Ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας, γιατί τὰ πλοῖα δὲν μποροῦν νὰ φύγουν. Καὶ ὁ ὑπερήφανος Σουλτάνος, ξεχνώντας ὅτι βρῖσκεται στὴν ξηρὰ, προχωρεῖ μὲ τὸ ἄλογό του στὰ ρηγά, νὰ τρέξῃ ὁ ἴδιος νὰ βουλιάξῃ τὰ πλοῖα μὲ τὴ χριστιανικὴ σημαία.

Δίνει διαταγὰς κεραυνούς· κανένας δὲν τολμᾷ νὰ τὶς παρακούσῃ.

Ἐτελείωσε! Θὰ χαθοῦν τὰ παλληκάρια! Δεμένα τὰ πλοῖα, γιατί φύλλο δὲν κινεῖται, ἔπρεπε νὰ ξεγᾶσουν, ὅτι εἶναι θαλασσινά· θὰ γίνῃ στεργιανὸς ὁ πόλεμος.

Στὰ τεῖχη ὁ λαὸς μὲ μιὰ ἀναπνοή, μὲ μιὰ εὐχή, μὲ ἓνα ὄνειρο ἀκολουθεῖ μὲ λαχτάρια τὴ ναυμαχίαν καὶ προσεύχεται. Προσεύχεται καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ δὲ δίνει διαταγὰς φοβερές. Ξέρει τὰ παλληκάρια του· θὰ κάμουν μόνον τὸ καθήκον τους.

Καὶ ἡ γριὰ προσεύχεται κι ἐκείνη καὶ κλαίει. Ἀπὸ κάτω

μισόλογα, πού ἀκούει, παρακολουθεῖ τὸ μεγάλο κακὸ σὰ νὰ τὸ βλέπει.

Ἡ νίκη. Οἱ Τοῦρκοι ἔφεραν φωτιά και ἄρχισε νὰ καίεται τὸ βασιλικὸ πλοῖο. Καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς ὀρμοῦν σὰν ἀστραπὲς μέσα στὰ ἄλλα πλοῖα.

Τότε ὁ κυβερνήτης Φλαντανελὰς δίνει διαταγὴ στοὺς ναῦτες του: οἱ μισοὶ στὰ κατάρτια, μὲ τὸ ἓνα χέρι νὰ χύνουν νερὸ και νὰ σβήνουν τὴ φωτιά, μὲ τὸ ἄλλο νὰ χύνουν ὑγρὴ φωτιά — τὸ ὑγρὸν πῦρ — και νὰ καίουν τὰ ἐχθρικά πλοῖα και οἱ ἄλλοι μισοὶ νὰ πολεμοῦν στήθος μὲ στήθος, σπρώχνοντας τοὺς Τούρκους, πού ἤθελαν νὰ πηδήσουν μέσα.

Ἐδῶ ἔγινε μεγάλη ἐκατόμβη. Ἐκατοντάδες χάνει ἀνώφελα ὁ Σουλεϊμὰν πασᾶς, και ἀφρίζει ὁ Σουλτάνος και δείχνει τὸ χρυσὸ του ρόπαλο ἀγριεμένος. Ὁ κάθε ναύτης του χύνεται στὸ θάνατο, γιατί ξέρει, ὅτι τὸν περιμένει, ἂν παρακούσῃ, θάνατος πολυβασανισμένος.

Και ὁ οὐρανὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι γαλανὸς και ἡ θάλασσα λάδι. Ἀνοίγει τὰ χίλια στόματά της ἄθελα και καταπίνει τὰ πτώματα και τὰ ναυάγια.

Ἐξαφνα μία στιγμὴ στὰ τείχη τὴ νεκρικὴ σιωπὴ ἀκολούθησε βοή μεγάλη.

Τῆς γοιᾶς τὰ στήθη τὰ ξέσχιζε τὸ ἀναφυλλητό. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί γίνεται γύρω της και τραβᾷ τὸ πλατὺ μανίκι τοῦ πλαγινοῦ της και ρωτᾷ μὲ λαχτᾶρα:

— Ἀδελφέ, τί γίνεται ἐκεῖ κάτω; Δὲν ἔχω μάτια νὰ ἰδῶ.

— Τί γίνεται; ὁ Σταυρός, μάνα, ἔκαμε τὸ θαῦμα του. Ὁ Φλαντανελὰς ἐπέρασε τὴν ἀλυσίδα, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

— Δοξασμένο τ' ὄνομά του ! εἶπε ἡ γριὰ κι ἐκλονίσθηκε.

Ὁ ξένος τὴν ἐστήριξε καὶ δὲν τὴν ἄφησε νὰ πέση.

Ἐπειτα ἄκουσαν ψαλμούς· ὁ λαὸς ἔφερε στὰ χέρια τὸν Φλαντανελά μὲ τὰ παλληκάρια του καὶ μὲ τοὺς γενναίους τῶν ἄλλων πλοίων.

Ὁ Φλαντανελάς γελαστός ἐγύρισε καὶ εἶδε τὴ θάλασσα, πὺν ἦταν ἀκόμη γεμάτη συντρίμματα καὶ ναυάγια· ἔπειτα ἔτρεξε στὸ Βασιλέα του. Ἀλλὰ ἔξαφνα βλέπει τὴ μάνα του ἀκουμπισμένη ἐπάνω στὸν αὐτοκράτορα.

— Ἡ μάνα μου ! ἐφώναξε.

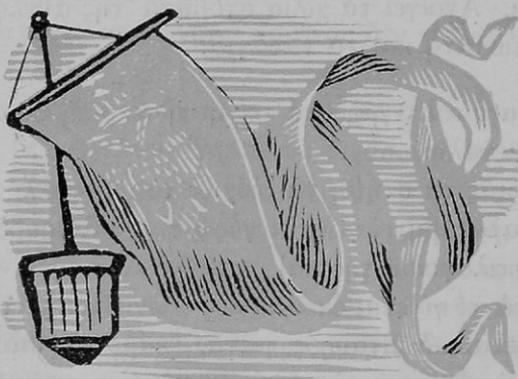
Ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ ἐχαμογέλασε καὶ τὸν ἀγκάλιασε λέγοντας :

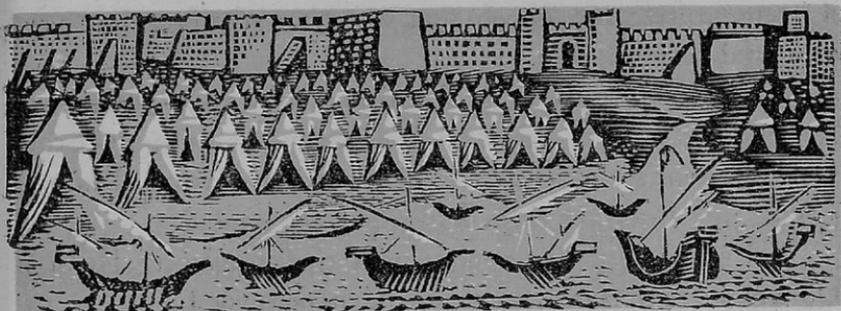
— Ἐσὺ Φλαντανελά, ἐστήριξες γιὰ λίγο τὴν πόλη καὶ ἐγὼ τὴ μανούλα σου !

Ἐστράφηκε ἔπειτα πρὸς τοὺς ἄλλους γύρω του καὶ εἶπε :

— Ἐ, παιδιά ! Ἑλληνικὸ αἷμα βράζει μέσα μας. Μὲ τέτοιες μάνες καὶ τέτοια παιδιά δὲν πέφτει ἀκόμη ἡ Πόλη, δὲν πέφτει !

Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου

Η ΜΕΓΑΛΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Ὁ Βυζαντινὸς Λεωνίδας. Ἄς ἔρθωμε πεντακόσια χρόνια πίσω, Μάιο μῆνα.

Δυὸ μῆνες τώρα πολιορκοῦν σφικτὰ οἱ Τοῦρκοι τὴν ὑπερήφανη Κωνσταντινούπολη. Οἱ Ἕλληνες, χωρὶς καμιὰ βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἄλλους χριστιανούς, παλαίουν μόνοι στὸν ἄνισο καὶ σκληρὸν ἀγῶνα. Οὔτε πουλάκι δὲν ἠμπορεῖ πιά νὰ πετάξῃ καὶ νὰ μπῆ στὴ βασιλεύουσα, γιὰ νὰ φέρῃ τουλάχιστο στοὺς πολιορκημένους παρηγοριὰ καὶ ἐλπίδα.

Ἐκατὸν πενήντα, τὸ ὀλιγώτερο, χιλιάδες ἐκλεκτοὶ μαχητὲς τοῦ Μωάμεθ ἔχουν ριζώσει στὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ζητοῦν νὰ τὴν πνίξουν στὴ σιδερένια ἀγκυλιά τους. Τετρακόσια πλοῖα γύρω γύρω, ἀδιάβατος φράκτης, τῆς κλείνουν τὴ θάλασσα καὶ τῆς κόβουν τὴν ἀναπνοή.

Καὶ ὁ Μωάμεθ, σὰν ἄλλος μικροχάροντας, τὴν περιτριγυρίζει καὶ βρυχᾶται καὶ βούλεται τὸ κεφάλι νὰ τῆς πάρῃ.

Ἡ πολυδοξασμένη ὁμως Πόλη δὲν πέφτει. Τὰ τείχη της, τὰ χλιοτροπημένα ἀπὸ τὶς ἐχθρικὲς βόμβες, ἀντέχουν ἀκόμη

οί υπερασπιστές της, ολιγώτεροι από δέκα χιλιάδες, είναι γενναίοι και ακατάβλητοι.

Και ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, σάν τὸ σαραντάπηχο Διγενή, προσμένει τὸ Χάροντα Μωάμεθ νὰ μετρηθῆ μαζί του. Ὁ Σουλτάνος εἶναι μεγάλος καὶ τρανὸς στὴ δύναμη, ἀλλὰ καὶ ὁ δικός μας Βασιλεὺς εἶναι λιοντάρι στὴν καρδιά.

Καὶ ἐπάνω ἀπ' ὅλα προστατεὺει τὴ θεοφύλακτη Πόλη ἢ Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, ἢ ὑπέρμαχος στρατηγός!

«Παράδωσέ μου τὴν Πόλη, παραγγέλνει στὸν Παλαιολόγο ὁ Μωάμεθ. Εἶσαι ἐλεύθερος νὰ φύγης καὶ σὺ καὶ ὅσοι ἄλλοι χριστιανοὶ θέλουν μὲ ὅλους τοὺς θησαυρούς σας. Ἐκεῖ κάτω στὴν Πελοπόννησο ἠμπορεῖς νὰ βασιλεύης ἀνενόχλητος. Κι ἐκείνους ποὺ θὰ θελήσουν νὰ μείνουν ἐδῶ κανένας δὲ θὰ τοὺς πειράξῃ... Εἶδεμὴ θὰ πάρω τὴν Πόλη μὲ τὸ σπαθί μου καὶ θὰ τὴν ἀφανίσω...».

«Μολὼν λαβέ»! τοῦ ἀπάντησε ὁ βυζαντινὸς Λεωνίδας. Οὔτε ἐγὼ ἔχω δικαίωμα νὰ σοῦ τὴν παραδώσω οὔτε ἄλλος κανένας. Ἀνήκει στοὺς προγόνους μας καὶ στὰ παιδιά μας... Ἀνήκει στοὺς Ἕλληνες, ποὺ εἶναι κληρονομία τους... Ἔλα νὰ τὴν πάρῃς!...»

Ἡ 28 Μαΐου τοῦ 1453, τελευταία ἡμέρα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐξημέρωσε θλιμμένη καὶ βουβή. Σιγὴ βασιλεύει παντοῦ, ποὺ προμηνᾷ τὴ θύελλα. Καὶ νά· δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὰ τουρκικὰ πυροβόλα σείουν καὶ πάλι ἀπὸ τὰ θεμέλια τοὺς ρημαγμένους πύργους τῆς πρωτεύουσας. Οἱ κήρυκες τοῦ Σουλτάνου τρέχουν στὸ στρατόπεδο καὶ διαλαλοῦν, ὅτι ὁ στρατός, ἅμα πάρη τὴν Πόλη, θὰ ἔχη τρεῖς ἡμέρες τὸ δικαίωμα νὰ λαφυραγωγῆ, νὰ καίη, νὰ φονεύη, νὰ σκλαβώνη.

Τὸ ἄγριο κήρυγμα ἐγένεψε ἐνθουσιασμό τὰ φανατικὰ ἐκεῖ-
να κοπάδια, πού ἐδιψοῦσαν τὴ σφαγὴ καὶ τὴν ἀρπαγὴ, ὅπως
λαχταρᾷ τὸ κρῦο νερὸ ὁ κατάκοπος ὁδοιπόρος. Καὶ ἡ βάρβαρη
χαρὰ τους ἐτράνταζε τὸν ἀέρα ἀνεβαίνοντας ἕως τὸν οὐρανό.

Οἱ ἄγριες φωνές, οἱ ἀλαλαγμοί, οἱ τυμπανοκρουσίες καὶ οἱ
φοβεροὶ κανονιοβολισμοὶ ἔφθναν ἕως τὴν καρδιά τῆς πόλεως
καὶ ἀποτελοῦσαν βέβαιη γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς προειδοποίηση.

Ὁ Κωνσταντῖνος εἶδε τὴ
μεγάλῃ στιγμῇ, πού ἔφθανε.
Νὰ μοιράσῃ ὁ πτωχὸς αὐτο-
κράτωρ πλούτη καὶ ἀγαθὰ,
σὰν τὸ Μωάμεθ, δὲν εἶχε.
Εἶχε ὅμως ἀνεξάντλητη ὑ-
πομονή, πίστη στὸ Θεὸ καὶ
εἶχε πάρει τὴ γενναία ἀπό-
φαση νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ μὲ
τὴ ζωὴ του τὴν πατρικὴ κλη-
ρονομία.

Ἔδωσε λοιπὸν διαταγὴ νὰ γίνῃ λιτανεία, γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ θεία βοήθεια καὶ νὰ ἐμψυχώσῃ μὲ τὴν πίστη λαὸ καὶ πολεμιστές. Ἡ Μεγάλῃ Ὁδηγήτρια ἴσως νὰ ἀπλωνε ἄλλη μιὰ φορὰ τὰ προστατευτικά Της χέρια ὑψηλὰ ἀπὸ τοὺς πύργους γιὰ ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς ἀπιστοὺς ἐχθρούς.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἔμεινε ἀργός. Ἀκούραστος ἐπεθεώρησε τὰ τεῖχη, ἔδωσε ὁδηγίες, εἶπε λόγια θεοῦ καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του ἔδινε θάρρος στοὺς ὑπερασπιστές.

— Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος, τοὺς ἔλεγε. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας. Σὰν τὸ φαρμακερὸ φίδι, ὁ ἐχθρὸς θέλει νὰ χύσῃ τὸ δηλητήριό του στὴν Πόλῃ μας καὶ σὰν τὸ ἀνήμερο λιοντάρι θέλει νὰ μᾶς σπαράξῃ. Ἐκεῖνοι στηρίζονται στὸ πλῆθος καὶ ἔμεῖς στὸ Θεὸ καὶ τὴ γενναιότητά μας. Θὰ ἀγωνισθοῦμε σὰν Ἕλληνες, γιὰ τὴν πίστη μας, τὴν πατρίδα μας, τοὺς ἀγαπημένους μας...

Οἱ γενναῖοι ὑπερασπιστές, μᾶς λέγουν οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, « ἔκαναν καρδιά λεονταριοῦ » ἀκούοντας τὰ πατριωτικὰ λόγια τοῦ ἀγαπημένου τους αὐτοκράτορος.

Ἡ τελευταία λειτουργία. Εἶχε πὰ νυκτώσει. Μεγάλες φωτιὲς ἐφώτιζαν τώρα τὸ ἐχθρὸν στρατόπεδο· καὶ τὰ πλοῖα φωταγωγημένα ἐφώτιζαν καὶ ἐκεῖνα τὴ θάλασσα. Ἐνας πύρινος κύκλος ἔπνιγε τὴ δυστυχημένη Πόλῃ.

Ἀλλὰ οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχασαν τὸ θάρρος τους. Ἡ Ἁγία Σοφία, ὁ θρυλικὸς ναὸς τῆς Χριστιανοσύνης, ἀπὸ ἐνωρὶς εἶχε γεμίσει κόσμος. Ποτὲ ἕως τώρα δὲν εἶχε συγκεντρώσει τόσο πλῆθος. Ἐγίνεταν λειτουργία καὶ εἶναι ἡ τελευταία, ποὺ ἔγινε σ' αὐτή.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ Βασιλέως, οἱ τιτλοῦχοι τῆς Αὐλῆς, οἱ

στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ πολεμιστὲς — ὅσοι δὲν ἦσαν στὰ τεῖχη — οἱ εὐγενεῖς ἄρχοντες, οἱ ἱερωμένοι, τὸ ἄμαχο πλῆθος, πτωχοὶ καὶ πλούσιοι, ὅλοι ἦσαν συγκεντρωμένοι μέσα καὶ ἔξω στὸ ναό. Μόνο ὁ βασιλικὸς θρόνος ἦταν ἀκόμη ἄδειος.

Ἄνάμεικτοι ὅλοι, χωρὶς καμιὰ διάκριση κοινωνική, γονατιστοί, μὲ μιὰ καρδιά καὶ μιὰ ψυχὴ σὰν ἓνας ἄνθρωπος, ἔνωσαν τὴ δέησή τους πρὸς τὸν Παντοδύναμο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς «θεοφυλάκτου πόλεως» :

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου !... »

Ἄργα καὶ μὲ κατάνυξη προβαίνει ἡ λειτουργία· ὁ Κωνσταντῖνος κάποια στιγμή μὲ ἐλάχιστους ἀξιωματούχους ἔφθασε ἔφιππος ἐμπρὸς στὸ ναό. Τώρα ἄρχιζε τὸ ἄλλο χρέος του, τὸ χρέος τοῦ χριστιανοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῶν ὀλίγων ἀνθρώπων ἐρχόταν νὰ παρουσιασθῆ στὸ Βασιλεῖα ὅλου τοῦ κόσμου, νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειά του.

Κατέβηκε ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ ἐμπῆκε στὸ ναὸ ἀπὸ τὶς λεγόμενες βασιλικὲς πύλες τοῦ νάρθηκος. Περνώντας τὴν κεντρικὴ διπλὴ σειρὰ τῶν κιόνων ἔφθασε στὸ βασιλικὸ θρόνο. Δὲν ἐκάθισε ὅμως, οὔτε στάθηκε ὄρθιος. Ἐγονάτισε καὶ ἔμεινε ἐκεῖ προσευχόμενος σιωπηλά. Τριγύρω του ὀλόθερμα ἔτρεχαν τὰ δάκρυα τῶν πιστῶν καὶ θερμὲς ἀνέβαιναν οἱ παρακλήσεις τους.

Ὁ μεγάλος ναὸς ἦταν γυμνὸς ἀπὸ τὰ πολύτιμα σκεύη του καὶ τὰ ἀφιερώματα· εἶχαν θυσιασθῆ καὶ αὐτὰ γιὰ τὸν ἀγῶνα καὶ εἶχαν γίνει σπαθιά καὶ ἀσπίδες καὶ τόξα. Μόνο τὰ φῶτα τῶν πολυελαίων, ἡ λάμψις ἀπὸ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα — λευκά, τριανταφυλλένια, κόκκινα, πράσινα, γαλάζια, σμαράγδινα — καὶ τὰ χρυσογάλαζα ψηφιδωτὰ δίνουν κάποια μεγαλοπρέπεια καὶ φωτίζουν τὶς σιωπηλὲς εἰκόνες καὶ τὰ θλιμμένα πρόσωπα τῶν χριστιανῶν.

Και οἱ ψαλμωδίες καὶ οἱ εὐχῆς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ χοροῦ ἀνεβαίνουν καταनुκτικὰ ζητώντας τὸ ἔλεος τοῦ Παντοκράτορος : « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου »

Ἐξαφνα καταπαύουν οἱ στεναγμοὶ καὶ σιγῶν ὁ θόρυβος. Σε ὅλον τὸν ἀπέραντο ναὸ δὲν ἀκούεται ἄλλο τι παρὰ ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ :

« Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε »

Ὁ Παλαιολόγος σηκώνεται καὶ προβαίνει πρὸς τὴν Ὁραία Πύλη. Τὰ βασιλικά του ἱμάτια εἶναι σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ τρεχάματα τῆς ἡμέρας, τὰ μάτια του εἶναι δακρυσμένα, στὸ πρόσωπό του εἶναι ζωγραφισμένος ὁ πόνος. Ἀλλὰ τὸ βῆμα του εἶναι σταθερό. Φανερώνει τὴν ἀπόφασή του, πὺν εἶναι καὶ ἀπόφαση ὅλου τοῦ λαοῦ, νὰ πεθάνη γιὰ τὴν τιμὴ τῆς πατρίδος.

Βγάζει τὸ βασιλικὸ στέμμα καὶ γονατίζει τρεῖς φορὲς ἐμπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος. Τὰ χεῖλη του σαλεύουν εὐλαβικά. Ζητεῖ συγχώρηση.

Ἐπειτα σηκώνεται, κρατεῖ μὲ βία τοὺς λυγμούς, πὺν τὸν ἔπνιγαν, καὶ στρέφει τὰ βλέμματά του στὸ πλῆθος :

— Χριστιανοί, συγχωρήσετε τὶς ἁμαρτίες μου, καὶ ὁ Θεὸς ἄς συγχωρήσῃ τὶς δικές σας !... εἶπε.

— Ἄς εἶσαι συγχωρημένος ! ἀπαντοῦν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι, χωρὶς νὰ ἤμποροῦν νὰ κρατήσουν τὸ θρηνο τους, πὺν ἐπλημμύρισε τοὺς θόλους τοῦ μεγάλου ναοῦ. Καὶ οἱ γυμνοὶ τοῖχοι ἐπανέλαβαν καὶ ἐκεῖνοι πένθιμοι λυγμοὺς καὶ συγχώρηση :

— Ἄς εἶσαι συγχωρημένος !...

Ἐπῆρε κατόπιν ἀπὸ τὰ χεῖρια τοῦ λειτουργοῦ, ὅπως συνήθιζαν οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, τὸ δισκοπότηρο, τὸ ἀσπασθηκε καὶ μεταλαμβάνει. Ὁ λειτουργὸς ψιθυρίζει δακρυσμένος :

« Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Κωνσταντῖνος.... »

Ἐκεῖνη τὴ νύκτα ἐκοινώνησαν ὅλοι μὲ τὴν αὐτὴ ἀγάπη καὶ

πίστη : Νὰ συγχωρήσουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ πεθάνουν γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν πατρίδα παρὰ νὰ ζήσουν σκλάβοι τῶν ἀπίστων.

Ποιά ἑλληνικὴ ψυχὴ θὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν τελευταία Λειτουργία ;

Καὶ ἐνῶ ἀκόμα αὐτὰ συνέβαιναν στὸ ναό, ὁ Παλαιολόγος ἔτρεξε στὰ ἀνάκτορά του. Δὲν ἐπήγαινε νὰ δώσῃ τὶς βασιλικές του προσταγές· ἐπήγαινε σὰν ἕνας ταπεινὸς ἄνθρωπος νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, πού ἦσαν οἱ ὑπηρέτες του.

— Συγχωρήστε με !... τοὺς εἶπε, προσπαθώντας νὰ κρατήσῃ τὴν ψυχραιμία του.

Οἱ γέροι αὐλικοὶ καὶ οἱ ὑπηρέτες τῶν ἀνακτόρων ἐσυγχώρησαν μὲ θρήνους τὸν ἀγαπημένο τους αὐτοκράτορα. Ἄλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐκρατήθηκε· ἐξέσπασε σὲ δάκρυα...

« Καὶ ἀπὸ ξύλο ἢ καὶ ἀπὸ πέτρα ἂν ἦταν ἕνας ἄνθρωπος, δὲ θὰ ἤμποροῦσε νὰ μὴ θρηνήσῃ τὴν ὥρα ἐκείνη », μᾶς λέγει ἕνας σύγχρονος, πού εἶδε μὲ τὰ μάτια του τὴ σκηνή.

Ἡ ἄλωσις. Ἡ μεγάλη ὥρα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης ἐπέρασε. Τὸ ἐχθρικό στρατόπεδο ἠσυχάζει καὶ οἱ φωτιές ἔχουν σβήσει. Ἡ νύκτα προχωρεῖ, ἐνῶ μαῦρα σύννεφα καλύπτουν τὸν οὐρανό. Σιγὴ ἐβασίλευε παντοῦ· μόνο ἡ φωνὴ τοῦ φρουροῦ διακόπτει πότε πότε τὴν παγερὴ ἠσυχία :

— Φύλακες γρηγορεῖτε !

Στὴν ἐρημιὰ αὐτὴ ὁ Κωνσταντῖνος, ἐχοντας μόνον συνοδὸ τὸν ἱστορικὸ Φραντζῆ, ἐκάλπασε ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα πρὸς τὰ τεῖχη. Γιὰ τελευταία φορὰ ἠθέλησε νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς ὑπερασπιστές.

Ἐγύρισε ἕνα ἕνα τοὺς πύργους, ἐπιθεώρησε μιὰ μιὰ τίς πύλες· εἶδε ὅλους τοὺς φρουροὺς καὶ ὅλους τοὺς φύλακες καὶ τοὺς ἔδινε θάρρος νὰ φυλάγουν ἄγρυπνοι τὰ τεῖχη.

Λίγο ὅμως πρὶν νὰ ξημερώσῃ ἡ Αὐγή, οἱ σάλπιγγες διακόπτουν τὴ νυκτερινὴ ἡσυχία. Οἱ Τοῦρκοὶ ἔκαναν τὴν τελικὴ τοὺς ἐπίθεση. Ὁ Μωάμεθ ἄγριος ἐπρόσταξε νὰ πάρουν τὴν Πόλη.

Οἱ Ἕλληνες σπεύδουν στὰ τεῖχη, προβάλλοντας τὰ στήθων· πρῶτος ἔφθασε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος.

—Στὸ καλὸ καὶ ὁ Θεὸς μαζί σας!... ἔσβησαν οἱ τελευταῖοι ἀποχαιρετισμοὶ μέσα στὴν κραυγὴ τῆς μάχης.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὁ γενναῖος αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων ἔπεσε ἥρωικά, ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς, στοῦ Ρωμανοῦ τὴν Πύλη, σὰν ἕνας ἀπλὸς στρατιώτης. Ὁ θάνατός του ἐσφράγισε τὴ μεγάλη, ποὺ μᾶς ἄφησε, κληρονομία, δίνοντας ἀξία στ' ἀναφαίρετα γι' αὐτὴ δικαιώματά μας. Τὴν ἴδια μέρα ἔπεσε καὶ ἡ ἄπαρτη βασιλεύουσα, ποὺ ἦταν «σκέπη τῆς πατρίδος, καταφύγιον τῶν χριστιανῶν, ἐλπίς καὶ χαρὰ ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ καύχημα τῆς Ἀνατολῆς».

«Κι ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες! ...»

Μὲ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔσβησε πιά καὶ ἡ ζωὴ τῆς βυζαντινῆς μας αὐτοκρατορίας· δὲν ἔσβησε ὅμως καὶ τὸ ἑλληνικὸ γένος.

Ἡ τελευταία λειτουργία, ὁ ἥρωικὸς Παλαιολόγος καὶ ἡ ἄλωση ἀπετέλεσαν τώρα τὴ νέα μεγάλη κληρονομία του. Δὲν τὴν ἔλησμονῆσε· τοῦναντίον μὲ τὴν ἀνάμνησή της ἔζησε τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς του καὶ τὰ χεῖλη του ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἐψιθύρισαν:

«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης·

πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ μας θὰ εἶναι.»

N. A. Κοντόπουλος

ΤΗΣ ΑΓΙΑ - ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια.
σημαίνει κ' ἡ Ἁγία - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τὰ τετρακόσια σήμαντρα κ' ἑξηνταδυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπὰς κάθε παπὰς καὶ διάκος.
Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης
κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νὰ βγῆ ὁ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα :
« Πάψατε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια·
παπάδες, πάρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστήτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἢ Πόλη νὰ τουρκέψῃ.
Μόν' στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά νὰ ρθοῦν τρία καράβια :
τὸ ἄνα νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἅγια Τράπεζά μας... »
Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
« Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζῃς·
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά σας θά εἶναι ».

Δημοτικὸν (Ἐκλογαὶ Γ. Πολίτου)

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

— Τὴν Κυριακὴν, παιδιά, μᾶς εἶπε ὁ Δάσκαλος, θὰ πᾶμε ὅλοι μαζί στὸ Στάδιο. Θὰ γίνῃ ἡ ὀρκωμοσία τῶν νεοσυλλέκτων στρατιωτῶν. Θὰ μαζευθῆτε στὸ σχολεῖο στὶς δυὸ γιὰ νὰ πᾶμε λίγο νωρὶς στὸ Στάδιο νὰ βροῦμε θέσεις νὰ καθίσουμε, γιατί θὰ εἶναι πολὺς κόσμος.

Ἡ χαρὰ ὄλων τῶν παιδιῶν δὲν περιγράφεται. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἄρχισε ἡ αἰλὴ τοῦ σχολείου νὰ γεμίζει. Πρὶν ἀκόμα φανῆ ὁ Δάσκαλος, μᾶς ἔβαλε στὴ γραμμὴ ὁ πρόεδρος τῆς μαθητικῆς Κοινότητος καὶ μᾶς εἶπε :

— Τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητος, παιδιά, στή χθεσινή του ἔκτακτη συνεδρίαση, ἀποφάσισε ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὸ Ταμεῖο μικρὲς σημαιοῦλες, πὺν θὰ κρατοῦμε ὅλοι στὰ χέρια μας. Αὔριο, ὅποιος μπορεῖ, ἄς φέρῃ κάτι γιὰ τὴ δαπάνη αὐτή. Ὁ γραμματέας τῆς Κοινότητος θὰ σᾶς μοιράσῃ σὲ λίγο τὶς σημαῖες.

Τὸ συμβούλιο θεωρεῖ χρέος του νὰ σᾶς κάμῃ μιὰ θερμὴ παράκληση : Ἀπὸ τὴν ὥρα, πὺν θὰ κινήσωμε ἀπὸ δῶ, ὡς τὴ στιγμὴ, πὺν θὰ γυρίσωμε, νὰ σεβασθῆτε τὸ σχολεῖο μας καὶ τὶς σημαῖες, πὺν θὰ κρατῆτε. Θέλομε νὰ ξεχωρίσῃ στὴ συμπεριφορὰ τὸ σχολεῖο μας ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα πὺν θὰ μαζευθοῦνε στὸ Στάδιο.

Τὸ συμβούλιο ἀποφάσισε καὶ κάτι ἄλλο : Ἀφοῦ πᾶμε σὲ στρατιωτικὴ γιορτῆ, τὴ μεγάλη σημαία τοῦ σχολείου μας θὰ τὴν κρατῆ ὁ Δημοτριάδης. Τοῦ ἀξίζει ἢ τιμὴ αὐτή, γιατί εἶναι καλὸ παιδί καὶ ὄρφανὸ πολέμου.

Σὰν ἦλθε ὁ Δάσκαλος στὸ σχολεῖο, ὅλα ἦταν ἔτοιμα. Τὰ παιδιά ἦτανε στὴ γραμμὴ σὲ τετράδες· σὲ κάθε τέσσερες τετράδες ἦταν ἔξω ἀπὸ τὴ γραμμὴ ἕνας κοσμητορας· στὴν πρώτη τετράδα ἦτανε τὸ συμβούλιο τῆς Κοινότητος· καὶ πὺν μπροστὰ οἱ δυὸ τυμπανιστές. Ὄταν ἐπλησίασε ὁ Δάσκαλος χαρούμενος καὶ μᾶς ἐχαιρέτησε, ὅλα τὰ παιδιά ἐβγάλαμε τὸ καπέλο μας καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος ἐπροχώρησε δυὸ βήματα, ἐχαιρέτησε καὶ ἀνάφερε πὺν δὲ λείπει κανένα παιδί.

Ἐχάρηκε πολὺ γι' αὐτὸ ὁ Δάσκαλος. Μὰ πὺν πολὺ ἐχάρηκε σὰν εἶδε τὸ γραμματέα νὰ μοιράζῃ τὶς σημαῖες στὰ παιδιά. Σὲ λίγο ὁ Δημοτριάδης, ἔχοντας δεξιὰ καὶ ἀριστερά του ἀπὸ δυὸ παιδιά, ὄρφανὰ πολέμου καὶ αὐτὰ, ἐμπῆκε στὸ γραφεῖο τοῦ σχολείου καὶ ἐπῆρε τὴ μεγάλη σημαία. Ἀμα ἐφάνηκε

ή σημαία στην πόρτα του γραφείου, όλα τα παιδιά έβγάλαμε τα καπέλα μας κι εκινούσαμε τις σημαίες στον αέρα.

Σε λίγο όλη ή γειτονιά άντηγοϋσε τὸ ρυθμικό βήμα και τὰ χαρμόσυνα τραγούδια μας. Στὸ δρόμο άπαντήσαμε κι άλλα σχολεία. Ήτανε χαρὰ Θεοϋ τὸ χαιρέτισμα τῶν παιδιῶν με τις σημαιοϋλες. Ὁλος ὁ κόσμος άπό τὰ μπαλκόνια και τὰ παράθυρα μᾶς έκαμάρωνε κι ὅλος ὁ κόσμος έχαιρετοϋσε με σεβασμὸ τῆ σημαία μας.

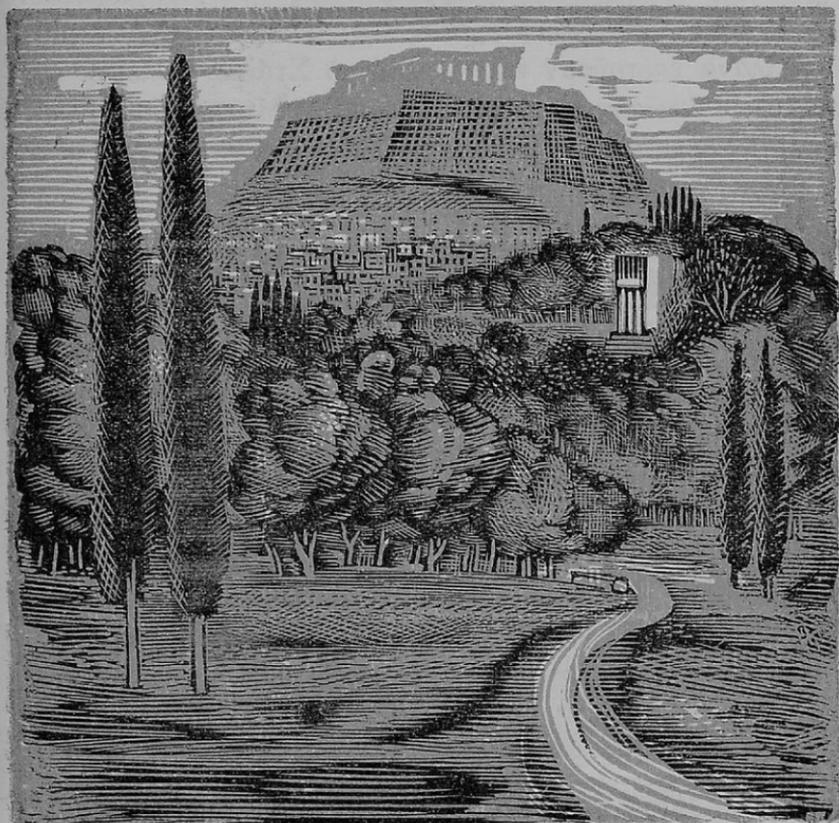
Κι ένας ὀλοκάθαρος οϋρανὸς με τὸν ὀλόχρυσο ήλιο του ὠμόρφαιναν άπό ψηλὰ τὴν ὠραία πομπή.

Στὸ προαϋλιο του Σταδίου κόσμος και στρατὸς πολϋς. Ἐχαιρετήσαμε με σεβασμὸ τὸ μαρμάρινο ἄγαλμα του Ἄβέρωφ, πὸν ὑψώνεται εκεί. Ἐνώσαμε ένα βαθὺ αἶσθημα εϋγνωμοσύνης στὸ μεγάλο Ἡπειρώτη, πού, μαζί με τις άλλες εϋεργεσίες στην Πατριδα, μᾶς έχάρισε και τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμο ὀλομάραρο Στάδιο.

Σάν έκαθίσαμε στην ὠρισμένη κερκίδα, εἶδαμε με άνεση τὸ ὠραῖο θέαμα, πὸν άπλωνόταν μπροστά μας. Σε μιὰ χωριστὴ κερκίδα έξεχώριζαν οἱ ναϋτες με τὴ μουσική του θεωρηκτοϋ « Ἄβέρωφ ». Χιλιάδες κόσμος έγέμιζε τὸν άπέραντο χῶρο του Σταδίου. Μέσα στὸ ὀλόασπρο χρωμα του τὰ φορέματα τῶν θεατῶν έπαιρναν άκόμα ζωηρότερο χρωμα κι ὅλο τὸ Στάδιο έφαινόταν σὰ μιὰ τεράστια άνθοδέσμη. Στὸν παμμέγιστο στίβο του Σταδίου οἱ χιλιάδες νεοϋλλεκτοι, με τὴν ὀμοιόχρωμη στολή τους, έμοιαζαν μ' ένα ὀλόπυκνο μελίσι καθισμένο στὸ κέντρο τῆς άνθοδέσμης. Και σάν κορνίζα στην πανέμορφη ζωγραφιά ὑψώνονταν ὀλόγυρα στην κορφή του Σταδίου μιὰ σειρὰ πυκνόφυλλων δένδρων. Ἄπέναντι άπλώνεται ὀλοπράσινος ὁ έθνικὸς κήπος με τὸ κάτωσπρο παλάτι στὸ βάθος του. Πιὸ κάτω, τριγυρισμένο άπό ἄφθονη πρασι-

νάδα ἔξεχώριζε τὸ μαρμάρινο μέγαρο τοῦ Ζαπτείου καὶ πέρα μακριὰ ἐκαμαρῶναμε τὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως.

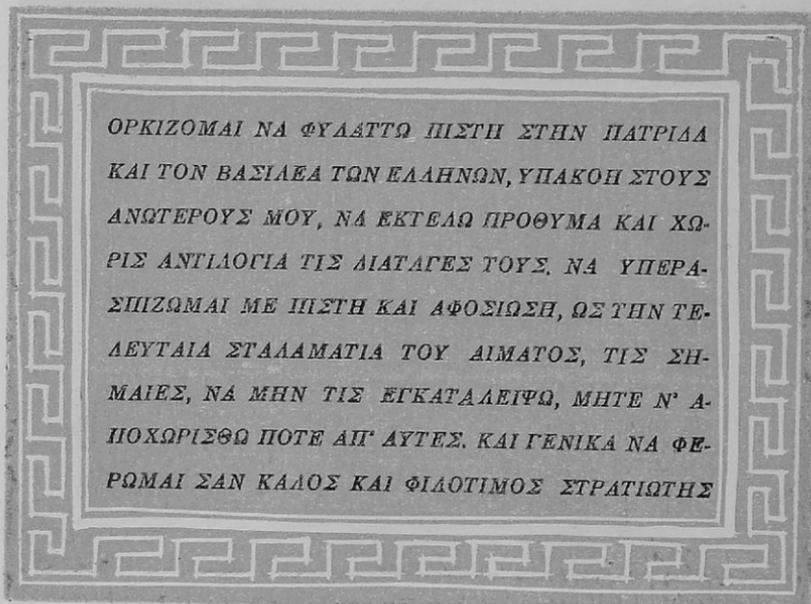
Ἐνα δυνατὸ σάλπισμα μᾶς συνέφερε ἀπὸ τῆ βαθειὰ ἔκσταση τῆς ψυχῆς μας. Ἄρχισαν νὰ ἔρχονται οἱ ἐπίσημοι.

Στρατηγοί, ναύαρχοι, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ὁ Δήμαρχος μὲ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο. Στὸ τέλος ἦλθε τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο καὶ σὲ λίγο ὁ Βασιλεὺς μὲ τοὺς ὑπασπιστές του. Ἡ μουσικὴ ἔχαιρέτησε τὸν ἔρχομό τους, ὁ στρατὸς ἐπαρουσίασε ὀ-

πλα, κι ὁ λαὸς ἀνασηκώθηκε χαιρετώντας τοὺς ἄρχοντάς του.

Σὲ μιὰ μικρὴ ἐξέδρα, κοντὰ στὸ στίβο, ὁ Μητροπολίτης μὲ ὄλη τὴν Ἱερὰ Σύνοδο ἔψαλλαν ἄγιασμό. Στὸ τέλος θὰ ἐγινόταν ἡ ὄρκωμοσία. Μιὰ ἀπέραντη σιγὴ ἀπλώθηκε σ' ὄλο τὸ Στάδιο. Ὅλος ὁ κόσμος ὄρθιος. Οἱ ἀξιωματικοὶ χαιρετοῦν στρατιωτικά. Ὅλες οἱ Σημαῖες ἔγειραν λίγο στὴ γῆ. Δέκα ἀεροπλάνα ἐπετοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὸ Στάδιο. Ὅλοι οἱ νεοσύλλεκτοι ὕψωσαν τὸ δεξιὸν χεῖρ κι ὁ Μητροπολίτης ἐδιάρβριζε τὸν ὄρκο τοῦ στρατιώτη καὶ οἱ νεοσύλλεκτοι τὸν ἔλεγον κι αὐτοί :

Μόλις ἐτελείωσε ἡ τελετὴ τῆς ὄρκωμοσίας, ὁ στρατηγὸς Διοικητὴς ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀθήνας, εἶπε στοὺς στρατιῶτες αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὴν ἐξέδρα τοῦ ἁγιασμοῦ :

Νεοσύλλεκτοι,

Ἐνα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὰ σπίτια σας, ν' ἀφήσετε τοὺς γονεῖς σας, τὸ χωριό σας, τὶς ἐργασίες σας καὶ νὰ φορέσετε τὴν τίμια στολή τοῦ στρατιώτη.

Ἐνα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε τὴν ἡσυχὴ ζωὴ τοῦ τόπου σας καὶ νὰ ἔλθετε στὴν πολυθόρυβη ζωὴ τοῦ στρατώνα.

Ἐνα πατριωτικὸ χρέος σᾶς ἔκαμε ν' ἀφήσετε ὅλους τοὺς ἀγαπημένους σας καὶ νὰ ζητήσετε νέες γνωριμίες καὶ νέες φιλίες στοὺς ἀγνωστούς ὡς τώρα συναδέλφους σας.

Νεοσύλλεκτοι,

Μὴν ἀφήσετε τὴν ψυχὴ σας νὰ πονῆ γιὰ τὸ χωρισμό σας ἀπ' τὰ σπίτια σας.

Μὴν ἀφήσετε τὸ νοῦ σας νὰ τρέχη στ' ἀγαπημένα πρόσωπα, σ' ἀγαπημένους τόπους.

Μιὰ νέα μητέρα σᾶς δέχεται ἐδῶ. Μιὰ νέα οἰκογένεια σᾶς ἀνοίγει τὴν ἀγκαλιά της. Νέους φίλους θὰ γνωρίσετε. Ὁ στρατώνας εἶναι σπίτι δικό σας.

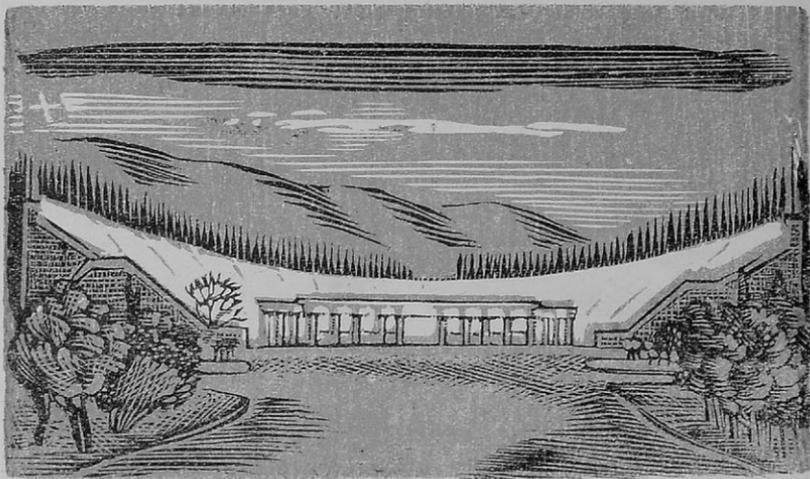
Νεοσύλλεκτοι,

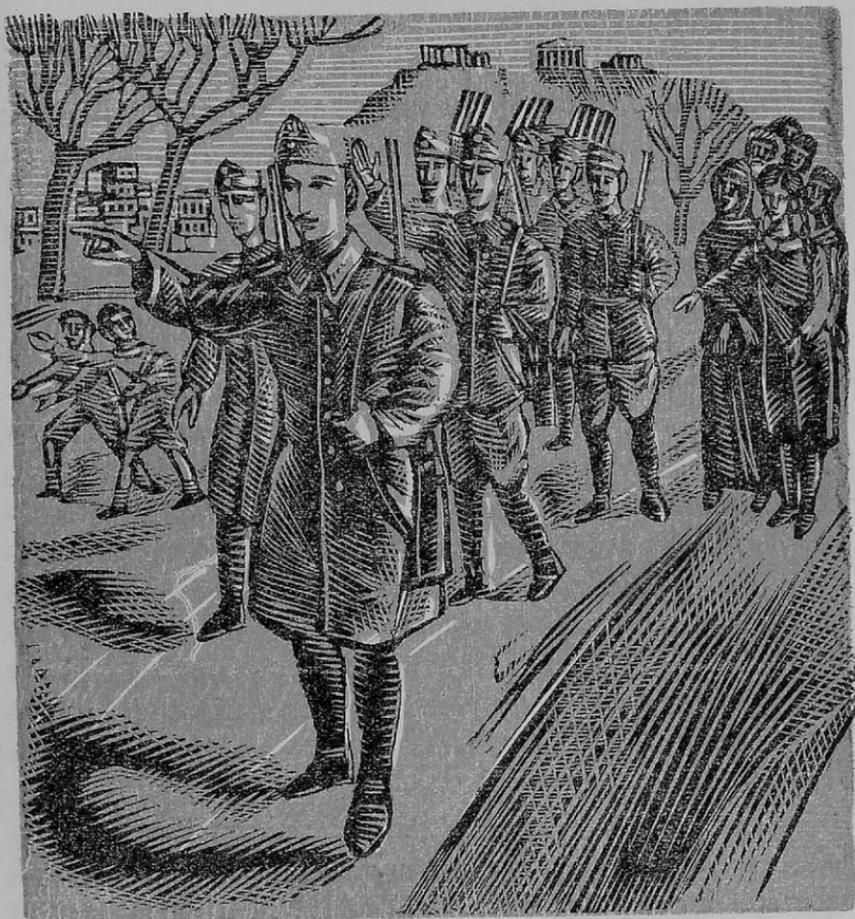
Ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ δὲν εἶναι βαρειά, ὅσο νομίζετε. Θὰ σᾶς ἀγαπήσωμε ὅλοι μὲ τὴν καρδιά μας καὶ θὰ σᾶς βοηθήσωμε νὰ μὴ σᾶς στενοχωρήσῃ ἡ νέα ζωὴ. Ἐμεῖς οἱ ἀξιωματικοὶ σας θὰ εἴμαστε πάντα κοντά σας. Θὰ γίνωμε οἱ γονεῖς σας, οἱ φίλοι σας, οἱ δικοί σας. Θὰ γίνωμε ἡ νέα σας οἰκογένεια. Μαζὶ μὲ τὸν ὄρκο ποὺ ἐδώσατε σήμερα, δῶστε μας καὶ τὴν καρδιά σας. Ἔτσι, σὰν καλοὶ φίλοι, πιασμένοι χέρι μὲ χέρι, θὰ κάνωμε σύντομα τίμιον καὶ δυνατὸ τὸν Ἐθνικὸ Στρατό. Τὸ στρατὸ ποὺ θάβαι τὸ καμάρι καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς μεγάλης Πατρίδας. Ἡ δοξασμένη Σημαία πάντα θὰ μᾶς προστατεύῃ. Κι ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλὰ πάντα θὰ μᾶς εὐλογῇ.

- Ζήτω, παιδιά, ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίδα
- Ζήτω ὁ Βασιλεὺς !
- Ζήτω ὁ Ἐθνικὸς Στρατός !

Ὅλο τὸ Ἰστάδιο ἀντήχησε ἀπὸ ἀτέλειωτες ζητωκραυγές. Γιὰ πολὺν καιρὸ θὰ νιώθουμε τὸν ἀντίλαλο τῆς γιορτῆς. Καὶ παντὰ θὰ θυμώμαστε τὰ ἀπλὰ καὶ ζωντανὰ λόγια τοῦ καλοῦ Στρατηγοῦ.

Δημ. Κοντογιάννης

ΤΟ «ΟΧΙ» ΤΗΣ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

α. Ἡ κήρυξη τοῦ πολέμου.

Οἱ σειρήνες εἶχαν ἀγουροξυπνήσει ξαφνιασμένους τοὺς Ἀθηναίους ἐκεῖνο τὸ φθινοπωριάτικο πρωί. Στὴν ἀρχὴ δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν τί νὰ ἐσήμαινε τὸ δαιμονισμένο

τους σφύριγμα. Μὴν ἦταν τάχα πάλι καμιὰ γενικὴ ἀσκησις ἀεραμύνης, ὅπως εἶχε γίνει πρὶν ἀπὸ μῆνες; Μὰ δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα κι ἡ μεγάλη εἶδηση εἶχε γίνει γνωστὴ ὡς τοὺς πρὸ μακρυνοὺς συνοικισμοὺς κι εἶχε συνταράξει μικροὺς καὶ μεγάλους. Ἡ Ἰταλία μᾶς εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμο!

Καὶ τότε ἔγινε τὸ θαῦμα, πού κανεῖς δὲν τὸ περίμενε! Ὁλος ἐκεῖνος ὁ ἥσυχος κόσμος, πού ὡς χθὲς ἐκοιτοῦσε τὴ δουλίτσα του, γιὰ νὰ βγάξη μὲ τὸν τίμιο ἰδρώτα του τὸ ψωμί του, ἔνωσε μιὰ μεγάλη δύναμη στὴν ψυχὴ του. Κι ἀντὶ νὰ πάθῃ πανικὸ, ὅπως ἐπερίμενε ὁ ἐχθρὸς, ἓνας ἀνθρώπινος χεῖμαρρος ἔγινε καὶ ξεχύθηκε στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας! Τὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα εἶχαν βομβαρδίσει πρῶτὶ πρῶτὶ τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Τατοῦου καὶ μερικὰ ἔκαναν ἐπιδεικτικὴ πτήση ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ὁ σκοπὸς τους ἦταν νὰ τρομοκρατήσουν τὸν ἄμαχο πληθυσμὸ καὶ νὰ πάρουν φωτογραφίες. Τὰ λίγα ἀντιαεροπορικὰ κανόνια τοὺς ἔρριχναν κάπου κάπου καμιὰ βολή, χωρὶς νὰ φθάνουν ὅμως στὸ ὕψος τους. Μὰ ὁ ἀνθρώπινος χεῖμαρρος ὄλο καὶ κατέβαινε πρὸς τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας κι ὄλο μεγάλωνε, χωρὶς νὰ δώσῃ καμιὰ σημασίαν στὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα.

Σὲ λίγο μιὰ τεράστια διαδήλωση εἶχε κατακλύσει τὴν πλατεῖαν Ὀμονοίας, τὴν ὁδὸν Σταδίου, καὶ τὴν Πλατεῖαν Συντάγματος. Σημαῖες καὶ λάβαρα ἐκυμάτιζαν. Καὶ μεγάλες καὶ μικρὲς πινακίδες, ὑψωμένες σὲ πρόχειρους κοντούς, ἐπετάγονταν ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα κεφάλια. «Ὁχι!», «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος!», «Θὰ νικήσωμε!», «Ζήτω ἡ ἀθάνατη Ἑλλάδα!», «Ἐμπρὸς γιὰ τὰ Τίρανα καὶ γιὰ τὴν Ρώμη!» κι ἄλλα παρόμοια συνθήματα.

Ἄνδρες καὶ γυναῖκες προχωρημένης ἡλικίας εἶχαν παρασυρθῆ ἀπὸ τὸ νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ τῶν ἀγοριῶν καὶ τῶν

κοριτσῶν, τὰ ὁποῖα εἶχαν τὴν πλειοψηφία στὴ διαδήλωση.

Ἐδῶ ἄκουγες πολεμικὰ τραγούδια, παραπάνω κάποιος νέος ἀνεβασμένος σ' ἓνα περίπτερο μιλοῦσε μὲ λόγια φλογερὰ καὶ τὰ μεγάφωνα ἀντηχοῦσαν ἐνθουσιαστικὰ ἐμβατήρια. Κι ἐνόμιζε κανεὶς, πὼς δὲν ἦταν ἡ μέρα τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου μὲ μιὰ Μεγάλη Δύναμη, πού ἕως τότε τὴν εἶχε φοβηθῆ ὁ κόσμος, μὰ πὼς ἦταν ἡ μέρα τῆς Νίκης. Τόσο βέβαιος ἦταν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πὼς θὰ νικήσῃ.

Ὁ Γιαννάκης, μαθητὴς τῆς πέμπτης τοῦ δημοτικοῦ, ἀπὸ τὴ φτωχογειτονιά του κοντὰ στὸ Πολύγωνο εἶχε βρεθῆ, χωρὶς κι ὁ ἴδιος νὰ τὸ καταλάβῃ, στὴν Ὀμόνοια. Ποτέ του δὲν εἶχε φύγει τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι μόνος του. Ἄλλὰ τὸν εἶχε κι αὐτὸν συνεπάρει ὁ γενικὸς ἐνθουσιασμὸς μαζί μὲ τόσους μικροὺς καὶ μεγάλους. Αὐτὸν πού ἕως ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τὸν ἐτρόμαζαν οἱ βροντὲς κι οἱ ἀστραπές! Ὁ κόσμος ἐπήγαινε κι ἐρχόταν κύματα κύματα. Κι ὁ Γιαννάκης, τὸ παιδί τῶν ἑνδεκα χρόνων, βρισκόταν πότε στὴ μιὰν ἄκρη τῆς πλατείας καὶ πότε στὴν ἄλλη.

Ἐπλησίαζε πιά τὸ μεσημέρι. Μὰ κανεὶς δὲν εἶχε νιώσει οὔτε πείνα οὔτε κούραση. Οὔτε κι ὁ Γιαννάκης εἶχε καταλάβει πὼς εἶχε περάσει ἡ ὥρα. Κάποτε τὸ κῦμα τῆς ἀνθρωποθάλασσας τὸν ἔσπρωξε σὲ ἓνα δρόμο ἔξω ἀπὸ τὴν πλατεῖα. Κι ἐκεῖ εἶδε κολλημένο στὸν τοῖχο ἓνα μεγάλο φρεσκοτυπωμένο χαρτί. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἐστριμώχνονταν, γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν. Εὐκίνητος ὅπως ἦταν ὁ Γιαννάκης, χάθηκε ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους κι ἐπλησίασε πρὸς τὸ χαρτί. «Γενικὴ Ἐπιστράτευσις» ἔγραφεν ἐπάνω ἐπάνω μὲ μεγάλα γράμματα.

— Ἄ ! ἔκαμε ὁ Γιαννάκης, σὰν κάτι νὰ θυμῆθηκε.

Κι ἔτρεξε βιαστικὸς γιὰ τὸ σπίτι του.

β. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ στρατιώτη.

Μόλις ἔφθασε ὁ Γιαννάκης λαχανιασμένος στὸ σπίτι, τοὺς βρῆκε ὄλους βιαστικούς νὰ ἐτοιμάζουν τὰ πράγματα τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ του. Ἡ χήρα μητέρα του, ἡ νεοπανδρεμένη νύφη του, κι ἡ ἀδελφή του Βασιλικούλα, δέκα πέντε χρονῶν κοπέλλα, ἐτοίμαζαν τὸ Γιῶργο, τὸ μεγάλο ἀδελφὸ καὶ προστάτη τῆς οἰκογενείας. Ἦταν εἴκοσι ἐπτὰ χρονῶν ἄνδρας. Ἡ ἡλικία του εἶχε ἐπιστρατευθῆ. Ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῆ τὴν ἴδια μέρα στὸ σύνταγμά του. Ὅση ὥρα οἱ γυναῖκες τοῦ ἐτοίμαζαν σ' ἓνα δέμα τὰ ροῦχα του, ἐσώρρουχα, κάλτσες, πουλόβερ καὶ γάντια μάλλινα, αὐτὸς εἶχε κι ὄλας ντυθῆ τὸ παλιό του κουστόμι.

— Παιδί μου, τί ἔγινες ἀπὸ τὸ πρωί ; Παρὰ λίγο νὰ φύγη ὁ Γιῶργος μας γιὰ τὸν πόλεμο καὶ σὺ νὰ μὴ τὸν προφθάσης νὰ τὸν ἀποχαιρετίσης, τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του μὲ πονεμένη, ἀλλὰ σταθερῆ φωνή.

— Τὸ ἐθυμῆθηκα καὶ γι' αὐτὸ ἔτρεξα. Μὰ πῶς ἠμπορέσατε κι ἐμείνατε ὄλοι ἐσεῖς μέσα ; Ὅλος ὁ κόσμος ἔχει πλημμυρίσει τοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες. Κι ἄρχισε νὰ τοὺς διηγῆται ὁ Γιαννάκης.

— Μᾶς τὰ εἶπε ὁ Γιῶργος παιδί μου, ποὺ ἐγύρισε πρὶν ἀπὸ λίγη ὥρα, τοῦ ξαναεἶπε ἡ μητέρα του.

Ὁ Γιαννάκης δὲν ἐχόρταινε νὰ κοιτάζῃ καὶ νὰ κρυφοκαμαρώνῃ τὸν ἀδελφὸ του. Ἄχ ! γιατί νὰ μὴν εἶναι κι αὐτὸς μεγάλος ! Πόσο τὸ ἐλαχταροῦσε σήμερα νὰ ἐπήγαινε στρατιώτης. Δὲν ἐφοβόταν πιά οὔτε τὶς σφαῖρες οὔτε τὶς δβίδες καὶ τὶς βόμβες, ὄχι τὶς βροντὲς καὶ τὶς ἀστραπὲς ὅπως ἄλλοτε. Γιὰ τὸν ἑαυτό του ἦταν πιά σίγουρος πὸς ἦταν παλληκάρι. Μὰ ἄρχισε νὰ παραξενεύεται γιὰ τὴ στάση τῶν γυναικῶν. Εἶναι

τάχα οί ἴδιες οί φοβιτσιάρες γυναῖκες, πού ἔτρεμαν, ὅταν ὁ Γιώργος ἀγοῦσε ἔστω καί λίγα λεπτά ἀπό τήν ὀρισμένη ὥρα νά γυρίσῃ στό σπίτι; Ἀλήθεια πόσο τὸν ἐλάτρευαν ὅλοι τους!

Ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός, πού ἔμεινε προστάτης τους ἐδῶ καί δέκα χρόνια, σὰν ἔχασαν τὸν πατέρα τους. Ὁ Γιαννάκης αὐτὸν ἐγνώρισε γιὰ πατέρα. Ἐργατικός, τίμιος καί μορφωμένος, ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς ὑπαλλήλους μιᾶς μεγάλης ἐταιρίας. Μὲ τὶς οἰκονομίες του εἶχε παντρέψῃ τὴν τρίτη ἀδελφή τους, τὴν Ἐλένη. Μόλις πρὶν ἀπὸ δύο μῆνες εἶχε κι ὁ ἴδιος παντρευθῆ μὲ μιὰ καλὴ κοπέλλα, τὴ Μαρία, κι ἐξοῦσαν ὅλοι μαζί τόσο ἀγαπημένοι ὅπως καί πρὶν.

Ὁ Γιαννάκης μὲ ἀπορία ἔρριχνε κάθε τόσο κρυφὲς ματιὲς πότε στὴ μητέρα του, πότε στὴ νύφη του καί πότε στὴν ἀδελφή του. Μιὰ ἐλαφρὰ θλίψη εἶχε ζωγραφισθῆ στὰ πρόσωπά τους. Ὅλες ὁμως ἦταν ἀδάκρυτες.

Πρόχειρα καί βιαστικὰ ἔφαγαν τὸ μεσημεριανό τους φαγητό. Κανεῖς τους βέβαια δὲν εἶχε ὄρεξι. Μὰ ὁ καθένας ἔκανε κουράγιο, γιὰ νὰ φᾶνε κι οἱ ἄλλοι. Καί, νά τος, ἕτοιμος ὁ Γιώργος γιὰ τὸν ἀποχαιρετισμό.

— Δὲ μὲ στενοχωρεῖ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο πού σᾶς ἀφήνω χωρὶς προστάτη τέτοιες ὥρες, εἶπε συγκινημένος.

— Νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, Γιώργο μου, κι ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ μᾶς καί γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες. Τώρα νὰ κοιτάξετε ὅλοι σας τὴν Πατρίδα. ἸΝὰ μὴν περάσῃ ὁ ἐχθρός! Ὅχι! « Τοῦ Ἕλληνας ὁ τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέρει », λέει ἕνας παλαιὸς στίχος.

Ἐμιλοῦσεν ἡ μητέρα. Ὅλοι ξαφνιάσθηκαν γιὰ τὴν ψυχραιμία της.

— Ἐχει δίκιο ἡ μητέρα: πρῶτα τὴν Πατρίδα κι ἔπειτα ἐμᾶς, εἶπαν μ' ἕνα στόμα ἡ Μαρία κι ἡ Βασιλικούλα.

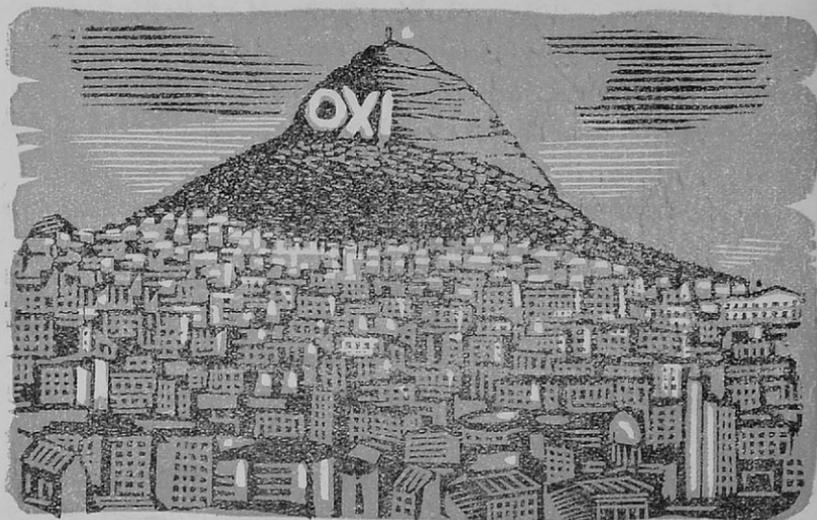
— Γιώργο μου, είμαι μικρός, μὰ νὰ μὴ γελάσης γιὰ ὅ,τι θὰ σοῦ εἶπῶ. Ἀπὸ σήμερα τὸ πρωὶ καταλαβαίνω πὸς εἶμαι πιά μεγάλος. Ὅ,τι καὶ νὰ γίνῃ, ὅσο λείπεις, θὰ μείνω ἐγὼ στὸ πόδι σου. Πήγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ μὴ στενοχωρῆσαι γιὰ μᾶς.

Κανεῖς τους δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα μὲ τὰ λόγια τοῦ μικροῦ Γιαννάκη, πού ἔως χθὲς μόνο τὰ μαθήματά του καὶ τὰ παιγνίδια του ἤξερε. Καὶ τὸν ἔσφιξαν ὅλοι στὴν ἀγκαλιά τους.

Ἔνας ἕνας ἀγκάλιασε τὸ Γιώργο καὶ τὸν ἐφίλησε. Κι ὁλων ἡ εὐχὴ ἦταν μιά. « Στὸ καλὸ καὶ μὲ τὴ νίκη! »

Κι ὁ λεβέντης Ἕλληνας στρατιώτης ἔφυγε ἡρεμὸς κι ἀποφασισμένος νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐχὴ τῶν ἀγαπημένων του.

Γεώργιος Καραματιανός

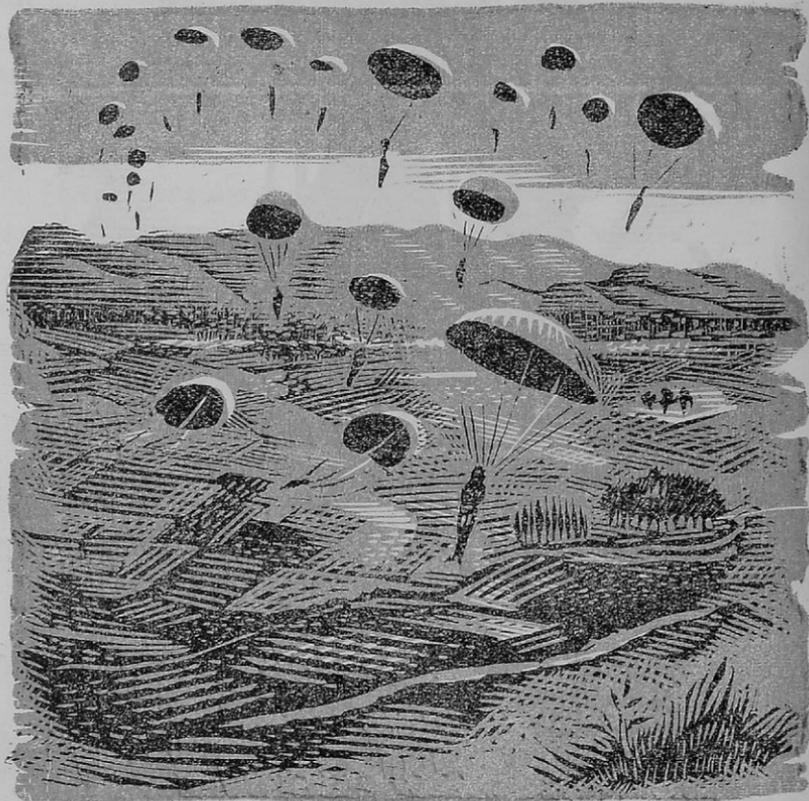

ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δυὸ λιγερόκορμες Κρητικοπούλες ἐστέκονταν ἴσως σὰν λαμπάδες μπροστὰ στὸ Γερμανὸ διοικητὴ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἦσαν κι οἱ δύο ψηλές, λιγνές ἀλλὰ γεροδεμένες, μελαχροινές μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά, εἴκοσι δυὸ ἕως εἴκοσι πέντε χρόνων. Καὶ φοροῦσαν ἀνδρικὲς κρητικὲς βράκες καὶ ψηλὰ ποδήματα. Ἦταν ἀδελφές. Ἀρετὴ ὠνομαζόταν ἢ μεγαλύτερη κι Ἐλευθερία ἢ μικρότερη. Εἶχαν πιασθῆ αἰχμάλωτες σὲ

μιὰ συμπλοκή κοντά στο αεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε στή μάχη τῆς Κρήτης. Κι ἡ διαταγή ἦταν : ὅσοι ἔνοπλοι πολῖτες πιά-
νονταν αἰχμάλωτοι νὰ τουφεκίζονται « ἐπὶ τόπου ».

Δὲν ἐμιλοῦσε ὁμως ἡ διαταγή καθόλου γιὰ γυναῖκες. Κι οἱ

δύο ἀδελφές εἶχαν πιασθῆ, ἀφοῦ ἐπολέμησαν σάν τὰ καλύτε-
ρα παλληκάρια, ὀπλισμένες μὲ δύο παλιὸς γκράδες. Στὰ χέ-
ρια τῶν ἐχθρῶν ἔπεσαν μόνο, ἀφοῦ τοὺς ἔστειλαν μὲ ἀλά-
τευτο μάτι καὶ τὴν τελευταία τους σφαῖρα. Καμιά προφύλα-

Ξη δὲν ἐπῆραν σ' ὄλο τὸ διάστημα τῆς φονικῆς συμπλοκῆς. Οἱ σφαῖρες ὄρες ὀλόκληρες ἐπερνοῦσαν γύρω τους σὰν μέλισσες, χωρὶς ὁμως νὰ τίς ἀγγίξουν καθόλου. Λὲς κι εἶχαν ἐπάνω τους Τίμιο Ξύλο.

Ἡ καταγωγή τους ἦταν ἀπὸ ἓνα μικρὸ χωριὸ τῶν Σφακιῶν. Τὸν πατέρα τους τὸν εἶχαν χάσει στὸ μικρασιατικὸ πόλεμο. Τὰ δύο ἀδελφία τους, ὁ Μανώλης κι ὁ Γιῶργος, εἶχαν ἐπιστρατευθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ

Βόρειο Ἕπειρο, ὅπου μαζί με τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μία φορά στὸν κόσμο, τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποιὸς ἤξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωση καὶ τὴ διάλυση τοῦ στρατοῦ μας! Τάχα νὰ ἐξοῦσαν; Ἡ χήρα μητέρα κι οἱ ὄρφανές ἀδελφές τους περνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

Ἄντι νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἶδηση γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἓνα πρωὶ ἓνα τρομέρὸ μήνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἐρριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι Ἕλληνες στρατιῶτες μετὰ τὴ βοήθεια ὄσων Ἀγγλων, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδειίαστα στὸν ἀνισο ἀγώνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ πλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, πού ὀσμίζονται πλούσιο κυνήγι. Ἄλλὰ κι οἱ στρατιῶτες δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λές καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς κάμπους καὶ τὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι βρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μετὰ τὸν πιὸ τέλειο στρατό, πού εἶχε γνωρίσει ἕως τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὲς ὀμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὠδηγοῦσαν οἱ παπᾶδες κρατώντας μετὰ τὸ ἓνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μετὰ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι.

Τότε πετάχθηκαν στὴ μέση καὶ πολλὲς Κρητικοποῦλες ὀπλισμένες. Κανεὶς δὲ θέλησε νὰ τὶς ἐμποδίση.

— Μανούλα, τὴν εὐχή σου.

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τους οἱ δυὸ λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ τους, τοῦ φημισμένου καπετὰν - Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα τους.

πού τις ἐφύλαγαν στὰ βάρη τοῦ σεντουκιού, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους ἐκρατοῦσαν τοὺς δυὸ παλιούς γκράδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

Ἡ χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ξαφνιασθήκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξη τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἄνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τις ἐφίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερὰ στὰ πόδια ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστές, πού ἐκατηφόριζαν. Καὶ μόνο σὰν τις ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσε ἡ μητέρα.

— Ἄχ! γιατί νὰ μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιάτα σας νὰ ἔλθω μαζί σας, ἐμουρμούρισε μὲ παράπονο.

— Ἔερετε ποιά εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πού κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό; ἐρώτησε τις αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής, ἐνῶ ἓνας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος, ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου; Μόνον τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πολεμᾷ τακτικὸ στρατό.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη; Ποιά ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, πού ἦλθατε νὰ μᾶς ὑποδουλώσετε; τοῦ ἐπέταξε στὰ μοῦτρα τὴν πληρωμένη ἀπάντηση ἡ ὑπερήφανη Ἑλληνοπούλα.

Ὁ Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Κάτι

έμουρμούρισε και διέταξε να τις κλείσουν στο υπόγειο του προσωρινού διοικητηρίου.

— Έπρεπε να τις τουφεκίσω άμέσως, είπε στους άξιωματικούς τους, που παραστέκονταν στη σκηνή άκίνητοι σαν άγάλματα. Μά τί να κάμω! Μου ήλθε διαταγή από το Βερολίνο να στείλω εκεί όσες Κρητικοπούλες ένοπλες πιάσουμε. Βλέπετε πρώτη φορά αντιμετωπίσαμε και γυναίκες να μάς πολεμοϋν με τόσο πείσμα. Φαίνεται πως θέλει να τις γνωρίση ο ίδιος ο Χίτλερ.

Στά ψυχρά πρόσωπα των άξιωματικών έζωγραφίσθηκε ή έκφραση μελαγχολικής σκέψεως: « Πώς θα κρατήσωμε ύποδουλωμένη μία χώρα, όπου κι οί γυναίκες μάς πολεμοϋν παλληκαρίσια! »

Γεώργιος Καλαματιανός

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ ΕΛ ΑΛΑΜΕΪΝ

Ἡ 1^η Ἑλληνικὴ Ταξιορχία εἶχε φθάσει πρὶν λίγες ἡμέρες στὴ Δυτικὴ ἔρημο τῆς Αἰγύπτου καὶ εἶχε ἐγκατασταθῆ σ' ἓνα τομέα τοῦ συμμαχικοῦ μετώπου. Ὁ στρατηγὸς Μοντγκόμερου, ὁ διοικητὴς τῆς 8^{ης} Στρατιάς, στὴν ὁποία ἀνήκε κι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, προετοιμαζόταν γιὰ τὴ μεγάλη ἐπίθεση. Κι ἔκρινε, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ λείπουν οἱ Ἑλληνες ἀπὸ τὴν ἀποφασιστικὴ μάχη, πού θὰ χάριζε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἐνδοξες νίκες στοὺς στρατοὺς τῆς Ἑλευθερίας.

Τὰ προκεχωρημένα τμήματα τῆς Ταξιορχίας εἶχαν ἀρχίσει πιά τὴν προπαρασκευαστικὴ πολεμικὴ τους δράση: δηλ. ἀναγνώριση τοῦ ἐδάφους, τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ, ἐπισήμανση τῶν πολυβολείων, πυροβολείων καὶ ἄλλων ἐπικαίρων σημείων, πού ἦταν ἀπαραίτητο νὰ εἶναι γνωστὰ καὶ στὶς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειες.

Τὴ νύκτα ὀλιγομελεῖς περίπολοι γλιστροῦσαν βαθιὰ μέσα στὶς ἐχθρικὲς γραμμές, γιὰ νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ φέρουν μαζί τους πολύτιμες στρατιωτικὲς πληροφορίες. Καμιὰ φορὰ τοὺς ἔπαιρναν μυρωδιὰ οἱ σκοποὶ τῶν ἐχθρῶν. Καὶ τότε ἄρχιζε γιὰ ὥρες τὸ τουφεκίδι.

Ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ὁ ὑπασπιστὴς ἔτρεξε χαρούμενος στὴ σκηνὴ τοῦ διοικητῆ τοῦ ἑλληνικοῦ τομέα.

— Κύριε Διοικητά, μόλις μᾶς ἔφεραν αἰχμαλώτους, μιὰ δλόκληρη ἰταλικὴ περίπολο, εἶπε χαιρετώντας στρατιωτικά.

— Καλῶς ὄρισαν, συμπλήρωσε γελαστός ἀλλὰ ἤρεμος ὁ διοικητής. Τὸ περίμενα. Νὰ ἔλθῃ πρῶτα ὁ ἀξιωματικὸς περιπόλαρχης, πὺ τὸὺς συνέλαβε.

Σὲ λίγο ἕνας νέος ἠλιοκαμένος ἀνθυπολοχαγὸς στεκόταν σὲ στάση προσοχῆς μπροστὰ στὸ διοικητή.

— Τὰ συγχαρητήριά μου, κύριε ἀνθυπολοχαγέ, τοῦ εἶπε· καὶ τοῦ ἔσφιξε θερμὰ τὸ χέρι.

Ὁ διοικητὴς διέταξε κι ἔφεραν ἔμπρός του τοὺς δέκα αἰχμαλώτους, ἑπτὰ στρατιῶτες, δύο ὑπαξιωματικούς κι ἕνα ἀξιωματικό. Τὸ χρῶμα τους ἦταν σὰν τοῦ νεκροῦ. Ἐκκοιτοῦσαν γύρω τους τρομαγμένοι, λὲς καὶ φοβόνταν πὺς κάποιος θὰ πεταγόταν νὰ τοὺς πετσοκόψῃ. Ἦλθε σὲ λίγο, καλεσμένος ἀπὸ τὸ διοικητή, κι ἕνας Δωδεκανήσιος ἐθελοντὴς λοχίας, πὺ ἤξερε τὰ ἰταλικά. Πρὶν ἀρχίση ἢ ἀνάκριση, τοὺς ἔκαμαν τὴν ἀπροσδόκητη ἐρώτηση :

— Ποίος ἀπὸ σᾶς θέλει νὰ γυρίσῃ στὸ διοικητὴ σας ;

Ὅλοι κοιτάχθηκαν ἀναμεταξύ τους κάπως παράδοξα. « Κάποια μηχανὴ μᾶς στήνουν », θὰ σκέφθηκαν, χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ κανεὶς. Ὁ διερμηνεὺς διατάχθηκε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ δευτέρη καὶ τρίτη φορὰ τὴν ἐρώτηση, χωρὶς καὶ πάλι νὰ πάρῃ ἀπάντησῃ ἀπὸ κανένα.

— Δὲν πειράζει, εἶπε γελαστός ὁ διοικητής. Διαλέγω ἐγὼ ἕνα. Ἔλα ἐδῶ ἐσύ, διέταξε τὸν πιὸ ἀδύνατο, ὁ ὁποῖος ἐφαινόταν κι ὁ πιὸ ἡλικιωμένος.

Ὁ δυστυχισμένος ἔπεσε μπρούμυτα τρέμοντας καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια μόλις ἐσυλλάβιζε μερικὲς λέξεις : « Μπέλλα Γκρέτσια... » (ὠραία Ἑλλάδα).

Ὁ διοικητὴς ἔσπευσε νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος. Δὲν εἶχε νὰ

φοβᾶται τίποτε. Ἐνα γράμμα θὰ πήγαινε στὸν Ἴταλὸ διοικητὴ του καὶ θὰ κέρδιζε τὴν ἐλευθερία του. Κι ἀμέσως ἐκάθισε σ' ἕνα κιβώτιο ἐκστρατείας μπροστὰ σ' ἕνα κακοφτιαγμένο τραπεζάκι κι ἔγραψε αὐτὸ τὸ σύντομο σημείωμα :

Πρὸς τὸν Ἴταλὸ διοικητὴ.

Μὲ ἕνα στρατιώτη σου αἰχμάλωτο σοῦ στέλνω τὴν εἰδοποίηση πὸς ἀπέναντί σου ἔχεις Ἑλληνικὸ στρατό, ἀποφασισμένο νὰ πολεμήσῃ, ὅπως ἐπολέμησε στὰ βορειοηπειρωτικὰ βουνὰ κι ἀκόμη καλύτερα. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἐλπίζει νὰ σᾶς πληρώσωμε μὲ τὸ παραπάνω γιὰ ὅσα ὑποφέρει ἐξ αἰτίας σας ὁ δουλωμένος λαὸς μας. Περιμένετε μας νὰ μετρηθοῦμε.

Ὁ Ἑλλήν διοικητὴς

Ἐπειτα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἄρχισε ἡ μεγάλη μάχη. Ἡ ἀπέραντη ἔρημος ἄκουσε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἑλληνικὴ πολεμικὴ κραυγὴ « Ἀέρα! Ἀέρα!» καὶ ξαφνιάσθηκε. Οἱ Ἴταλοὶ ὅμως, ποὺ τὴν εἶχαν ξανακούσει, δὲν μπόρεσαν νὰ κρατηθοῦν. Καὶ τὸ ἐχθρικό μέτωπο ἔσπασε στὸν Ἑλληνικὸ τομέα.

Γεώργιος Καλαματιανός

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΚΡΙΤΗΣ

Τὸ ταχυδρομεῖο. Στὴ μαύρη Κατοχὴ ἢ συσκοτίσι τὰ βράδυνα εἶναι ἀπόλυτη σὲ ὅλες τὶς πόλεις τῆς Ἑλλάδος· σκοτάδι βαθὺ ἀπὸ τῆ μιὰ ἕως τὴν ἄλλη ἄκρη. Οἱ ἄνθρωποι μαζεύονται ἐνωρὶς στὰ σπίτια τους· ἔξω εἶναι οἱ κατακτητές, ἄγριοι καὶ σκληροί, καὶ τοὺς ἀποφεύγει ὁ κόσμος. Ἔβρει καλὰ τί τύραννοι εἶναι!

Τὸ ἴδιο καὶ στὴ μικρὴ Ἀλεξανδρούπολη, ἐκεῖ ἐπάνω στῆς Θράκης τ' ἀκρογῶλια· δῶρο ἀπὸ τὸ Χίτλερ τὴν κατέχουν οἱ Βούλγαροι, πὺν εἶναι χίλιες φορὶς χειρότερο ἀπὸ Ἴταλοὺς καὶ Γερμανοὺς. Μὲ κάθε τρόπο προσπάθησαν ν' ἀλλοιώσουν τὸν ἐθνικὸ τῆς χαρακτῆρα, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφεραν. Οἱ κάτοικοί τῆς μὲ ὅλη τὴν τυραννία, πιστοὶ στὴ μάνα Ἑλλάδα ἔμειναν. Οὔτε ἔφυγαν, γιὰ νὰ γλιτώσουν ἀπὸ τὰ βάσανα, οὔτε ἀλλαξοπίστησαν ἀπὸ ταπεινὸ ὑπολογισμό.

Ἐνα βράδυ λοιπόν, ἐνῶ ἡ πόλις εἶναι βυθισμένη στὸ σκοτάδι καὶ οἱ περίπολοι ἀγρυπνοῦν, κάτι σκιῆς γλυστροῦν· μιὰ μιὰ μπαίνουν στὸ ἀπόμακρο σπιτάκι ἐνὸς ἀναπήρου λοχία τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακεδονίας, πὺν κι ἐκεῖνο εἶναι ὀλοσκοτεινὸ.

Παρόντες πέντε ἄνδρες. Ἐνα παιδί ἀκόμη ἀνάμεσα σ' αὐτούς, ὁ Ἀλέκος, ἐσυμπλήρωνε τὴ συντροφιά· τὸ εἶχε μυήσει ὁ

στῦλος τῆς ὀργανώσεως, ὁ δάσκαλος, πού τί ἄξιζε ἤξερε καλά. Καί τὰ πράγματα ἔδειξαν πόσο δίκιο εἶχε.

Γυιὸς μικροπωροπόλη, ὅταν ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα μας οἱ Βούλγαροι, ἀκολούθησε τὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα του. Ἀλλὰ ἄφηνε πολλές φορές τὸ μαγαζί, γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ μὲ ἀνδρική παλληκαριά τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη ἐντολή. Γι' αὐτὸ σὲ κάθε σύσκεψη τῶν μεγάλων εἶχε καὶ ὁ Ἀλέκος τὴ θέση του.

Σιωπηλοὶ ἐκάθισαν γύρω στὸ τραπέζι. Ὁ νοικοκύρης ἐμίλησε πρῶτος σὰν ἀρχηγός :

— Ἀδέλφια Θρακιῶτες, εἶπε, σήμερα μᾶς ἦρθε τὸ ταχυδρομεῖο· ὄλο μήνυμα γιὰ τὴν πατρίδα. Ἡ Ἑλλάς εἶναι βράχος ἀκατάλυτος· τὸν ὑψωσε ὁ Θεὸς σ' αὐτὴ τὴ γῆ νὰ σπάζουν τὰ βαρβαρικά τὰ κύματα, ἕως ὅτου σωριαστοῦν ἄβουλα καὶ ἄψυχα στὰ πόδια Της. Καὶ τώρα, ἄς εἶναι σκλαβωμένη, δείχνει στὸν κόσμο τὸ δρόμο τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας· τὰ παιδιὰ της, ἀντάρτες στὰ βουνά, ἀλύπητα τὸν ἐχθρὸ κτυποῦν. Ὁ Γερμανὸς καὶ ὁ Βούλγαρος δὲν ἠμποροῦν πιά νὰ κρατηθοῦν· σὲ λίγο θὰ σωριασθοῦν καὶ αὐτοὶ στὰ πόδια της. Ἡ ἐλευθερία ἔρχεται γοργά. Μᾶς παραγγέλλουν νὰ κάμωμε τοῦτο καὶ ἐκεῖνο....

Καὶ εἶπε τί ἔπρεπε νὰ κάμουν ὁ καθένας.

Σὲ μιὰ ὥρα οἱ δυὸ ἔφευγαν γιὰ τὸ βουνό· θὰ ἐσχημάτιζαν τὸν πυρῆνα μιᾶς νέας ὀμάδος ἀνταρτῶν. Ἄλλοι δυὸ ἔφευγαν, ὁ ἓνας γιὰ τὴν Κομοτηνὴ καὶ ὁ ἄλλος γιὰ τὴν Ξάνθη μὲ μηνύματα.

Ἔμειναν ὁ ἀρχηγός, ὁ δάσκαλος καὶ ὁ Ἀλέκος.

— Ἐ, τί λές, Ἀλέκο ; ἐρώτησε ὁ ἀρχηγός, χωρὶς καὶ νὰ φανερώσῃ τὴ σκέψη του ἀπὸ ἀνεξήγητο δισταγμὸ.

— Τί νὰ εἰπῶ, ἀρχηγέ, ἀφοῦ δὲν ξέρω τί θέλεις !

— Ἦθελα νὰ εἰπῶ ποιός θὰ πάη τις ἐλεύθερες ἐφημερίδες στὸ Διδυμότειχο, εἶπε, χωρὶς πάλι νὰ φανερώσῃ τὴ γνώμη του.

— Ὅποιον διατάξῃς, ἀρχηγέ!

— Εὐγε, Ἀλέκο! ἔτσι σὲ θέλω, εἶπε ἱκανοποιημένος ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν τοῦ παιδιοῦ. Πηγαίνει λοιπὸν ἐσὺ;

— Μάλιστα, ἀρχηγέ! Τὴν παίρνω ἐπάνω μου τὴ δουλειά!

— Γειά σου, παλληκάρι μου! καλὴ τύχη! εἶπε ὁ ἀρχηγός. Καὶ τοῦ ἔδωσε τὶς τελευταῖες παραγγελίες.

Ὅταν ἔμειναν πιά οἱ δύο τους, ὁ δάσκαλος εἶπε:

— Δὲ φαντάζεσαι, ἀρχηγέ, τί παιδι εἶναι· ἀκούει, κάνει ὅ,τι τοῦ λὲς καὶ μιλιὰ δὲν ἔχει!...

Ζήτω ἡ Ἑλλάς. Πρῶτὴ πρῶτὴ ἐτοίμασε ὁ Ἀλέκος τὸ γάϊδαρό του, τὸν ἐφόρτωσε μὲ κάτι ψευτοεμπορεύματα, δικαιολογήθηκε στοὺς γονεῖς του, ὅτι πηγαίνει νὰ τὰ ἀνταλλάξῃ μὲ ἀλεύρι καὶ σιτάρι, πού δὲν εἶχαν, καὶ ξεκίνησε.

Τὸ παιδί, ἄνδρας ἔγινε, καὶ τὸ βαρὺ τὸ ἔργο μὲ νοῦ καὶ γνώση τὸ ἔφερε σὲ πέρας. Σὲ πέντε ἡμέρες ἔξαναγύριζε.

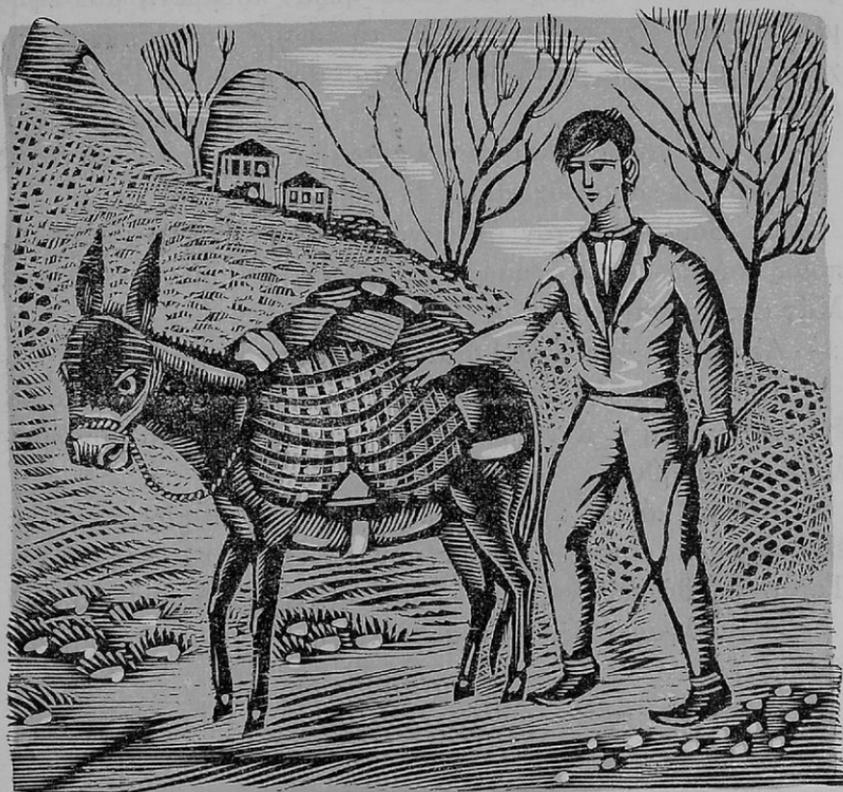
Στὸ δρόμο σταμάτησε σὲ μιὰ βρούση νὰ ξεκουραστῇ. Κατέβηκε ἀπὸ τὸ γάϊδαρό του, ἔπιε κρύο νερὸ καὶ ἔπειτα κάθισε σὲ ἓνα ὄχθο ν' ἀναλογισθῇ τὸ ἔργο του. Γύρω ἐρημία· κάτι πουλάκια μόνον ἔλεγαν τὸ γλυκόφωνο σκοπὸ τους στὸ ἀντικρινὸ δένδρον κάνοντας μουσικὴ συμφωνία μὲ τὸ κελάρυσμα τῆς βρουσοῦλας.

Ὁ Ἀλέκος εἶχε ἀπορροφηθῇ ὅλος ἀπὸ τοὺς στοχασμοὺς του. Ἦρθε στὸ νοῦ του τὸ μῆνυμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας Τσῶρτσιλ, πού διάβασε στὶς ἐφημερίδες· τὸ εἶχε μάθει ἀπέξω. Σιγόφωνα ἄρχισε νὰ τὸ ἐπαλαμβάνῃ:

« Παλλόμεθα ἀπὸ συγκίνηση καὶ παρακολουθοῦμε μὲ θαν-

μασμό τῆ θαρραλέα Ἑλλάδα, τὴν Ἑλλάδα τὴν ἡρωική, ποὺ ἔκανε ν' ἀναζήση στὴν ἐποχὴ μας ἡ ἀρχαία τῆς δόξα!...».

Εἶμαστε Ἕλληνες! Οἱ ἴδιοι εἶμαστε πάντοτε, Ἕλληνες, Ἕλληνες! Ἐξακολούθησε μὲ ὑπερηφάνεια νὰ μιλῇ μὲ τὸν ἑ-

αυτό του, καὶ ἀπὸ τὰ μάτια του κατέβαιναν ποτάμι τὰ δάκρυα. Ἄχ, νὰ μπορούσα νὰ μοιράσω ἑφημερίδες σὲ ὅλα τὰ ἑλληνόπουλα νὰ διαβάσουν κι ἐκεῖνα! σκέφθηκε ἔπειτα.

Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη μία βουλγαρική περιπόλος βρόθηκε ἐμ-

πρός του. Τὸ κακὸ δὲν ἀργεῖ νὰ ἔρθῃ καὶ στὴ μεγαλύτερη ἐρημία. Ὁ Ἀλέκος ἀπασχολημένος μὲ τοὺς λογισμοὺς του οὐτε τοὺς ἐπῆρε εἶδηση.

Ἄρχισε ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἀνάκριση. Τίποτε. Πονηροί, ἔψαξαν τότε καὶ τὸ σαμάρι τοῦ ζῶου· ἦσαν κρυμμένη μία ἐφημερίδα· τὴν εἶχε φυλαγμένη νὰ τὴ δώσῃ ἐπιστρέφοντας στὸ χωριό... σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Οἱ Βούλγαροι ἐφρούραζαν.

— Τί εἶναι αὐτή;... ἐσὺ λοιπὸν μοιράζεις τὸν παράνομο τύπο;

— Ναί! Ἐγὼ καὶ ὄχι ἄλλος!

Οἱ Βούλγαροι τὸν ἐβασάνισαν νὰ μαρτυρήσῃ ποῦ καὶ ποιὸς τοῦ ἔδωσε τὶς ἐφημερίδες· ποῦ καὶ σὲ ποιὸν τὶς ἔδωσε. Μάταιες προσπάθειες.

— Δὲν ξέρω! Δὲν ξέρω! ἀπαντοῦσε στερεότυπα.

— Κοίταξε ἐκεῖ! εἶπε ὁ ἀξιωματικὸς τοὺς ἕνα παλιόπαιδο ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀντέχῃ στὰ βασανιστήρια καὶ νὰ μὴν ὁμολογῇ τὴν ἀλήθεια.

— Ἄδικος κόπος, κύριε ὑπολοχαγέ! Δὲν τὰ ξέρεις ἐσὺ τὰ ἐλληνόπουλα! εἶπε ἕνας λοχίας, ποὺ εἶχε ζήσει στὰ μέρη ἐκεῖνα. Τοῦτο ἔδω θὰ πεθάνῃ, ἀλλὰ δὲ θὰ μαρτυρήσῃ τὸ μυστικὸ του!

Ὁ Βούλγαρος ἀξιωματικὸς ἐστάθηκε γιὰ μία στιγμὴ διβουλος· ἔπειτα εἶπε:

— Τυφεκίστε το!

Ἐνας ἀγνώριστος ἀπὸ τὶς κακώσεις Ἀλέκος ἐστάθηκε ἐμπρὸς στὸ ἀπόσπασμα. Τὸ κορμί του ὅμως ἴσιο, λαμπάδα. Τὰ μάτια του βρῆκαν τὴ δύναμη, μέσα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ χιλιοβασανισμένο σῶμα, ν' ἀντλοῦν θάρρος καὶ νὰ βγάξουν σπίθες.

— Ἐχεις νὰ εἰπῆς τίποτε; τὸν ἐρώτησαν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοῦ ἀποσπάσουν κάτι, τώρα τουλάχιστο.

— Ἡ Ἑλλάς δὲν πεθαίνει, Βούλγαροι! Ζήτω ἡ Ἑλλάς! εἶπε· καὶ ἔπεσε στὶς πρῶτες βολές.

Καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ ψηλά, ποὺ βλέπει καὶ ἀκούει, σημείωσε στὸ βιβλίο του τὴ φωνούλα τοῦ μικροῦ ἀκρίτη τῆς Θράκης μὲ γράμματα μεγάλα :

ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ!

N. A. Κοτόπουλος

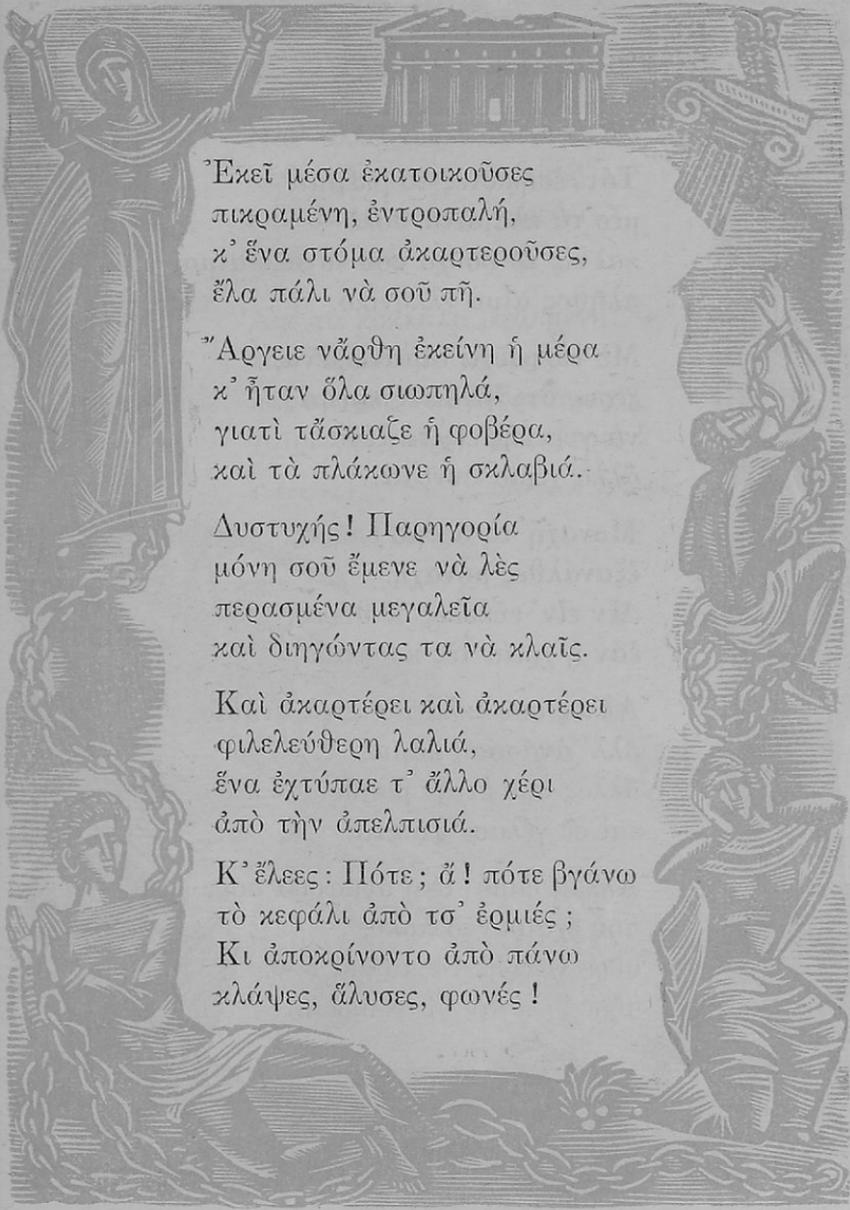

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

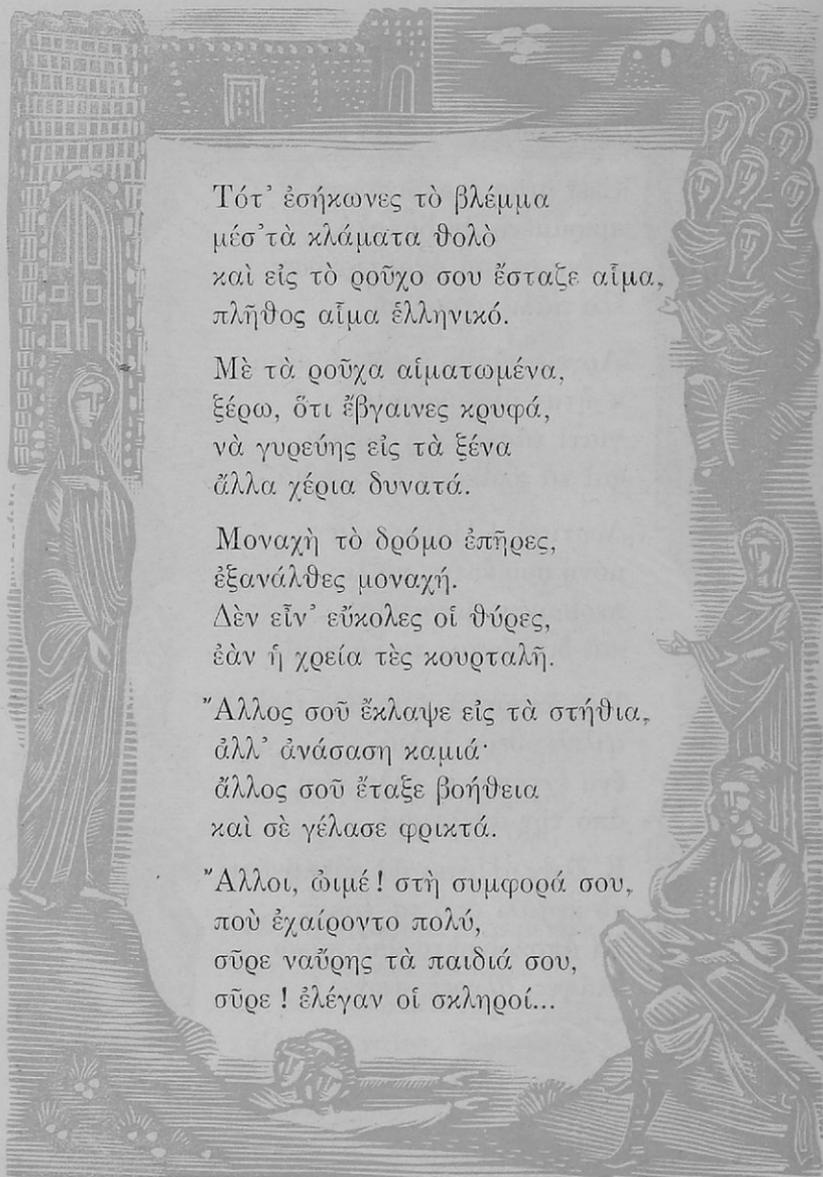
Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κ' ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργειε νᾶρθη ἐκείνη ἡ μέρα
κ' ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐχτύπαιε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κ' ἔλεες: Πότε; ᾗ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τσ' ἐρμιές;
Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

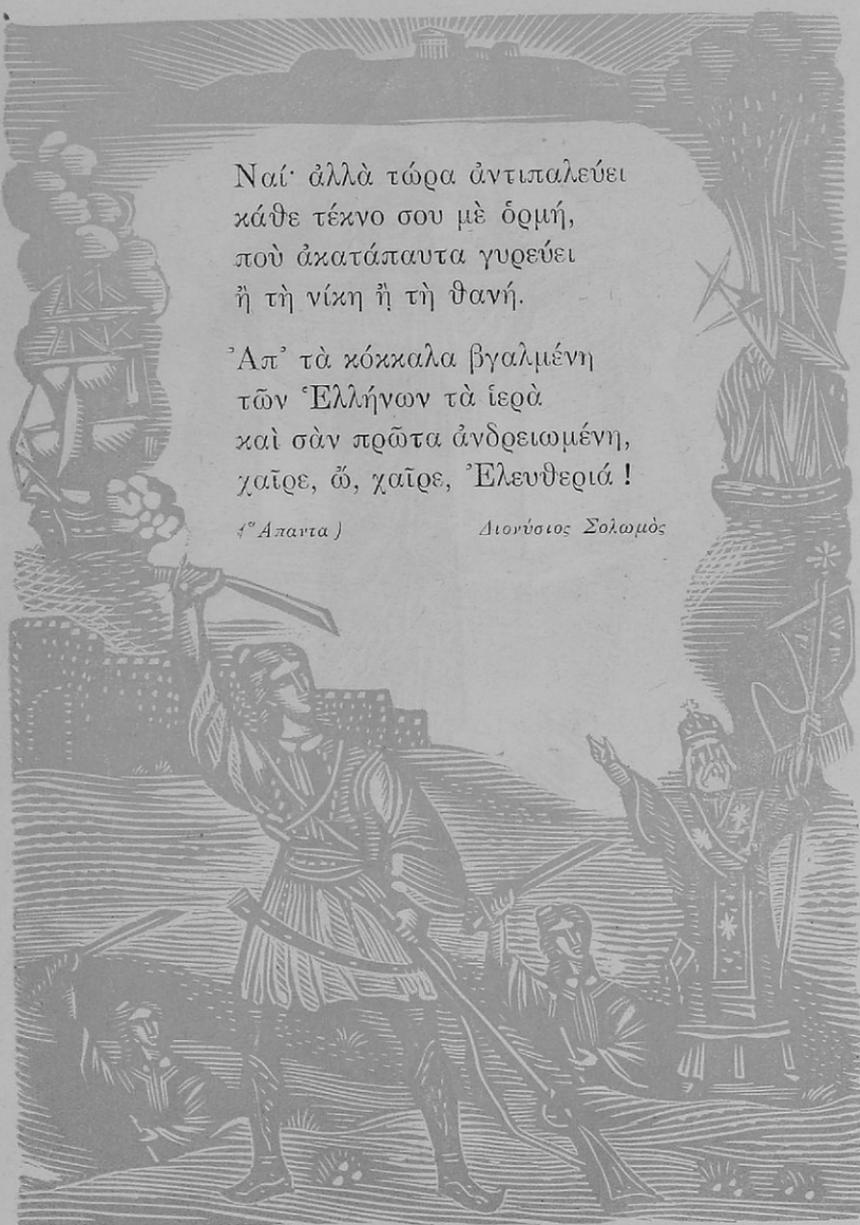
Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' τὰ κλάματα θολὸ
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζε αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα,
ξέρω, ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυροῦς εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχὴ.
Δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
ἐὰν ἦ χρεία τὲς κουρταλῆ.

"Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἄλλ' ἀνάσαση καμιά·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φοικτιά.

"Ἄλλοι, ὦμέ! στὴ συμφορὰ σου,
ποὺ ἐχαίροντο πολὺ,
σῦρε ναῦρης τὰ παιδιά σου,
σῦρε! ἐλέγαν οἱ σκληροί...

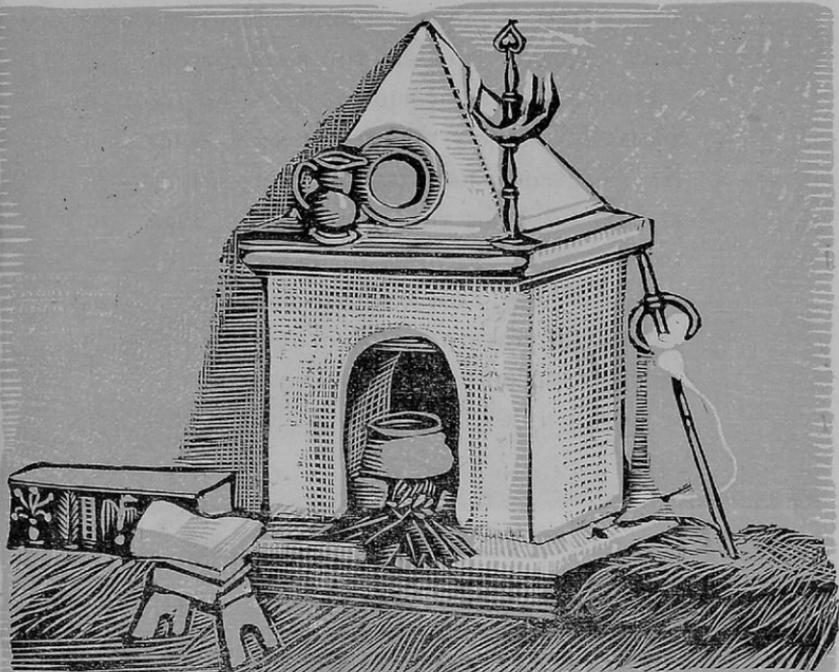
Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη,
ποῦ ἀκατάπαυτα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανά.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

4^ο Ἀπαντα)

Διονύσιος Σολωμός

Γ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Τὰ πέντε παιδιά συχνὰ ἐμαλώνανε,
τοῦ κάκου μέρα νύκτα τὰ ὠρμήνευε,
τέλος τοὺς λέει : « Παιδιά μου, τρέξτε γρήγορα,
ραβδιά σφικτοδεμένα νὰ μοῦ φέρετε

καὶ κάτι τι θὰ ἰδῆτε, ποὺ δὲν ξέρετε...».
 Σὰν τάφεραν τοῦ λείει τοῦ μεγαλύτερου :
 « Προσπάθα, ἔτσι δεμένα, ἐσὺ ὁ μεγαλύτερος
 νὰ τὰ τσακίσῃς ». Μήτε κἄν τὰ ἐλύγισε.
 Κι ὁ δεύτερος, κι ὁ τρίτος, κι ὁ μικρότερος,
 κι ὅλοι μαζί, ὡς τὸ βράδου ἐπολεμήσανε
 τοῦ κάκου· τὰ λυγοῦν, μὰ δὲν τὰ σπάζουνε...
 « Παιδιά μου, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ ζῆτε σύμφωνοι
 καὶ μονιασμένοι πάντα, νὰ σᾶς βλάπουνε
 δὲ θὰ μπορέσουν μήτε οἱ δυνατώτεροι,
 κι ἀκόμη μήτε οἱ ἐχθροὶ σας οἱ χειρότεροι ! »

(Κατὰ τὸν Αἴσωπο)

Γιάννης Περγιάλιτης

Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΕ ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ

Έργασία και όνειροπολήματα. Τὰ ἄσπρα μαλλιά τῆς γιαγιάς, πού ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ κατάμαυρο μαντήλι, λάμπουν στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, ἀλλὰ πιὸ πολὺ λάμπουν τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης.

Τὰ δάκτυλα τῆς γιαγιάς μὲ τὸ ζαρωμένο δέριμα πλέκουν γρήγορα γρήγορα κάλτσα· καὶ ἂν τῆς φύγη ἀπὸ τὸ βελόνι κανένας πόντος, χαϊδεύει τὰ χρυσὰ μαλλάκια τῆς Νίκης καὶ ἐκείνη τὸ καταλαβαίνει. Ἀφήνει τὸ καλλιτεχνικὸ τῆς κέντημα, βρῖσκει τὸν πόντο καὶ τὸν ξαναφέρνει στὴ θέση του.

Ἡ κάλτσα τῆς γιαγιάς, τὸ κέντημα τῆς νέας, τὸ νυχτέρι τὸ ἀδιάκοπο καὶ ἡ ζωὴ ἢ μετρημένη, ἔχουν ἓνα σκοπὸ. Σπουδάζει στὴ Δύση ὁ Δόσιος, ὁ ἀδελφὸς τῆς Νίκης, καὶ δὲν πρέπει ἐκεῖ στὴν ξενιτιὰ τίποτε νὰ τοῦ λείψῃ.

Ἡ γιαγιά ξανάνωσε, ἡ νέα ἔγινε γιαγιά· ἡ γιαγιά δουλεύει σὰν νέα, ἡ νέα συλλογίζεται σὰν γιαγιά, καὶ ὁ Δόσιος σπουδάζει ἐκεῖ πέρα.

Τὰ γράμματά του, χρωματισμένα μὲ πολλή ἀγάπη, εἶναι ἡ μόνη χαρὰ τοῦ ἐρημικοῦ σπιτιοῦ. Γελᾷ ἡ Νίκη, ὅταν τὰ διαβάξῃ, κλαίει ἡ γριὰ πού τὰ ἀκούει. Τὸ κάθε γράμμα τοῦ γλύπτη δίνει φτερὰ στὰ δάκτυλά τους καὶ δουλεύουν, δουλεύουν, δουλεύουν! Αὐτὰ τὰ τέσσερα ἐργατικά χέρια θὰ χαρίσουν στὴν πατρίδα μας ἓνα γλύπτη ἀθάνατο.

Ἡ γιαγιά δουλεύει καὶ ὄνειροπολεῖ. Ὅταν ἐρῆθῃ ὁ Δόσιος, μεγάλος καὶ τρανός, μὲ τὰ πρῶτα χρήματά του θὰ βάλῃ μιὰ πλάκα μαρμαρένια στὸ χῶμα, πού σκεπάζει τοὺς γονεῖς του. Τὸ μνήμα ὡς τώρα δὲν ἔχει σημάδι — οὔτε ἓνα ξύλινο σταυρὸ δὲν ἀξιώθηκε νὰ βάλῃ — καὶ φοβᾶται μὴν τῆς τὸ πάρουν. Γι' αὐτὸ τρέχει συχνὰ σ' αὐτὸ καὶ ἀφοῦ κλάψῃ τὴν μονάκριβή της κόρη καὶ τὸν ἄμοιρο πατέρα τῶν παιδιῶν, φεύγει πάλι μὲ τὸν ἴδιο φόβο.

Κατόπι — ἐξακολουθεῖ τὸ ὄνειρό της — πρέπει νὰ διορθώσῃ τὸ σπίτι. Χρόνια τώρα πολλὰ οὔτε καρφί νὰ καρφώσῃ δὲν μπόρεσε· καὶ ἡ Δημαρχία τὴ φοβερίζει, ὅτι θὰ τῆς τὸ γκρεμίση. Καὶ τότε, ἄχ! τότε, ἡ Νίκη θὰ μείνῃ στοὺς πέντε δρόμους. Παρακάλεσε τὸν Δήμαρχο νὰ περιμείνῃ ἀκόμη ἓνα χρόνο, ἕως πού νὰ ἐρῆθῃ ὁ Δόσιος· καὶ ὁ Δήμαρχος ἐδέχθηκε.

Ἡ καλὴ εἶδηση. Ὁ Δόσιος μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε μεγάλος καὶ τρανός· κερδίζει χρήματα πολλὰ· ἔγινε γλύπτης ξακουστός στὴ Δύση. Ὅλοι ὕμνουσιν τὴν Ἑλλάδα, πού τὸν ἐγέννησε.

Ἡ Νίκη ἐδιάβασε μὲ χαρὰ τὸ τελευταῖο γράμμα, πού ἔγραψε ὁ ἀδελφός της γιὰ τὸν ἐρχομὸ του. Καὶ ἡ γιαγιά, ὅταν τὸ ἄκουσε, κλαίει σὰν παιδί ἀπ' τὴ συγκίνησή της. Ἦταν τόσο γριὰ ἡ καυμένη, ὅταν ἔφθυγε ὁ ἔγγονός της, πού δὲν

περίμενε νὰ τὸν ξαναἰδῇ. Ἄλλὰ ὁ Θεὸς χρόνια τῆς ἐχάρισε καὶ ἔζησε· ἔζησε νὰ χαρῆ αὐτὴ τὴν εὐτυχισμένη μέρα.

Φορεῖ λοιπὸν τὸ γιορτινὸ τῆς φόρεμα ἢ γερόντισσα καὶ ἰντικρὺ στὸν καθρέφτη χτενίσθηκε. Χρόνια πολλὰ σὲ καθρέφτη δὲν εἰμίωσε. Καὶ τώρα εἶναι ἀντικρὺ τῆς κουφάρι τὸ ἀπαρισσένιο τῆς κορμὶ καὶ ζωωμένο τὸ ὄραϊο πρόσωπό της.

Ἄλλὰ αὐτὴ ἢ συλλογὴ καθόλου δὲν ἐσκίασε τὸν ἥλιο τῆς καρᾶς της.

Ἔξαφνα κτυπᾷ ἢ θύρα.

—Γιαγιά, ἀνοιξε, γιαγιά!

Μπά! Ἦταν ἢ Νίκη. Ποῦ ἔτρεχε πρωὶ πρωί; Θὰ τὴν μαλώση, δὲ βαστᾷ ἢ πονεμένη γιαγιά. Ἐνῶ ὁμως ἀνοίγει, τὴ βλέπει φορτωμένη μὲ ἄνθη.

—Γιαγιά, τὰ ἔφερα νὰ στολίσωμε τὸ τραπέζι.

Πῶς νὰ τὴ μαλώση τώρα!

Ἄνοίγει τὴν τραπεζαρία γελαστὴ γελαστὴ. Ἀνάμεσα ἀπὸ τίς γλάστρες, ποὺ στολίζουν τὰ παράθυρα, φαίνεται ἢ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ πλοῖα καὶ πέρα ἐκεῖ ἀπλώνεται ἢ πράσινη γραμμὴ τῶν κυπαρισσιῶν. Τὸ τραπέζι μὲ τρία πιάτα, ἀσπρο-ντυμένο, καθαρὸ. Καὶ τώρα ἢ Νίκη τὸ στολίζει μὲ ἄνθη.

Καὶ τὸ καναρινάκι ἀκόμη εἶναι φλύαρο σήμερα, καὶ ὁ Μπέης, ὁ καλὸς ὁ γάτος, λιάζεται εὐχαριστημένος. Φαίνονται καὶ τὰ δύο, ὅτι νιώθουν τὴ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ.

Ἡ Νίκη φορεῖ ἓνα τριανταφυλλὶ φόρεμα ραμμένο μὲ τὰ χερᾶκια της. Ἐστόλισε ἀκόμη τὴ ζώνη της μὲ τριαντάφυλλα καὶ γελᾷ, γελᾷ, ὅλο γελᾷ.

Πῶς μοιάζει ἢ χαρούμενη κόρη μὲ τὴ γελαστὴ ἀνοιξή!

Ὁ φημισμένος γλύπτης. Ἐνῶ ὁμως ἢ γιαγιά τὴν καμαρώνει, δὲν εἶδε κάποιον, ποὺ σιγὰ σιγὰ μπῆκε στὸ δωμά-

τιο. Ἄλλὰ μέσα ἀπ' τὸν καθρέφτη ἡ Νίκη τὸν εἶδε καὶ ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἔσυρε στὰ πόδια τῆς γιαγιάς.

Ἐκεῖνη ἐσήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια, πὺ ἐτρεμαν, καὶ τοὺς εὐχήθηκε δακρυσμένη :

— Νὰ ζήσετε εὐτυχισμένα, παιδιά μου!

— Χρυσέ μου!

— Ἀδελφούλα μου!

— Ἄ! Ἡ Νίκη δὲ φορεῖ κοντὰ φουστανάκια; Μπά, πὼς μεγάλωσε! εἶπε ὁ Δόσιος.

— Ἐσὺ ἔβγαλες καὶ μουστάκια μεγάλα μεγάλα... Πῶ... πῶ... πῶ... μουστάκια! τοῦ λείει ἡ ἀδελφή του.

— Ἀδελφούλα μου! Καλή μου γιαγιά!

Καὶ πότε ἀγκαλιάζει τὴ μιὰ καὶ πότε τὴν ἄλλη.

Ἀνοίγει ἔπειτα ὁ Δόσιος τὸ μικρὸ κιβώτιό του καὶ χαρίζει ἓνα ὠραῖο βραχιολάκι τῆς Νίκης. Δίνει καὶ τῆς γιαγιάς ἓνα χαρτί. Αὐτὴ φορεῖ τὰ γυαλιά της, σηκώνει ψηλὰ τὸ χαρτί καὶ τὸ βλέπει καὶ πάλι ἀρχίζει τὰ δάκρυα καὶ τὸν ἐρωτᾷ μὲ λαχτάρα :

— Πῶς τὸ συλλογίσθηκες παιδί μου;

— Μιὰ μέρα πὺ ἤμουν μικρός, μὲ πῆγες ἐκεῖ ἐπάνω καὶ μοῦ εἶπες τὸν πόνο σου. Ἀπὸ τότε τὸ συλλογιζόμουν κάθε μέρα καὶ τώρα, μὲ τὰ πρῶτα χρήματα, πὺ ἐκέρδισα, ἀγόρασα, γιαγιά μου, τὸ μάρμαρο καὶ τὸ πρῶτο σχέδιο, πὺ ἔκαμα, ἦταν γιὰ κείνους, πὺ ἐχάσαμε.

Ἡ Νίκη βλέπει τὸ σχέδιο καὶ κλαίει καὶ αὐτὴ καὶ ψιθυρίζει :

— Πῶς; Καὶ σύ;

— Καὶ ἐγώ, ἀδελφούλα μου!

Ὅλοι λοιπὸν τὰ ἴδια ἐσυλλογίζοντο.

Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὸ μνῆμα, μαρμαρόκτιστο, στολίζει τὸ νεκροταφεῖο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς μὲ τὴν ἐπιγραφή:

« Εἰς τοὺς ἀναπαυθέντας γονεῖς μου, ὁ εὐσεβὴς υἱὸς ».

Ὅποιος τὸ ἰδῆ, σταματᾷ καὶ ἀναγνωρίζει τὸ γλύπτη τὸ φημισμένο, ποὺ θυμίζει χρόνια ἑλληνικὰ τῆς τέχνης τῆς ἀθάνατης.

Τὸ σπῆτι ἐγίνε ἀγνώριστο. Ὁ Δόσιος τὸ ἔκανε καινούργιο, ὅπως ἤθελε καὶ ἠ γιαιγιά.

Καὶ ἐνῶ ἐργάζεται τώρα εὐτυχῆς, μὲ τὴ γλυφίδα στὸ χέρι, συλλογίζεται :

« Ἡ γιαιγιά σημερινὴ εἶναι καὶ αὐριανὴ δὲν εἶναι. Ὅσο ἔζησε, δὲ θὰ ζήση. Ἄχ, πόσα χρόνια πέρασε βασανισμένη! Αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια τῆς εὐτυχίας θὰ τὴν κάμουν ἄραγε νὰ ξεχάσῃ τὰ βάσανά της ; »

Ἄλλὰ πῶς νὰ μὴν τὰ ξεχάσῃ μὲ τέτοια ἐγγόνια ;

(Δασκηνὴ Ν. Α. Κομπούλου)

Ἄλεξάνδρα Παπαδοπούλου

ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια γιὰ πρώτη φορὰ θὰ μοίραζαν γάλα, ποὺ εἶχε ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πολλοὺς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτὸ γίνεи εἶδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφθασεν ἡ πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα ἐβραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἐλειτουροῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα Ἑλληνόπουλα δὲ χόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνῃ ἡ διανομὴ. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πλιγούρι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσῃ ὡς τώρα στὴ ζωή. Καὶ τὰ εἶχαν πιά βαρεθῆ. Τὸ γάλα ὁμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς υγείας.

Σ' ένα συνοικιακὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιῶς ἦταν μαθητῆς κι ὁ Κωστάκης, παιδὶ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οικογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολὺ ἐνάμιση χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάστηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἐπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχα τους, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές. Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δυὸ παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖα τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὔτε πέντε μέρες τὸ μῆνα. Καὶ ἡ καὺμένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ πτωχὴ οικογένεια εἶχε κι ἕνα φιλοξενούμενο σὲ ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἕνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, ποὺ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, πληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξιὸ χέρι καὶ εἶχε πιασθῆ ἀιχμάλωτος. Ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυσαν ἀπὸ κάθε ὑποποπο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῆ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἂν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἡ οικογένεια δὲν τὸν ἐλογόριαζε.

—Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πιῆτε ὅλοι ἐδῶ κι ὅταν φεύγετε θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπε ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο δυὸ διδασκάλισσες μὲ δυὸ μεγά-

λες κουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια τους. Καὶ τὸ καθένα καθόταν σ' ἓνα θρανίον καὶ τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Κι ὅταν ἐτελείωνε, περνοῦσε ἐμπρὸς ἀπὸ τῆ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἀδειανὸ τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς Κωστάκης ἐκάθισε σὲ μίαν γωνίαν κι ἐφαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μίαν στιγμὴ ποῦ ἔβγαιναν πολλὰ παιδιὰ μαζεμένα, ἐχώθη ἀνάμεσά τους κι αὐτὸς μισοκρύβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ ὑποπτευθῆ πὼς θὰ τὴν ξεγελοῦσε, γιὰτὶ ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξη του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη κράτησε μίαν ἐβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

—Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη; τὸν ἐμάλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

—Κυρία, δὲν ἔχω ὄρεξη σήμερον, δικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῆ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν. Κι ἡ διευθύντρια κατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

—Τὸ γάλα εἶναι ἴσα ἴσα γιὰ τοὺς ἀνόρεκτους καὶ νὰ καθίσῃς νὰ τὸ πῆς, τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης ξανακάθισε κι ἤπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ πορῆ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιον. Κι ἡ μητέρα δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτήρα τῆς διευθυντρίαν καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθειαν: πὼς ἔκρυβαν τὸ Μιχάλη, πὼς ἦταν τώρα μέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πὼς τὰ δύο παιδιὰ τῆς, ἡ Λέλα

κι ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρουν τὸ γάλα τους. Κι οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πὼς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρὰ γιὰ τὰ παιδιά τους. Δυστυχῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

—Ὁ Κωστάκης νὰ πίνη τὸ γάλα του, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἐξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἢ ἴδια. Αὐριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὁποῖο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὡς τὴν ἡμέρα πὺ ἐφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλὰ κρυμμένο.

Γεώργιος Καλαματιανός

ΕΚΑΜΑ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΜΟΥ

Είχα ξαπλωθῆ ἐπάνω στὴ γλῶη καὶ ἐρρέμβαζα ἀμέριμος· λίγο πιδ πέρα κυλοῦσε τὰ κρυστάλλινα νερά του ὁ ποταμός. Ἐξαφνα, ἐνῶ περιέφερα τὰ βλέμματά μου ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἓνα παρᾶξενο πρᾶγμα ἔσυρε τὴν προσοχή μου. Ἀπέναντί μου, ἀπὸ τὸν κλώνο μιᾶς ἰτιάς ἐκυμάτιζε κάτι σὰν τεντωμένο πανί. Ἡ ἰτιά δὲν καρποφορεῖ, ἐσκέφθηκα· ἀλλὰ καὶ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο δὲν ἔμοιαζε μὲ καρπό. Τί ἦταν; Φωλιά;

Ἐσηκώθηκα καὶ ἀπὸ περιέργεια θέλησα νὰ ἰδῶ τί εἶναι. Ἄλλὰ ὅταν ἐπλησίασα, εἶδα μία κρεμασμένη σανίδα μὲ χονδρὰ γράμματα:

Ο ΘΕΟΦΙΛΙΔΗΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΙΤΗΣ

Τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι μου· τὰ μάτια μου ἐθόλωσαν.

— Πάλι, πάλι τὰ ἴδια!

Συμφορὰ μου! Ἦμουν κλέφτης; Ὅχι. Εἶχα ἀδικήσει κανένα ἢ εἶχα κάμει κανένα ἄλλο κακό; Ὅχι. Γιατί τότε συναντῶ στοὺς δρόμους καὶ ἐδῶ ἀκόμη πινακίδες μὲ τὶς λέξεις αὐτές; Γιατί, ἀφοῦ εἶμαι ἀθῶος; Γιατί;

ὦ, ἐὰν συνελάμβανα αὐτὴ τὴ στιγμή τὸ συκοφάντη, θὰ ἦταν τρομερὴ ἢ ἐκδίκησή μου. Τὸ μῖσος μου ἦταν φοβερό· ἔβραζα ὅλος...

Τὴν ὄρα ἐκείνη ἀπελπιστικὲς κραυγὲς ἔφθασαν στ' αὐτιά μου:

— Βοήθεια!... Βοήθεια!... Ἔλεος!... Βοήθεια!...

Γυρίζω τὰ θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα μάτια μου καὶ βλέπω σὲ ἀπόσταση 100 μέτρων νὰ παλαίβῃ μέσα στὸ νερὸ ἓνας ἄνθρωπος.

Εὐτυχῶς ξέρω νὰ κολυμβῶ σὰν ψάρι καὶ ἤμουν βέβαιος, ὅτι θὰ τοῦ σώσω τὴ ζωὴ. Ἐλησμόνησα τὴ δική μου στενοχώρια καὶ ἀπελπισία καὶ ἔτρεξα στὸ μέρος, ὅπου ἀγωνιζόταν νὰ σωθῆ ὁ δυστυχής· ἔβγαλα τὰ ροῦχα μου καὶ ἔπεσα στὸ νερό. Καμιὰ ἄλλη σκέψη δὲν εἶχα παρὰ πῶς νὰ σώσω ἓναν ἄνθρωπο.

Δὲν εἶχα προχωρήσει περισσότερὸ ἀπὸ δυὸ μέτρα καὶ ἀνεγνώρισα τὸ συμμαθητὴ μου Μενεκράτη, ποὺ ἐξαφανιζόταν στὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ μὲ γοερὲς φωνές.

Γιὰ τὸ χαριτωμένο αὐτὸ πλάσμα λοιπὸν βυθίσθηκα στὸ ποτάμι, τὸν ἐχθρό μου καὶ συκοφάντη μου;

Ναί· τὸ λέγω καὶ δὲ σᾶς κρύβω, ὅτι δὲν μετανόησα. Ἐπεσα νὰ τὸν σώσω, ἀκριβῶς τὴ στιγμή ποὺ τὸν ἀναγνώρισα

καὶ εἶχα τὴν πεποίθησιν, ὅτι τοῦ λόγου του εἶναι ὁ δράστης τῶν φαύλων πινακίδων στοὺς τοίχους καὶ τὰ δένδρα.

Βυθίζομαι λοιπὸν στὸ νερὸ καὶ ἀρπάζω τὸ Μενεκράτη ἀπὸ τὸν τράχηλο. Αὐτὸς ὅμως κολλάει ἐπάνω μου σὰν στρείδι, ὅπως κολλοῦν ὅσοι πνίγονται· μὲ σφίγγει, μὲ παραλύει. Εἴχαμε βυθισθῆ καὶ οἱ δυὸ ἕως τὴν ἄμμο τοῦ βυθοῦ. Μάταια

ἀγωνίζομαι νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴ θανατηφόρο ἀγκαλιά του. Ὁ ἀνόητος σφίγγεται δυνατώτερα ἐπάνω μου!

Ἄλλὰ ἡ ἰκανότης μου νὰ ἀντέχω μέσα στὸ νερὸ ἔχει καὶ ὄρια. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ καταφύγω σὲ δραστηκώτερα φάρμακα. Μὲ τὸ ἀριστερό μου χέρι, ποὺ εἶχε μείνει ἐλεύθερο, τοῦ δίνω μία δυνατὴ γροθιά στὸν αὐχένα, ποὺ τοῦ ἀφαιρεῖ τὴ

δύναμη, γιά λίγα λεπτά τουλάχιστο, νά βλάψη καί μένα καί τόν ἑαυτό του.

Με μεγάλη προσπάθεια ἀνεβαίνω στήν ἐπιφάνεια, φθάνω στήν ὄχθη, ἀποθέτω στά μαλακά χόρτα τὸ πολύτιμο προῖόν τῆς ἀλιείας μου. Ἐφόρεσα γρήγορα τὰ ἐνδύματά μου καί ἐσκεπτόμουν νά τὸν ἀφήσω μόνο του. Ὁ κλέφτης δὲν εἶναι σωστό νά εἶναι κοντὰ σὲ ἓνα ἔντιμο νέο, γιὰτὶ εἶναι κίνδυνος νά δυσφημῆσῃ τὴν ὑπόληψή του μὲ τὴν παρουσία του!

Ἐπίστευα, ὅτι γρήγορα θὰ ἀνελάμβανε τὶς αἰσθήσεις του ὅσο γιά τὴ φροντίδα νά στεγνώσῃ καί νά ἀναλάβῃ τὶς δυνάμεις του, εὐχαρίστως θὰ τὴν ἄφηνα σὲ ἄλλους, γιὰτὶ δὲν ἤξερα ἂν θὰ ἤμουν πιά ἐπιθυμητός. Ἄλλὰ ὁ Μενεκράτης ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι λιπόθυμος. Ἦταν ἀνάγκη λοιπὸν νά τὸν ἐπαναφέρω στὴ ζωή.

Καί ὅμως ἡ ὥρα τοῦ σχολείου πλησιάζει... Τί νά κάνω!

Τοῦ βγάλω γρήγορα γρήγορα τὰ φορέματα καί ἀρχίζω νά τοῦ κάνω τεχνητὴ ἀναπνοή καί ἐντριβές, ἀφοῦ, ἐννοεῖται, τὸν ἔβαλα πρῶτα μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω νά βγάλῃ τὸ νερὸ ποῦ εἶχε πιεῖ. Σὲ λίγο ἀνοίγει τὰ μάτια του, μὲ ἀνεγνώριστ καί εἶπε μὲ σιγανὴ φωνή:

— Ἐσὺ! Ἐσὺ εἶσαι, Θεοφιλίδη, ποῦ μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή! Ἄ, τί ὥραϊα!... Πόση χάρη σοῦ χρεωστῶ!...

Δὲν ἐκρατήθηκα· δίχως νά τοῦ ἀπαντήσω, τοῦ δείχνω τὴ μισητὴ σανίδα, ποῦ ἐκυμάτιζε σχεδὸν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, καί ἔπειτα τὸν οὐρανὸ ψηλά.

Δάκρυα καταβρέχουν τὸ πρόσωπό του.

— Συγχώρησέ με, Θεοφιλίδη! Συγχώρησέ με! Δὲ θὰ τὸ ξανακάνω. Μετανοῶ μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά· σοῦ τὸ ὀρκίζομαι, δὲ θὰ ξαναγράψω, ὁ ἀνόητος, ὁ κακός... Ἦθελα νά σὲ προσβάλω καί σὺ μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή, τοῦ ἐχθροῦ σου, τοῦ συκο-

φάντη σου! Συγχώρησέ με!... Σοῦ χρεωστῶ μεγάλη χάρη!
ἔλεγε.

— Ἐγὼ δὲν ἔκαμα τίποτε γιὰ σένα, γιὰ νὰ μοῦ χρεωστᾷς
χάρη, εἶπα· τὸν ἑαυτό μου εὐχαρίστησα· ἔκαμα τὸ καθήκον
μου.

(Διασκευή) Ν. Α. Κοινόπουλος

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι στὴ δουλειά τους. Τού! Τού! Τού!
ἀκούστηκε στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγρο-
τικοῦ διανομέως.

Ὁ κὺρ Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χωριῶν.
Παίρνει τὰ γράμματα, ποὺ ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο τῆς πα-
λιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στὴν πέτσινη σάκκα
του καὶ μὲ τὸ ραβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξεκινᾷ γιὰ
τὰ γύρω χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους καὶ παίρνει
γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα—ἄρχισε νέος καὶ ἔγινε γέρος—κά-
νει τὴν ἴδια δουλειὰ μὲ τὴν ἴδια καλὴ καρδιά. Πουθενὰ δὲν
κάθεται· πάντοτε εἶναι βιαστικός, γιὰ νὰ προφθάνη. Δουλεύει,
μπορεῖ νὰ εἰπῆ κανεὶς, σὰν τὸ χρονόμετρο ρολοῖ. Εἶναι πάν-
τα ὑγιής, λέτε καὶ ἔχει κάνει σύμφωνο φιλίας μὲ τὴν ἀρρώ-
στεια. Γνωρίζει μὲ τὸ ὄνομά τους ὅλους καὶ εἶναι φίλος ὄλων.

Ἄλλὰ τώρα, ποὺ εἶναι πόλεμος μὲ τοὺς Ἴταλους καὶ τοὺς
Γερμανούς, μὲ λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κὺρ Βασίλη. Τὰ
παλληκάρια εἶναι στὸ μέτωπο καὶ κάθε χωριὸ τὸν περιμένει μὲ
ἀγωνία—καλὴ του ὥρα—γιὰ νὰ μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά
τους καὶ νὰ στείλουν καὶ ἐκεῖνοι τὰ δικά τους.

Στὰ Λουσικά ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλή δουλειά. Μόλις εἶναι 11-12 χρόνων· καὶ ὁμως πολλὰ λόγια δὲ λέει σὰν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, ποὺ δὲν ξέρουν, στὰ παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφῃ συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησή του νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲ λέει ὄχι ποτέ του· πάντα ναι καὶ μὲ χαμόγελο. Τὴν ὥρα ποὺ γράφει, σκέψῃ ἄλλη δὲν ἔχει παρὰ νὰ εἰπῇ στὸ χαρτὶ καθαρὰ καὶ ξάστερα τὶς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρωὶ καθισμένος στὸ γραφεῖο του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαζε ἱκανοποίηση· προσέφερε καὶ αὐτὸς μία μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμῇ.

Τὸ γράμμα τῆς Μόσχως. Ἐγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νεόπαντρη, ἔγραφε στὸν ἄνδρα της, ποὺ εἶναι στὸ μέτωπο :

Κώστα μου,

Ἐχάρηκα ἡ καὺμενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, ποὺ εἴμαστε δυὸ γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμη. Μέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι της καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σὲ φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἴταλούς...

Ἡ σαλπγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴ διεύθυνση καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἀλλὰ

ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμὴ φάνηκε, ὅτι κάτι ξέχασε καὶ ἤθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. Ἔβγαλε μὲ προσοχὴ ἓνα κλῶνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του, τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας :

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώ-

στα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δυὸ φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζῃσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ντροπή, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστειλε τὴν ιδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

Ὁ κῆρ - Βασίλης, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκα-
λημέρισε ὅλους καὶ ὄλες. Ἄνοιξε τὴ σάκκα του, μοίρασε τὰ
γράμματα τῆς γειτονιάς σὲ γέροντες καὶ γυναῖκες, ποὺ περιέμε-
ναν, καὶ πῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κα-
τευόδια συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσο στόματα καὶ τό-
σες ψυχές.

Ἄλλαξε δυὸ θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ
του συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο τους, ξαναχαιρέτησε μὲ τὴν
καρδιά του καὶ συνέχισε τὸ δρόμο του.

Ἄρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάξῃ ἕνα ἕνα
τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ τους μυστι-
κά. Ἰδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἴδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς
χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρεις.

Ὅταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράση :
«... Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὄλους, στὸν μάρμπα - Γιώτη, τὴ
θειά - Βασιλική, τὴν Ντίνα...τόν...τόν...τὴν...τὴν...» τὰ δάκρυα
πλημμύριζαν τὰ μάτια ὄλων ἐκείνων, ποὺ ἄκουγαν τὸ ὄνομά
τους. Ἐκλαιαν παραπονεμένα καὶ ὅσοι δὲν ἄκουγαν, ὅπως
ἐκλαιαν ἀπὸ χαρὰ κι ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη
ἐπιστολή.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη. Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάν-
νης Δήμου σκυμμένος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ
διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργη-
σε, ὅπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε
ἀργός. Στέλνει καῦμους καὶ χαρὲς, διαβάζει λαχτάρεις καὶ πό-
θους.

Στοὺς 6 μῆνες τελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια γύρι-
σαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλὰ ἔλειπαν οἱ χαρὲς. Ὁ
βραχνὸς τῶν κατακτητῶν ἐβάραινε στὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

Ἦρθε ὁμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνάπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάς. Μαζί της ἀνοίξαν καὶ οἱ θύρες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄρχισαν νὰ ἔρχονται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτευμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκολούθησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ἐντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλυτοι ἐποδέθηκαν. Καὶ ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε μέρα γιὰ ὅσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχε ἀναγνωρισθῆ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

Ἐνα πρῶι παρέδωσε στὸν κύρ - Βασίλη καὶ ἓνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖο του, ποὺ ἔμεινε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; τί τάχα νὰ γύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ - Βασίλης ἔπαιρνε ἓνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερικῆ. Παραξενεύθηκε· δὲν εἶχε κανένα ἐκεῖ, οὔτε συγγενῆ οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε;

Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, σκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλο, ἴσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἀνοίξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἐπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἀνοικτὸ φάκελο. Ἐβαλε τὰ γυαλιά του καὶ διάβασε :

Ἀγαπητέ μας κύρ - Βασίλη,

Ὁ Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ μάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα πέρασες καὶ περνᾶς, γιὰ νὰ πηγαίνης τακτικὰ τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικᾶ. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιῶτες ποὺ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ - Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἓνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου....

‘Ο κύρ - Βασίλης τὰ ἔχασε. Ἐκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε :
— Ἄ! τὸ καλὸ παιδί. Ἄ! τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες.

Τὴν ἄλλη μέρα πέρασε ὁ κύρ - Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ Λουσικὰ γιὰ τὴ συνηθισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλὰ ἦταν ἀγνώριστος, σωστὸς Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὰ πόδια, μὲ τὴν ὀλοκαίνουρη φορεσιά καὶ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως καμάρωνε περισσότερο τὴν δερμάτινη σάκκα του μὲ 4 διαμερισματάκια.

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν φίλησε δακρυσμένος λέγοντας :

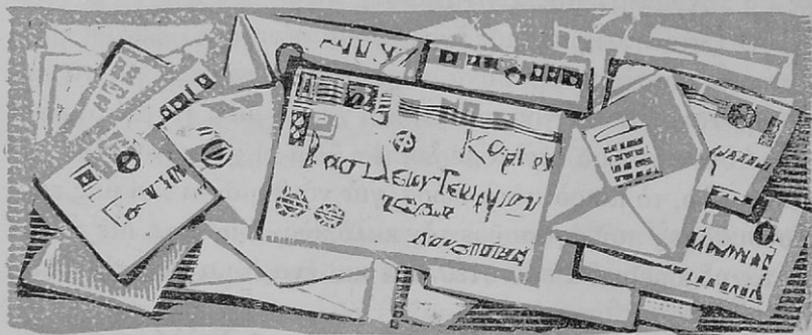
— Παιδί μου, ἐσὺ σκέφθηκες καὶ μένα τὸ γεροκουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς· ἔχεις μεγάλη καρδιά!

Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλησαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρὰ.

Καὶ ὅταν ρωτοῦσαν τὸν κύρ - Βασίλη, ἐκεῖ πὺν μοίραζε τὰ γράμματα στὰ ἄλλα χωριά, ποῦ βρῆκε τὴν ὠραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο :

— Τί νομίζετε! ἔχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὄχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλὰ ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικὰ, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

N. A. Κοιτίπουλος

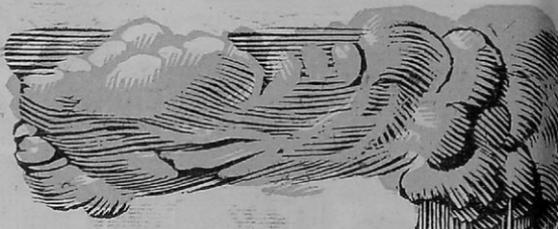
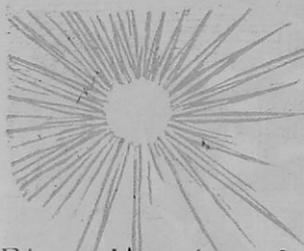

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

Όλοι μας γνωριζόμαστε από ανήλικα παιδιά·
μὲ τὸ μικρὸ του τ' ὄνομα ἕνας τὸν ἄλλον κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλουμε κλειδιά,
ξέρεي καθένας στ' ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζη.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζουμε νερὰ
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζουμε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρὰ,
γιὰ βρέχει σ' ὄλο τὸ χωριό, γιὰ σ' ὄλο εἶναι λιακάδα!

Γάμος; Ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριὸ
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; Ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας τὸν βάφει τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνοῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ
[τὴν τρούπα·
κι ὅποιος περάσῃ κι ὅποιος μπῆ, γιορτῆ-καθημερινή,
θὰ βρῆ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῆ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ' τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς
[πικρούς,
μέσ' στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουνκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι...

« Προϊνὸ Ἐσκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

Δ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΟΙ ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΕΣ

Βρισκόμαστε στην αρχή του Μαΐου. Η μικρή κοιλάδα, ή κατάφυτη από μουριές κι άλλο όπωροφόρα δένδρα, έχει ζωή κι κίνηση. Νομίζει κανείς πως έχει γύρω του μια μεγάλη μυρμηγκοφωλιά.

Άνδρες, γυναίκες και παιδιά ανεβασμένοι στα δένδρα μα-

ζεύουν τὰ μουρόφυλλα τὶς πρωινὲς καὶ τὶς ἀπογευματινὲς ὥρες, γιατί δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε δροσισμένα ἀπὸ τὴ νύκτα οὔτε ζεσταμένα ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ἄλλοι ὀδηγοῦν τ' ἄλογα φορτωμένα μὲ τὰ μουρόφυλλα μέσα σὲ σακκιά γιὰ τὸ χωριό, πὺ βρῖσκεται στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ. Τὰ παιδιὰ ἀρπάζουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀνεβοῦν καὶ σὲ κάποιαν ἀγριομουριά, γιὰ νὰ φᾶν τὰ νοστιμώτατα μούρα της. Οἱ μητέρες πολλὲς φορὲς τοὺς φωνάζουν νὰ μὴ παραφᾶν, γιατί θὰ χαλάσουν τὸ στομάχι τους. Καὶ τὸ τραγούδι ἀκούεται χαρούμενο, χωρὶς ἢ ἐργασία νὰ σταματᾷ οὔτε στιγμή.

Μέσα στὰ σπίτια δὲ βρῖσκουν ἡσυχία. Μόλις κατορθώνουν καὶ κοιμοῦνται λίγες ὥρες τὴ νύκτα. Τὰ κουκούλια εἶναι τώρα « τῆς μεγάλης », ἔχουν δηλαδὴ ἀλλάξει τὸ τέταρτο καὶ τελευταῖο ὑποκάμισό τους. Ἀπὸ μικροσκοπικὰ μαμουδάκια, πὺ πρωτοβγήκαν ἀπὸ τὸν κουκούλόσπορο, εἶναι τώρα κάτι σκουλήκια σχεδὸν σὰν τὸ μικρὸ δάκτυλο τοῦ χεριοῦ. Κάθε ὀκταήμερο ἄλλαξαν κι ἀπὸ ἓνα ὑποκάμισό τους. Κι ἔτσι ἀπὸ μαμούδι ἔγιναν ἀσπράδι, δευτεράκι, τριτάκι καὶ τώρα « τῆς μεγάλης ». Στὴν ἀρχὴ μόνη ἢ γιὰ ἐπαρκοῦσε νὰ μαζεύη τὰ μπουμπούκια καὶ νὰ τρέφη τὰ λίγα « καρτέλια », ὅπου εἶχαν βάλει τὸ μαμούδι. Σιγὰ σιγὰ ὅμως στήθηκαν οἱ « καλαμωτές », λίγες στὴν ἀρχὴ, ἑπτὰ τώρα γιὰ τὸ κάθε κουτὶ τὸν κουκούλόσπορο τῶν 25 γραμμαρίων.

Μερικὲς πολυμελεῖς οικογένειες τρέφουν καὶ πέντε καὶ ἑπτὰ κουτιὰ κουκούλόσπορο. Ἐχουν δηλαδὴ στήσει τριάντα πέντε ἢ σαράντα ἑννέα καλαμωτές. Καὶ γιὰ τὸ κάθε κουτὶ χρειάζονται ἑπτακόσιες ὡς ὀκτακόσιες ὀκάδες μουρόφυλλα. Κι ἀπὸ αὐτὰ οἱ πεντακόσιες καὶ ἑξακόσιες ὀκάδες θὰ ξοδευθοῦν τὸ τελευταῖο ὀκταήμερο. Ἐχουν δίκιο λοιπὸν οἱ κουκουλοτρόφοι νὰ λένε πὺς « δὲν ἀδειάζουν νὰ φᾶνε ψωμί ». Μάζεμα

τῶν φύλλων, τέσσερα ταΐσματα τὸ εἰκοσιτετράωρο, διατήρησι τῆς καθαριότητος καὶ τῆς σταθερῆς θερμοκρασίας, τοὺς ἀπασχολοῦν ὅλη τὴ μέρα, πολλὰς ὥρες τὴ νύκτα.

Ἄν σὲ καμιὰ οἰκογένεια δὲν προσέξουν τὸ κουκούλι εἴτε ἀπὸ τεμπελιά εἴτε ἀπὸ ἄγνοια, πᾶν οἱ κόποι τοὺς χαμένοι. Ἄν δὲν τὰ ἀραιώσουν ἀρκετὰ ἢ ἂν δὲ βγάλουν τὴν « ἀφουσία », τὰ ὑπολείμματα δηλαδὴ τῆς τροφῆς τοὺς, ξαφνικὰ τὰ βλέπουν νὰ ἀδιαθετοῦν καὶ σὲ λίγο νὰ κιτρινίσουν καὶ νὰ ψοφοῦν. Ἄλλοίμονο στὴ νοικοκυρά, πού θὰ ταΐσῃ τὸ κουκούλι τῆς μὲ νοτισμένα ἢ ἀναμμένα φύλλα. Ἄν εἶναι ὁ καιρὸς ἀκατάστατος, μὲ τὸ κρύο πρέπει ν' ἀνάβῃ τὸ τζάκι καὶ νὰ θερμαίνῃ τὸ σπῆτι, μὲ τὴ ζέστη πρέπει ν' ἀνοίγουν τὰ παράθυρα. Ἄν εἶναι καλὸς ὁ καιρὸς, τότε εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη ἡ κουκουλοπαραγωγή.

Οἱ χωριάτες ἔχουν καὶ τὰ προγνωστικὰ τοὺς γιὰ τὰ κουκούλια. Προσέχουν τὸν καιρὸ ἄλλοι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κι ἄλλοι τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Ἄν εἶναι ξαστεριά ἢ ἂν ταξιδεύουν τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, τὰ κουκούλια θὰ φᾶνε ὅλα τὰ φύλλα κι οἱ ἄνθρωποι θὰ τρέχουν σὰν τὰ σύννεφα νὰ τὰ μαζεύουν. Θὰ ἔχουν δηλαδὴ καλὴ κουκουλοπαραγωγή. Ἄν ὅμως εἶναι τὰ σύννεφα ἀκίνητα ἢ ἂν βρέχῃ, τὰ φύλλα θὰ μείνουν ἀφάγωτα κι οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ τρέχουν νὰ τὰ μαζέψουν. Θὰ ἔχουν δηλαδὴ κακὴ παραγωγή.

Ἄπὸ ἀρκετὰς μέρες ἔχουν μαζέψει ἀπὸ τὸ λόγγο τὸ « κλαδί », ἓνα εἶδος θυμαριοῦ. Τὸ ἐξήραναν, ἐτίναξαν τὰ ξερά του φύλλα καὶ στοιβαγμένο τὸ ἔχουν ἔτοιμο γιὰ τὸ « κλάδωμα », πού θὰ γίνῃ στὸ τέλος τοῦ ὀκταήμερου. Τότε θὰ τὸ βάλουν σὲ σταυρωτὰς σειρὰς ἀπὸ τὴ μιὰ καλαμωτὴ ὡς τὴν ἄλλη, καθὼς εἶναι τοποθετημένες ἐπανωτὰ στὴ « στασιά ». Τὰ σκουλήκια θὰ ἔχουν γίνῃ « μεταξάδες », δὲ θὰ ἔχουν πιὰ ὄρεξι γιὰ

φαί και θ' ἀναζητοῦν θέσι, γιὰ νὰ πλέξουν τὰ κουκούλια τους.

Ὅταν ἀποτελειώσῃ τὸ «κλάδωμα», θὰ βάλουν αὐγὰ στὶς καλαμωτὲς καὶ θὰ ρίξουν χαλίγια στὰ κεραμίδια. Αὐτὰ σημαίνουν πὼς εὐχονται οἱ κουκουλοτρόφοι νὰ γίνουν τὰ κουκούλια μεγάλα σὰν αὐγὰ καὶ νὰ τρέξουν οἱ «μεταξάδες» νὰ ἀνέβουν στὸ κλαδί, ὅπως τρέχουν τὰ κατσίκια νὰ βοσκῆσουν, ὅταν τὰ πετροβολήσῃ ὁ βοσκός. Γιατί, ἐνῶ πᾶνε ὅλα καλὰ ὡς

αὐτὴ τὴν ὥρα, καμιά φορὰ δυστυχῶς ἀρρωσταίνουν ξαφνικὰ οἱ «μεταξάδες» καὶ πᾶν κόποι κι ἔξοδα χαμένα.

Τὶ χαρὰ στὰ σπίτια καὶ σὲ ὅλο τὸ χωριό, ὅταν εἶναι πετυχημένα τὰ κουκούλια κι ἔλθῃ τὸ τρύγημα δέκα πέντε μέρες ἔπειτα ἀπὸ τὸ κλάδωμα. Τὴ μιά μέρα στὸ ἓνα σπίτι, τὴν ἄλλη στὸ ἄλλο, γέλια καὶ τραγούδια συνοδεύουν τὴν εὐχάριστη καὶ ξεκούραστη τώρα ἐργασία τοῦ τρυγήματος. Οἱ νοικοκυραῖοι λογαριάζουν πόσες ὀκάδες θὰ πουλήσουν καὶ πόσα χρή-

ματα θὰ εἰσπράξουν. Οἱ νοικοκυρὲς σκέπτονται πόσες ὄργανιες κουκουλάρικο ἢ μεταξωτὸ θὰ ὑφάνουν. Μικροὶ καὶ μεγάλοι θὰ φορέσουν ὠραῖα καλοκαιρινὰ ροῦχα καὶ τὰ κορίτσια θὰ φτιάξουν ὠραῖα σεντόνια καὶ ἐργόχειρα μὲ τὸ μεταξωτὸ πανί.

Πολλὰ χωριὰ τῆς Δυτικῆς Θράκης καὶ τῆς Πελοποννήσου ἔχουν τὰ κουκούλια γιὰ τὸ σπουδαιότερο εἰσόδημά τους. Καὶ στὴν Ἀθήνα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια ἔχουν γίνει μερικὰ ἐργοστάσια μεταξωτῶν, πὺ τὰ θαυμάζουν καὶ οἱ ξένοι γιὰ τὴ στερεότητα καὶ τοὺς θαυμάσιους χρωματισμοὺς τους. Πολλοὶ Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοὶ περιηγηταί, ὅταν γυρίζουν στὶς πατρίδες τους, ἀγοράζουν ἑλληνικὰ μεταξωτά. Τελευταῖα ἄρχισαν νὰ λειτουργοῦν στὴν πατρίδα μας καὶ σηροτροφικὲς σχολές, ὅπου ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ μάθῃ πῶς νὰ καλλιεργῇ ἐπιστημονικὰ τὰ κουκούλια. Κι ὅσοι κουκουλοτρόφοι φοιτοῦν σὲ τέτοιες σχολές, εἶναι πῶς ἀσφαλισμένοι πῶς θὰ κερδίζουν κάθε χρόνο περισσότερα χρήματα.

Γεώργιος Καλαματιανός

ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εργάτιδες. Είδατε ποτέ σας κυψέλη με μέλισσες; Ακούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο τους; Τίς εἶδατε νὰ πηγαينوέρχονται ἀκούραστες; Γευθήκατε τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας τους, πὺ εἶναι γυνὴ καὶ ἀρωματικό; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμόν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναῖκες; Μάλιστα γυναῖκες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφήνων!

Πρῶτὴ πρῶτὴ οἱ ἐργάτιδες, 80-100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμιά προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγου-

ροξυπνήματα και φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τὴ γύρη νὰ κάμουν τὶς κηρῆθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριὲς ἀκόμη, μὲ πτερὰ σχισμένα και σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ και αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστιες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ὅπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα και τάξη. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία και τὴν πείρα τους ἐργάζεται ἡ κάθε μία. Οἱ μικρὲς και ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ και τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπι γύρη, και τέλος οἱ πολυπειρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ και πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος! Ἄλλες τὶς τρῶνε τὰ πουλιά, πού τὶς βρίσκουν πολὺ νόστιμες, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία και ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καυμένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα ὕλικά τους.

Ἡ κυψέλη μὲ τὶς κηρῆθρες κλπ. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, πού μόνο πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες και μηχανικοὶ μποροῦν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μιὰ γενικὴ καθαριότητα, πού θὰ τὴ ζήλευε και ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω, τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, πτερὰ, ξυλαράκια, χῶματα, ἄμμο, ψόφια ἢ ζωντανὰ ζῴφια. Ἀνθρώπινο σπίτι μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ!

Ἄν τύχη και δὲν τοὺς φανῆ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἕνα παχὺ στρώμα ἀπὸ κερί, πού θὰ χρησιμεύσει ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλισθοῦν, και τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο και ἡ διαίρεση τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφω-

να μὲ τις ἀνάγκες, ποὺ ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, ποὺ θὰ διαμείνουν. Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ παιδιά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως λησμονήσαμε τίποτε; "Α, ναί τὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῆτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτὲς ποῦ θὰ κτισθοῦν!

"Ὅλες οἱ πράξεις τους σὲ ἓνα μόνο σκοπὸ ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδή θὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία τους, τὴν πατρίδα τους. Χάριν αὐτῶν θυσιάξονται καὶ θυσιάξουν τὸ πάντα.

"Ἄν π.χ. κανένα ξένο ζῶο, ποντικὸς, σαλίγκαρος κλπ. μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσίαι εἶναι μεγάλες, ὁ παρείσακτος ὁπωσδήποτε θὰ φονευθῆ. Ἄλλὰ τί θὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἓνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστιες μὲ τὴν ἀποσύνθεσὶ του!

"Ἡ Σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρουμε, ἤθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνικάνους τοὺς ἔρριχνε στὸ βάραθρο. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζονται ὅλοι, γιὰ τὴν κοινὴ εὐτυχία· γι' αὐτὸ — ποῖός ξέρει μὲ πόση λύπη τους! — δὲν τρέφουν αἶσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά τους. "Ἔτσι βλέπουμε, ὅταν μιὰ μέλισσα γεννηθῆ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῆ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους τους, νὰ τὴ ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀκνηροὶ κηφήνες σὲ ἐποχὴ πείνας.

Καὶ ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς

ζωῆς, εἶναι πολὺ στοργικῆς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποὺ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῆ μιὰ μέλισσα ἀπὸ ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῆ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴ βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸ δικό τους κίνδυνο, χύνονται ἐπάνω στὸν ἐχθρό, μὲ θυσία τῆς δικῆς τους ζωῆς, νὰ σώσουν τὴ συνεργάτιδά τους.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος, νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύη. Ἄλλες θὰ θυσιάσουν τὴ ζωὴ τους, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι οἱ στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδας τους· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τους μὲ μέλι γιὰ νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; Ἄλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο ὡς στρατιῶτες, καὶ ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

Ὅλοι ὅμως ξέρομε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξὺ τους στὶς δύσκολες αὐτὲς στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸ κίνδυνο τῆς πατρίδος. Ἄλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστήριον, ποὺ οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως, ποὺ εἶδαμε, καὶ ἄπειρα ἄλλα, βεβαιώνουν, ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν τὸ δικό τους τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ βασίλισσα. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητριαρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μιὰ πολιτεία τῶν

Λοκρῶν. Δηλαδή σ' ἐκείνη, τὴν παλιά, ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναῖκες, σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν κυβερνᾷ ἡ γυναίκα, μιὰ μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴ λέει Μάνα, ἡ ἐπιστήμη βασίλισσα.

Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μιὰ κυψέλη. Σὲ μιὰ μόνο μέρα τὴν ἄνοιξη μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἄν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος τους εἶναι δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητέρα, ποὺ τὰ γέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάνα ἀπὸ ὅλο τὸ ζωικὸ βασίλειο, ποὺ ξέρεται τί παιδιὰ θὰ κάμῃ, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾷ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά!

Χωρὶς τὴ βασίλισσα τὸ μελίσι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιό ἀρχηγό. Καὶ ὅταν τὴ χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἄνθρωπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοι τους εἶναι ἴσοι μὲ τῶν παιδιῶν, ποὺ χάνουν τὴ μητέρα τους.

Τὴ γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴ γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοί της· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δείξουν τὴν ἀγάπη τους.

Κανένας βασιλεὺς, καὶ ὁ πιὸ ἔνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πιὸ ἱκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲ δοκίμασε ἀπὸ τὸ λαό του τόση ἀφοσίωση. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοί· εἶναι οἱ πιὸ ἰδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάγκορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἰδιαίτερα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες, ὅλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ

δείχνουν μεγάλο σεβασμό στο πέρασμά της. Ἄν τὴν πάρετε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ὕστερα ἀπὸ ὄρες, τῆς γίνεται ἀληθινὴ ἀποθέωση. Μόνο τὰ « ζήτω » δὲν ἀκούονται, πού, ἂν ξέραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἴσως νὰ τὰ ἀκούαμε.

Ὅταν θελήσῃ νὰ φάγῃ, ὅλες σπεύδουν νὰ παραμερίσουν γιὰ νὰ φθάσῃ μὲ ὅλη τὴν ἀνεσὴ της στὶς κηρηθῆρες, τῆς προσφέρουν τὴν τροφή καὶ τὴ θωπεύουν μὲ τὶς κεραῖες τους, ὅπως χαϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μορὸ, ὅταν πίνει τὸ γάλα του !

Ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη, οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲ θ' ἀφήσουν νὰ μπῆ στὴν κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Καὶ ἂν μπῆ κρυφά, τότε ἀλλοίμονό της. Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακὴ, καὶ ἡ θύρα δὲ θ' ἀνοίξῃ, παρὰ ὅταν πεθάνῃ, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτῶμα της !

Ἄλλὰ καὶ ἂν εἶναι τελείως πιὰ ἄγονη καὶ ἄχρηστη γριά, καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲ θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴ φρουροῦν ἀπὸ τὴν ὀρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιζήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μιὰ τρυφερὴ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση, πού ποτὲ δὲ θὰ δοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα, λογικὰ καὶ ἄλογα. Ποτὲ ἡ βασίλισσα μάνα δὲ θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καμπυλωτὸ κεντρί της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπήκοό της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτὲ μέλισσα δὲ θὰ χρησιμοποιοῦσῃ τὸ ἴσιο κεντρί της νὰ πλῆξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάνα της !

Ἀποικίες. Ἡ γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, ὅπως εἶπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπήκοοι πληθύνονται γρήγορα. Ἄλλὰ ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲ χωρεῖ φυσικὰ στὴν κυψέλη· καὶ ὅμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῇ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι γινόταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες !

Ἄλλὰ ποιά διαφορά ! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασίλισσα ὀδηγεῖ πάντοτε ἢ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Ἐνα πρωινὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθούμενη ἀπὸ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἐστία γιὰ νὰ εὔρη νέα. Καὶ αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμᾶρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμᾶριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν ; Στὴν τύχη, ὅπου εὔρουν καλύτερα.

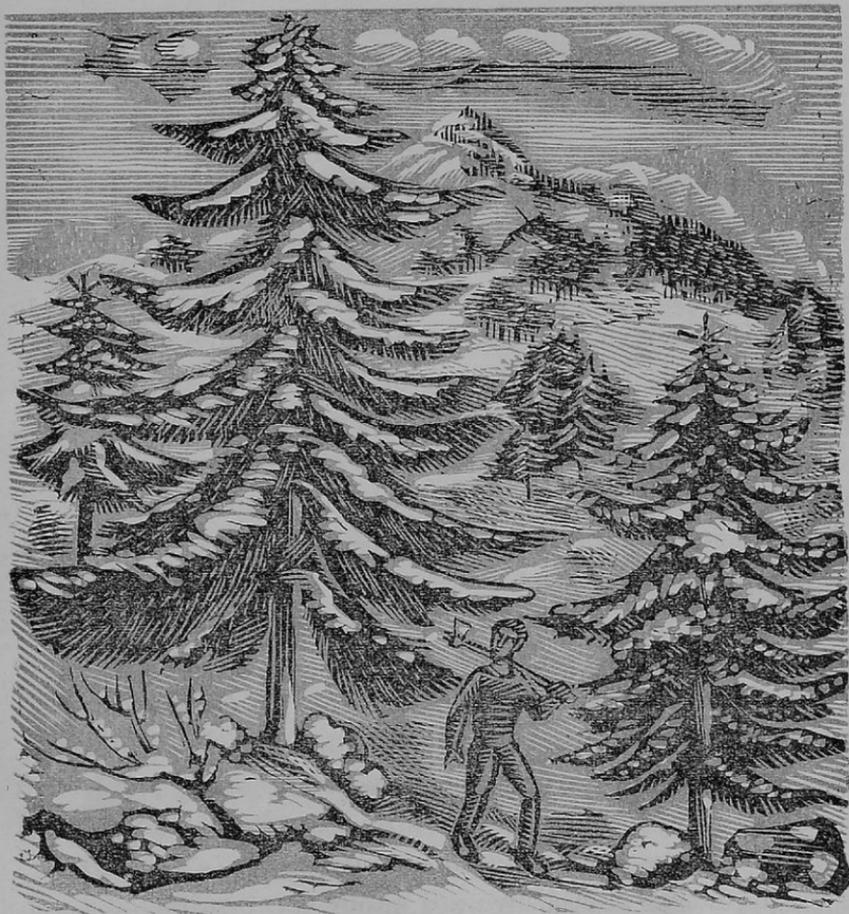
Θὰ συναντήσουν κάπου ἓνα δένδρο καὶ ἡ κουρασμένη βασίλισσα, ποὺ δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίση σὲ ἓνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῆ. Γύρω της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες καὶ ἔτσι σχηματίζεται ἓνας ὄγκος κρεμασμένος, ποὺ μοιάζει σὰν μεγάλο κυδώνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

Ἄν τύχη καὶ δὲν ἰδῆ κανεὶς τὸ σμῆνος καὶ τὸ πιάση, θὰ ξαναφύγη, γιὰ νὰ εὔρη καμιὰ κουφάλια ἢ καμιὰ σχισμὴ βράχου νὰ κτίση τὴ νέα φωλιά του. Ἄλλὰ συνήθως κάποιος μελισσοκόμος θὰ περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ τὸ ἰδῆ καὶ θὰ τρέξῃ νὰ φέρῃ ἓνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Καὶ ἀρχίζει τώρα νέα ζωὴ, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γονιμότητα, τάξη, στοργή, σεβασμὸ.

Ἄλλὰ καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲ μένει ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνοήσει καὶ γι' αὐτό. Ἐχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες, καὶ μιὰ ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θὰ νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ θ' ἀνεβῆ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ ὅλες τὶς ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοινωνία τῶν μελισσῶν.

N. A. Κοντόπουλος

ΤΙ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΕΝΑ ΕΛΑΤΟ

Στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ ἐγεννήθηκα μὲ πολλὰ ἄλλα ἀδέλφια μου. Ἀπ' ὅλα ὅμως μόνο δυὸ ἐζήσαμε. Δὲ θυμοῦμαι τί ἀπόγιναν τ' ἄλλα, γιατί ἤμουν πολὺ μικρό. Μπορεῖ νὰ τὰ ἔφαγαν ἢ νὰ τὰ ἐπάτησαν τὰ πρόβατα, ὅταν ἦταν πολὺ μικρά. Μπορεῖ νὰ τὰ ἐπνίξε καμιὰ νεροποντή. Θυμοῦμαι μό-

νο, πὼς ἐμένα μ' ἐπροστάτεψε ἕνας θάμνος ἀγκαθωτός. Μ' ἐκρατοῦσε φίλστοργα στὴν ἀγκαλιά του, σὰ μάνα τὸ μικρό της. Αὐτὸς φαίνεται μ' ἐπροφύλαξε ἀπὸ τὰ πρόβατα καὶ τὶς νεροποντές.

Κι ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα κι ἐπέρασα τὸν προστάτη μου θάμνο.

Ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα καὶ ἤμουν εὐτυχημένο. Ὁ χειμώνας μ' ἐστόλιξε μὲ τὸ ἀγνὸ χιόνι του. Κι ὅταν ἔβγαινε ὁ ἥλιος, κάθε ἀκτίνα του γινόταν ἐπάνω στὸ χιόνι χίλια, μύρια διαμάντια. Καμιὰ βασίλισσα τοῦ κόσμου δὲν ἐφόρεσε τόσα διαμάντια, ὅσα ἐγώ. Καὶ τὴ γλυκειὰ τὴν ἀνοιξη πολλὲς φορὲς ὁ κότσυφας ἐκαθόταν στὰ τρυφερὰ κλαδιά μου κι ἐξαπολοῦσε τὸ μουσικὸ κελάδημά του στὸν καθαρὸ οὐρανό.

Δίπλα μου ὑψωνόταν ἕνας πελώριος ἔλατος, ποὺ εἶδε νὰ περάσουν ἀπὸ πάνω του ἑκατὸ χειμῶνες. Μὲ τὸ γιγάντειο ἀνάστημά του καὶ μὲ τὴν πυκνὴ του φυλλωσιά μ' ἐπροφύλαγε ἀπ' τὸ βροιά. Καὶ παρὰ πέρα ἐζοῦσε τ' ἀδελφάκι μου, τρυφερὸ κι εὐτυχημένο σὰν κι ἐμένα. Ὅταν τὸ ἀεράκι ἔπαιξε μὲ τὰ σουβλερὰ φύλλα μας, τραγουδοῦσαμε τὸ ἴδιο τραγούδι, μὰ δὲν μπορέσαμε ποτὲ ν' ἀνταμώσωμε τὰ κλαδιά μας καὶ νὰ φιληθοῦμε. Ὅταν θὰ μεγαλώναμε σὰν τὸν πατέρα μας, θὰ εἴμαστε αἰώνια ἀγκαλιασμένα κι εὐτυχημένα.

Ἐμεγάλωνα κι ἐψήλωνα καὶ ἤμουν εὐτυχημένο.

Μιὰ μέρα, ποὺ ὁ χειμώνας μ' εἶχε στολίσει μὲ πυκνὸ, ἀγνὸ χιόνι κι ὁ ἥλιος ἔρριχνε ἀπάνω μου σωρὸ τὰ διαμάντια, ἐπλησίασε ἕνας ἄνθρωπος κρατώντας στὸ χέρι του ἕνα κοφτερὸ καὶ γυαλιστερὸ πρῶγμα.

Ἄθελα κάποιος κρύος φόβος μ' ἔπιασε, σὰν κάτι κακὸ νὰ προαισθάνθηκα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μοῦ φάνηκε κακός. Ἀμέσως τίναξε μὲ δυνατὰ κι ἄγρια κτυπήματα τὰ διαμάντια

ἀπὸ πάνω μου, τσαλαπάτησε τὸ θάμνο καὶ αἰσθάνθηκα τὸ κοῦο σίδερο νὰ σχίζη τὸν τρυφερὸ κορμὸ μου.

Δὲ χρειάσθηκε πολὺ κόπο. Μὲ τέσσερα πέντε κτυπήματα μ' ἐσκότωσε. Δὲν ἔφυγε ὅμως ἀμέσως οὔτε ἡ φρεσκάδα τῶν φύλλων μου, οὔτε ἡ μυρωδιά μου, ποὺ εἶναι σὰν βάλσαμο.

Μ' ἄρπαξε ἀπ' τὸ βουνό, ἀπ' τὸν πατέρα μου, ἀπ' τὸν ἀδελφό μου, καὶ μ' ἔστησε ὀρθὸ σ' ἓνα μεγάλο σαλόνι.

Ἄντὶ γιὰ χιόνια, ἄπλωσαν στὰ φύλλα μου βαμβάκι καὶ ἀντὶ γιὰ διαμάντια, κρέμασαν ἀπ' τὰ κλαριά μου κοῦκλες καὶ παιγνίδια.

Ἐνα βράδυ, ἄναψαν μέσα στὸ σαλόνι πολλὰ φῶτα. Μὰ δὲν ἦταν τὰ φῶτα αὐτὰ οὔτε σὰν δυνατὸ φῶς τοῦ ἡλίου, οὔτε σὰν γλυκὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Γύρω μου μαζεύθηκαν πολλὰ παιδάκια καὶ ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐχόρευαν, μὰ τὰ τραγούδια τους δὲν ἦταν σὰν τὸ κελάδημα τοῦ κότσουφα, οὔτε σὰν τὸ λάλημα τῆς φλογέρας τοῦ τσοπάνη. Ὁ ἀέρας ἦτανε ζεστὸς καὶ ἐμύριζε ἀλιώτικα. Οἱ μυρωδιὲς αὐτὲς δὲν ἦταν οὔτε σὰν τὴ μυρωδιά τῆ δικῆ μας, οὔτε σὰν τὴ μυρωδιά τῶν ἀγριομενεξέδων, ποὺ ἀνθούσανε μέσα στὸ θάμνο κρυμμένοι.

ὦ! τί ζεστὸς καὶ τί ἀσφυκτικὸς ἀέρας! Ποῦ τὸ δροσερὸ ἀγερᾶκι τοῦ βουνοῦ καὶ ποῦ ὁ καθάριος βοριάς!

Ἄπὸ τὸ κλειστὸ τζάκι φαινόταν στὸν οὐρανὸ ἓνα ἀστεράκι. Αὐτὸ μόνο μοῦ θύμιζε τὴν παλιὰ ζωὴ μου στὸ δάσος. Ἐκεῖ τὴ νύκτα εἶχα συντροφιὰ τ' ἀμέτρητα ἀστέρια τ' οὐρανοῦ. Καὶ τ' ἀστεράκι αὐτὸ φαινόταν σὰν νὰ μὲ παρηγοροῦσε στὸ θάνατό μου. Εὐτυχισμένο ἀστέρι, εἶσαι πολὺ ψηλὰ καὶ δὲ σὲ φθάνει τὸ ἀνθρώπινο χέρι!

Τὰ παιδάκια τραγουδοῦσαν καὶ ἐχόρευαν καὶ λαμπερὴ χαρὰ ἦταν στὰ πρόσωπά τους. Αὐτὰ τ' ἀγαποῦσα καὶ τὸ εἶχα παρηγοριά, ὅτι ὁ θάνατός μου τοὺς προξενοῦσε εὐτυχία. Δὲν

ἀγαποῦσα ὅμως καὶ τοὺς μεγάλους, πὸν τριγύριζαν γύρω μου, γιατί ἦταν μεγάλοι σὰν κι αὐτόν, πὸν μ' ἐσκότωσε στὸ δάσος.

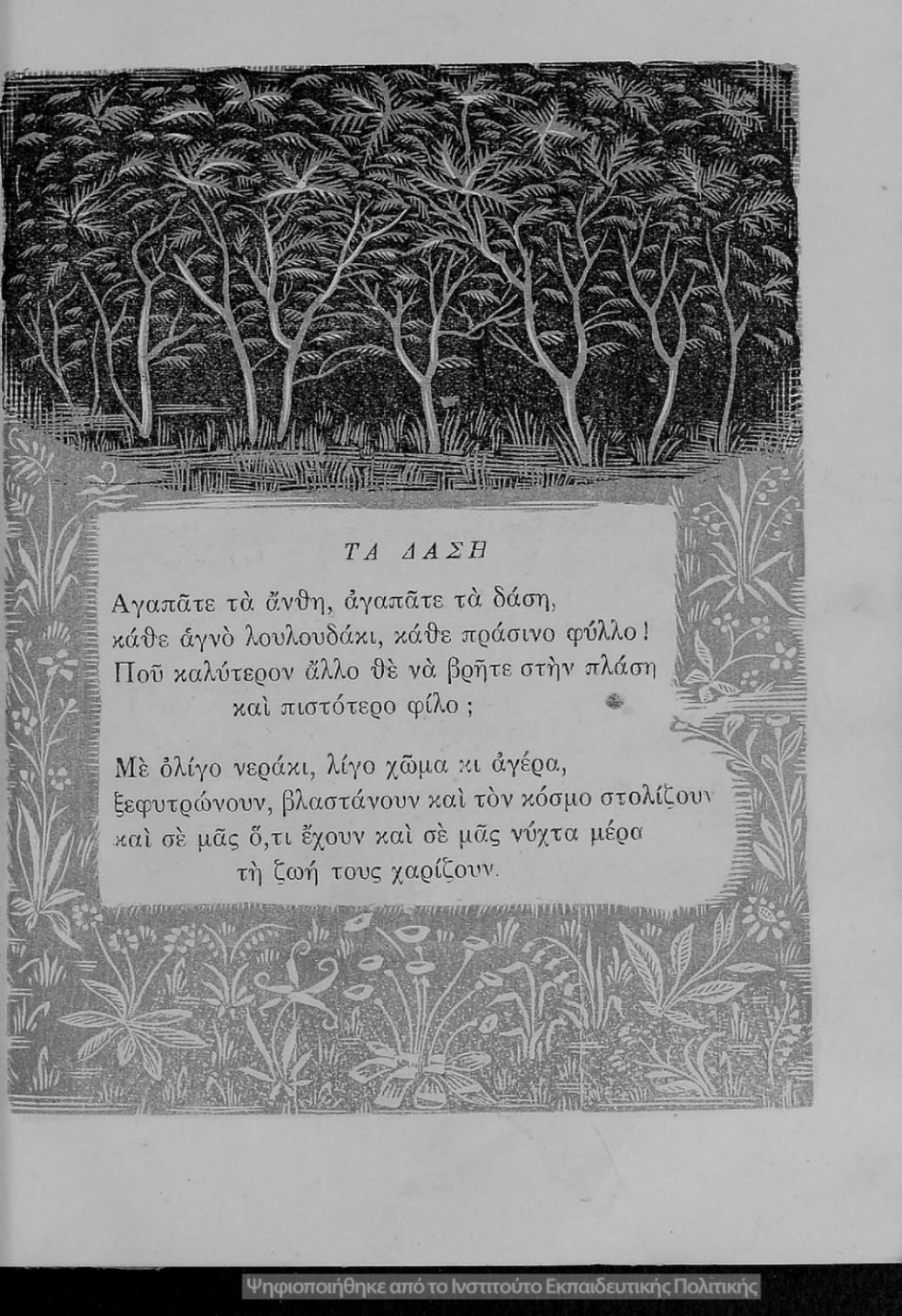
Τέλος, ἦλθε μιὰ στιγμή, πὸν μ' ἐγύμνωσαν ἀπ' τὰ στολίδια μου καὶ τὰ μοίρασαν στὰ παιδιά. Τὰ τραγούδια λίγο λίγο ἔπαψαν, οἱ ἄνθρωποι ἕνας ἕνας ἔφυγαν, τὰ φῶτα ἔσβησαν κι ἔμεινα ὀλομόναχο στὸ σαλόνι τὸ σκοτεινὸ.

Τὴν ἄλλη μέρα πρῶτὴ βρέθηκα πεταμένο στὴν αὐλὴ μαζὶ μὲ τὰ σκουπίδια.

Ἄχ, γιατί ὁ κακὸς ἄνθρωπος νᾶρθη στὸ δάσος καὶ νὰ μὲ κόψει; Γιατί νὰ μὲ χωρίση ἀπ' τὸν πατέρα μου, ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ μου, ἀπὸ τ' ἄλλα ἔλατα, ἀπ' τὸν κότσυφα, ἀπὸ τ' ἀγέρι τοῦ βουνοῦ;

Π. Παγαρόπουλο

ΤΑ ΔΑΣΗ

Αγαπᾶτε τὰ ἄνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε ἀγνὸ λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο!
Ποῦ καλύτερον ἄλλο θὲ νὰ βρῆτε στὴν πλάση
καὶ πιστότερο φίλο ;

Μὲ ὀλίγο νεράκι, λίγο χῶμα κι ἀγέρα,
Ξεφυτρώνουν, βλαστάνουν καὶ τὸν κόσμον στολίζουν
καὶ σὲ μᾶς ὅ,τι ἔχουν καὶ σὲ μᾶς νύχτα μέρα
τὴ ζωὴ τους χαρίζουν.

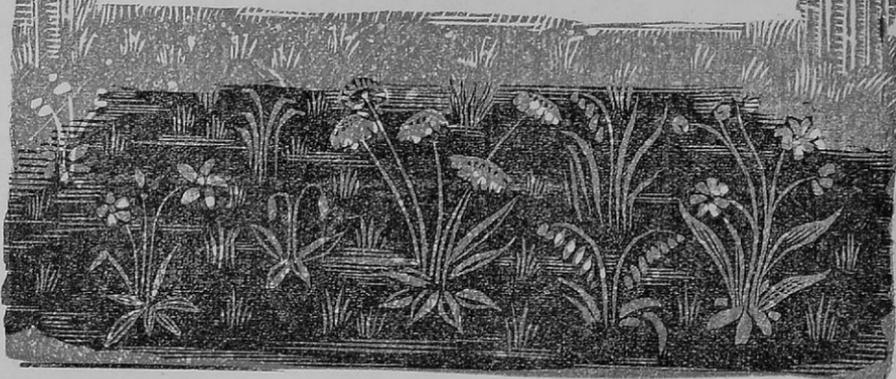

Ἐκκουράζει τὰ μάτια τὸ γλυκὸ τους τὸ χροῖμα.
Μέσ' στοῦ ἡλίου τῆ λαύρα μᾶς δροσίξ' ἢ σκιά τους.
Οἱ καρποὶ τους μᾶς τρέφουν, δίνει σφρίγος στὸ σῶμα
τὸ ἄγνὸ ἄρωμά τους.

Ὅταν μέσα στὰ δάση τὸ νερὸ μουρμουρίζη
καὶ γλυκὰ ψιθυρίζη μέσ' στὰ φύλλα ἢ αὔρα,
ἢ θλιμμένη ψυχὴ μας ἀνασαίνει, ἐλπίζει,
δὲν τὰ βλέπει ὅλα μαῦρα.

Ἀγαπᾶτε τὰ ἄνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε ἄγνὸ λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο !
Ποῦ καλύτερον ἄλλο θὲ νὰ βροῖτε στὴν πλάση
καὶ πιστότερο φίλο ;

N. Χατζηδάκης

ΕΞ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΜΥΣΤΡΑΣ

Η ιστορία του. Ὁ Μυστράς εἶναι μιὰ στοιχειωμένη νεκρὴ πολιτεία, πού στάθηκε ἀπὸ τὶς πλουσιώτερες καὶ ὀνομαστότερες στὰ τελευταῖα βυζαντινὰ χρόνια· σήμερα προβάλλει κάτω ἀπὸ τὸ γιγάντιο Ταῦγετο σὰν μισοσβησμένη ζωγραφιά.

Παίρνει κανεὶς ἀπὸ τὴ Σπάρτη τὸ δρόμο, πού ἀκολουθεῖ τὴν κατάφυτη ἀκροποταμιὰ τοῦ Κνακίωνος, παραπόταμου

τοῦ Εὐρώτα, καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα πορεία φθάνει στὸ νέο Μυστρᾶ.

Τὸ ὁλόδροσο αὐτὸ νέο χωριὸ εἶναι στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ καὶ εἶναι χωμένο στὰ περιβόλια καὶ τὶς πορτοκαλιές, φορτωμένες ἄλλοτε χρυσοὺς καρποὺς καὶ ἄλλοτε μυροβόλα ἄνθη. Ἄφοῦ ξεκουρασθῆ ὁ ὁδοιπόρος στὸ γεροπλάτανο τῆς πλατείας καὶ πῆ κρῦο νεράκι ἀπὸ τὶς παλιές βρύσες, διαβαίνει τὸ λιθόκτιστο μονότοξο γεφύρι τῆς ἄγριας ρεματιᾶς καὶ μπαίνει στὸν βυζαντινὸ Μυστρᾶ.

Ὁ Μυστρᾶς εἶναι ὀνομαστὸς γιὰ τὰ περίφημα βυζαντινὸ μνημεῖα του, πὺ ἀπέκτησε στὰ χρόνια τῶν Κατακουζηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων, καὶ γιὰτὶ ἔγινε κέντρο τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

Ἡ ἑλληνικὴ σοφία ἔλαμψε ἐδῶ σὲ ὅλη της τὴ δόξα καὶ ἐφώτισε ὄχι μόνον τὸν ἑλληνικὸ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔξω κόσμον. Οἱ ὀνομαστότεροι σοφοί, ἱστορικοὶ καὶ λόγιοι συγκεντρώνονται στὰ χρόνια αὐτὰ στὴν ἀπόμερη αὐτὴ ἑλληνικὴ γῆ.

Ἀλλὰ ἐπάνω ἀπὸ ὅλους διακρίνεται μιὰ ἱστορικὴ μορφή. ὁ φιλόσοφος Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων, ἀπὸ ἓνα γειτονικὸ χωριό, τὴν Τρύπη, ὁ μεγαλοφυέστερος ἄνδρας τοῦ 15ου αἰῶνος. Ἦταν δάσκαλος τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ ἴδρυσε στὸν Μυστρᾶ τὴ νεοπλατωνικὴ Ἀκαδημία, ὅπου ἐσύχναζαν οἱ σπουδαιότεροι δικοὶ μας καὶ ξένοι ἄνδρες.

Ἡ βυζαντινὴ πάλι τέχνη ἐδημιούργησε περίφημα μνημεῖα, πὺ ἕως σήμερα εἶναι θαυμαστά. Ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς ἔρχονται νὰ τὰ ἐπισκεφθοῦν ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν τέχνη. Ἀλλὰ καὶ οἱ δικοὶ μας ἐπισκέπτες δὲν εἶναι λιγώτεροι· πηγαίνουν νὰ χαροῦν καὶ νὰ προσκυνήσουν ἓνα κομμάτι γῆς, πὺ ἐδόξασε καὶ δοξάζει τὴν Ἑλλάδα.

Κτίζονται τὰ χρόνια αὐτὰ οἱ ὠραιότερες ἐκκλησίες ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τοῦ τόπου καὶ ἔρχονται καλεσμένοι ἀπὸ τὸ Βυζάντιο, γιὰ νὰ τὶς ζωγραφίσουν οἱ καλύτεροι ἁγιογράφοι.

Ἔτσι δημιουργεῖται σιγὰ σιγὰ στὸ Μυστρᾶ ἓνα καλλιτεχνικὸ ἐργαστήριον, πὺν μαζὶ μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ

τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀπλώνει τὴ βυζαντινὴ ἁγιογραφικὴ τέχνη στὶς ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις καὶ τὰ μοναστήρια καὶ φθάνει ἕως τὴ Σερβία, τὴ Βουλγαρία καὶ τὴ Ρωσία ἀκόμη.

Δεσποτικὰ παλάτια καὶ σπίτια ἀρχοντικὰ γεμίζουν τέλος τὸ Μυστρᾶ, ὅπου συγχάζει ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ ξένη ἀριστοκρατία τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν μορφωμένων.

Οί ναοί. Τώρα πιά λίγα ἔχουν ἀπομείνει ἀπὸ τὰ παλιὰ μνημεῖα, γιὰ νὰ θυμίζουν τὰ περασμένα μεγαλεῖα: Οἱ ἐκκλησίες μὲ τοὺς γραφικοὺς τρούλλους, τὰ μισοερειπωμένα δεσποτικὰ ἀνάκτορα καὶ ἀρχοντόσπιτα, καὶ ἐπάνω στὴν κορυφὴ τὸ φρούριο τοῦ φράγκου Βιλλαρδουίνου.

Σὲ κάθε βῆμα σου βλέπεις χαλάσματα, χαλάσματα, χαλάσματα!

Οἱ ἐκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ εἶναι τὰ συγκινητικώτερα μνημεῖα τῆς περασμένης δόξας του. Ὅσες στέκουν ὄρθιες, μὲ ὄλες τὶς βλάβες ἀπὸ τὸ χρόνο, μαρτυροῦν πόσο μεγάλη ἦταν ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀκμὴ στὴ γωνία αὐτὴ τὶς θλιβερὲς ἡμέρες, πὺ ἐσβῆνε τὸ Βυζάντιο.

Πόση γάρη καὶ τέχνη ἔχει ἡ ἔξωτερικὴ τους ὄψη! Μὲ ὅλο τὸν ὄγκο τους φαίνονται ἔλαφρὲς καὶ κομψές.

Οἱ ναοὶ στὸ ἐσωτερικὸ δὲν ἔχουν τώρα τὸν πλούσιο διάκοσμο οὔτε τὰ πολύτιμα ἀφιερῶματα, πὺ τοὺς ἐστόλιζαν. Μένουν μόνο ὄρθιοι οἱ ὄραῖοι κίονες καὶ οἱ ἀψίδες πὺ στηρίζουν τὸν τρούλλο ἢ τὴ δευτέρη ὀροφή, ὅπου εἶναι ἀνάγκη σῶζονται ἀκόμη καὶ οἱ τοιχογραφίες.

Ἄλλὰ ἡ ὑγρασία καὶ ὁ χρόνος ἔχουν φθείρει πολὺ τὶς ἀγιογραφίες. Καὶ ὅμως ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται ἐκεῖ μέσα ὅλο τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ καὶ σκύβει εὐλαβῆς. Αἰσθάνεται σὰν ν' ἀνεβαίνει μυρωδιὰ λιβανωτοῦ καὶ συρτὲς βυζαντινὲς ψαλμοδιές καὶ νομίζει, ὅτι ἀκούει τοῦ ἐσπερινοῦ τὰ σημαντὰ νὰ καλοῦν τοὺς χριστιανοὺς σὲ προσευχὴ καὶ προσκύνημα!

Στὸ ναὸ τῆς Μητροπόλεως, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, στὸ δάπεδο, ἐμπρὸς στὸ ἱερό, ὑπάρχει ἓνας δικέφαλος αἰτὸς σὲ πλάκα σκαλισμένος. Ἐκεῖ ἐπάνω, καθὼς λέγουν, πατοῦσε ὁ τελευταῖος Κωνσταντῖνος, ὅταν τὸ 1449 τὸν ἐστεφάνωναν

αὐτοκράτορα. Καὶ ὁ λογισμὸς γλυστρᾶ στὰ μακρινὰ καὶ πε-
ρασμένα τῆς δόξας τῆς Ἑλληνικῆς...

Τὰ ἀνάκτορα. Σὲ μιὰ προεξοχὴ στὰ βόρεια τοῦ Μυ-
στρᾶ στέκουν τὰ δεσποτικὰ παλάτια τῶν Κατακουζηνῶν καὶ
τῶν Παλαιολόγων, ποὺ φαίνονται, ὅτι κρατοῦνται ὄρθια ἀπὸ
μία δύναμη ἀόρατη.

Ἡ μεγάλη αἵθουσα τοῦ θρόνου τῶν Παλαιολόγων — τὸ
βυζαντινὸν Χρυσοτορικόκλινον — τριάντα τρία μέτρα μῆκος, μὲ
τὰ ἀμέτρητα παράθυρα, μᾶς καταπλήσσει μὲ ὅλη τὴν ἐρημία
τῆς. Στὸν τοῖχο φαίνεται ἀκόμη ἡ κόγχη, ὅπου ἦταν ὁ θρό-
νος καὶ ἀπὸ ἐπάνω του τὰ σημάδια, ποὺ ἐστήριζαν τὸ ἐπι-
στέγασμά του.

Πρὸς τὰ βόρεια τοῦ ἀνακτόρου ξεχωρίζουν ἀκόμη τὰ κοι-
λώματα, ἀπ' ὅπου περνοῦσε, σὰν μέσα σὲ πλατεῖς σωληνες,
ἡ ζέστη, ὅπως στὰ σημερινὰ καλοριφέρ, ὅταν ἀναβαν στὴ
γραμμὴ τὰ τζάκια στὰ κάτω διαμερίσματα, γιὰ νὰ θερμαίνε-
ται τὸ ἀπέραντο ἀνάκτορο.

Διπλὸ ὄνειρο. Τὸ θέαμα ἀπὸ ἐδῶ ἐπάνω εἶναι ὄνειρο
σωστό. Πρὸς τὴ δύση ὑψώνονται χιονισμένες οἱ κορυφές τοῦ
Ταύγετου, ἐνῶ τὰ πλάγια του εἶναι σκεπασμένα μὲ βαθυπρά-
σινα ἔλατα. Ἐμπρὸς καὶ ἀνατολικά τὸ ὄραμα τὸ μαγικὸ τῆς
ὀλοπράσινης πεδιάδος τοῦ Εὐρώτα, ποὺ τὸ κλείνει ἡ ὄροσειρὰ
τοῦ Πάρνανος. Δὲν χορταίνει τὸ μάτι νὰ βλέπη ἀμπελώνες,
πορτοκαλεῶνες, ἐλαιῶνες!

Θαμβωμένος ἀπὸ τὴν τόση ὁμορφιὰ γυρίζεις στὰ ἐρημικὰ
χαλάσματα καὶ ἄθελα ἔρχονται στὸ νοῦ σου οἱ χαμένες δόξεις.

Προβάλλουν στὴ φαντασία σου ἀρματωμένοι ἐκλεκτοὶ βυ-
ζαντινοὶ στρατιῶτες, ποὺ ἀνεμίζουν σημαῖες μὲ χρυσοὺς δικέ-

φαλους ἀπὸ τὸ φρούριο ψηλὰ ἕως κάτω στὴν ὠραία πολιτεία, καὶ περιμένουν τὸν αὐτοκράτορα.

Καὶ τότε προβαίνει ἀπὸ τῆ θύρα τῶν ἀνακτόρων ἐπιβλητικὸς ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος. Στὴν ἱερὴ κεφαλή του φορεῖ τὸ βασιλικὸ τὸ στέμμα καὶ τὰ κόκκινα σανδάλια στὰ πόδια.

Ἀνεβαίνει στὸ ἀνυπόμονο ἄλογό του. Ἡ γειτονικὴ Σπάρτη καὶ ὁ Λεωνίδας μὲ τοὺς τριακόσιους τοῦ δείχνουν τὸν πλατὺ τὸ δρόμο τῆς θυσίας γιὰ τὴν πατρίδα!... Τὸν ἀκολουθεῖ μὲ τόλμη καὶ πίστη...

Ὑστερα ἔρχεται τὸ σκοτάδι. Μαῦρο σύννεφο φθάνουν οἱ Γοῦρκοι ἀνηφορίζουν καλπάζοντας ἕως τὸν Μυστρᾶ, ἐνῶ τὰ κεράκια τρεμοσβήνουν ἀκόμη ἔμπρὸς στὶς θλιμμένες εἰκόνες τῆς Παναγίας, καὶ στὰ Ἅγια Βήματα καπνίζουν τὰ λιβανιστήρια!

«Ἡ Δέσποινα ταραχθῆκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες!».

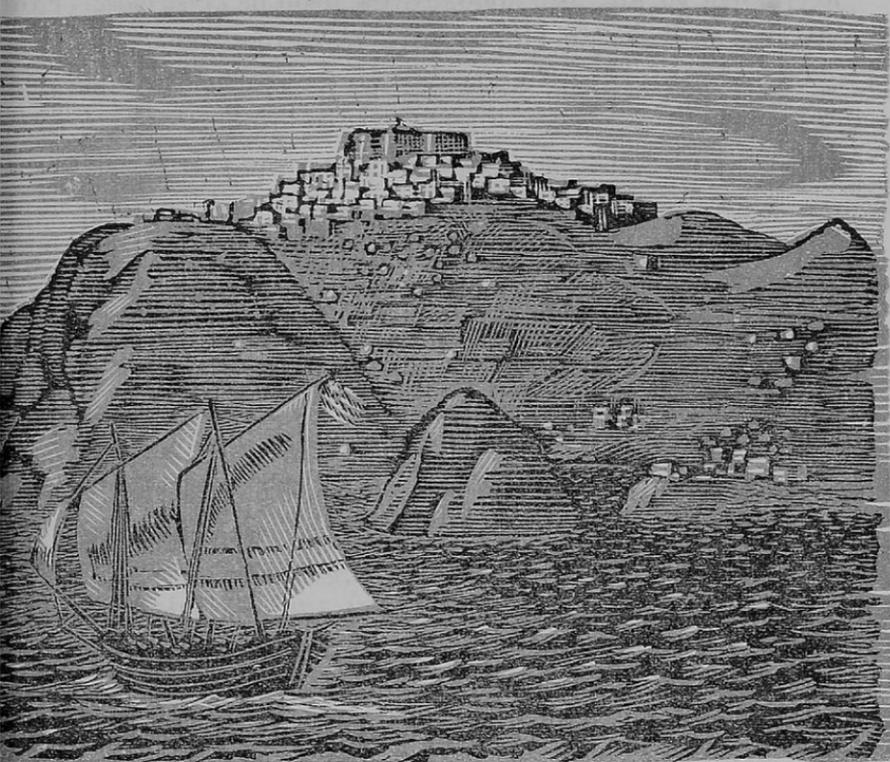
Καὶ τότε ἀκούσθηκε μὲ βαθὺν καῦμὸ ἢ ἐλπίδα τοῦ γένους:

«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύξης'
πάλι μὲ χρόνους μὲ καιρούς, πάλι δικὰ μας θᾶναι».

(Διασκευή ἀπὸ Ἄθηνᾶς Ταρσούλη)

N. A. Κοιτόπουλου

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

α. Ἡ ἐκδρομή μας.

Ἀπὸ τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγγάνευα. Κάποτε θαρροῦσα πὼς ξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀκτὼ μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο ἐλληνικώτατα νησιά. Καὶ μιὰ βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ μποροῦσε

μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι γινόταν πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

Ἡ Πάτμος εἶναι τὸ βορεινότερο ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησά μας, ποὺ καὶ τ' ὄνομά τους ἀκόμη ἐνωχλοῦσε τὸν κατακτητὴ τους. Καὶ γι' αὐτὸ τὰ εἶχε ὀνομάσει «ἰταλικά νησιά τοῦ Αἰγαίου».

Τὸ περασμένο καλοκαίρι ἦταν γραπτὸ μου νὰ πατήσω τὰ ἅγια χώματά της. Μόλις ἔφθασα στὴν Ἰκαρία, πληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοίμαζαν μιὰ ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. Ἄλλο ποὺ δὲν ἐγύρευα.

Στις 24 τοῦ Αὐγούστου 1946 ξεκινήσαμε. Πλέομε πρὸς τὰ ΝΑ. Ἀριστερὰ μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος. Πολὺ πιὸ κοντὰ μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνση, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερὰ τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρὰ, γιὰτὶ μπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερὰ τῶν ἐλευθέρων πιὰ νησιῶν μας.

Ἄπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιὰ, μίλια πολλά, τὸ Αἰγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἑλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὡς τὴ Ρόδο κι αὐριο ἀκόμη πιὸ πέρα, ὡς τὴν Κύπρο μας. Ὅσο κι ἂν ἀγωνίστηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυντη, τόσο ἑλληνικὴ ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζωμε ἔπειτα ἀπὸ τόσων αἰώνων σκλαβιὰ πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα πλησιάζομε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μποροῦμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ της διαμόρφωση καὶ τὴ βλάστησή της. Ἡ γύμνια καὶ τὸ χαμηλὸ της ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζομε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς δάσεις

μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἕνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, πού μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωση μιᾶς δαντέλλας μὲ πολλοὺς γύρους. Ὅταν κάποτε ἀντικρύζουμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μᾶκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Σύρου μὲ τοὺς περίφημους κήπους.

Ὅλο καὶ πλησιάζομε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιὰ ἐνωμένα. Ὅλοι μας καμαρώνουμε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια.

Εἶχα θαυμάσει πολλὰς φορὰς ὡς τώρα τὴ λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου καὶ ἐθαρροῦσα πὼς καμιά ἄλλη πόλη δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. Ὅλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα καὶ οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου της ἀκόμη, πού ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲ διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κάπου ἕνα δένδρο, κάπου ἕνα μικρὸ περιβόλι.

β. Ἡ ὑποδοχὴ μας ἀπὸ τοὺς κατοίκους.

Χαιρετηθήκαμε χαρούμενα μὲ δυὸ τρεῖς βαρκοῦλες πού πρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος μαζεύθηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψά τους πρόσωπα διαβάσαμε μιὰ εὐχάριστη ἐκπληξη. Εἴμαστε ἡ δευτέρα ἐκδρομὴ, πού δεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ Μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἐβδομάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν, μόλις ἐβγήκαμε.

Γαῖδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσφέρθηκαν σὲ

πολύ χαμηλή τιμή να μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀποφασίσαμε νὰ περάσωμε τὴ νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου, ἢ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο ὄλο πλακόστρωτο, γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦταν ἢ εὐγένεια κι ἢ προθυμία προσωποποιημένη. Στεγνοὶ καὶ φτωχοντυμένοι ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιὰτι στὶς μέρες τους ἦλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πὺν τόσοις αἰῶνες τὴν ὠνειρεύθησαν οἱ πρόγονοὶ τους. Στὺς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφές μαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία: « Σᾶς περιμέναμε 34 χρόνια », « Ζήτω ἡ Ἐνωσις », « Καλῶς ἦλθατε ἀδελφια ». Πόσο ἀγνὸ διατήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες!

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περιφημοῦ Πατριάρχου Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου-μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλευμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπαράλλακτο ὅπως τὸ ἐπρωτόκτισεν ὁ ὄσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ.Χ. Οἱ καλόγεροι κοιτάζουν πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τίς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιὰτι στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα.

γ. Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ στὴν Πάτμο.

Νύκτα νύκτα μᾶς ἐξύπνησεν ἡ ψαλμοδία τοῦ Ὁρθρου, ἢ ὁποία ἔφθανε κατανυκτικὴ καὶ σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρη δική μας ὁ Ὁρθρος ἄρχισε στὶς 3 τὴ νύκτα ἀντὶ στὶς 2, πὺν εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τίς 5 ἕως τίς 8.30' τὸ πρωί. Ἐτσι μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ζήσω

τρεις ὥρες μέσα σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον, με πάδες και ψάλτες καλογέρους, με τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχου νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἓνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχαίῃ, με τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακροῦ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, πού δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῆς. Ἡ πίστη ἢ πὶὸ θερμὴ ἐνώθημε νὰ μᾶς ἐξαγνίξῃ.

Ὅσες ὥρες μᾶς ἀπέμεναν τὶς διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη Βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευοφυλάκειο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ και τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡθέλαμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια και ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα με τόση στοργὴ και ἀφοσίωση κατώρθωσαν νὰ σώσουν τόσες και τόσες γενεὲς καλογέρων. Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἢ δύναμη τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκασε και τοὺς ἄλλοπίστους ἀκόμη ὄχι μονάχα νὰ σέβονται ἀλλὰ και νὰ προστατεύουν πολλὰς φορὲς τὸ μοναστήρι του;

Ἡ Βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα και 4500 παλιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμώτατα, ὅπως ὁ « πορφυροῦς κῶδιξ », χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ. Χ. αἰώνα, γραμμένο πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλαδὴ διατάγματα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, διατάγματα Φράγκων βασιλέων και Ἑνετῶν δόγηδων ἀκόμη και φερμάνια σουλτάνων φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', με τὸ ὁποῖο δωρίζει τὸ νησί στὸν Ὅσιο Χριστόδουλο στὰ 1088 μ. Χ., γιὰ νὰ ἰδρῦση τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

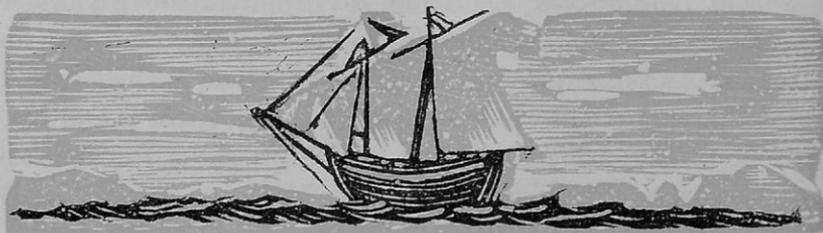
Ἄπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια καὶ ἔργα τέχνης ἄς ἀναφέρωμε τὴν ἄλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενο Τίμιο Εὐλό σὲ σταυρὸ δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α' καὶ μιὰ κανδήλα δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μονάχα ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς εἶπαν οἱ καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἀξίζει ν' ἀναφέρωμε πῶς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του τόσο μεγάλη κι αὐτὴ πού ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογήρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, πού τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἐχρησιμοποιοῦσε ἓνα φοῦρνο μεγάλο σὰν ἄλώνι καὶ μία σκάφη σὰν μεγάλη βάρκα, πού σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ περάσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως.

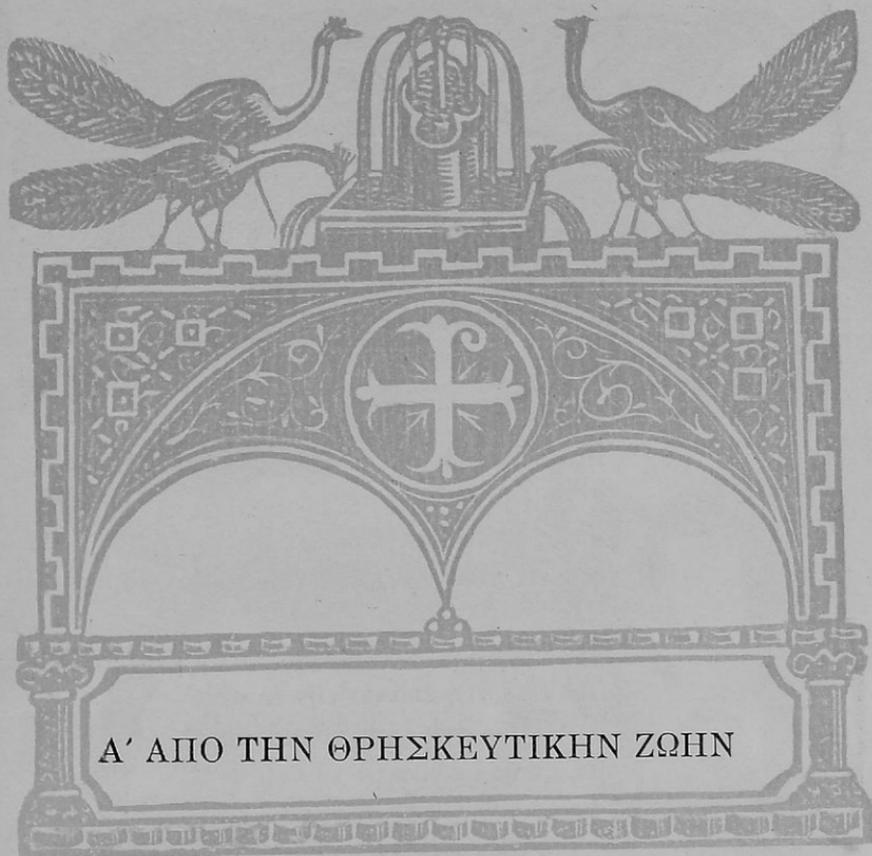
Νὰ ἐδῶ ἡ θέση, ὅπου ἄλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἑπτασφράγιστο βιβλίον, μὲ τὸ σάλισμα τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων, μὲ τὸ ἑπτακέφαλο θηρίον καὶ μὲ τὴ Δευτέρα παρουσία. Στους τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ρῖγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρῦζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Γ. Καίματιανός

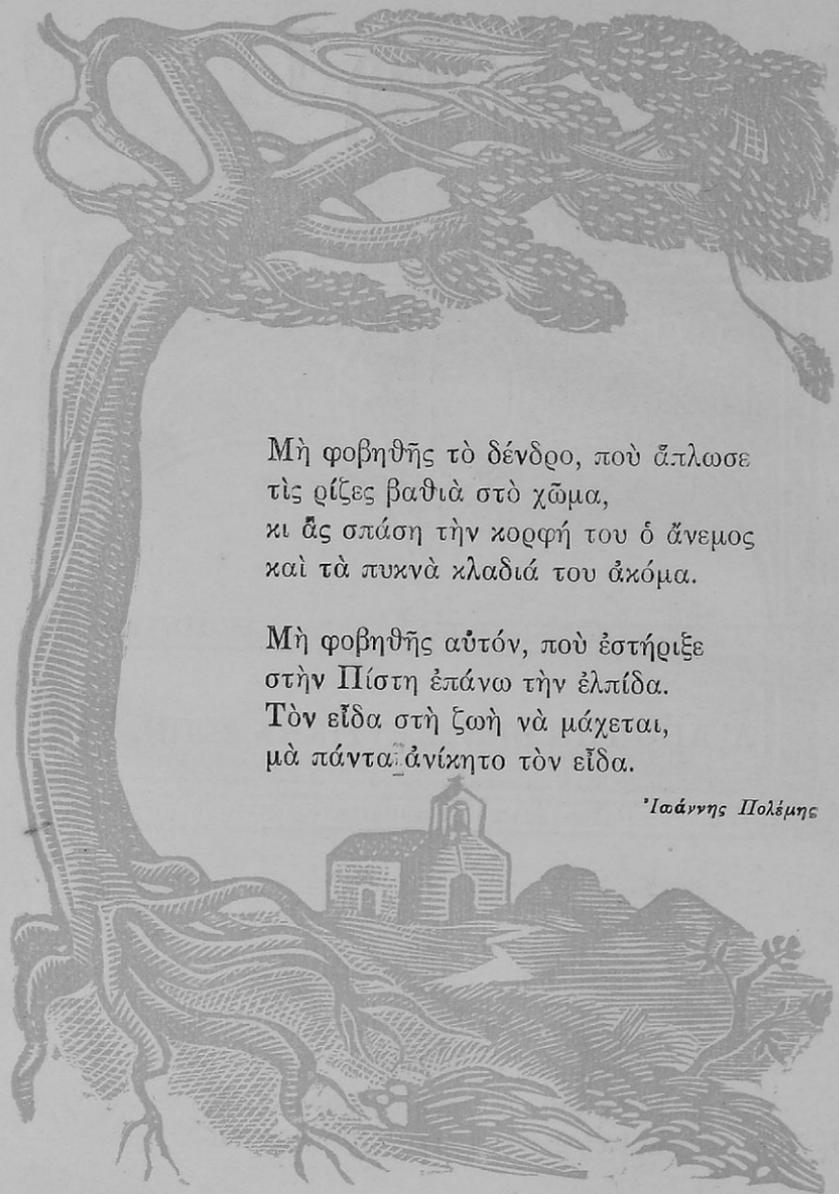
ΜΕΡΟΣ Β'

Α' ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Η ΠΙΣΤΙΣ

Μή φοβηθῆς τὸ σπῖτι, πού ἄνοιξε
στὴ γῆ βαθιὰ τὰ θέμελά του,
κι ἄς ἔρθουν χίλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
καὶ τὴ σκεπὴ του ἄς ρίξουν κάτω.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δένδρο, ποὺ ἄπλωσε
τὶς ρίζες βαθιὰ στὸ χῶμα,
κι ἄς σπάσῃ τὴν κορφὴ του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιὰ του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτόν, ποὺ ἐστήριξε
στὴν Πίστιν ἐπάνω τὴν ἐλπίδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται,
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

Ἰωάννης Πολέμης

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Βαθυτάτη ἦτο ἡ εὐσέβεια τῶν Θεσσαλονικέων πρὸς ὅλους τοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως, τῶν ὁποίων ἐφύλασσαν καὶ ἐλάτρευον τὰ ἅγια λείψανα με ἄγρυπνον εὐλάβειαν. Ἄλλ' ἀπίεως καταφυκτικὴ ἦτο ἡ λατρεία καὶ ἀκλόνητος ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ πίστις των πρὸς τὸν Ἅγιον Δημήτριον.

Ὁ ὑπερένδοξος προστάτης τῆς πόλεως ἦτο Θεσσαλονικεὺς, υἱὸς εὐσεβέστατος εὐσεβῶν γονέων. Συλληφθεὶς ὁ Δημήτριος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ Γαλερίου τὸ 306 μ. Χ., διότι εἶχε μεγάλην φήμην εἰς τὸν λαὸν ὡς μοναδικὸς ἰατρός, ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν.

Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐτελοῦντο εἰς τὴν πόλιν ἀγῶνες, γιγαντώσωμος δὲ παλαιστής, ὀνομαζόμενος Λυαῖος, μὲ μεγάλην ἀλαζονεῖαν ἐπροκαλοῦσε τοὺς πολίτας καὶ ὄλους τοὺς κατέβαλε. Τότε εἰς νεανίας, ὀνομαζόμενος Νέστωρ, ἔρχεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ζητεῖ τὰς εὐχὰς τοῦ Δημητρίου. Ὁ Ἅγιος εὐλογεῖ τὸν Νέστορα καὶ οὗτος ἔρχεται εἰς τὸ στάδιον, συμπλέκεται καὶ φονεῖ τὸν Λυαῖον.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐλυπήθη σφόδρα καὶ διέταξεν ἀμέσως νὰ φονευθῆ ὁ Νέστωρ, ὁ δὲ Δημήτριος νὰ διαπερασθῆ εἰς τὴν πλευρὰν διὰ λογγῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Οὕτω καὶ ἐγένετο.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κατέστη ὀνομαστὸν εἰς ὅλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον καὶ ὁ Ἅγιος διετέλεσεν ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων « ὁ μέγας καὶ ὑπερένδοξος προστάτης, τὸ σέμνωμα καὶ ὁ ὑπέρολαμπρος στέφανος τῆς πόλεως », ὅπως ἔλεγον οἱ παλαιοί. Εἰς πάντα, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἦτο ἄξιος, παρεῖχεν ἀμέσως τὴν βοήθειάν του. Ἄλλοτε ἰάτρευεν ὄσους προσηύχοντο εἰς τὸ ἅγιον λείψανόν του, ἄλλοτε ἐνεφανίζετο εἰς τὸν ὕπνον καὶ ἐθεράπευεν ὄσους δὲν εἶχον δυνηθῆ νὰ θεραπεύσων οἱ σπουδαιότεροι ὄχι μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς χώρας ἰατροί. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου ἦτο πηγὴ πάσης ἰατρείας, ἦτο τὸ « κοινὸν ἰατρεῖον » τῶν Χριστιανῶν.

Ἡ ἰδιαιτέρα χάρις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἦσαν τὰ « Θεῖα μύρα » αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα παρεῖχον τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν. Ἀπὸ τὸ ἅγιον λείψανον ἀνέβλυζεν ἀδιακόπως « ἀκένωτος πη-

γῆ θείων μύρων», ἡ ὁποία ἐγέμιζε τὴν μυροδόχον λάρνακα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος ἐκαλεῖτο Μυροβλήτης.

Ὅταν βάρβαροι ἐπιδρομεῖς ἐκυρίευσαν τὴν Θεσσαλονίκη, κατέβαλον, ἀπὸ φθόνον διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν μύρων, μέγαν ἀγῶνα, διὰ νὰ κενώσουν μὲ κάδους καὶ μὲ λέβητας τὴν θεῖαν λάρνακα ἀπὸ τὰ ἅγια μύρα, ἀλλὰ δὲν κατώρθωνον νὰ τὰ στεριεύσουν. Ἐνόμιζες ὅτι ἀνέβλυζον ἀστείρευτα «ἀπὸ πηγὴν ἀκένωτον ἢ ἀπὸ ἄβυσσον». Καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι ἐθεώρουν θαῦμα ὅσα ἔβλεπον, ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἅγιον μύρον πρὸς θεραπείαν καὶ ἔμενον κατάπληκτοι διὰ τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστομάρτυς.

Εἰς ὅλον τὸν κόσμον τῆς Χριστιανοσύνης ἦτο ὀνομαστὴ ἢ χάρις τοῦ Ἁγίου λειψάνου καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι λαοὶ ἐζήλευον τὴν εὐτυχίαν τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλονίκης. Πλήθος ἀμέτρητον εὐσεβῶν προσκυνητῶν ἔσπευδεν εἰς τὸν ἅγιον τάφον τοῦ Μεγαλομάρτυρος νὰ ἰκετεύσῃ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀπὸ παντὸς εἶδους ἀσθενείας. Ὅπως τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, οὕτω δυσκόλως θὰ ἠδύνασο ν' ἀριθμήσῃ καὶ τὰς θαυματουργίας του. Ἀκόμη καὶ οἱ αὐτοκράτορες μας τοῦ Βυζαντίου συχνὰ ἤρχοντο νὰ προσκυνήσουν τὸ ἅγιον λειψάνον, νὰ ζητήσουν ἰατρειάν ἢ νὰ ἰκετεύσουν τὴν βοήθειάν του κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Δὲν ἦτο μόνον θαυματουργὸς ἰατρὸς καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν νόσων τῶν εὐσεβῶν ὁ Ἅγιος Δημήτριος· ἦτο καὶ ὁ προστάτης ὁ ὑπερένδοξος τῆς ἀγαπητῆς του πατρίδος. Εἰς διαφόρους περιστάσεις ἔσωσεν αὐτὴν ἀπὸ πολλὰ μεγάλα δεινά, πείναν, ἀπὸ ἀσθενείας, ἀπὸ ἐμφυλίους σπαραγμούς. Ἡ ἐνδοξοτέρα δὲ βοήθειά του ἦτο ἡ ὑπ' αὐτοῦ σωτηρία τῆς πόλεως ἀπὸ τὰς φοβερὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων.

Ἦτο ὁ Ἅγιος Δημήτριος «ὁ κηδεμών, ὁ ὑπέρμαχος, ὁ πο-

λιούχος, ὁ σωτὴρ τῆς πόλεως». Ὅταν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ τρόμου τῶν ἐχθρῶν ἔβλεπον οἱ κάτοικοι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μεγαλομάρτυρος, ὅλοι ἐλάμβανον θάρρος καὶ πεποίθησιν ὅτι ὁ Ἅγιος αὐτῶν θὰ ὑπερήσπιζε καὶ θὰ ἔσωζε τὴν πατρίδα του. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείψη τὴν πόλιν του ὁ Ἅγιος Δημήτριος; Μήπως δὲν ἐγνώριζον οἱ κάτοικοι ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄγγελον, ὁ ὁποῖος ἐστάλη παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἐκάλει νὰ ἀφήσῃ τὴν καταδικασμένην εἰς καταστροφὴν πόλιν, ὁ Ἅγιος εἶχεν ἀποκριθῆ :

«Σὺ Δέσποτα, μὲ διέταξες νὰ κατοικῶ ἐδῶ μετὰ τῶν δούλων Σου. Πῶς λοιπὸν ἠμπορῶ νὰ τοὺς ἐγκαταλείψω εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον ἠμπορῶ νὰ ἴδω τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος μου; Ἡ θὰ σωθῶ καὶ ἐγὼ μὲ αὐτοὺς ἢ θ' ἀποθάνω μαζί των».

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως του ἦτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον. Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἄπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης καὶ μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησε νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγίου καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ μὲ τὴν τέχνην. Μὲ ἄπειρον εὐλάβειαν ἐδιαβάζοντο παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν, μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλαύων, τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὠραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεικόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σωζομένην

ἀπὸ τὰς τρεῖς, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερῆδ-
ξου προστάτου τῆς πόλεως ἢ θερμῆ λατρεία τῶν κατοίκων.

(Διασκευὴ)

Ἄδαμάντιος Ἄδαμαντίου

ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Ὁ ἁγιασμός τῶν ὑδάτων. Ὁ παπα-Χαράλαμπος, μὲ τὰ ἀσημένια μαλλιά καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσιμον πρόσωπον, εἶχε τελήσει εὐλαβῶς τὴν λειτουργίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὕδωρ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποιμνίον του.

Ἡ λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει. Ἔπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τέλος καὶ μίαν ἄλλην ἱερὰν συνήθειαν τοῦ τόπου: Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερὰ καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου ἐκύλιε τὰ ἡ-

συχα νερά του ὄχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸν ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Ἄν κανεῖς, καθυστερημένος δι' οἰονδήποτε λόγον, εὐρίσκετο εἰς τὸν δρόμον, ἠκολούθει καὶ ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῆ ἄρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶχε διαλύσει τὴν πρωινήν ὀμίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἃν καὶ ἦτο ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη, ὡς ἡμέρα ἀνοιξέως.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἱερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὄχθην ἕως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφήρεσε τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολάς, προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχήν...

— «Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων σου...»

Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἠγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορὰς τὰ χρυστάλλινα ἐκεῖνα νερὰ ψάλλον :

«Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε...»

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας μὲ τὰ ἐορτάσιμά των ἐνδύματα, πὺν ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν καὶ ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπᾶριον τῆς ἡμέρας...

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὄχθην. Ἀπὸ ἓν μικρὸν ὕψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του — εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετραταξίου γυμνασίου — καὶ εἶπεν :

— Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, ὡσὰν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης, μὲ χέρια πὺν ἔτρεμαν ἀπὸ φόβον καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνου.

Ποῖος Χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα ; Τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ ἤλλαξαν τὸ ρεῦμά των καὶ ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ με σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὡσὰν λευκὴ περιστερὰ καὶ πτερυγίζει γύρω καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νερὰ γίνονται λουτρὰ ἱαματικά, πὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας...

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ παπα-Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὁποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του πίστιν, πὺ ἐξωογόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμνίου του.

Ἀγιασμὸς τῶν κτημάτων. Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν ἐτελείωσεν οὔτε ἐδῶ. Ἀκολουθούμενος τώρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπὸ ὅσους ἄλλους ἠθέλον, ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγκαλίσθη ὅλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἔκτασιν καὶ ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικῆς ἐσκόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμάτον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ χάλκινον δοχεῖον ρανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς...

Ἀφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμὸς τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του.

Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, πού ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

Ὡ, τὸν ἀπλοῖκὸν καὶ θεοσεβέστατον παπα - Χαράλαμπον! Ἀσκεπής, εὐθυτενής, σεβάσιμος, ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνήν καὶ ἐδῶ τὰς ὀλίγας καὶ ὥραιάς εὐχάς του καὶ ηὐλόγησε καὶ ἠγάπησε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἀγιασμόν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωΐμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἄνεμος ἔλαφρός τὰ ἔκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ὡς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν Χάριν τοῦ ἀγιάσματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωινὰ κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ὡς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

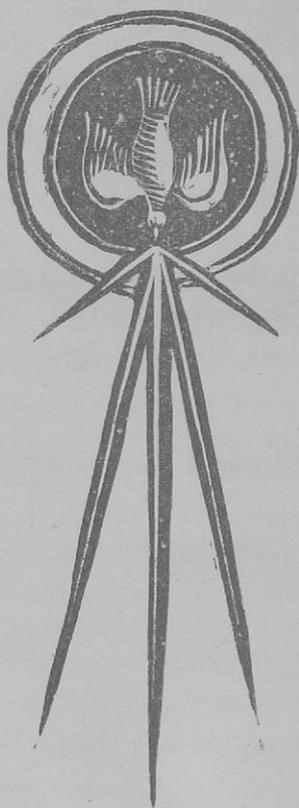
— Καλὴ σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ηὐχήθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς.

— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρῃσαι τὴν ἱερωσύνην σου! ἀπήντησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱερέως καὶ ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, πού εἶχον κληρονομῆσαι ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῆ ἄλλην μίαν φορὰν.

Γεμάτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἀλλὰ εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

N. A. Κοτσόπουλος

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Η φημισμένη ἐκκλησία. Ἡ Ἁγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδὴ ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἐκκλησία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ βυζαντινοὶ πρόγονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ. Χ. καὶ διὰ τὰ ἀποπερατωθῆ, ἐχρειάσθησαν ἕξ ὀλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς ἴσον εἴκοσιν ἡμέρας.

Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολύτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν του χάριν τούτου.

Τὸ μέγαλον ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι υπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρησαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὠραίας πατρίδος των.

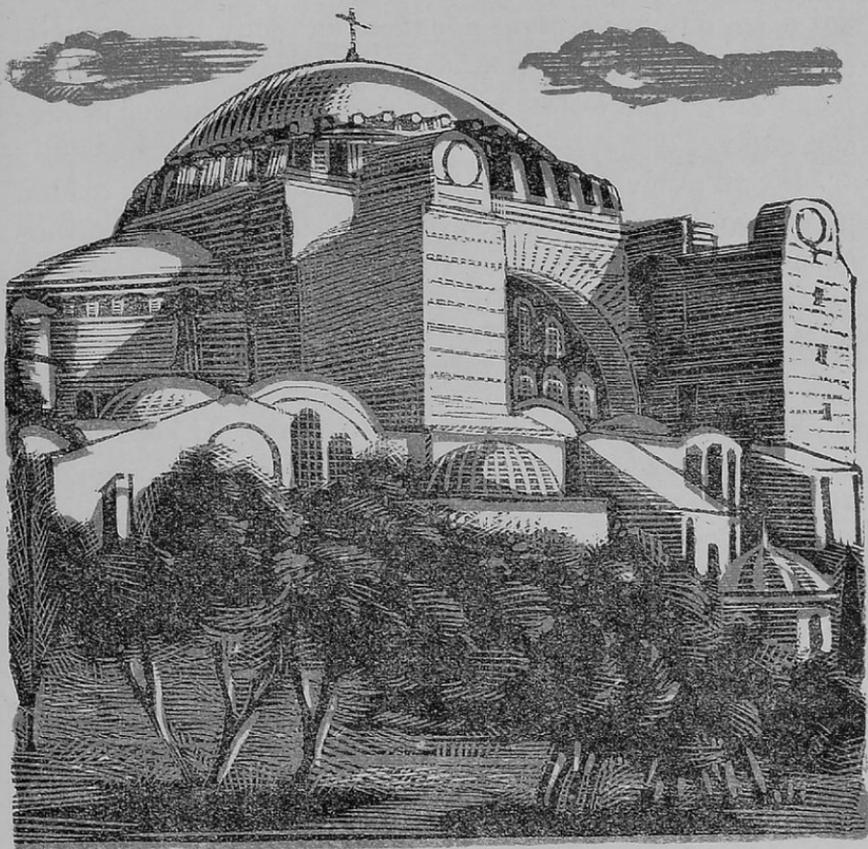
Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἔλεγον οἱ βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπῆς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα, καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ Μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀλησμόνητος τελευταία λειτουργία, ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, πού ἦναιπε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἔθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος. Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην τῆς. Εἶναι κτίριον, φορτωμένον μὲ τοίχους, πού τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν του κάθεται βαρὺς ὁ τροῦλλος, εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησίᾳ δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. Ὅλοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐντὸς

αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῆς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφιάς της.

Ἄς κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ὄψαισι τὴν ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς μὲ κατάλευκον μετάξινον μανδύαν κάθεται εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια

του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θεϊὰν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

Ὅταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν θὰ ἔμενες θαμβωμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κίωνων ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, πού εἶχον δαντελλωτὰ σκαλίσματα. Καμπυλόγραμμοι ἀψίδες ἤνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κίονας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικὰς, πού τοὺς ἤνωνον, ἀψίδας, δέχονται τὸν μέγαν καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ ὅμως αὐτὸς φαίνεται, ὡσὰν νὰ κρέμεται ἑλαφρὰ ἑλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσῆν ἄλυσιν !

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσσιαῖος ναός, παρὰ τὸν ὄγκον του, φαίνεται ἑλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον, ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα, λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἓνας Φώτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἐντικρὺ ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, λαμπακοποῦν τὰ δλόχρυσα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσὰ σκεύη· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὡ-

ραίας ψηφιδωτάς εικόνας τῆς Πίστεως, ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ ἢ βαθυγάλαζα, πὺν φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἠ-
νωνον κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἕνα
μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχουν τὸ φῶς των, πὺν ἠνώνετο μὲ τὸ φῶς
τῶν ἀναριθμῆτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρ-
μαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἔγχρωμον
ἀρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ
ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδό-
χροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χιλίους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα,
ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώ-
ματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου
καὶ τὰ ἄλλα ἀδελφία των τοῦ κτιρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν
καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει
τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησην, πὺν νομίζεις, ὅτι ἡ
Ἁγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, πὺν ἐκπέμπει μυ-
ρίας ἀκτῖνας καὶ μυρίας λάμπεις!

Κατοικία Ὑψίστου. Τί μεγαλεῖον δὲν ἐνέπνεεν ὁ
χῶρος τοῦ ναοῦ! Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
τὴν φαντασίαν του ἄς ἀνάψη τῶρα τοὺς μεγάλους πολυε-
λαίους καὶ τὰς ἀναριθμῆτους κανδηλάς, ἄς ἐνθυμηθῇ τὰς
θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέψεις, τὰς συνόδους
καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία Σοφία!

Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος βυζαντινὸς χρονογράφος, ἠ-
σθάνετο, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι εὐχα-
ρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρω-
πος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὑψίστου.

N. A. Κοτσόπουλος

Οἱ Ρῶσοι ἦσαν εἰδωλολάτραι μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος μ. Χ. Μόλις κατὰ τὸ ἔτος 955 μ. Χ. ἡ βασίλισσά των Ὕλγα ἀπεφάσισε νὰ ἀσπασθῆ, πρώτη αὐτή, τὸν Χριστιανισμόν. Διὰ τοῦτο ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Ἕλληνα αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον Ζ' τὸν Πορφυρογέννητον νὰ γίνῃ ἀνάδοχος κατὰ τὴν βάπτισίν της.

Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα ὠργάνωσαν εἰς τὰ ἀνάκτορα λαμπρὰν ὑποδοχὴν εἰς τὴν Ὕλγαν. Ἐπίσημα γεύματα παρετέθησαν πρὸς τιμὴν της, εἰς τὰ ὁποῖα παρεκάθησαν, ἐκτὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ τῆς φιλοξενουμένης, ἡ ἀκολουθία αὐτῆς καὶ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι τοῦ κράτους. Μετὰ δὲ τὰ γεύματα ὁ Κωνσταντῖνος ἔδιδε πλουσιοπάροχα δῶρα εἰς τὴν Ὕλγαν καὶ εἰς πάντα τὰ μέλη τῆς ἀκολουθίας της.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ Ὕλγα εἰς ἡλικίαν ἐξήκοντα ἐτῶν ἐ-

βαπτίσθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ ἀνάδοχος τὴν ὠνόμασεν Ἑλένην. Ὅταν δὲ ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν πατρίδα της, ἐκάλεσεν Ἕλληνας ἱεραποστόλους, διὰ νὰ κηρύξουν τὸν Χριστιανισμόν εἰς τοὺς ὑπηκόους της. Δὲν ἐπρόφθασεν ὁμοῦ νὰ συμπληρώσῃ τὸ θεάρεστον ἔργον της κατὰ τὸ βραχὺ ὑπόλοιπον διάστημα τοῦ βίου της.

Τὸ ἔργον τῆς Ὁλγας συνεπλήρωσε μετὰ τινα ἔτη ὁ ἔγγονός της Μέγας Βλαδίμηρος, ὁ ὁποῖος ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμόν κατὰ πολὺ περιεργον τρόπον. Ἐπειδὴ δὲν κατεδέχετο νὰ παρακαλέσῃ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Βασίλειον Β' τὸν Βουλγαροκτόνον νὰ τὸν βαπτίσῃ, ἀπεφάσισε νὰ κατακτήσῃ τὴν νέαν θρησκείαν διὰ πολεμικῶν κατορθωμάτων. Τόσον πολὺ εἶχε παρεξηγήσει ὁ ἄξεστος καὶ ὑπερόπτης ἐκεῖνος βασιλεὺς τὴν θρησκείαν τῆς ἀγάπης.

Πρὸς ἐπιτυχίαν λοιπὸν τοῦ σκοποῦ του κατὰ τὸ ἔτος 988 ἐπετέθη μετὰ μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως κατὰ τῆς πόλεως Χερσῶνος, ἡ ὁποία κατῳκεῖτο κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Καὶ ἐπειδὴ ὁ τότε αὐτοκράτωρ ἀπασχολημένος μὲ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποστείλῃ ἐνισχύσεις, ἡ πόλις κατελήφθη. Μετὰ τὸ κατόρθωμα αὐτὸ ὁ Βλαδίμηρος ἐζήτησεν εἰς γάμον τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἄνναν.

Ἡ αἵτησις τοῦ Βλαδιμήρου ἔγινεν ἀποδεκτὴ ὑπὸ δύο ὄρων, πρῶτον νὰ βαπτισθῇ Χριστιανὸς καὶ δευτέρον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ Βυζαντίου τὴν Χερσῶνα. Τοιοῦτοτρόπως διὰ πρώτην φορὰν Ρῶσος βασιλεὺς ἐνυμφεύθη Ἑλληνίδα βασιλόπαιδα καὶ συνεδέθη διὰ συμμαχίας μὲ τὸν αὐτοκράτορα.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ κράτους του,

τὸ Κίεβον, ὁ Χριστιανὸς πλέον Βλαδίμηρος ἀπεφάσισε νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ὑπηκόους του νὰ ἀσπασθοῦν καὶ αὐτοὶ τὸν Χριστιανισμόν. Διέταξε λοιπὸν νὰ ριφθοῦν τὰ εἰδῶλα εἰς τὸν ποταμὸν Βορυσθένην, τὸν σημερινὸν Δνείπερον, καὶ προεκήρυξε τὸ ὑποχρεωτικὸν βάπτισμα πάντων τῶν Ρώσων, ἐλευθέρων καὶ δούλων.

Ἦτο πράγματι θαυμάσιον τὸ θέαμα κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος. Ὁ βασιλεὺς συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων ἱερέων, οἱ ὅποιοι θὰ ἐτέλουν τὸ ἱερὸν μυστήριον, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Τότε, μόλις ἐδόθη τὸ σύνθημα, πλῆθος ἀναρίθμητον ἀνθρώπων πάσης ἡλικίας καὶ τῶν δύο φύλων εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ οἱ ἱερεῖς ἀνεγίνωσκον τὰς εὐχὰς τοῦ βαπτίσματος καὶ ἔψαλλον ὕμνους εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν τελετὴν οἱ Ἑλληγες ἱερεῖς ἐκάλεσαν πάντας τοὺς κατοίκους τοῦ Κιέβου Χριστιανούς.

Ὁ Βλαδίμηρος ἠναγκάσθη βεβαίως νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὴν βίαν ἐναντίον μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀπεράντου χώρας του, τὸ ὅποιον ἐδυστρόπει νὰ ἀποδεχθῇ τὸν Χριστιανισμόν. Καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του μέχρι τοῦ 1200 μ.Χ. ἀρκετοὶ Ρῶσοι παρέμειναν εἰδωλολάτραι. Ὅπωςδὴποτε ὁμως δικαίως θεωρεῖται ὅτι αὐτὸς ἐξεχριστιάνισε τὸν λαόν του.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία, τιμῶσα τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τῶν βασιλέων Ὀλγας καὶ Βλαδιμήρου, ἔταξεν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν Ἁγίων. Τὸ δὲ Κίεβον θεωρεῖται ἔκτοτε ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ρώσων.

Γεώργιος Καλαματιανὸς

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του. Νέος ὁ Βασίλειος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσει ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῆ ποτέ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ μόνον τότε, τὸ 1018 μ. Χ., κατόρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο Ἔθνος.

Ὅλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῆ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῆ· ἡ τσαρίνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἕξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἄντι ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσφ Θεσσαλονίκης, εἰς τὴν πρωτεύουσάν, διὰ ν' ἀναπαυθῆ ἐπὶ τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐξήτει; Διατί τόσοι νέοι κόποι;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς νοτίας ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἄλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται, φαιδροὶ καὶ ἄδοντες, προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν· τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των!

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὀλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιάν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα. Αἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῆ· ἦσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ μετάβασις ὅμως τοῦ

Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερώσει, ὅτι δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμη ἡ δόξα της.

Ὁ πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἠννῶει καλῶς, ὅτι αἱ νῆκαί του εἶχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομένως εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικόν, τὸν ἑλληνισμόν ὀλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπόν, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλην βασιλεύς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηναίων.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς ὀδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθηναίαι. Ἡ Παναγία « ἡ Ἀθηνιώτισσα » δὲν ἦτο μόνον προστάτις τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθηναίαι ἐθεωροῦντο ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ, ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀκόμη ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὄλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῆ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπόν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθηναίαι ἔγιναν διπλοῦν προσκύνημα, διὰ τὴν δόξαν των, διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι τῶν μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρετίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς παρέλαβε τὸν στρατὸν τοῦ καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμπρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξότερου ἀνδρὸς τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ πρῶτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλεκτότερα τέκνα ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὰ βάρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νοτιοτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαιίμαχα τάγματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία!

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρω ἀπὸ τὸν γηραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ ὅλοι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί, ἐκκλησιαστικαί, καθὼς καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμοὺς καὶ συγκινητικοὺς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς· κάθε λόγον συνώδευον ζωηρόταται ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναόν, κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα, καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Ἄλλὰ δὲν ἠρκεσθή μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μὲ ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορὰς τὰ ἀφιερῶματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὰ ὁποῖα κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας ν' ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιουτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς θεοὺς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑπέστησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τώρα, μὲ ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἄφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσῆ περιστερά, σύμβολον τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Εἷς χρυσοῦς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμητος, ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ τῆς πόλεως· καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως ἐφρόντισε μὲ γενναιοδωρίαν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲ ὠραίους στίχους ὑμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης :

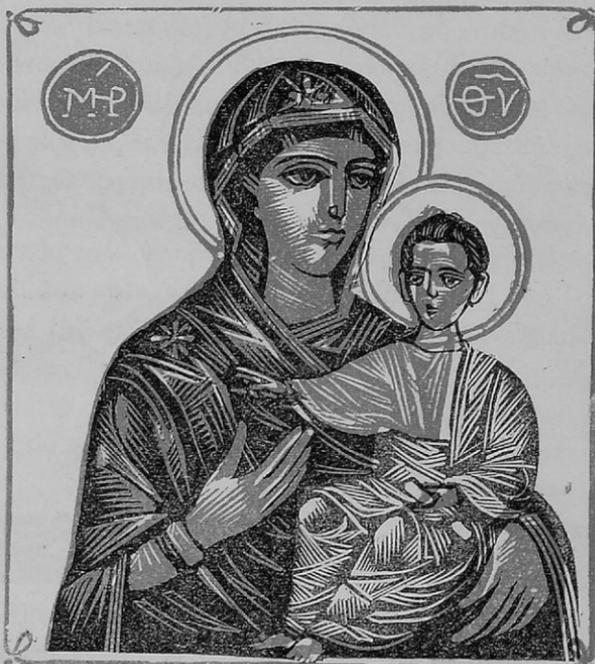
Βαριά, ἀπ' τὴν σαραντάχρονη καβάλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀνδρειωμένα,

τοῦ Βασιλιᾶ προσκυνητῆ βροντοῦν τὰ φτεριστήρια.
 Στὴν Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια :
 Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, ποὺ τὰ φτερὰ ζυγίζει
 κι ἀνασαλεύει κρεμαστό χωρὶς νὰ φτερουγίζη,
 καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο, θαυματουργὸ καντήλι,
 ποῦχει τὸ λάδι του ἄσωστο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι...

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν του, ἀπέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν βασιλίσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς καὶ δίκαιος θρόναμβος τοῦ νικητοῦ...

N. A. Κολλάουλο;

ΟΤΕ Η ΕΛΛΑΣ ΗΤΟ ΗΝΩΜΕΝΗ

[Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι ἡνωμένη ἡ Ἑλλάς ἐπετέλεσε θαύματα, εἰς οἵανδήποτε κρίσιμον καμπὴν τῆς μακροαίωνος ἱστορίας της καὶ ἂν εὐρέθη.

Δεῖγμα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐνώσεως ἀποτελοῦν τὰ παρατιθέμενα κατωτέρω διαγγέλματα τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου καὶ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, συνεργαζομένων ἐν ἀπολύτῳ συμποίᾳ καὶ ἀλληλοκατανοήσει, κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, συγκεκριμένως δὲ κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913].

Α'. Ἀπὸ τὸ διαγγέλμα τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου
ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου.

Εἰς νέον ἀγῶνα μᾶς καλεῖ ἡ πατρίς. Ἐνῶ συνεμαχήσαμεν μὲ ἄλλα Χριστιανικὰ κράτη, διὰ ν' ἀπελευθερώσωμεν πάσχοντας ἀδελφούς μας καὶ ἠτύχησαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἀγῶνα μας στεφανούμενον ὑπὸ τῆς νίκης, ἄπληστος ἡ σύμμαχος Βουλγαρία, ἀρνηθεῖσα πᾶσαν συνεννόησιν, ἐπέζητησε νὰ σφε-

τερισθῆ ἡ μόνη αὐτὴ τοὺς καρποὺς τῆς κοινῆς νίκης, χωρὶς ν' ἀναγνωρίζῃ εἰς τοὺς ἄλλους μῆτε ἐθνολογικὰ δικαιώματα, μῆτε τίποτε...

Ἐνώπιον τῆς ἀχαρακτηρίστου ταύτης συμπεριφορᾶς τὸ κᾶθ' ἕνα τῶν λοιπῶν συμμάχων ἦτο σαφῶς διαγεγραμμένον. Ἐπεβάλλετο εἰς αὐτοὺς νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῆς τέως συμμάχου.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐν στενῇ μετὰ τούτων ἀλληλεγγύῃ καὶ ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ, ἀναλαμβάνει τὰ ὄπλα εἰς νέον ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν ἀγῶνα.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ ἀναδείξας μεγαλυτέραν τὴν Ἑλλάδα, καλεῖται νὰ συνεχίσῃ τοὺς τιμημένους ἀγῶνάς του καὶ νὰ σώσῃ τοὺς μόλις ἀπελευθερωθέντας ἀδελφούς του ἀπὸ τῆς ἐπαπειλουμένης νέας καὶ πλέον δεινῆς δουλείας.

Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς ἐδραίαν στηριζόμενον πεποιθήσιν ἐπὶ τὴν ἰσχὴν τοῦ δικαίου του καὶ τὸν ἥρωισμόν τοῦ στρατοῦ, λαμπρύναντος τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ ἀναβιβάσαντος τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ ὕψος τῶν ἥρωικῶν παραδόσεων καὶ τῆς περιλάμπρου αὐτοῦ ἱστορίας, οὐδεμιᾶς καὶ πάλιν θὰ φεισθῆ θυσίας εἰς εὐόδωσιν καὶ τοῦ νέου ἀγῶνος, ὅστις συμπληροῖ καὶ ἐξασφαλίζει τὸ ἀπελευθερωτικὸν ἔργον τοῦ πρώτου.

Ζήτω τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ὁ Πρωθυπουργὸς
Ἐλευθέριος Βενιζέλος

**Β'. Ἀπὸ τὸ διάγγελμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου
ἐπὶ τῆ εὐτυχεί λήξει τοῦ πολέμου.**

Ἀξιοματικοί, Ὑπαξιοματικοί, Στρατιῶται καὶ Ναῦται.

Σεῖς εἴσθε οἱ ἔργαται τῆς μεγαλυνθείσης Νέας Ἑλλάδος. Τὸ αἷμά σας, οἱ κόποι σας, οἱ ἀγῶνές σας, αἱ στερήσεις σας, ἡ ἀνδρεία σας καὶ ἡ καρτερία σας ἔκαμαν τὴν Πατρίδα μας μεγάλην. Ὅχι δὲ μόνον μεγάλην, ἀλλὰ καὶ τιμημένην καὶ σεβαστὴν καὶ ἔνδοξον εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Λυποῦμαι, διότι πολλοί, πάμπολλοι ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους συμμαχητάς μου δὲν θ' ἀκούσωσι τοὺς λόγους μου τούτους. Ἀλλὰ τὸ αἷμά των δὲν ἐχύθη ἐπὶ ματαίῳ. Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν πεσόντων ἡρώων μας!

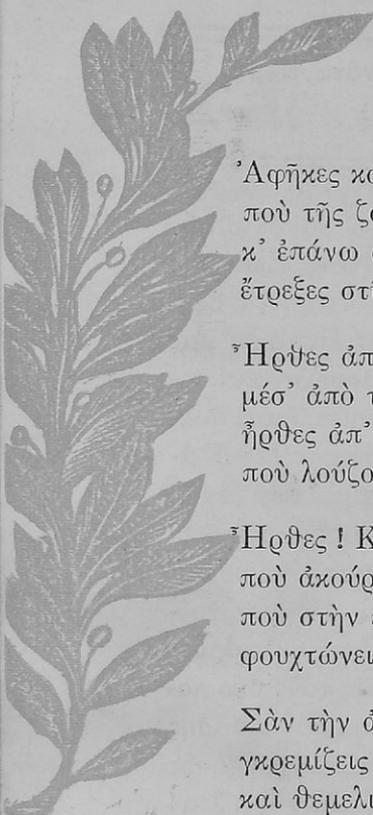
Εἰς σᾶς τοὺς ἐπιζῶντας ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν μου διὰ τὰ κατορθώματά σας καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν μου, διότι ἠγοῦμαι τοιούτου στρατοῦ καὶ τοιούτου στόλου. Διέταξα ὅπως δοθῶσι μετάλλια εἰς πάντας, ὅσοι συμμετέσχον εἰς τοὺς δύο πολέμους. Ἀλλὰ ὑπεράνω παντὸς μεταλλίου καὶ ὑπεράνω πάσης ἀμοιβῆς εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου προέχει ὡς ἀρίστη ἀμοιβὴ τὸ συναίσθημα, ὅτι ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα μεγάλην!

Ἀλλὰ τὸ ἔργον μας δὲν ἐτελείωσε. Πρέπει ἡ Ἑλλάς μας νὰ γίνῃ ἰσχυρά, ἰσχυροτάτη. Θὰ ἐργασθῶ ἀνευδότης διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ὅσοι μέινετε ὑπὸ τὰς σημαίας θὰ μὲ συντρέξετε μὲ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν, ὅπως καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ὅσοι δὲ ἐπιστρέψετε εἰς τὸν οἶκόν σας, μαζί μὲ τὸ συναίσθημα τῆς ὑπερηφανείας διὰ τοὺς θριάμβους σας, νὰ μεταφέρετε καὶ νὰ διαδώσετε τὴν ἄκαμπτον ἀπόφασιν ὅλων μας νὰ κάμωμεν Ἑλλάδα πλεμικῶς ἰσχυροτάτην, σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους της καὶ τρομερὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς της.

Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός! Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς στόλος!

Λιμπόνοβον 26 - 7 - 13

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

Ἄφῃκες κάθε χώρα μακρινή καὶ κάθε γῆ,
ποῦ τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει
κ' ἐπάνω στῶν ὠκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς Πατρίδος τὴν κραυγή.

Ἡρῆτες ἀπὸ τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἦρθες ἀπ' τὰ νησιά τὰ μυροβολημένα,
ποῦ λούζονται στὸ κῦμα τοῦ βοριά.

Ἡρῆτες ! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
ποῦ ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
ποῦ στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουχτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

Σὰν τὴν ἀνεμοζάλη, σὰν τὴν ἀστραπή,
γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο χτίριο
καὶ θεμελιώνεις μ' ἄσμα νικητήριο
τῆς λευθεριάς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῆ.

Χαῖρε, νεότης, ποῦ ἀνασύρεις τολμηρῆ
τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
κι ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας τὰ μάτια
κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

ΔΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΟΥΣΕ

Ἰανουάριος τοῦ 1941. Βαρὺς χειμῶν εἶχεν ἐνσκήψει κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν γῆν. Ἡ χιὼν ἐκάλυπτε τὰ πάντα εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας καὶ τὸ ψῦχος εἶχε κατεβῆ περισσότερον ἀπὸ 10 βαθμοὺς κάτω τοῦ μηδενός.

Ὁ λόχος μας εὐρίσκετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ εἶχεν ἀναλάβει τὴν φρουρῆσιν τοῦ μετώπου ἐπάνω εἰς ἓν ἀπὸ τὰ ὑψώματα τοῦ Μπογραδέτς. Καὶ ἡ οὐμάς μας, μὲ τὸν λοχίαν Στυλιανόν, ἓνα γενναῖον παλληκάρι ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην, ἐπὶ κεφαλῆς, ἐκάστην ἑσπέραν ἔστηνεν ἐνέδραν εἰς τὸ πλέον προχωρημένον σημεῖον τοῦ τομέως μας, τριάκοντα - τεσσαράκοντα μέτρα πλησίον τῶν προφυλακῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Εἴμεθα οἱ πλέον σκληραγωγημένοι στρατιῶται τῆς διμοιρίας. Εἴχομεν λάβει μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἰβάν - Μοράβα, εἴχομεν παρελάσει ὑπερήφανοι νικηταὶ μέσα ἀπὸ τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς τῆς Κορυτσᾶς καὶ εἴμεθα ἐκ τῶν ὀλίγων, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχον ἀρχίσει νὰ δεκατίζουν ἀκόμη αἱ διάφοροι ἀσθένειαὶ καὶ τὰ κρουαγήματα. Δι' αὐτὸ εἴχομεν καὶ τὴν προτίμησιν εἰς πᾶσαν ἐπικίνδυνον ἀποστολήν.

Ὁ λοχαγὸς ἦτο βέβαιος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν μας. Καὶ ἡμεῖς

ἐκαμαρώναμεν! Ἡ καρδιά μας ἐδονίζετο ἀπὸ ἐθνικὸν παλμὸν καὶ τὰ στήθη μας ἐφούσκωνον ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ὅτε μὲ τ' ἀντίσκηνα καὶ τὰ κλινοσκεπάσματα ἐπ' ὧμου, ἀμίλητοι, ψυχραῖμοι, μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμπρὸς καὶ τὰ ὦτα ὀρθάνοικτα ἐγλυστρούσαμεν ἀθορύβως ὡσὰν σκιαὶ ἐντὸς τοῦ σκοτίου καὶ ἐφθάνομεν εἰς τὰς θέσεις μας.

Παραφωνίαν εἰς τὴν ὁμάδα μας ἀπετέλει ὁ Στρατής, μονογενὴς υἱὸς μιᾶς χήρας, ὁ ὁποῖος ἄλλο τι ἐκτὸς τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του κατὰ νοῦν δὲν εἶχε. Ἦρχετο πάντοτε μὲ ἀπροθυμίαν μαζί μας καὶ δὲν ἔπαυεν καθ' ὁδὸν νὰ σιγοψιθυρίζῃ.

— Τί τὰ θέλεις, κύριε διδάσκαλε, ἀπετόλμησε νὰ εἶπῃ μίαν νύκτα, ἐκεῖ ὅπου ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου ἐφυλάσσομεν εἰς τὴν ἐνέδραν. Δὲν καταλαμβάνω, διατί νὰ γίνεται αὐτὸς ὁ πόλεμος, διατί νὰ ὑποφέρωμεν καὶ νὰ σκοτωνώμεθα... Δὲν βλέπω τὸν λόγον. Τί θὰ ἐγίνετο, ἐὰν ἀφήναμεν τοὺς Ἴταλοὺς νὰ περάσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα...

— Σσσοῦτ! Σιωπή! μὴ προχωρεῖς, βλάσφημε, τοῦ ἐφώναξα πλήρης ὀργῆς. Ἐὰν εἶμεθα πάρα πίσω...

Δὲν ἐπρόλαβα νὰ συνεχίσω. Ἡ φωνή μου, χωρὶς νὰ θέλω, εἶχεν ἀκουσθῆ ἀπὸ τὸν Ἴταλὸν σκοπὸν καὶ ἡ πανήγυρις ἤρχισεν.

Ἐπυροβόλησεν ὁ Ἴταλός, ἀπηντήσαμεν ἡμεῖς, ἐξεσηκώθησαν ἐχθρικὰ καὶ ἰδικὰ μας φυλάκια, ἠκολούθησαν οἱ διπλανοὶ λόχοι, ὀλόκληρος ὁ τομεὺς ἤναψε. Μάλινγερο, πολυβόλα, χειροβομβίδες, ὄλμοι, κανόνια ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμον. Ὁ κρότος τῶν τυφεκίων, ὁ ἀντίλαλος ἀπὸ τὰς χαράδρας, ἓνα συνεχὲς βραχνὸν βουητὸν καὶ αἱ λάμπεις τῶν πυροβόλων ἔδιδον εἰς τὰς χιονισμένας κορυφὰς τῶν ὀρέων ἓνα διαφορετικὸν θέαμα, φαντασμαγορικόν, φρικτόν, τραγικόν!

Ἐπυροβολούσαμεν καρφωμένοι εἰς τὰς θέσεις μας καὶ ἐπροσπαθούσαμεν, μέσα εἰς τὰς ὕβρεις καὶ τὸ καταιγιστικὸν πῦρ, τὸ ὁποῖον δι' ὅλων τῶν ὄπλων του εἶχεν ἐξαπολύσει ἐναντίον μας ὁ ἐχθρὸς, νὰ ἐννοήσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ ἀπέναντί μας φυλακίου. Καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν, ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τὸν πόλεμον, τὸ μέτωπον ἡσύχασε.

Ἐπλησίαζε νὰ φωτίσῃ. Τ' ἄστρα ἔσβησαν ἕνα-ἕνα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐν ἀμυδρὸν φῶς, ἐνισχυμένον ἀπὸ τὴν ἀνταύγειαν τῆς χιόνος, ἐξεχύνετο εἰς τὴν πλάσιν.

— Διδάσκαλε, τί λέγεις; ἀκούω μίαν σιγανὴν φωνήν. Τοὺς αἰφνιδιάζομεν τοὺς μακαρονάδες; Ὀλίγοι εἶναι.

Ἦτο ὁ λοχίας, ὁ ὁποῖος ἐμὲ συνεβουλεύετο πάντοτε, ὁσὰκις ἐλάμβανε τὰς τολμηρὰς ἀποφάσεις του.

— Ἐμπρός! ἀπήντησα χωρὶς δισταγμόν.

Ἐσυνεννοήθημεν ὁ εἰς μετὰ τοῦ ἄλλου καὶ ἐσύρθημεν ἐμπρός, κρυπτόμενοι ὀπισθεν τῶν κορμῶν τῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια ἐπὶ τούτῳ εἶχε φυτεύσει ἐκεῖ, διὰ νὰ εὐκολύνουν τὸ ἔργον μας.

Τὰ ὅπλα «ἐφ' ὅπλου λόγχην» καὶ τὰς χειροβομβίδας ἐτοίμους. Ἐπλησίασαμεν. Μία φωνὴ «ἄερα! ἄερα!» ἀντήχησεν εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ ἄλλαι χειροβομβίδες ἔπεσαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν συρματόπλεγμα καὶ ἄλλαι ἔξω καὶ γύρω ἀπὸ τὸ φυλάκιον. Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κινήθωσιν οἱ Ἴταλοὶ καὶ αἱ λόγχαι μας τοὺς εἶχον περιζώσει.

— Ψηλὰ τὰ χέρια — πόσον εἶχον συνηθίσει εἰς αὐτὸ οἱ Ἴταλοὶ! — ἀφοπλισμὸς καὶ ἔρευνα. Δύο-τρεῖς ἐφύλασσαν τοὺς Ἴταλοὺς καὶ οἱ ἄλλοι ἀνεζητούσαμεν κανὲν τηλέφωνον, κανένα κώδικα, διαταγὰς, ἴσως καὶ τρόφιμα. Εἶχομεν μάλιστα πολλὴν ἀνάγκην ἀπὸ τὰ τελευταῖα, διότι εἰς τὸ ὕψος ὅπου εὐρισκόμεθα, μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἔφθανον τὰ μεταγωγικά μας.

“Ολοι ἤρηνούσαμεν ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Στρατὴν. Αὐτὸς εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς καρφωμένους εἰς τὸ χῶμα καὶ ἔβλεπε. Εἰς μίαν στιγμὴν ἔκνηνεν. Ἐπῆρε κάτι, τὸ ἐκοίταξε, τὸ ἐξανακοίταξε, μὲ κόπον συγκρατῶν τὰ νεῦρα του, μ’ ἐπλησίασε καὶ δεικνύων τοῦτο :

— Βλέπεις, κύριε διδάσκαλε, μοῦ εἶπε μὲ δειλὴν καὶ ἐντροπαλὴν φωνήν.

Ἦτο ἓνα κάρτ-ποστάλ, τὸ ὁποῖον παρίστανε τὸν Παρθενῶνα. Εἰς τὴν κορυφὴν του ἦτο ζωγραφισμένη κυματίζουσα μία Ἰταλικὴ σημαία καὶ κάτω ἐγράφετο λατινιστί: «Ζήτη τὴ Ἰταλικὴ Αὐτοκρατορία».

— Τὸ βλέπεις τώρα ; γυρίζω περισσότερον θυμωμένος πρὸς αὐτόν. Τὸ εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, τί θὰ ἐγίνετο, ἂν ἀφήναμεν τοὺς Ἰταλοὺς νὰ περάσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ; Μήπως ἀντιλαμβάνεσαι τί ἄλλο θὰ ἐγίνετο ;

“Ο Στρατὴς εἶχε γίνει κάτωχρος. Ἔτρεμε. Καὶ ἔτρεμε διὰ δύο λόγους· ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἐντροπήν του. Τὸν ἐλυπήθην.

— Ἐχεις καιρόν, εἶπον εἰς αὐτόν μὲ συμπάθειαν, νὰ δείξης εἰς τὸ μέλλον ὅτι ἐκατάλαβες, διατί γίνεται αὐτὸς ὁ πόλεμος, διατί ὑποφέρομεν καὶ διατί σκοτωνόμεθα.

Ἔως ὅτου ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν λόχον καὶ παραδώσωμεν τοὺς αἰχμαλώτους—καὶ ἠθέλομεν ὅλοι νὰ παρευρισκόμεθα εἰς τὴν παράδοσιν—φοβεροὶ πόνοι ἐσουβλίζον τὰ πόδια μου ἕως τὰ κόκκαλα.

Ἐπαθον κροσπαγήματα καὶ διετάχθη ἡ διακόμισίς μου εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἀπὸ τὸ ὄρεινὸν χειρουργεῖον, εἰς τὴν Κορυτσάν, εἰς τὴν Φλώριναν. Παρέμεινα ἐκεῖ ἓνα μῆνα, ὁπότε οἱ ἰατροὶ μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ περιπατήσω. Ἐπῆγα κατ’

εὐθεΐαν εἰς τὴν διπλανὴν αἴθουσαν, ὅπου καθὼς εἶχον πληροφορηθῆ, εἷς τραυματίας δὲν ἔκαμνε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ κοιτάζῃ διαρκῶς μίαν φωτογραφίαν καὶ νὰ σιγοψιθυρίζῃ.

Εἶχον δέσει τὴν κεφαλὴν του μ' ἐπιδέσμιους καὶ δὲν ἐφαίνοντο εἰμὴ τὰ μάτια, ἡ μύτη καὶ τὸ στόμα του. Ἐπλησίασα κοντά του. Τὰ μάτια τοῦ πληγωμένου ἐστυλώθησαν ἐπάνω μου. Μ' ἐκοίταζον πολλὴν ὥραν. Αἱ χεῖρες του ἐξηκολούθουν νὰ κρατοῦν τὴν φωτογραφίαν.

Ἐξαφνα τὸ κορμί του ἀνεσκίρτησε.

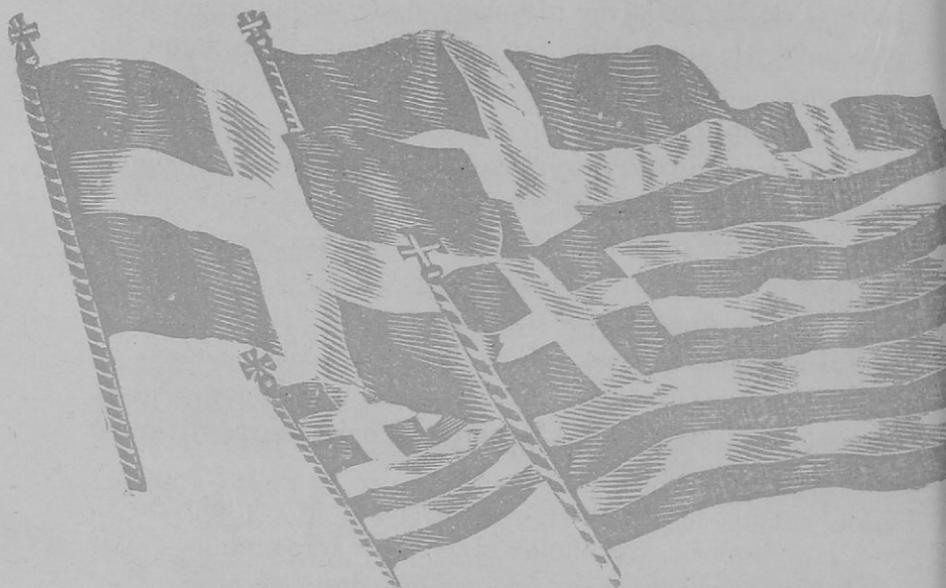
— Πόσο σ' ἐπερίμενα... Ἐσύ, δὲν εἶσαι, κύριε διδάσκαλε; ἐτραύλισε. Σ' ἐζητοῦσα... Ἦθελα νὰ συναντηθῶμεν... Νὰ μὲ συγχωρήσης... Καὶ νὰ σ' εὐχαριστήσω, διότι ἔγινες αἰτία νὰ κάμω τὸ καθήκόν μου.

Ἦτο ὁ Στρατής. Καὶ ἡ φωτογραφία ἦτο ἡ ἰδία ἐκείνη τοῦ Παρθενῶνος, τὴν ὁποίαν εἶχεν εὖρει ἐντροπιασμένην εἰς τὸ ἐχθρικὸν φυλάκιον καὶ τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ εἶχεν ἐπιμελῶς καθαρίσει, ἐφύλασεν ὡς φυλακτὸν εἰς τοὺς κόλπους του. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Παρθενῶνος ἐκυμάτιζεν ὑπερηφάνως ἡ Ἑλληνικὴ γαλανόλευκος καὶ ὑπὸ κάτω ἦτο γραμμένον τὸ «ΟΧΙ», ἡ λέξις, ἡ ὁποία κατήντησε θρῦλος καὶ σύμβολον διὰ τὴν ἀδάμαστον φυλὴν μας.

Ναί. Ὁ Στρατής, ὁ ὁποῖος ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου διὰ τὸ νοσοκομεῖον ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ λοχαγοῦ καὶ μόνος του ἔνα βράδυ ἔκαμεν αἰφνιδιασμὸν εἰς ἕνα φυλάκιον, ἤρπασε τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον καὶ ἐπιστρέφων, ἐκτυπήθη ἀπὸ θραῦσμα βλήματος ὄλμου καὶ ἐπληγώθη.

Ἐγνώριζεν ἤδη διατί ἐπολεμοῦσε καὶ τὸ ἔδειξε τόσον καλῶς!

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

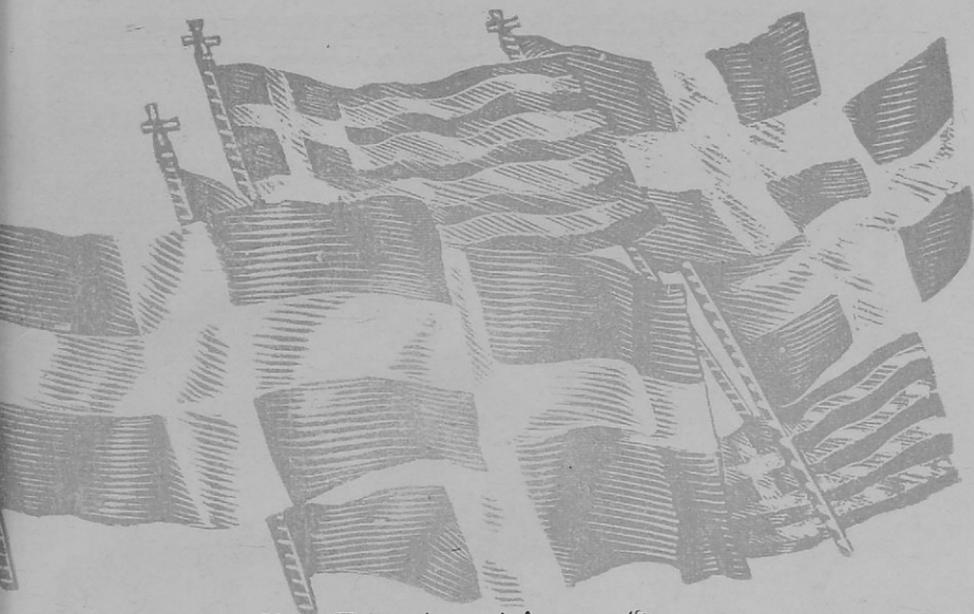

Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχή
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς Πατρίδος ἡ ψυχή.

Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύη
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα πὸν σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

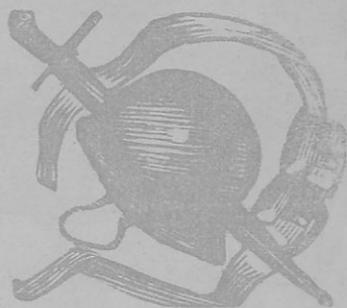
Κι ὁ Σταυρὸς ποὺ λαμπυρίζει
στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
εἶν' ὁ φάρος, ποὺ φωτίζει
μὴν ἐλπίδα μας κορυφή.

Σὲ θεωρῶ κι ἀναθαυρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἅγια σὲ λατρεύω,
σὰν μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μὴ χαρούμενη φωνή :
Νά εἶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή !

(Τὰ Πρῶτα Βήματα)

Ἰωάννης Πολέμης

Γ'
ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

M A N A

Mάνα κράζει τὸ παιδάκι,
« μάνα » ὁ νιὸς καὶ « μά-
[να] » ὁ γέρος,
« μάνα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος.
Ἄ, τί ὄνομα γλυκό.

Τὴ χαρὰ σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
 δὲ θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύη,
 σὰν τὴ μάνα, ποὺ λατρεύει,
 σὰν τὴ μάνα, ποὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγεία της, τὴ ζωὴ της,
 ὅλα ἢ μάνα τ' ἀψηφάει
 γιὰ τὸ τέκνο, π' ἀγαπάει,
 γιὰ τὸ τέκνο, ποὺ φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις πάντα ἢ μάνα
 μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
 σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει,
 μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
 τὴν ποτίξης τὴν καϋμένη,
 πάντα ἢ μάνα σ' ἀπανταίνει
 μὲ ὀλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχῆς ὅποιος τὴν χάνει!
 Ὁ καϋμὸς εἶναι μεγάλος.
 Σὰν τὴ μάνα δὲν εἶναι ἄλλος
 εἰς τὸν κόσμο θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πλιὰ δὲν ἔχει,
 « μάνα » κράζει στ' ὄνειρό του,
 πάντα « μάνα » στὸν καϋμό του
 εἶναι ὁ μόνος στεναγμός.

Γεώργιος Μαρτινέλλης

Ο ΔΕΚΑΝΕΥΣ ΜΑΣ

‘Ο μικρός.—‘Ο λόχος νὰ εἶναι ἔτοιμος πρὸς ἐκκίνησιν !
διέταξεν ὁ λοχαγός.

Ἐντὸς πέντε λεπτῶν ἐξεκινήσαμεν. Ποῦ ἐπηγαίνομεν ; Εἰς
τὴν πρώτην γραμμὴν νὰ μετρηθῶμεν καὶ πάλιν μὲ τοὺς Ἴτα-
λοὺς ; Ὡς ἐφεδρεία ; Κανείς μας δὲν ἐγνώριζεν.

Ἐνῶ ἐβαδίζομεν, εἰς μίαν καμπὴν τοῦ δρόμου, διετάχθη
ὀλιγόλεπτος ἀνάπαυσις. Ἐξαφνα προβάλλει ἀπὸ τὰ ἀριστερά,
ἀπὸ ἐν μονοπάτι, εἷς μικρός, δέκα-δώδεκα ἐτῶν.

Τὸ πρόσωπόν του ἐφαίνετο φοβισμένον· τὰ μαλλάρια του,
ποὺ δὲν εἶχον σκοῦφον νὰ τὰ συγκρατοῦν, ἔπιπτον ἀκατά-
στατα εἰς τὸ μέτωπον. Τὰ ἐνδύματά του πτωχικὰ καὶ βρε-
γμένα, τὰ ὑποδήματά του τόσον μεγάλα, ποὺ καὶ τὰ δύο πό-
δια του ἐχωροῦσαν εἰς τὸ ἓν. Ἀπὸ τὸν ὄμιον του εἶχε κρεμά-
σει ἓνα σάκκον « τράστο » μεγάλον καὶ βαρὺν διὰ τὴν ἡλικίαν
του· καὶ ὁ ὄμιος του ἀπὸ τὸ βάρος ἔκλινε, ἐνῶ ὁ σάκκος ἤγγιζε
σχεδὸν τὴν γῆν.

— Ποῦ πηγαίνεις, παιδί μου ; τὸν ἠρώτησεν ὁ δεκανεύς
μας.

— Σπίτι μου.

— Καὶ ποῦ εἶναι τὸ σπίτι σου ; Τί κάνεις ἐδῶ ;

Μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἐξήγησεν ὁ μικρός, ὅτι τὸν εἶχε στείλει ἡ μητέρα του εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον νὰ πάρῃ ὀλίγον ἄλευρον δανεικὸν ἀπὸ μίαν θείαν του. Ἄλλὰ, ἔλεγε, πλησιάζει νὰ νυκτώσῃ καὶ φοβεῖται, διότι εἰς τὸ βουνὸν εἶναι λύκοι...

Ὁ δεκανεὺς ἐπῆρε πλησίον του τὸ παιδί, τὸ ἐθώπευσε, ἤνοιξε τὸ σακκίδιόν του, ἔκοψεν ἓν σεβαστὸν τεμάχιον κουραμάνας, τοῦ τὸ ἔδωσε, καθὼς καὶ μίαν φούκταν σταφίδας καὶ ἓν πακέτον σῦκα.

— Ἀσφαλῶς ὁ δεκανεὺς, ἐσκέφθημεν, θὰ μείνῃ τὸ βράδν νηστικὸς πρὸς χάριν τοῦ μικροῦ.

Ὁ μικρὸς ἐσήκωσε τὰ ματάκια του καὶ ἔβλεπε μὲ εὐγνωμοσύνην τὸν ἀπροσδόκητον προστάτην.

— Ἐχεις πατέρα, παιδί μου ; τὸ ἠρώτησεν ὁ δεκανεὺς.

— Ναί !

— Καὶ τί δουλειὰ κάνει ;

— Εἶναι στρατιώτης· πολεμᾷ τοὺς Ἴταλοὺς.

Ὁ δεκανεὺς τὸ ἐθώπευσε πάλιν, τὸ ἐκοίταξε μὲ βλέμμα στοργικόν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἠρώτησε πλέον.

Ὅλοι ἐγνωρίζομεν τὸν δεκανέα. Ἦτο ἄνθρωπος καλόκαρδος, ἀλλὰ ὀλιγομίλητος· δι' αὐτὸ πολλοὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς παρᾶξενον. Ποτὲ δὲν τὸν εἶδομεν νὰ ἐξοδεύσῃ χρήματα καὶ ἀπὸ ὅ,τι ἐφαίνετο ἦτο πτωχός. Ἐν τούτοις ἦτο τὸ καλύτερον παλληκάρι τοῦ λόχου. Πρῶτος ἐρρίπτετο εἰς τὴν μάχην καὶ πρῶτος ἀνέβαινεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν χαράκωμα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ λοχαγὸς εἶχε προτείνει νὰ παρασημοφορηθῇ «ἐπ' ἀνδραγαθία».

Προστατευόμενος. Εἰς μίαν στιγμὴν βλέπομεν τὸν δεκανέα νὰ παίρῃ τὸν μικρὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸν λοχαγόν. Τί τοῦ εἶπεν ; Ποίαν ἀπάντησιν

ἔλαβεν ; Δὲν γνωρίζομεν. Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θέσιν του ἐκράτει πάλιν τὸν μικρὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα.

Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐξεκινήσαμεν· ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν δημόσιον δρόμον, ἀνέβημεν δεξιὰ πρὸς τὸ βουνὸν ἀπὸ τὸ μονοπάτι.

Ὁ δεκανεὺς, συντροφευόμενος ἀπὸ τὸν μικρὸν, χωρὶς οὐτε τώρα νὰ τοῦ ἀφήσῃ τὴν χεῖρα, ἐβάδιζεν εἰς τὴν θέσιν του. Εἶχεν ὅμως προσθέσει εἰς τὸ βάρος τοῦ στρατιωτικοῦ του φορτίου καὶ τὸ βάρος τοῦ σάκκου τοῦ μικροῦ. Πολλοὶ στρατιῶται προσεφέρθησαν νὰ τὸν ἐλαφρώσουν, ἀλλὰ μὲ κανένα τρόπον δὲν ἐδέχθη. Ἐνόμιζεν, ὅτι τίποτε δὲν τὸν ἐβάρυνεν.

Δεκανεὺς καὶ μικρὸς ἐβάδιζον ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, χωρὶς οὐτε λέξιν ν' ἀνταλλάξουν. Μόνον τὰ βλέμματά των συνηντῶντο, τὰ ὁποῖα ἔλεγον πολλά.

Εἰς τὸ πρῶτον χωρίον, ὅπου ἐφθάσαμεν, ἦτο καὶ ἡ πτωχὴ καλύβη τοῦ μικροῦ, ἡ οἰκία του. Ὁ παράξενος δεκανεὺς ἐξήγαγε τότε ἀπὸ τὸ χιτώνιον του ἓν σημειωματάριον. Μέσα εἰς αὐτὸ εἶχεν ἓν, μόνον ἓν, πεντηκοντάδραχμον· φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλα χρήματα. Τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν μικρὸν λέγων :

— Νὰ τὸ δώσης στὴ μάνα σου !

— Εὐχαριστῶ ! ἐψιθύρισε τὸ παιδί· καὶ τὰ μάτια του ἐδάκρυσαν.

— Καὶ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος καὶ καλὸς Ἕλλην ! Ἄκοῦς ; προσέθεσεν ὁ δεκανεὺς.

— Ἀκούω ! Εὐχαριστῶ !

— Καληνύκτα λοιπόν !

Καὶ ἔσκυψε καὶ ἐφίλησεν εἰς τὰ μάτια τὸν μικρὸν.

— Καληνύκτα ! εἶπε καὶ τὸ παιδί· καὶ ἔφυγεν.

Μόλις συνεκρατήσαμεν τὰ δάκρυά μας βλέποντες τὴν τρυφερότητα τοῦ γενναίου στρατιώτου.

Ὁ δεκανεὺς, μόλις ἔφυγεν ὁ μικρός, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπέβρε τὰ στήθη, ἐγύρισε καὶ μᾶς εἶπεν :

— Εἶμαι καὶ ἐγὼ πατέρας, συνάδελφοι. Ἔχω ἓνα παιδί σὰν τὸν μικρό. Ἦμπορεῖ νὰ τὸ εὔρη κανεὶς στὸ δρόμο κλαμένο καὶ νηστικό...

Δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεχίσῃ· ἓνας λυγμὸς διέκοψε τὸν λόγον του. Ἀρκετὴν ὥραν, ἐνῶ ἐξηκολούθει ἡ πορεία μας, τὰ μάτια τοῦ δεκανέως ἦσαν ὑγρὰ ἀπὸ τὰ δάκρυα. Κάπου μακρὰν, εἰς κάποιαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος, ἔβλεπε τὴν πτωχικὴν του οἰκίαν, τοὺς ἀγαπημένους του, τὸ παιδί του !

N. Δ. Κοινόπουλος

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΓΗΝ

Εἰς μίαν πτωχὴν συνοικίαν τοῦ Πειραιῶς ἔζη ἀπὸ ἀρχαίων ἔτων μία ἐργατικὴ οἰκογένεια, ἡ ὁποία κατήγετο ἀπὸ τὴν Μάνην. Ὁ πατὴρ, τεσσαρακοντούτης ἤδη, ἦτο ἐργάτης εἰς τὸν Ὄργανισμὸν Διμένος Πειραιῶς καὶ ἐλάμβανεν ἓν μικρὸν ἡμερομίσθιον, μὲ τὸ ὁποῖον κατώρθωνε νὰ συντηρῇ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ πέντε ἀνήλικα τέκνα του, τρεῖς υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας. Καὶ εἶχον μὲν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα των μερικὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἔμενον σχεδὸν ἀκαλλιέργητα. Μόνον δύο ἕως τρία δοχεῖα ἔλαιον καὶ ὀλίγας ἐλάϊας εἶχον ὡς ἐτήσιον εἰσόδημα. Καὶ ὅμως ἀπὸ τὰ ἴδια κτήματα συνετηρεῖτο παλαιότερον ἢ πολυμελὴς πατρικὴ οἰκογένεια τοῦ Δρακούλη. Αὐτὸ ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς.

Κατὰ τὸν πρῶτον χειμῶνα τῆς γερμανοῖταλικῆς κατοχῆς ὁ Δρακούλης εὐρέθη αἰφνιδίως ἄνευ ἐργασίας. Ἡ ζωὴ εἰς τὸν

λιμένα εἶχε πλέον νεκρωθῆ. Καὶ ἡ πείνα εἰσηλθεν ἀπειλητικῆ εἰς οἰκίας πολὺ εὐπορωτέρας. Ἡ σωματικὴ ἐξάντλησις τῶν Ἀθηναίων καὶ Πειραιωτῶν μὲ τὴν πάροδον τῶν ἡμερῶν ἐγένετο πλέον καταφανής. Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι συνήντα εἰς τὰς ὁδοὺς βαρέως ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι μόλις εἶχον ἐγερεθῆ. Ἡ πτωχὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια ἐκρατεῖτο εἰς τὴν ζωὴν χάρις εἰς τὸ ὀλίγον ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ὅμως θὰ ἐτελείωνε μετ' ὀλίγον. Ἡ δυστυχεῖς μήτηρ ἔσταζεν ὀλίγα δράμια εἰς τὰ βραστὰ χόρτα, τὴν λαχανίδα, ἡ ὁποία ἐπὶ μῆνας ἀπετέλεσε τὸ κυριώτερον φαγητὸν τῶν περισσοτέρων Ἀθηναίων καὶ Πειραιωτῶν.

— Κυριακούλα, δὲν εἶναι ζωὴ αὐτὴ. Ἦρχισαν οἱ θάνατοι ἐκ πείνης καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι θὰ αὐξάνωνται διαρκῶς, ὅσον προχωρεῖ ὁ χειμῶν. Βεβαίως οἱ σύμμαχοί μας καὶ ὁ Διεθνῆς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς μᾶς υπόσχονται διὰ τοῦ ραδιοφώνου, ὅτι ταχέως θὰ μᾶς βοηθήσουν. Ἄλλὰ φοβοῦμαι ὅτι πολλοὺς δὲν θὰ μᾶς προφθάσουν πλέον. Εἶδες πόσον ἔχουν ἀδυνατίσει τὰ παιδιὰ μας; Δι' αὐτὸ ἤρχισα νὰ οὐκῆμαι σοβαρῶς νὰ μετοικήσωμεν ὅλοι εἰς τὸ χωρίον μας. Τί λέγεις καὶ σύ;

— Ὅ,τι σὲ φωτίσει ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία, Δρακούλη, ἀπήντησεν ἡ καλὴ σύζυγος, ἡ ὁποία οὐδέποτε διεφάνει μὲ τὸν σύζυγόν της. Τὸν ἔβλεπε πόσον ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας των καὶ εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ὀρθὴν σκέψιν του.

Καὶ ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη. Μὲ μεγάλας ταλαιπωρίας ἐπὶ τετραήμερον ἔφθασαν δι' ἡμικατεστραμμένου αὐτοκινήτου εἰς τὸ χωρίον των. Ἐκεῖ ἐτακτοποιήσαν προχειρῶς τὴν ἀπὸ δεκαετηρίδων ἀκατοίκητον οἰκίαν των καὶ ἤρχισαν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων των.

Ἡ ζωὴ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸ χωρίον των κατ' ἀρχὰς ἦτο πολὺ δύσκολος. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἤρχισε νὰ καλλιτε-

ρεύη. Ἡ ἑσοδεία τοῦ ἐλαιοκάρου κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὑπῆρξε καλή. Μὲ ἀνταλλαγὴν ἐλαίου ἠγόρασαν μίαν αἶγα, ἡ ὁποία τοὺς ἐξησφάλισεν ὀλίγον γάλα. Ἀντήλλαξαν καὶ μερικὰ ἐνδύματά των μὲ ὀλίγην κριθὴν, τὴν ὁποίαν ἔσπειρον εἰς τὸ εὐφορώτερον κτῆμά των. Ἐκαλλιέργησαν καὶ τὸν λαχανόκηπόν των. Οἱ συγγενεῖς των τοὺς ἐβοήθησαν, ὅσον ἠδύναντο. Τοὺς ἐδώρισαν καὶ πέντε ὄρνιθας, αἱ ὁποῖαι ἔδιδον τὰ ὠά των εἰς τὰ δύο μικρότερα τέκνα των. Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ καὶ οἱ δύο μεγαλύτεροι υἱοὶ — δέκα πέντε καὶ δέκα τριῶν ἐτῶν — εἰργάσθησαν καὶ μὲ ἡμερομίσθιον εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἐλαιοκάρου. Μὲ τὸ ἔλαιον τῆς ἀμοιβῆς των ὁ πατήρ ἐπρομηθεύθη δι' ἀνταλλαγῆς μερικὰς ὀκάδας γεωμήλων, τὰ ὁποῖα ἀντικαθίστων τὸν ἄρτον κατὰ τὴν μαύρην ἐκείνην ἐποχὴν. Καὶ μὲ ὅλας ὅμως τὰς στερήσεις ἡ ζωὴ των δὲν εἶχε σύγκρισιν μὲ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων τῶν μεγαλουπόλεων.

Μὲ τὴν πάροδον τῶν μηνῶν ἡ κατάστασις των συνεχῶς ἐβελτιώοντο. Ἦγόρασαν καὶ δευτέραν αἶγα καὶ ἄλλας ὄρνιθας. Ἡ σπορά των τοὺς ἐξησφάλισε καὶ ὀλίγον ἄρτον, τὸν ὁποῖον εἶχον καιρὸν νὰ δοκιμάσουν. Ἐπὶ τέλους ἔφθασε καὶ ἡ βοήθεια τῶν συμμάχων καὶ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν ὅλοι τὴν σωτηρίαν μας ἀπὸ τὸν ἐκ πείνης θάνατον. Καὶ ἡ πτωχὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια μαζί μὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἀνέμενε μετ' ἀνυπομονησίας τὴν ἡμέραν τῆς ἐθνικῆς ἀπολυτρώσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰργάζοντο καθημερινῶς, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν καλυτέραν διατροφὴν. Τώρα τὸ ρόδιον χρῶμα τῆς ὑγείας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πρόσωπα ὄλων. Ἡ συνεχὴς ἐργασία εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ ἡ καλλιτέρευσις τῆς τροφῆς εἶχε πολὺ δυναμώσει τὰ πρὶν ἐξησθενημένα σώματά των.

— Κυριακούλα, ποίαν γνώμην ἔχεις διὰ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν;

Δὲν εἶναι καλυτέρα ἀπὸ τὴν ζωὴν μας εἰς τὸν Πειραιᾶ ; ἠρώτησε τὴν σύζυγόν του μίαν ἡμέραν τοῦ δευτέρου χειμῶνος ὁ Δρακούλης.

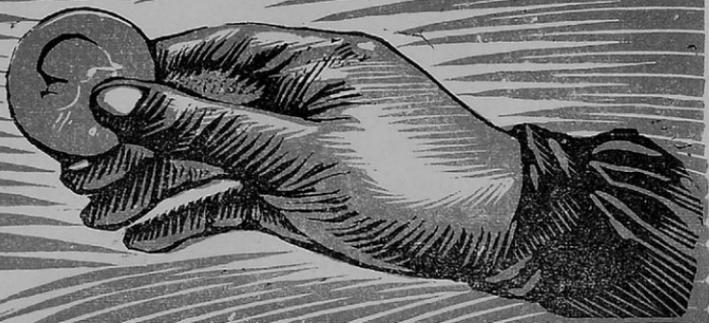
— Ἐγώ, ὅπως γνωρίζεις, πάντοτε τὴν ἐπροτίμων. Καὶ τώρα βλέπω ὅτι μὲ τὴν μικρὰν μας περιουσίαν καὶ μὲ τὴν προσωπικὴν μας ἐργασίαν θὰ ἠμποροῦμεν νὰ ζῶμεν ἐδῶ μὲ μεγαλύτεραν οἰκονομικὴν ἄνεσιν. Καὶ τὰ παιδιά μας, ὅσα θέλουν νὰ μορφωθοῦν περισσότερο, εἶναι εὐκόλον νὰ φοιτήσουν εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ἀρεοπόλεως.

Οἱ σύζυγοι, πρὶν λάβουν τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν διὰ τὴν μόνιμον ἐγκατάστασίν των εἰς τὸ χωρίον, ἐκάθησαν καὶ ὑπελόγησαν τὰ πιθανὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδά των. Καὶ πρὸς μεγάλην ἐκπληξίν των εἶδον, ὅτι ὡς ἀγρόται θὰ εἶχον περισσότερα ἔσοδα καὶ ὀλιγώτερα ἔξοδα. Καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Δρακούλη δὲν θὰ ἦτο τόσον κοπιαστικὴ εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅσον ἦτο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς.

Ἡ ἀπόφασις τῶν γονέων ἐλήφθη καὶ ἀνεκοινώθη εἰς τὰ τέκνα των, τὰ ὁποῖα ἐξεδήλωσαν μεγάλην χαράν. Εἶχον πλέον ἀγαπήσει τὸ πατρικόν των χωρίον καὶ τὴν τόσον εὐχάριστον ζωὴν του.

Γεώργιος Καλαματιανός

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΡΔΙΑ

Οἱ κάτοικοι μικρᾶς κωμοπόλεως ὑποφέρουν τὰ πάνδεινα. Αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι ἀπετύγγανον πάντοτε ἔνεκα τῆς ἀνομβρίας. Ἔργασίαι δὲ ἄλλαι, ἵνα προσπορισθοῦν τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὰ ζῆσουν, δὲν ὑπῆρχον. Ἡ πείνα ἐμάστιζε τοὺς δυστυχεῖς ἀνθρώπους. Οἱ γεωργοὶ ἰδίως ἐκινδύνευον νὰ ἀποθάνουν ἐκ πείνης. Ἦτο λοιπὸν ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ τύχουν βοηθείας ἀπὸ τοὺς εὐποροῦντας κατοίκους τῆς κωμοπόλεως. Ὁ ἐφημέριος ὠμίλησεν ἀπὸ τὸν ἄμβωνα πρὸς τοὺς ἐνορίτας του περὶ ἐλεημοσύνης καὶ τοὺς συνεβούλευσε νὰ συνδράμουν τοὺς δυστυχεῖς, ἕκαστος κατὰ δύναμιν.

Μετὰ τὴν ὁμίλιαν τοῦ ἱερέως πολλοὶ προσῆλθον συγκινηθέντες καὶ προσέφερον τὸν ὀβολὸν των. Μεταξὺ αὐτῶν παρετήρησεν ὁ ἱερεὺς καὶ νεάνιδα τυφλὴν, πάμπτωχον, νὰ ὀδηγηθῆται πλησίον του καὶ νὰ προσφέρῃ ποσὸν ἀνώτερον ἀπὸ πάντα ἄλλον.

— Ὅχι, κόρη μου, εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, ὡς πτωχὴ καὶ ἀόμματος, σὺ ἢ ἰδίᾳ εἶσαι ἀξία ἐλεημοσύνης. Δὲν εἶναι ὀρθὸν σὺ νὰ προσφέρῃς. Ἄν δὲ ἐπιμένῃς νὰ συνδράμῃς, τὸ ἥμισυ

τῆς προσφορᾶς σου δέχομαι, διότι εἶναι μεγάλη δόξα κληρος.

— Εἶναι ἀληθές, πάτερ, ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις, ὅτι εἶμαι δυστυχῆς τυφλή, ἀλλὰ πτωχή δὲν εἶμαι. Εἰς τὸ σχολεῖον τῶν τυφλῶν, ὅπου ἐσπούδασα, ὅταν ἔχασα τὸ φῶς μου, ἔμαθον νὰ πλέκω καλάθια. Τώρα, δόξα τῷ Θεῷ, διὰ τῆς ἐργασίας μου κερδίζω τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἐμέ. Ἐργάζομαι εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν νύκτα δὲν μοι χρειάζεται φῶς. Ἡ δὲ προσφορά μου εἶναι ἡ οἰκονομία μου ἐκ τοῦ λύχνου. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ τὴν δεχθῆτε. Γνωρίζω πόσον ὑποφέρουν οἱ πτωχοί! Πρὶν μάθω νὰ πλέκω καλάθια, ἐγύριζον νυχθημερόν, ζητοῦσα ἐλεημοσύνην. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὰς περιφρονήσεις τῶν διαβατῶν καὶ τοὺς πικρούς των λόγους. Μόνον ὁ Θεὸς καὶ ἐγὼ γνωρίζομεν πόσον ἐβασανίσθη κατὰ τὰς ψυχρὰς ἐκείνας νύκτας. Ἡμίγυμνος καὶ ἀνυπόδητος, τρέμουσα καὶ πεινῶσα, διησχόμην αὐτὰς ἄϋπνος εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς. Ἡ καρδία μου κλαίει, ὁσάκις περὶ τῶν πτωχῶν ἀκούω· παρηγορεῖται δὲ καὶ εὐφραίνεται, ὁσάκις δύναμαι νὰ τοῖς προσφέρω μικρὰν βοήθειαν.

Ἄπαντες ἐθαύμασαν τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν τῆς τυφλῆς νεάνιδος. Ὁ δὲ ἱερεὺς, ἐνῶ πάντες ἠπόρουν καὶ ἐθαύμαζον τὴν τυφλήν, ἐφώνασεν :

— Ἰδοὺ, φίλτατοι ἀδελφοί, διατί ὁ Ἰησοῦς μᾶς εἶπεν : « ὅτι τῶν πτωχῶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ! ».

Τὸ παράδειγμα τῆς ἀομμάτου κόρης καὶ οἱ κατανυκτικοὶ τοῦ ἱερέως λόγοι ἔκαμαν τοὺς παρευρεθέντας νὰ συμπαθήσουν τοὺς πτωχοὺς. Ἀμέσως αἱ συνεισφοραὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ οἱ πτωχοὶ τῆς πόλεως ἐξοικονομήθησαν. Ἡυλόγουν δὲ ὅλοι τοὺς εὐεργέτας των καὶ πρὸ πάντων τὴν τυφλήν νεάνίδα.

(Διασκευὴ)

Λέων Μελάς

Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Σὲ μιὰ γωνιὰ καθίζει μοναχὸς
κι ὄλημερίς γυρεύει ἐλεημοσύνη.
Εἶν' ἄρρωστος καὶ γέρος καὶ φτωχός.
Πολλοὶ περνοῦν, κανένας δὲν τοῦ δίνει.

Κι ἀποκοιμήθη ὁ γέρος φανερὰ
κι ὁ ὕπνος φέρνει ὄνειρο ἀπὸ κεῖνα,
ποὺ βλέπουν οἱ φτωχοὶ καμιὰ φορὰ,
μ' ὄλη τὴν φτώχεια, μ' ὄλη τὼν τὴν πεῖνα.

Τοῦ φάνηκε — τί ὄνειρο γλυκό! —
πὼς πρόβαλε μιὰ νέα καμαρωμένη,
βασιλίτσα μὲ στέμμα εὐγενικό,
μὲ σύννεφο χρυσὸ τριγυρισμένη...

Κρατοῦσ' ἀπὸ τὸ χέρι ἓνα παιδί,
παιδί ξανθό, παιδί καλοντυμένο·
ἤρθε μπροστά του, στέκει νὰ τὸν δῆ...
καὶ τὸ παιδί τὸν εἶδε λυπημένο.

Κι ἐκεῖ πού θαμπωμένος τὴ θωρεῖ,
 πού σὰν αὐτὴ δὲν εἶδε καμιὰν ἄλλη,
 σιμά του τὸ παιδάκι προχωρεῖ
 τοῦ δίνει κάτι τι καὶ φεύγει πάλι.

Καὶ τότε γέρνει ἢ νὰ τὴν κεφαλὴ
 καὶ παίρνει τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά της
 καὶ τὸ φιλεῖ καὶ πάλι τὸ φιλεῖ
 καὶ τὸ χρυσώνουν τὰ χρυσὰ φιλιὰ της.

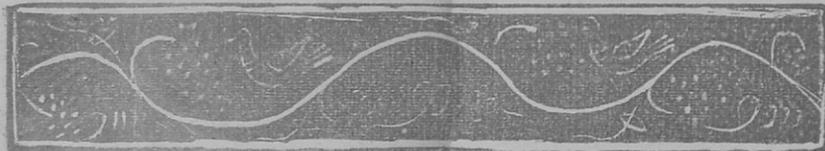
- Ποιὰ εἶσαι σύ; τὴ ρώτησε ὁ φτωχός.
 — Ἐγὼ εἶμαι ἡ κυρὰ - Ἐλεημοσύνη·
 εἶπε, καὶ φεύγει· μένει μοναχὸς
 καὶ ἐξύπνησε καὶ τ' ὄνειρό του σβήνει.

Ἐξύπνησε καὶ γύρισε νὰ ἰδῇ
 καὶ ἐγύρισε καὶ εἶδε στὸ πλευρό του
 τὸ ἴδιο ἐκεῖνο τὸ ξανθὸ παιδί,
 πού ἔβλεπε χρυσὸ μεσ' στ' ὄνειρό του.

- Σῦρε, φτωχέ, καὶ ἀγόρασε ψωμί
 νὰ φᾶς καὶ σὺ καὶ τὰ παιδιὰ σου.
 — Παιδί μου, ὁ Θεὸς κάθε τιμῆ,
 κάθε καλὸ νὰ δίνῃ στὴν καρδιά σου!

(Χειμῶνανθοι)

Ἰωάννης Πολίτης

ΕΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Α'. Ὁ νέος διδάσκαλος.

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Ἑλλάδος πρὸ δεκαετίας περίπου διωρίσθη νέος διδάσκαλος, τὸν ὁποῖον μὲ πολλὴν χαρὰν ὑπεδέχθησαν οἱ κάτοικοι.

Ἐφιλοξενεῖτο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν ἀγαθοῦ χωρικοῦ. Ἐκεῖ δὲ ἐκάστην ἑσπέραν συνηθροίζοντο οἱ γείτονες καὶ συνωμίλουν μετὰ τοῦ διδασκάλου περὶ διαφόρων ζητημάτων τοῦ χωρίου των.

— Δυστυχῶς, κύριε, διδάσκαλε, λέγει εἰς γέρον χωρικός, ἤλθατε εἰς ἐποχὴν παρακμῆς καὶ δυστυχίας τοῦ χωρίου μας.

— Ποία εἶναι ἡ δυστυχία σας; ἠρώτησεν ὁ διδάσκαλος.

— Εἶδατε τὴν μεγάλην πεδιάδα μας; οἱ καρποὶ τῆς ἡδύναντο νὰ θρέψουν πλουσίως τὸ χωρίον μας καὶ τὰ τρία ἄλλα γειτονικὰ χωρία· καὶ ὅμως σήμερον οἱ καρποὶ τῆς εἶναι μηδαμνοί.

— Διατί γίνεται αὐτό; μήπως δὲν καλλιεργεῖται ἡ πεδιάς;

— Βεβαίως δὲν καλλιεργεῖται ὅπως ἄλλοτε, διότι, ἐκτὸς

τῶν ἄλλων κακῶν, ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔχομεν καὶ ἐλώδεις πυρετούς, τοὺς ὁποίους ἄλλοτε δὲν εἶχομεν· ἔνεκα τούτου λοιπὸν ἡ ἐργασία ἡλαττώθη. Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε καλλιεργεῖται. Τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι δὲν παρᾶγει.

— Ἐνῶ ἄλλοτε παρῆγε! Ποῦ ἀποδίδετε τὴν αἰτίαν;

— Ποῖος γνωρίζει; Ἴσως διότι μερικαὶ ἐκ τῶν πέριξ πηγῶν ἐστείρευσαν, ἄλλων δὲ τὸ ὕδωρ ἡλαττώθη.

— Ὡστε ἐστείρευσαν καὶ πηγαί; δὲν πίπτουν βροχαὶ καὶ χιόνες ὡς ἄλλοτε;

— Ὀλιγότεραι, ἀλλὰ πίπτουν. Τὸ δυσάρεστον εἶναι, ὅτι ἀπὸ τὰς βροχὰς καὶ τὰς χιόνας ἔχομεν κατ' ἔτος καταστροφάς· διότι σχηματίζονται χεῖμαρροι, οἱ ὁποῖοι παρασύρουν τὰ χώματα τῶν καλλιεργημένων κτημάτων, ἐκριζώνουν δένδρα καὶ κρημνίζουν τοὺς ἀγροτικούς οἰκίσκους. Εὐτύχημα δὲ εἶναι, ὅτι δὲν διευθύνονται πρὸς τὸ χωρίον.

— Ἀρχίζω ν' ἀνακαλύπτω τὴν αἰτίαν ὅλων τῶν κακῶν, εἶπεν ὁ διδάσκαλος. Δὲν μοὶ λέγετε, σᾶς παρακαλῶ, οἱ πυρετοὶ ἀπὸ πόσων ἐτῶν βασανίζουν τὸ χωρίον;

— Ἀπὸ 30 ἐτῶν περίπου.

— Ἐχετε λιμνάζοντα ὕδατα;

— Ἐχομεν πάντοτε εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς πεδιάδος, ἐνῶ παραδόξως αἱ πηγαὶ ἐστείρευσαν! Τί ἀλλόκοτα πράγματα!

— Καθόλου ἀλλόκοτα, τούναντίον φυσικώτατα! Ἐνόησα πλέον τί συμβαίνει. Στοιχηματίζω ὅτι πρὸ 40 ἢ 50 ἐτῶν εἰς τὸ κατάγυμνον ὄρος, τὸ ἄνωθεν τοῦ χωρίου, θὰ ὑπῆρχε δάσος, τὸ ὁποῖον ἐκάη ἢ κατεστράφη ἀπὸ τοὺς ὑλοτόμους.

— Πράγματι, ὑπῆρχε δάσος ἀπέραντον, εἶπεν ὁ γέρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκυνήγουν κατὰ τὴν νεότητά μου πέριδικας

δορκάδας, λαγωούς, αλώπεκας και άλλα, ἔκοπτον δὲ καὶ ξύλα.
 Ἄλλα πῶς τὸ γνωρίζετε; Σᾶς τὸ εἶπε κανεῖς;

— Ὅχι, ἀλλὰ τὸ ἐνόησα ἐκ τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα μοὶ εἶπετε, ὅτι συμβαίνουν ἐνταῦθα. Ἡ ἀφορία τῆς πεδιάδος, ἡ στεινροσυς τῶν πηγῶν, οἱ χεῖμαρροι, τὰ λιμνάζοντα ὕδατα καὶ οἱ ἐκ τούτων πυρετοὶ εἶναι ἀποτελέσματα τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ τὸ κλίμα θὰ μετεβλήθῃ· θὰ εἶναι πολλὴ θερμότης τὸ θέρος καὶ πολὺ ψῦχος τὸν χειμῶνα.

— Περίεργον! ἀνεφώνησαν οἱ χωρικοί. Τόσην δύναμιν ἔχουν τὰ δάση;

— Καὶ ἀκόμη μεγαλυτέραν! εἶπεν ὁ διδάσκαλος. Θὰ ἐκπλαγῆτε, φίλοι μου, ὅταν μάθετε τὰς μεγάλας ὠφελείας τῶν δασῶν.

— Θὰ μᾶς ὑποχρεώσετε, κύριε διδάσκαλε, νὰ μᾶς φωτίσετε εἰς τὸ ζήτημα αὐτό.

— Πολὺ εὐχαρίστως, εἶπεν ὁ διδάσκαλος· καὶ προσέθεσε:

Ἄπὸ τὰ δένδρα τῶν δασῶν πίπτουν φύλλα, τὰ ὁποῖα σήπονται καὶ μεταβάλλονται εἰς λίπασμα.

Μέρος τοῦ λιπάσματος τούτου μένει εἰς αὐτὸ τὸ δάσος καὶ λιπαίνει τὰ δένδρα, μέρος δὲ παρασύρεται ἀπὸ τὰς βροχάς, κατέρχεται καὶ λιπαίνει τὰ πεδινὰ μέρη.

Ἡ λίπανσις αὕτη τῆς πεδιάδος σας ἔλειψε μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ δάσους καὶ ἐπῆλθεν ἡ ἀφορία.

Ἔπρεπεν ὅμως νὰ λιπαίνεται δι' ἄλλων λιπασμάτων, ἀφοῦ ἔλειψεν ἡ ἀδάπανος λίπανσις ἐκ τοῦ δάσους.

— Ἐβαρυνόμεθα τὴν δαπάνην καὶ τοὺς κόπους, εἶπον οἱ χωρικοί.

— Τότε μὴ παραπονήσθε διὰ τὴν ἀφορίαν.

— Ἄλλὰ ποίαν σχέσιν ἔχουν τὰ δάση πρὸς τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν;

— Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν ἐξέρχεται ἐκ τῆς γῆς. Πῶς εὐρίσκειται ἐκεῖ; Μέρους τοῦ ὕδατος τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων διαπερᾶ τὸ ἔδαφος καὶ συναθροίζεται ἐντὸς τῆς γῆς. Τὸ ὕδωρ τοῦτο λαμβάνει διαφόρους κατευθύνσεις. Ὅπου δὲ εὕρη μαλακὸν τὸ ἔδαφος, διατρύπᾳ αὐτὸ καὶ ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τότε σχηματίζεται πηγὴ. Ὅταν ἡ πηγὴ παύσῃ σημαίνει ὅτι ἐντὸς τῆς γῆς τὸ ὕδωρ ἐξέλιπε.

Τὰ δάση τώρα ἀφ' ἐνὸς μὲν προκαλοῦν περισσοτέρας βροχὰς καὶ χιόνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διευκολύνουν τὴν ἀπορρόφησιν τοῦ ὕδατος ὑπὸ τοῦ ἐδάφους. Ἡ ἀπορρόφησις γίνεται, διότι τὸ ὕδωρ παραμένει περισσότερο χρόνον ἐπὶ τοῦ δασικοῦ ἐδάφους, τὸ δ' ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου παχὺ στρώμα τῶν φύλλων ἀπορροφᾶ ὡς σπόγγος τὸ ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ σιγὰ σιγὰ διαπερᾶ τὸ ἔδαφος καὶ κατέρχεται ἐντὸς. Ἐὰν ὅμως δὲν ἦσαν τὰ φύλλα νὰ τὸ συγκρατήσουν, θὰ ἐξέφευγε ταχέως ἐκ τῆς ἐπιφανείας, χωρὶς νὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

— Οἱ χεῖμαρροι πάλιν ποίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὰ δάση;

— Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων καὶ τὰ φυλλώματα τῶν θάμνων, τὰ ὁποῖα συναντᾶ τὸ κατερχόμενον ὕδωρ, τὸ διασκορπίζου καὶ τοιουτοτρόπως κατέρχεται ἡσυχώτερον χωρὶς νὰ συσσωρεύεται καὶ νὰ σχηματίζῃ χεῖμάρρους.

Οἱ χεῖμαρροι καταστρέφουν δύο ἐδάφη, τὸ ἐπικλινές, τὸ ὁποῖον ἀπογυμνοῦσι, καὶ τὸ πεδινόν, τὸ ὁποῖον κατακαλύπτουν.

Παραλείπω τὰς ἄλλας καταστροφάς, τὰς ὁποίας προξενοῦν: τὰς πλημμύρας τῶν ποταμῶν, τὴν κατακρήμνισιν τῶν οἰκιῶν, τὸν πνιγμὸν ζῶων καὶ ἀνθρώπων καὶ ἄλλας.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἔλη ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν δασῶν σχηματίζονται. Τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον θὰ ἀπερροφᾶτο ὑπὸ τοῦ δασι-

κοῦ ἐδάφους, δὲν δύναται πλέον νὰ παραμείνη, ἀλλὰ κατέρχεται ὡς χείμαρρος καὶ καταλαμβάνει τὰ χαμηλὰ ἐδάφη, ὅπου λιμνάζει καὶ προκαλεῖ τοὺς ἐλώδεις πυρετούς.

Ἡ καταστροφή τῶν δασῶν ἔφερε καὶ τοῦ κλίματος τὴν μεταβολήν. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι, ὅταν ὑπῆρχε τὸ δάσος, οὔτε τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος ἦτο ὅσον εἶναι σήμερον, οὔτε ἡ θερμότης τοῦ θέρους, οὔτε οἱ ἄνεμοι ἦσαν τόσον σφοδροί.

Τὸ γυμνὸν ἔδαφος, ἰδίως αἱ πέτραι, εἶναι σώματα εὐθερμαγωγὰ, ἀπορροφοῦν εὐκόλως τὴν θερμότητα. Τὰ δένδρα ὅμως εἶναι δυσθερμαγωγὰ, ἦτοι ἀπορροφοῦν ὀλίγην θερμότητα, ὀλιγωτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν θὰ ἀπερρόφα τὸ ἔδαφος, ἂν ἦτο γυμνόν. Ἐπομένως ὁ ἐκ τῶν δασῶν ἀήρ εἶναι δροσερώτερος τὸ θέρος.

Ἄλλ' εἶναι συγχρόνως καὶ θερμότερος τὸν χειμῶνα, διότι τὰ δένδρα ναὶ μὲν ἀπορροφοῦν ὀλίγην θερμότητα, ἀλλὰ διατηροῦν αὐτὴν περισσότερον χρόνον, ὅπως ὅλα τὰ δυσθερμαγωγὰ σώματα.

Ὁ ἀήρ τῶν γυμνῶν μερῶν εἶναι ψυχρότερος τὸν χειμῶνα, διότι εἶναι εὐθερμαγωγὰ, διὰ τοῦτο δὲ ἀπορροφοῦν μὲν πολλήν θερμότητα, ἐφ' ὅσον θερμαίνονται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀλλ' εὐθὺς ἀποβάλλουν ταύτην, ὅταν παύσουν θερμαίνόμενα.

Οἱ ἄνεμοι εἶναι μετριώτεροι εἰς τὰ δασώδη μέρη, διότι ἀνακόπεται ἡ ὁρμή των ἀπὸ τοὺς κορμούς καὶ τὰ φυλλώματα, ὡς καὶ ἡ ὁρμή τοῦ ὕδατος.

Ὡς βλέπετε, κύριοι, εἶπεν ὁ διδάσκαλος, πάντα τὰ κακὰ προήλθον ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους.

— Αὐτὸ εἶναι βέβαιον, ἀπεκρίθη ὁ γέρον, διότι πρὸ 40 ἐτῶν οὐδὲν τοιοῦτον κακὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸ χωρίον μας, οὐδὲ εἰς τὰ γειτονικά.

Ἄφ' ὅτου ὁ κατηραμένος ἐκεῖνος ἄνθρωπος πρὸ 15 ἐτῶν

ἤναψε πῦρ καὶ ἐκάη τὸ δάσος, πάντα τὰ κακὰ συνεσωρεύθησαν. Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη, κύριε διδάσκαλε, οἱ λόγοι σας νὰ ἀκουσθοῦν ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους.

— Ἀκριβῶς σκέπτομαι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν νὰ ὁμιλήσω εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Β'. Τὸ κήρυγμα τοῦ διδασκάλου.

Τὴν ἐπομένην Κυριακὴν ὁ διδάσκαλος, κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, ὠμίλησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τῶν συμβάντων κακῶν ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους. Κατόπιν προσέθεσε :

Ἄν θέλετε, κύριοι, ὑγίαν καὶ πλοῦτον, γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ὕδωρ καὶ δροσερὸν ἀέρα, ἀγαπήσατε τὰ δάση! Χώρα, τῆς ὁποίας τὰ δάση καθημερινῶς ἐλαττοῦνται, ἀντὶ νὰ αὐξάνωνται, βαδίζει πρὸς τὴν καταστροφὴν.

Ἄλλὰ πλὴν τῆς ὑγείας καὶ τόσων ἄλλων ἀγαθῶν, ὅσα τὰ δάση παρέχουν εἰς ἡμᾶς, παρέχουν ἀκόμη καὶ ξύλα διὰ τὰς διαφόρους ἡμῶν ἀνάγκας καὶ καρποὺς χρησιμωτάτους : τὰ βελανίδια, τὰ ξυλοκέρατα, τὰ κάστανα, καθὼς καὶ πολυτίμους φλοιοὺς καὶ ρητίνας, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ χρήματα δύνανται νὰ εἰσπράττουν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων σας.

Ἄνάγκη πᾶσα νὰ ἀναδασωθῆ τὸ ὄρος.

Οἱ ὑπάρχοντες θάμνοι ἐντὸς ὀλιγίστων ἐτῶν θὰ γίνουν δένδρα, ἂν παύσετε νὰ ὀδηγῆτε τὰς αἰγας σας πρὸς βοσκήν εἰς τὸ ὄρος.

Τὰ ἀραιότερα μέρη δύνανται νὰ πυκνωθοῦν διὰ σπορᾶς δασικῶν δένδρων. Ποῖα δένδρα χρειάζονται θὰ ἀποδείξῃ εἰς ἡμᾶς εἷς φίλος μου δασοκόμος.

Καλὸν μάλιστα εἶναι αἱ αἰγες νὰ ἀντικατασταθοῦν διὰ προβάτων. Τὸ πολὺ δύναται νὰ κρατήσῃ ἐκάστη οἰκογένεια

μίαν ἢ δύο ἐξ αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ὁμως νὰ μὴ πλησιάζουν εἰς τὸ δάσος.

Τοιουτοτρόπως μετὰ 5 - 6 ἔτη θὰ ἔχωμεν τὸ πρῶτον εὐεργέτημα, τὸ ὠραῖον καὶ εὐεργετικὸν πράσινον χρῶμα.

Μετὰ δέκα ἔτη τὰ δένδρα θὰ δίδουν καρπούς, τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν θὰ αὐξηθῆ, τὸ ψῦχος καὶ ὁ καύσων θὰ ἐλαττωθούνη καὶ ἡ γονιμότης τῆς πεδιάδος θὰ ἐπανέλθῃ.

Μετὰ εἴκοσιν ἔτη τὸ δάσος θὰ εἶναι εἰς τὴν ἀκμὴν του.

Ἄν τὸ ὄρος δὲν εἶχεν ἀπογυμνωθῆ, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δάσους θὰ ἐγένετο ταχύτερον.

Τίποτε δὲν ἀπαιτοῦνη παρ' ἡμῶν τὰ δάση, εἰ μὴ μόνον νὰ μὴ τὰ βλάπτωμεν ! Βλάπτοντες τὰ δάση τιμωροῦμεθα σκληρῶς!

Πρέπει ὁμως νὰ γίνῃ καὶ κάτι ἄλλο : νὰ ἀποξηρανθούνη τὰ ἔλη.

Τὰ εἶδον καὶ νομίζω, ὅτι ἡ ἀποξήρασις αὐτῶν δὲν εἶναι δύσκολος. Εἰς μερικὰ ἐξ αὐτῶν θ' ἀνοίξωμεν τάφρους καὶ εἰς αὐτὰ θὰ ἀποστραγγισθῆ τὸ ὕδωρ. Αἱ τάφροι πρέπει νὰ φθάσουν μέχρι τῆς κατώφερειας καὶ ἐκεῖ τὸ ὕδωρ θὰ διασκορπίζεται. Τὰ ἄλλα ἔλη εἶναι μικρὰ κοιλώματα, τὰ ὁποῖα θὰ γεμίσωμεν μὲ χῶμα.

Θὰ ἐξετάσωμεν πόθεν εἶναι δυνατὸν νὰ συλλέξωμεν χῶμα καὶ ἄμμον, ἀλλὰ καὶ ὀλίγην ἄσβεστον. Ἐκ τῆς ἀναμείξεως αὐτῶν μὲ τὸ ἔδαφος θὰ βελτιωθῆ ἡ ποιότης τῆς γῆς.

Πρὶν προβῶμεν εἰς τὴν ἀποστράγγισιν τῶν ἐλῶν διὰ τῶν τάφρων, πρέπει νὰ ρίψωμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν των ὀλίγην ἄσβεστον. Ἐκ ταύτης θὰ ἔχωμεν διπλὴν ὠφέλειαν. Πρῶτον θὰ καταστρέψῃ τὰ μιάσματα, τὰ ὁποῖα θὰ μολύνουν τὸν ἀέρα κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ὕδατος. Ἐπειτα θὰ βελτιώσῃ τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους χάριν τῆς καλλιιεργείας.

Εὐχομαι, εἶπεν εἰς τὸ τέλος ὁ διδάσκαλος, ὁ Ὑψιστος νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς νὰ κατορθώσωμεν τὸ δύσκολον αὐτὸ ἔργον.

Γ'. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁμιλίας τοῦ διδασκάλου

Οἱ λόγοι τοῦ διδασκάλου ἔκαμον βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς, διότι πρώτην φορὰν ἤκουσαν τόσον ὠφέλιμον διδασκαλίαν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν οὐδεμία ἄλλη ἤκούετο ὁμιλία· ὅλοι ἐσκέπτοντο πῶς θὰ κατορθωθοῦν ὅσα εἶπεν ὁ διδάσκαλος.

Ἀπεφασίσθη τὴν ἐπομένην Κυριακὴν νὰ προσκληθοῦν οἱ κάτοικοι καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων καὶ νὰ γίνῃ συλλαλητήριον, διὰ νὰ ζητηθῇ ἡ συνδρομὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ ἔργον.

Ἄλλὰ φρονίμως εἰς ἐκ τῶν κατοίκων ἀντέτεινεν εἰς τοῦτο.

— Τὰ συλλαλητήρια εἶπεν, εἶναι καλὰ καὶ ἀρμόζουσι εἰς ἐλευθέρους πολίτας, ζητοῦντας παρὰ τοῦ Κράτους ὀρθὰ καὶ κοινωφελῆ πράγματα. Ἄλλὰ ἄς ὁμολογήσωμεν, κύριοι, ὅτι εἰς τὸν τόπον μας γίνεται κατάχρησις συλλαλητηρίων, εἰς τὰ ὁποῖα σπανίως ἀκούονται φρόνιμοι λόγοι! Διὰ τοῦτο ἔχασαν τὴν ἀξίαν των.

Καλύτερον εἶναι νὰ βασισθῶμεν εἰς τὰς δυνάμεις μας! Μόνον οἱ ἀνίκανοι καὶ οἱ ὀκνηροὶ θέλουσι νὰ φροντίζουσι ἄλλοι περὶ αὐτῶν! Ὁραῖον θὰ ἦτο νὰ ἀποξηρανθοῦν τὰ ἔλη ἀπὸ ἄλλους καὶ ἡμεῖς νὰ συνεζητοῦμεν εἰς τὰ καφενεῖα Ὁραία θὰ ἦτο ἡ ἀναδάσωσις, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐργασθῶμεν δι' αὐτήν!

Προτείνω, κύριοι, τὸ ἔργον νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ ἐράνου καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων τῶν τεσσάρων χωρίων τοῦ δήμου μας. Εἴμεθα περίπου 800 οἰκογένειαι. Ἄν ἀφαιρέσωμεν 200, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ δώσουν χρηματικὴν βο-

ήθειαν, μένουν 600 δυνάμεναι νὰ προσφέρουν ἀνὰ 10.000. Οὕτω συναθροίζομεν ἕξ ἑκατομμύρια δραχμῶν, διὰ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν θαύματα! Δι' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ προσκαλέσωμεν δασοκόμον καὶ γεωπῶνον, νὰ ἀγοράσωμεν σπόρους δένδρων καὶ μικρὰ φυτὰ χάριν τῆς ἀναδασώσεως καὶ ἄσβεστον διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἐλῶν. Τὰ ἄλλα δυνάμεθα νὰ τὰ ἐκτελέσωμεν διὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἐργασίας.

Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Δημάρχου, τοῦ Εἰρηνοδίκου, τοῦ Διδασκάλου καὶ ἑνὸς γέροντος ἕξ ἐκάστου χωρίου, ἥτις νὰ συλλέξῃ καὶ διαχειρισθῇ τὰ χρήματα.

Θὰ ὀρίσῃ φύλακας ἐκ τῶν νέων τοῦ χωρίου ἀμίσθους. Οὗτοι ἐκ περιτροπῆς δὲν θὰ ἐπιτρέπουν τὴν αἰγοβοσκίην καὶ θὰ ἐπιτηροῦν τοὺς ξυλευομένους, ὥστε νὰ κόπτουν θάμνους, οὐχὶ δὲ τὰ δενδρῦλλα, τὰ ὁποῖα θὰ γίνουν δένδρα.

Ἡ ἐργασία — ἐξηκολούθησεν ὁ γέρον χωρικὸς — θὰ ἐκτελεῖται ὑπὸ πάντων κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτάς.

Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά θὰ περατώσωμεν τὸ ἔργον, ἐὰν ἐργασθῶμεν δέκα ἑορτάσιμους ἡμέρας ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου.

Ἄν μείνῃ ὑπόλοιπον, ἐκτελεῖται κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Τοιουτοτρόπως θὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἔργον ταχέως ἄνευ δαπάνης τοῦ Δημοσίου.

Σκεφθῆτε, κύριοι, ὅτι ἐκάστη οἰκογένεια ἕξ ἡμῶν θὰ δαπανήσῃ 10.000 δραχμῶν, ποσὸν δηλαδὴ ἀσήμαντον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ οἰκονομήσῃ ἐκ τῶν καθημερινῶν τῆς ἐξόδων.

Ἡ ἀτομικὴ ἡμῶν ἐργασία δὲν πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ, διότι δὲν θὰ ἐργασθῶμεν ἡμέρας ἐργασίμους. Μετὰ τὴν θεϊὰν λειτουργίαν, ἀντὶ νὰ διευθυνθῶμεν εἰς τὰ καπηλεῖα, διευθυνόμεθα εἰς ἐργασίαν κοινωφελῆ, ἠθικὴν, χριστιανικὴν, τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς θὰ εὐλογήσῃ.

Καὶ ὅμως ἡ τόσον ἐλαφρὰ δι' ἡμᾶς δαπάνη καὶ ἐργασία, εἰς τὸ Δημόσιον θὰ ἐστοίχιζε μεγάλα ποσά. Διότι θὰ ἐχρειάζετο νὰ καταβληθοῦν χιλιάδες ἡμερομισθίων, νὰ πληρωθοῦν μηχανικοί, νὰ κερδίσουν οἱ ἐργολάβοι κλπ.

Οἱ πολῖται πρέπει νὰ θεωροῦν τὸ δημόσιον χρῆμα ὡς ἰδικόν των.

Οἱ λόγοι τοῦ ὀμιλήσαντος ἔπεισαν ὅλους τοὺς χωρικούς. Ὅσα εἶπεν, ἐφηρμόσθησαν καὶ ἐπέτυχον!

Παρῆλθον ἀπὸ τότε δέκα ἔτη καὶ τὰ χωρία ἐκεῖνα μετέβαλον ὄψιν.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἐκείνης ἐργασίας παρεκίνησε τοὺς χωρικούς νὰ ἐκτελέσουν καὶ ἄλλα κοινωφελῆ ἔργα.

Ἐκάλεσαν γεωπόνον, ὅστις ἐδίδαξεν εἰς αὐτοὺς πλεῖστα εἶδη καλλιέργειας· ἀκόμη δὲ κτηνοτροφίαν, μελισσοκομίαν καὶ σηροτροφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καταγίνονται μετὰ ζήλου αἱ γυναῖκες.

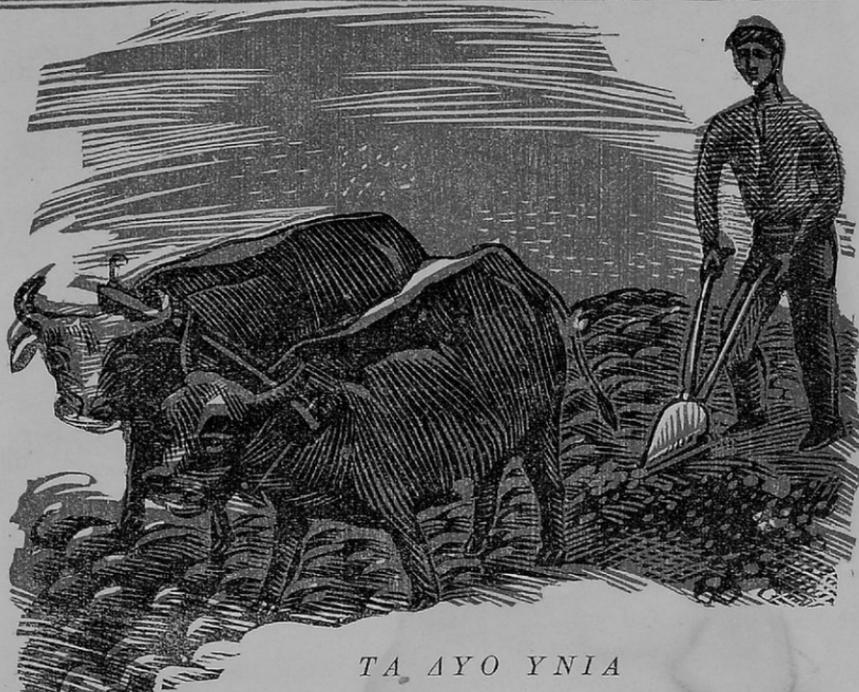
Ἐκτὸς ὅμως τῆς ὠφελείας αὐτῆς ἀνεπτύχθη καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια μεταξὺ τῶν χωρικῶν.

Τὰς ἀσθενείας καὶ τὴν πείναν διεδέχθη ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία. Τὰ νοσογόνα ἔλη διεδέχθησαν αἱ δροσεραὶ πηγαὶ καὶ τὰ διαυγῆ ρυάκια καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ δάσους! Τὸ ἐλεεινὸν κόσμημα τῶν βατράχων διεδέχθη τὸ κελάδημα τῆς ἀηδόνος!

Δ'

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΤΑ ΔΥΟ ΥΝΙΑ

Καινούργια καὶ τὰ δυὸ ὑνιά·
μὰ τόνα στ' ἄροτρό του
σκουριάζοντας, σὲ μιὰ γωνιὰ
περνοῦσε τὸν καιρό του.

Τὸ δεύτερο ὄμως σὰν ὑνὶ
 ὀλοήμερα ἀλετριίζει
 καὶ μὲ τὴν ὄψη του στυλινῆ
 λαμποκοπάει, σπιθίζει.

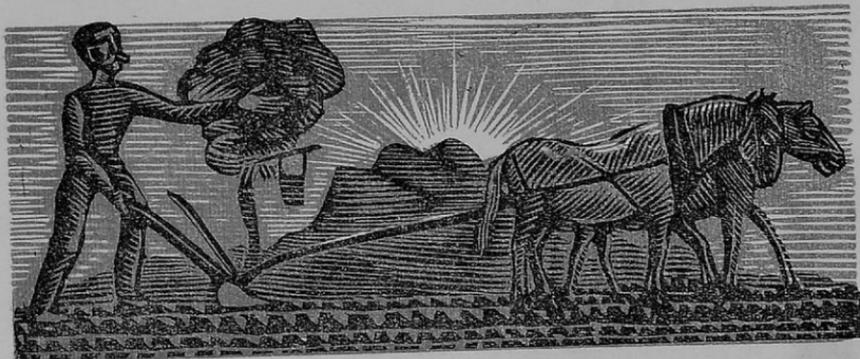
Τοῦ κράζει τότε τ' ὀκνηρὸ
 στὸν τοῖχο ἀκουμπισμένο.
 — Πῶς εἶσαι τόσο λαμπερό,
 σὰν νᾶσαι ἀσημωμένο ;

Μήπως δὲν ἦσουνα καὶ σὺ
 μὲ σίδερο πλασμένο ;
 Ποιὰ μοῖρα τάχατε χρυσή
 σὲ βρῆκε σκουριασμένο

Καὶ στὴ χρυσή της ἀγκαλιὰ
 σοῦδωκε τέτοιο χρῶμα ;
 — Τὴ λὲν τὴ μοῖρα μου : Δουλειά,
 τὴν ἀγκαλιὰ της : Χῶμα !

Γιάννης Περγαλῆτης

ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ Πανάγος. Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα. Τοὺς χαμογελαῖ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του.

Ἀπὸ ἀπέναντι ἢ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένη ἄλμην τῆς νὰ ἐνωθῆ μετὰ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχοίνων. Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἐξοχῆς φλωροὶ, καρδερίναι καὶ σπίνοι, καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων, δοκιμάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν, εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν φλογέραν του.

Ὁ κῆρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μετὰ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρήν καὶ τὸν Ντορήν, καὶ μετὰ τὸ ἄροτρον. Ἀφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποὺ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μετὰ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μετὰ τὸ νερὸν καὶ τὸν σάκκον μετὰ τὴν τροφήν τῶν ζώων. Δίπλα ἐξαπλώνεται ὁ σκύλος, μετὰ τὸ ρύγχος ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δύο πόδας του, ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκοῦφόν του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρα-

τηρεῖ μὲ θάρρος, ὡσὰν νὰ βλέπη παλαιὸν φίλον καὶ γνώριμον ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῆ προσευχὴν του :

— Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος!... Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν ἀσημένιαν κεφαλὴν του.

Ἐρευνητῆ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ ὀργώσῃ τώρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάξει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρότρου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

— "Ἐλα, Ψαρή μου! "Ἐλα, Ντορὴ μου! "Αἴντε, πουλιά μου!... Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τὸν πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον του. Τὰ δύο ζῶα, φιλότιμα καὶ ψυχωμένα, προχωροῦν μὲ κόπον. "Οπισθὲν των τὸ ὑνίον ἀναποδογυρίζει τοὺς βῶλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον ὁ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω τὰ αὐλάκια, πού ἀφήνει τὸ ἄροτρον του, ἐνῶ ἡ φωνὴ του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ζῶα :

— "Ἐλα, Ντορὴ μου! "Αἴντε, Ψαρή μου!...

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῶ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρωῶτα, τὸν ὁποῖον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κυρ Πανάγου. Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα, ὅτι ὁ γέρον μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγίζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ ἔμπροσ εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἐκεῖ πέραν μὲ τοὺς θορύβους της· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυριαί, πού περνοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ καὶ οἱ ἀργόσχολοι, πού πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἔξοχὴν.

Μόνον ὁ γέρον γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ὁ ἥλι-

ος χρυσώνει τὸ ἰδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ πρωι-
νὸς ἀήρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν εἰς τὸ στήθος ὑποκάμι-
σόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά :

— "Ἐλα, Ψαρή μου! "Ἐλα, Ντορή μου! "Αἴντε, πουλιά μου!...

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ κα-
θίσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ ὀλίγον ν'
ἀναπαυθῇ· ὡς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυρωμένους
κλάδους ἀπὸ σχοῖνα. Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ ἔλθῃ ὁ ὕπνος,
θὰ ἀπλωθῇ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια του ὀλόξανθον ὄνειρον ἀπὸ
στάχυα, ποὺ κυματίζουν μεστωμένα

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φορὰν... Γυρίζει καὶ
μὲ βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

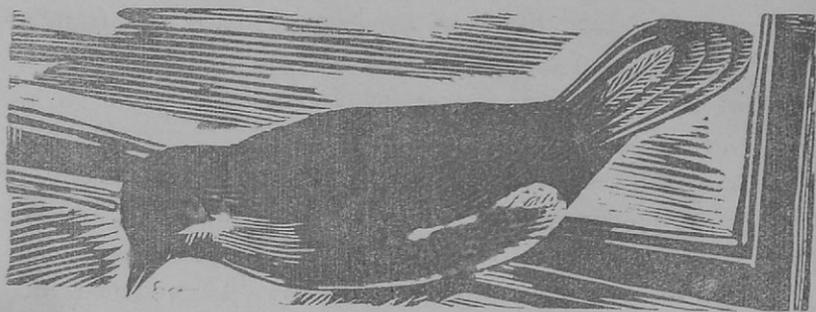
— Γειά σου! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν, νομίζων, ὅτι τὸν καλη-
μερίζω.

Ἄλλὰ αὐτὸ δὲν ἦτο μία ἀπλῆ καλημέρα. Ἦτο ὁ βαθὺς
σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς· εἶχον
ἀποκαλυφθῆ, ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

(Διασκευὴ Ν. Α. Κομποπούλου)

Στύρος Μελάς

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χρονιᾶς ἤκουσα ἓνα μικρὸν θόρυβον, ὡς νὰ ἔρριπτον λιθάρια εἰς τὴν ὕαλον τοῦ παραθύρου. Στρέφομαι καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην καθήμενον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου. Ἐγνώριζα ἀπὸ ἀναγνώσεις, ὅτι τὰ πτηνὰ κάμουν τοιαύτας ἐπισκέψεις μὲ τὴν χιονιάν, ἀλλὰ τὰς ἐθεώρουν ἀδυνάτους εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἄληθῶς αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸ παράθυρον ;... Δὲν ἔμεινα πολλὴν ὥραν μὲ τὴν ἀμφιβολίαν αὐτήν· διότι ἤκουσα νέον ράμφισμα εἰς τὸ παράθυρον. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησεν. Ὁ καυμένος ὁ σπουργίτης μὲ ἐθεώρει ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακόν.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον. Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρατήρησε μὲ τὴν δυνατὴν περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν. Ἀπεῖχα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα. Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς ὡς χαιρετισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὸ χέρι πρὸς τὸν σύρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

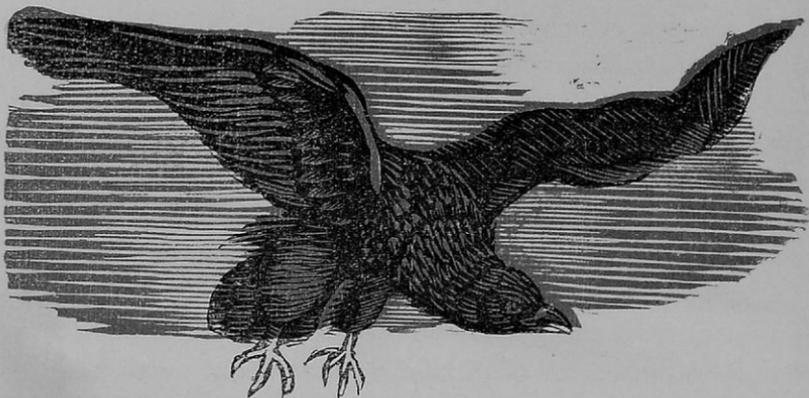
Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὸ χιόνι, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον· μετ' ὀλίγον εἶδον τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἔπειτα ἐρράμφισε τὴν ὕαλον καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα ὑπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθησα εἰς τὸ βᾶθος τοῦ δωματίου, ἀφήσας ἀνοικτὸν τὸ παράθυρον. Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτὰ καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δὲ δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωματίον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ πάτωμα ψιχία· ἦτο ὅμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ. Ἐπειτα μὲ ἓν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκείθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει. Μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις χαρᾶς. Ἄλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὔτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοικτόν.

Ἐπερίμενα τὴν ἐπομένην, ἐπερίμενα καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουσι καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὅστις συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς του. Ἄλλὰ δὲν ἦλθε.

(Διασκευὴ Δ. Κ.)

Ι. Κονδυλάκης

Ο ΑΕΤΟΣ

Πῶς ὁ παμπόνηρος αὐτὸς κατώρθωσε νὰ γελάσῃ τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, ὅτι εἶναι ὁ μᾶλλον ὑπερήφανος πολίτης τοῦ περωτοῦ κόσμου ;

Ὅλαι σχεδὸν αἱ λεηλατικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀποτελοῦν τὴν ἀνωτέραν μορφήν τῆς ζωικῆς πονηρίας. Διὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ λαγοῦ ἔχει τὴν ἐξῆς μέθοδον. Καταρτίζει ἐταιρείαν, ἣ ὁποία μοιράζει τοὺς ρόλους τῆς κατὰ τὸ κυνηγετικὸν σύστημα. Οἱ μὲν ἐκτελοῦν καθήκοντα λαγωνικῶν, οἱ δὲ κυνηγοῦν. Τὰ λαγωνικὰ εἰσέρχονται εἰς τὸ δάσος καὶ γαυγίζουσι, οἱ δὲ κυνηγοὶ καταλαμβάνουσι τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις τοῦ δάσους, τὰ λεγόμενα καρτέρια, ὅθεν ὁ ἀτυχὴς λαγὸς ἔχει τὴν συνήθειαν νὰ διέρχεται, ὅταν καταδιώκεται.

Ἡ συνήθειά του αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς ἡλιθία. Τὸ μόνον προφυλακτικὸν ὄπλον του εἶναι ἡ ἀκοή του. Διὰ νὰ κατορθώσῃ λοιπὸν νὰ πληροφορηθῆται τί τοῦ γίνεται, μόλις ἀντιληφθῆ ὁ εὐρίσκειται ὑπὸ καταδίωξιν, διευθύνεται πρὸς τὰ καρτέρια. Ἐκεῖ τὸν περιμένουσι οἱ ἀετοὶ—ὅπως ἄλλως τε καὶ οἱ

κυνηγοί—καὶ τὸν ἀρπάζουν μὲ τὰ νύχια των. Ἡ μόνη διαφορὰ, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἀπὸ τοὺς κυνηγούς, εἶναι ὅτι οἱ τελευταῖοι μεταχειρίζονται ὄπλα. Ποῖος ἔκλεψε τὸ σύστημα ἀπὸ τὸν ἄλλον, αὐτὸ εἶναι ζήτημα τῆς ἱστορίας τοῦ κυνηγίου.

Ὑπάρχουν ὁμως καὶ λαγοί, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἀπέκτησαν πικρὰν πεῖραν, κινδυνεύσαντες πολλάκις εἰς τὰ καρτέρια, ἐγκατέλειψαν τὴν τακτικὴν αὐτὴν καί, ἅμα ἀκούουν γανγίσματα, κρύβονται εἰς τὶς τοῦφες, πρῶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὸ κάνουν, ὅταν ἀντιληφθοῦν κυνηγετικὰ σκυλιά, διότι γνωρίζουν, ὅτι αὐτὰ τοὺς «παίρνουν τὸν τορόν των», δηλαδὴ μυρίζονται τὰ ἴχνη των. Διὰ τοὺς ἀετοὺς ὁμως εἶναι βέβαιον ὅτι στεροῦνται τῆς ὁσφραντικῆς δυνάμεως καί, ἅμα τοὺς ἀκούουν, χώνονται εἰς τὶς τοῦφες.

Διὰ πολλοὺς κτηνοτροφικοὺς ὄρεινοὺς πληθυσμοὺς ὁ ἀετὸς εἶναι βάσανον ὅσον καὶ ὁ λύκος. Ἐπέρχονται κατὰ τῶν ποιμνίων καὶ ρημάζουν τὰ πρόβατα. Τὰ μὲν μικρὰ τὰ σηκώνουν μὲ τὰ νύχια των, διὰ τὰ μεγάλα δὲ πρόβατα, ὅπως καὶ τὰ δαμάλια, ἄλογα καὶ τραγιά, ἔχουν τὴν ἐξῆς μέθοδον. Κάθονται εἰς τὸν σβέρον τοῦ θύματος, βυθίζουν τὰ νύχια των εἰς τὸν λαιμόν του, φέρουν τὰ πτερά των εἰς τὰ μάτια του, τὰ κλείνουν, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν καθόλου καὶ ἔπειτα ἀρχίζουν νὰ κτυποῦν τὸ μέτωπόν του μὲ τὸ ράμφος των. Ἐκεῖνο παραλογίζει ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ ὀρμᾷ νὰ φύγῃ. Ἄλλ' ὅπως εἶναι θεότυφλον, γλυστρᾷ εἰς κάποιον κρημνὸν καὶ γίνεται κορμάτια. Τότε ὁ ἀετὸς κάθεται καὶ τρώγει τὴν λείαν του.

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς ἓνα κρημνὸν τοῦ χωρίου μας ζεύγη ἀετῶν καὶ μᾶς ἐσήκωναν κάθε ἡμέραν δεκαπέντε-εἴκοσι ἀρνιά. Οἱ χωριανοὶ συνήλθον καὶ τοὺς ἐπεκλήρουξαν πρὸς πέντε πρόβατα τὸν ἓνα. Πέντε-ἕξ νέοι ἀνέλαβον τὸ ἔργον τοῦ Ἡρακλέους. Ἐκαμαν ἑταιρείαν καί, ἀφοῦ ἐπῆ-

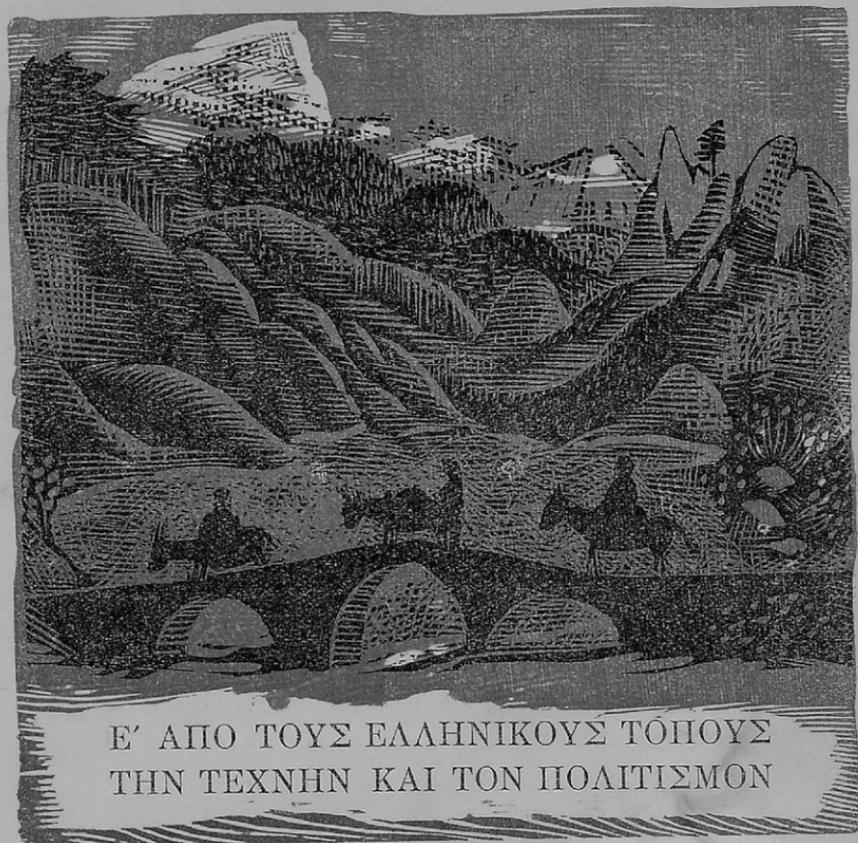
γαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν κρημνόν, ἐκρέμασαν ἓνα διὰ κλήρου μὲ δαυλοὺς εἰς τὰ χέρια νὰ βάλῃ φωτιά εἰς τὰς φωλεάς των. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἢ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν. Οἱ ἀετοὶ ἔτυχε νὰ γυρίζουν ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ ἐπέπεσαν ὡς θηρία ἐπάνω εἰς τὸν πυρπολητὴν, τὸν ὁποῖον ἐτρόμαξαν νὰ σώσουν οἱ σύντροφοί του.

Τὴν ἄλλην ἐβδομάδα ὁ κρεμασθεὶς κατώρθωσε νὰ ρίψῃ φωτιά μέσα εἰς τὰς φωλεάς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν γεμᾶται νεοσσούς. Οἱ ἀετοὶ ἔφθασαν, ἀφοῦ πλέον ἤρχισαν νὰ καίωνται αἱ φωλεαὶ των.

Οἱ παρευρεθέντες περιγράφουν ἓνα σπαρακτικὸν θέαμα. Ἐτουφέκιζον ἀπὸ ἐπάνω τοὺς ἀετούς, ἀλλ' ἐκεῖνοι ὠρμούσαν εἰς τὴν φωτιάν, διὰ νὰ σώσουν τὰ μικρὰ των, καὶ ἄλλοι ἐκαίοντο μαζί των, ἄλλοι ἐκαφαλίζοντο καὶ ἔπιπτον δίχως πτερὰ κάτω εἰς τοὺς βράχους. Ὅσοι ἐγλύτωσαν, ἔφυγαν καὶ δὲν ἐξαναγύρισαν εἰς τὰ μέρη μας. Ἀπὸ τότε εἴμεθα πλέον ἤσυχοι. Ὅσον διὰ φλογέρες — τὸ πτερὸν τοῦ ἀετοῦ γίνεται ἢ γλυκυτέρα φλογέρα — ἔχομεν ὑλικά ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Πέρυσι μόνον μᾶς ἐπεσκέφθησαν δύο - τρεῖς, ἐσῆκωσαν μερικὰ ἀρνιά, καὶ τὸ τελευταῖον θῦμά των ἦτο ἓνα σκυλί τοῦ κυνηγίου. Τὸ ἤρπασαν, ἐνῶ ἐκυνηγοῦσεν ἓνα λαγόν. Νὰ τὸ ἐξέλαβον διὰ λαγόν ἢ νὰ τὸ ἐτιμώρησαν, διότι ἐπενέβαινε εἰς τὰ καθήκοντά των ;

Στέφανος Γρανίτσας

Ε' ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ

Η ΑΝΟΙΞΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

Ἐκάστην ἀνοιξιν, ὅταν ἡ χιὼν ἀρχίῃ νὰ διαλύεται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου, ἕκτακτος ζωὴ καὶ κίνησις ἀρχίζει εἰς τὰς ὑψηλὰς ἐκεῖνας ὄρεινὰς τοποθεσίας.

Ἄρκετοὶ κάτοικοι ὄρεινῶν τινῶν χωρίων μεταναστεύουν τὸ φθινόπωρον καὶ μένουσιν τὸν χειμῶνα ἐντὸς τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος· μόνον ὀλίγαι οἰκογένειαι μένουσιν ὡς φύλακες τῶν χωρίων, ὅπου ἡ ἀφθονος χιὼν τοὺς παραχώνει ἐπὶ πολ-

λὰς ἑβδομάδας καὶ κάποτε ἐπὶ ὀλοκλήρους μῆνας ἐντὸς τῶν μικρῶν, ἀλλὰ στερεῶν οἰκιῶν των. Ἐκεῖ ἀπομονωμένοι, περνοῦν τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν ἐστίαν, ἐνῶ ἔξω σφυρίζει ὁ βορρᾶς καὶ ἀναστενάζουν καὶ βογγοῦν τὰ πελώρια δένδρα τῶν δασῶν, σειόμενα ἀπὸ σφοδρὸν ἄνεμον. Μὲ πόσῃν χαρὰν οἱ φυλακισμένοι αὐτοὶ χαιρετοῦν τὸν καθαρὸν οὐρανὸν καὶ τὸν θερμὸν ἥλιον τοῦ Ἀπριλίου!...

Ἐντὸς ὀλίγου φθάνουν ἀπὸ τὴν πεδιάδα καὶ οἱ κάτω διαχειμάσαντες συγχωριανοὶ των. Αἱ οἰκίαι ἐπισκευάζονται καὶ καθαρίζονται, οἱ πέριξ χῶροι καθαρίζονται, καλλιεργοῦνται καὶ μεταβάλλονται εἰς θαλεροὺς κήπους. Ἄλλοι ἀρχίζουν τὴν καλλιέργειαν τῶν φασολίων, τοῦ ἀραβοσίτου καὶ κάπου κάπου καὶ τῶν γεωμήλων.

Ἡ γεωργία τῶν ὄρεινῶν τόπων δὲν εἶναι ἐπικερδής, διότι τὸ κλίμα εἶναι ψυχρὸν καὶ οἱ καρποὶ βραδύτατα ὠριμάζονται ἀλλ' εἰς μερικὸς προσηλίους τόπους οἱ χωρικοὶ καλλιεργοῦν μὲ ἐπιμονὴν τοὺς μικροὺς ἀγρούς των καὶ τοὺς ποτίζουν μὲ ὕδατα τῶν ἀφθόνων πηγῶν καὶ ρυακίων. Πολλοὶ ἀσχολοῦνται εἰς ἐργασίας δασικὰς καὶ ἀντηχεῖ εἰς τὰ δάση ὁ πέλεκυς τῶν ὕλοτόμων. Ἀφρίζοντες καταρράκται κινοῦν τὸν νεροπρίονα καὶ ἐκ τῶν κορμῶν τῆς ἐλάτης καὶ τῆς ὄξυᾶς γίνονται αἱ χονδραὶ ἐκεῖναι σανίδες, αἱ φημιζόμεναι διὰ τὴν στερεότητά των.

Ὁ Ἄσπρος ποταμὸς (Ἀχελῷος) διαρρέει τὴν δασώδη ἐκείνην ὄρεινὴν Θεσσαλίαν, τὴν καλουμένην ἐξ αὐτοῦ Ἄσπροπόταμον, καὶ μὲ τὰ ἀφρίζοντα ὕδατά του μετακομίζει τοὺς ὄρους ὄγκους τῆς ξυλείας μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Νὰ τὸ ἐφαντάζοντο ποτὲ τὰ πελώρια ταῦτα δένδρα, ὅτι οἱ κορμοὶ των θὰ ἐταξίδευον μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου; Νὰ ἐφαντάζοντο ὅτι εἰς τὰ ἐργοστάσια Πατρῶν θὰ μετεβάλλοντο εἰς

κομψὰ σταφιδοκιβώτια, ὅτι θὰ ἐδέχοντο εἰς τὴν ἀγκάλην των τὴν γλυκεῖαν σταφίδα καὶ θὰ ἐταξείδευον χάριν αὐτῆς εἰς τὰ πέρατα τῆς οἴκουμένης;

Ἄλλ' οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν βουνῶν τῆς Θεσσαλίας εἶναι οἱ βλαχοποιμένες κτηνοτρόφοι. Μόλις ἀρχίσουν νὰ διαλύωνται αἱ χιόνες, ἀναφαίνεται ἄφθονος χλόη καὶ πρασινίζουν αἱ κοιλάδες καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρεων. Τότε οἱ βλαχοποιμένες ἐγκαταλείπουν τὰς πεδιάδας, ὅπου εἶχον διαχειμάσει τὰ ποιμνία των, καὶ ἀναβαίνουν εἰς τὰ ὄρη.

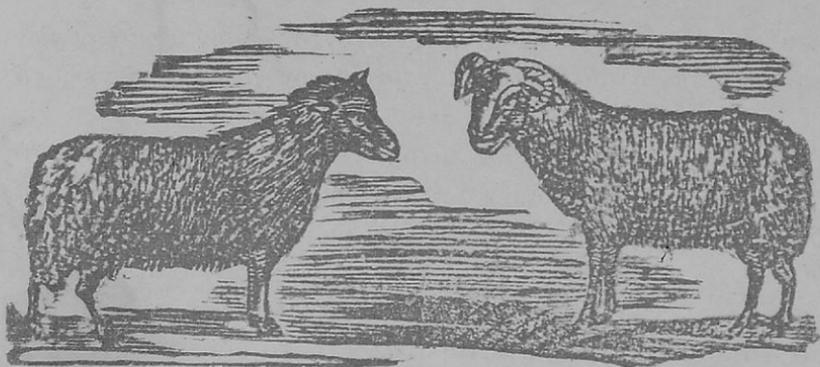
Τὸ πρόβατον, τὸ νυσταλέον καὶ ἀποκοιμισμένον τοῦτο ζῶον, ἀλλάσσει καὶ αὐτὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν. Γίνεται ζωηρότερον, εὐκινητότερον, ὑψώνει τὴν κεφαλὴν του καὶ μὲ λάμποντα βλέμματα στρέφεται πρὸς τὰ βουνά. Μὲ μεγάλην προθυμίαν τὰ πρόβατα ἀναβαίνουν εἰς τὰ βουνά.

Ἐκ τῶν κτηνοτρόφων, πολλοὶ δὲν ἔχουν χωρία μὲ μονίμους κατοικίας, ἀλλὰ περιφέρονται μὲ τὰ ποιμνία των ὡς σκηνῆται. Ἐνοικιάζουν πολλοὶ μαζὶ μεγάλας ὄρεινὰς περιφερείας καὶ ἐκεῖ στήνουν ἐκάστην ἄνοιξιν τὰς σκηνάς των ἢ κατασκευάζουν μικρὰς προχείρους καλύβας ἐκ κλάδων.

Ὅσοι ἔχουν ταξιδεύσει ἀνὰ τὰ ὄρη γνωρίζουν βεβαίως τὴν φιλοξενίαν τῶν βλαχοποιμένων. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, μ' ὄλην τὴν πτωχείαν των, θυσιάζουν τὸν καλύτερον ἀμνόν, τὸ ὄραιότερον γάλα, τὴν παχυτέραν γιαούρτην. Στρώνουν διὰ τὸν ξένον πυκνομάλλους θερμὰς κουβέρτας, τὰς ὁποίας ὑφαίνουν αἱ γυναῖκές των.

(Διασκευὴ Δ. Κ.)

Ἡ Δημητριάδης

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΑΣ ΜΑΣ ΓΙΝΗ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Ἐπὶ τέλους! Μετ' ἀπουσίαν δεκαετίας ὀλοκλήρου ἐπεσκεπτόμην τὸν παρελθόντα Ἰούλιον τὸ χωρίον μου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐπὶ τινος λοφοσειρῶς τοῦ Μαινάλου εἰς τὴν Κεντρικὴν Πελοπόννησον.

Μὲ πόσῃν χαρὰν μετέβαινον ἐκεῖ, διὰ νὰ παραμείνω ὀλίγας ἡμέρας πλησίον τῶν συγγενῶν μου, οἱ ὁποῖοι τόσον μὲ ἠγάπων, καὶ διὰ ν' ἀναπνεύσω ἀμόλυντον καὶ καθαρὸν τὸν ἀέρα τῆς φύσεως! Εἶχον νοσταλγίσει καὶ τὰ δύο ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.

Ὅσοι ἔζησαν καὶ ἐμεγάλωσαν εἰς τοιοῦτον περιβάλλον, αὐτοὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσουν περισσότερο τὸν πόθον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ στερηθοῦν τοὺς πολυτίμους συγγενεῖς τῶν καὶ τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος των. Λιότι ἡ ἀγάπη τῶν ἀπλοϊκῶν χωρικῶν εἶναι τόσον ἀγνή καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὅσον ἀγνή καὶ ἀνεπιτήδευτος ἡ φύσις, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας οὗτοι ζοῦν.

Ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπιδημίας, ἐπὶ μὲ ἄλλους χωρικοὺς, τοὺς ὁποῖους συνήνητσα εἰς τὸ χωριὸν μου, ἐπὶ μίαν ὥραν πρὸ τοῦ χωρίου μας,

ἐβαδίζομεν πεζῇ καὶ ἐπλησιάζομεν νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτό, ὅτε τὴν ἀκοήν μου ἐπληξαν κρωγμοὶ ὄρνέων.

Ἐξεπλάγην! Οὐδέποτε ἐνεθυμήθην νὰ ὑπῆρχον ὄρνεα εἰς τὴν περιφέρειάν μας· ἐγνώριζον, μάλιστα, ὅτι αὐτὰ διαμένουν μόνον εἰς πολὺ ὑψηλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας.

Ἡρώτησα λοιπὸν μὲ ἀπορίαν, πῶς συμβαίνει τοῦτο καὶ ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν :

— Δὲν γνωρίζεις, κύριε διδάσκαλε, ὅτι «τ' ὄρνιο στὸ ψοφίμι πηγαίνει;»

— Ἀκριβῶς, διότι τὸ γνωρίζω, μοῦ φαίνεται παράξενον. Ἐχομεν ἐδῶ τόσον πολλὰ ψοφίμια, ὥστε νὰ μαζευθοῦν τὰ ὄρνεα;

— Ἀχ! κύριε διδάσκαλε, ἀπήντησαν ὁμοφώνως ἤδη ὅλοι οἱ συγχωριανοί μου. Ἡ συμφορὰ, ἡ ὁποία μαστίζει τὸ χωρίον μας, δὲν λέγεται. Πρὸ τριῶν ἐβδομάδων περίπου ἔχει πέσει φοβερὸν θανατικὸν εἰς τὰ ζῶά μας, πρὸ παντὸς εἰς τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἰγας. Ἐγέμισαν αἱ χαράδραι πτώματα. Καὶ ἐν πρᾶγμα περίεργον! Καθὼς τὸ ζῶον βόσκει ἡσύχως, καταλαμβάνεται αἰφνιδίως ἀπὸ ἀδιαθεσίαν. Δὲν τρώγει, δὲν μηρυκάζει, ἀναπνέει μὲ δυσκολίαν, ἡ κοιλία του ἐξογκώνεται, πίπτει εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἐντὸς 10 λεπτῶν μέχρι τὸ πολὺ τεσσάρων ὥρῶν ἀποθνήσκει.

Συνεργία τοῦ σατανᾶ, κύριε διδάσκαλε. Τίποτε ἄλλο!

Ποῦ εἶναι τὸ ποίμνιον τοῦ γέρο-Κώστα τοῦ ὁποίου τὰ κουδούνια ἐγέμιζαν φαράγγια καὶ λόγγου; Ποῦ εἶναι τοῦ θείου σου τοῦ Ἀντωνίου, ποῦ εἶναι τῶν ἄλλων; Ἐρήμαξεν ὁ τόπος! Μὰς ἐγκατέλειπεν ὁ Θεὸς καὶ ἔμειναν οἱ ἄνθρωποι τῆς σατανᾶς, νὰ γλεντοκοπᾶ εἰς βάρος μας.

Ἐκίνησαν τὰς κεφαλὰς των ἀπὸ ἀπελπισία.

ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου ἀπὸ οἶκτον καὶ θλίψιν διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐπιμόνου ἰσχυρογνωμοσύνης των.

Ἐπανάληψις τρομερά, διελογίσθη, τῆς καταστροφῆς τὴν ὁποίαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπέστησαν οἱ ἴδιοι ἐκ τοῦ μικροβίου τοῦ ἀνθρακος. Ἐνεθυμήθη, ὅτι, ὅτε καὶ τότε ἀπέθνησκον σωρηδὸν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὰ ζῶά των, οὗτοι ἀπέδιδον μετὰ πείσματος τὸν θάνατόν των εἰς κάποιαν ἐπέμβασιν τοῦ σατανᾶ καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἠθέλησαν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς συμβουλὰς καὶ ὑποδείξεις τῶν ἀνεπτυγμένων κατοίκων τοῦ χωρίου μας.

Καὶ ἄφηναν τὰ πτώματα εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐτριγύριζον, χωρὶς κουδούνια, τὰ ποίμνια, ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον, πέραξ τοῦ χωρίου τρεῖς φορὰς διὰ νὰ διώξουν τὸν διάβολον, ἀλλὰ τίποτε. Τὸ μικρόβιον, ἄτρωτον καὶ ἀσυγκίνητον ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἐξορκισμούς, τοὺς ὁποίους τοῦ ἔκαμνον, ἐξηκολούθησε τὸ τρομερὸν ἔργον του, μέχρις ὅτου ἐθανάτωσε τὰ 70% περίπου ὄλων τῶν ζῶων τῆς περιφερείας.

Παρ' ὄλην τὴν κούρασιν, τὴν ὁποίαν ἠσθανόμην ἐκ τοῦ ταξιδίου, ἀντὶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου, κατηυθύνθη εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ὅπου εὔρον συγκεντρωμένους τοὺς κατοίκους νὰ συζητοῦν περίλυποι διὰ τὰς ἀπωλείας τῆς ἡμέρας. Τόσα τοῦ Μελετίου, τόσα τοῦ Ἀνδρέου, τόσα τῶν ἄλλων... Πραγματικὴ πανωλεθρία.

Ἀντηλλάξαμεν τοὺς καθιερωμένους χαιρετισμούς καὶ ἠρωτήθημεν διὰ τὴν ἑβδομάδος. Ἀσφαλῶς κάτι θὰ εἶχον νὰ εἶπω εἰς τὸ κέντρον χωρίου, ἐφ' ὅσον προηρόμην ἀπὸ τὴν πρωτὴν ἐβδομάδα.

— Ἡ ἐβδομάδος διὰ σᾶς, εἶπον, εἶναι ἡ συμφορὰ, ἢ ὁποῖοσδήποτε εὔρεν. Καὶ τὸ χειρότερον ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον προσπαθεῖτε ν' ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ αὐτῆν. Ὁ καιρὸς « δὲν

μᾶς παίρνει», διὰ ν' ἀρχίσωμεν συζήτησιν. Αὔριον - μεθαύριον θ' ἀκούσετε πολλά. Τώρα εἶναι ἀνάγκη νὰ τηλεφωνήσωμεν ἀμέσως εἰς τὴν Νομαρχίαν, διὰ νὰ ἔλθῃ τὸ ταχύτερον ἐδῶ ὁ κτηνίατρος νὰ ἐμβολιάσῃ τὰ ὑπόλοιπα ζῶά σας. Ἐλπίζω, τὰ περισσότερα θὰ σωθῶν.

— Ἀφήσατέ τα αὐτά, κύριε διδάσκαλε, ἀντέτειναν μερικοί. Πράγματα, τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν ἀπὸ πάππου - προσπάππου, δὲν χρειάζονται ἄλλην ἐξήγησιν.

— Τί νὰ τοῦ κάμη τοῦ «ἐξ' ἀπὸ δῶ» ὁ κτηνίατρος; Φεύγει αὐτὸς μὲ τὰ ἐμβόλια; Ἐδῶ μᾶς κατηράσθη ὁ Θεός... τί νὰ κάμωμεν ἡμεῖς;

— Ὁ Θεὸς δὲν καταρᾶται κανένα. Ἐνδιαφέρεται καὶ πονεῖ διὰ τὰ πλάσματά του περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλὰ πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ μένωμεν μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας. Ἐπάθαμεν κάτι· νὰ ἐργασθῶμεν ἀμέσως μὲ ὄλας μας τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τὸ ἀποφύγωμεν, παρακαλοῦντες συγχρόνως καὶ τὸν Θεόν, ὅπως μᾶς βοηθήσῃ.

Ἐεχνᾶτε τὸ ρητὸν τῶν προγόνων μας « Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει »;

Μετὰ δύο ἡμέρας, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν περισσότερων ποιμένων, ὁ κτηνίατρος ἦλθε.

— Σπεύσατε, ἦτο ἡ πρώτη λέξις, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς χωρικοὺς. Σπεύσατε νὰ καύσετε ἀμέσως τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων ζώων. Καὶ προσέξατε νὰ μὴ ἀκουμποῦν ἐπάνω σας, διότι θὰ προσβληθῆτε καὶ σεῖς τὴν μόλυσιν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξολοθρευθῇ τελείως τὸ μολυσμῶδες, διότι ἄλλως δὲν πρόκειται νὰ ζήσῃ ζῶον εἰς αὐτὴν ἀπέφραξιν.

— Δὲν εἶναι εὐκολώτερον νὰ θάψωμεν τὰ ζῶα, ἢ νὰ καύσωμεν τὰ καίωμεν; ἐπρότειναν μερικοί.

— Εὐκολώτερον ἢμπορεῖ νὰ εἶναι, ὅχι ὁμοίως ἀλλ' ὀρθόν. Τὸ

μικρόβιον τοῦ ἀνθρακος ζῆ ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη. Οἱ σκώληκες, οἱ ὁποῖοι τρώγουν αὐτό, ἐξέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ διὰ τῶν χόρτων τὸ μεταδίδουν εἰς τὰ ζῶα. Ἐπομένως μὲ τὴν ταφὴν τῶν ζῶων τὸ μικρόβιον τοῦ ἀνθρακος δὲν ἐξαλείφεται.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας συνεχίσθη ὁ ἐμβολιασμὸς τῶν ζῶων. Οἱ χωρικοὶ παρηκολούθουν μετὰ πολλῆς δυσπιστίας τὴν σχετικὴν ἐργασίαν καὶ δὲν παρέλειπον εὐκαιρίαν, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀμφιβολίαν των, ὅτε ἔβλεπον καὶ μετὰ τὸν ἐμβολιασμὸν πολλὰ ν' ἀποθνήσκουν. Ἐπρεπεν, ὡς ἔλεγον, ἂν εἶναι ζήτημα τῆς ἐπιστήμης, «νὰ κοπῆ τὸ κακὸ μὲ τὸ μαχαίρι», εὐθὺς ὡς ἐπάτησε τὸν πόδα του εἰς τὸ χωρίον ὁ κτηνίατρος.

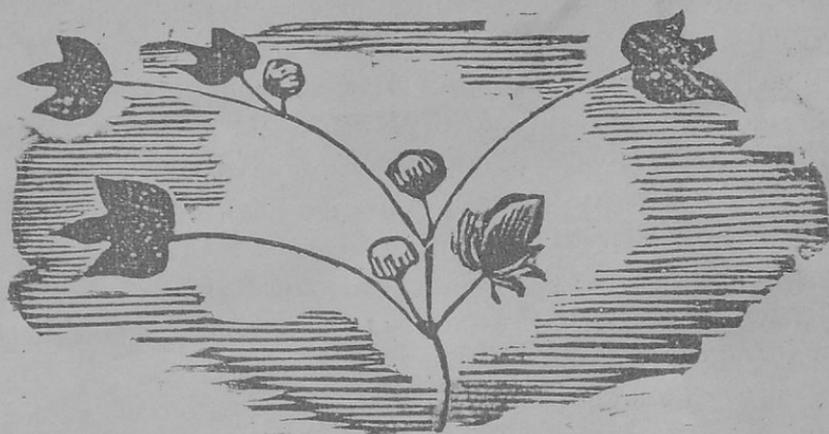
Ἄλλ' ἦτο δυνατὸν τὸ ἐμβόλιον νὰ προλαμβάνη τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἤδη προσβληθῆ ἀπὸ τὸ μικρόβιον;

Ἐχρειάσθη πολλῶν ἡμερῶν συζήτησις διὰ νὰ τὸ ἐννοήσουν. Καὶ τὸ ἐνόησαν καὶ ἐπέισθησαν ὅτι ἔζων εἰς πυκνότερον σκότος ἀμαθείας καὶ προλήψεων, ὅτε μετὰ δέκα περίπου ἡμέρας, ἀφοῦ ἔκαμον ὅλα ὅσα παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ὁ ἰατρός, τὸ κακὸν ἐκόπη πράγματι «μὲ τὸ μαχαίρι».

— Κοιτάξετε, συνεζήτητον ἀργότερον μεταξύ των. Τί ἐπάθαμεν, διὰ νὰ ἐξακολουθῶμεν νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὰς περιέργους προλήψεις μας, ἐνῶ ἡ Ἐπιστήμη εὐρίσκειται τόσον κοντὰ μας. Καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἀνθρωπος ἐδῶ νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ, διὰ τῆς βίας σχεδόν, νὰ σώσωμεν τὰ ζῶά μας καὶ τὸν ἑαυτὸν ἡμῶν.

Ἄς εἶναι ἡμεῖς! Τὸ πάθημα ἄς μᾶς γίνῃ τοῦλάχιστον μάθημα διὰ τὸν ἑαυτὸν ἡμῶν.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΚΩΠΑΪΔΟΣ

Τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων. Ἡ Κωπαῖς δὲν ἦτο ποτὲ πραγμα-
 τικὴ λίμνη· ἦτο μόνον ἓνα βαθύτατον ἔλος ἀπὸ 260 χιλιάδες
 στρέμματα καὶ τὴν ἐπιφάνειάν του ἐκάλυπτεν ἓν ἀπέραντον
 δάσος ἀπὸ πυκνοὺς καλαμῶνας. Πολλοὶ ἐπίστευον, ὅτι μέσα
 ἐκεῖ, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς, πηγάζουν ἀφθονα ὕδατα· ἡ ἀπο-
 ξήρανσις ὅμως ἀπέδειξεν ὅτι αὐτὸ δὲν ἦτο ἀληθές.

Τέσσαρες ποταμοὶ χύνουν τὰ νερά των εἰς τὴν Κωπαΐδα
 καὶ σχηματίζουν τὸ ἔλος. Ὁ Κηφισός, ἡ Ἐρχουνα, ὁ Κοράλιος
 καὶ ὁ Μέλας ποταμός.

Τὰ ἀποξηραντικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐγέναν ἐδῶ εἰς τὴν ἐπο-
 χὴν μας, δὲν εἶναι τὰ πρῶτα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, καὶ
 πρὸ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων, οἱ Μινυῆες, οἱ ὁποῖοι κατώ-
 κουν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐξετέλεσαν εἰς τὴν Κωπαΐδα μεγάλα
 ἔργα· τὰ ἔφερον εἰς φῶς ἡ σημερινὴ ἀποξηραντικὴ ἔργα.

Τὰ ἔργα αὐτὰ τὰ ἀποτελοῦν μακρὰ τὴν λίμνην ἀπὸ πελωρίους λίθους καὶ τὴν ἐκκέντησαν εἰς
 τὴν ἐκκέντησαν πρὸς

ὅλα τὰ μέρη. Αἱ λεωφόροι αὐταὶ ἦσαν ἐπιχωματωμένοι καὶ ἐσχημάτιζον ἐπάνω των μὲ τὰ χώματα μεγάλα αὐλάκια, τὰ ὁποῖα μετέφερον εἰς ἀκίνδυνον μέρος τὰ νερὰ τῆς λίμνης.

Μὲ τὴν φαντασίαν μας ἄς ἔλθωμεν διὰ μίαν στιγμὴν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὰ μηχανικὰ μέσα εἶναι πενιχρὰ καὶ ἡ φύσις εἶναι δυνατὴ· χρειάζεται σκληρὰ μάχη νὰ ὑποχωρήσῃ. Καὶ ὅμως οἱ Μινύαι ἀρχίζουν τὰ ἔργα. Οἱ πυρετοὶ τοῦ ἔλους θερίζουν ὡσάν στάχυα τοὺς ἐργάτας καὶ μηχανικοὺς. Ὁ ἀνθρώπος ποτίζει μὲ ἰδρωτὰ καὶ δάκρυα τὸ χῶμα, πὺν θὰ σπείρη, ἀλλὰ δὲν ἀπογοητεύεται.

Ἐργάζεται ἀδιακόπως, ἐπινοεῖ κάτι νέον, διὰ νὰ νικήσῃ τὴν φύσιν. Ἡ θέλησίς του εἰς τὸ τέλος νικᾷ. Ἄν λοιπὸν σκεφθῶμεν ὅλας αὐτὰς τὰς δυσκολίας καὶ θυσίας, πῶς νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὰ μισοκατεστραμμένα αὐτὰ λαμπρὰ ἔργα τῶν Μινυῶν ;

Ἄργότερον κατέβησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν νέοι λαοί· οἱ Μινύαι συνεχωνεύθησαν μὲ αὐτοὺς ἢ ἐξηφανίσθησαν· τὰ ἔργα ἐγκατελείφθησαν καὶ κατεστράφησαν ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὴν φύσιν. Εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ περιοχὴ εἶναι καὶ πάλιν λίμνη· μόνον ἐπάνω εἰς μίαν μικρὰν νῆσον ζῆ ἡ πόλις Κῶπαι, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐπῆρεν ἡ λίμνη τὸ ὄνομά της Κωπαΐς.

Ἡμπορεῖ βέβαια τὰ ἔργα τῶν Μινυῶν νὰ κατεστράφησαν ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν ἀποθνήσκει. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐσκέψατο νὰ κτίσῃ ἀ πάλιν νέα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσεν ὁ μηχανικὸς ἐκείνος ἐργασίαι μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ γίνοντο ἀποδοτικωτέρως καὶ σοφίαν καὶ τέχνην.

Τὰ ἔργα τῶν Μινυῶν μόνον δὲν εἶναι κατώτερα ἀπὸ τὰ σημερινὰ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποδοτικότης αὐτῶν ἦταν — ἴσως σᾶς φανῆ ἀπίστευτον —

νεωτέρους ξένους μηχανικούς νὰ τὰ μιμηθοῦν καὶ νὰ ἐκτελέσουν παρόμοια! Ἡ σημερινὴ σήραξ ἢ ὁποῖα διοχετεύει τὰ ὕδατα, φαίνεται μηδαμινή, ἂν τὴν συγκρίνωμεν μὲ τὴν παλαιὰν διώρυγα, ποὺ ἐλάξεν οὗτος ὁ Κρότης διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐπάνω εἰς τὸν σκληρὸν βράχον.

Σημερινὰ ἔργα. Τὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶχον τὴν ἰδίαν τύχην μὲ τὰ ἔργα τῶν Μινυῶν δι' ἰδίους λόγους. Ἀλλὰ ἤλθεν ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καὶ ἔκαμεν ἔργον τέλειον καὶ ἰσχυρόν, διὰ τὸ ὁποῖον τῆς χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην καὶ θαυμασμόν.

Οἱ μηχανικοὶ τῆς Ἑταιρείας τῆς Κοπαΐδος ἐδάμασαν πρῶτον τοὺς ποταμούς, ποὺ σχηματίζουν τὸ ἔλος. Τοὺς τρεῖς πρῶτους τοὺς παραλαμβάνουν διάφοροι διώρυγες, τοὺς συγκεντρώνουν εἰς τὴν Μεγάλην Διώρυγα καὶ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ περάσουν ταπεινοὶ καὶ ἀβλαβεῖς μέσα εἰς σκοτεινὴν σήραγα. Ὅταν ἐξέλθουν ἀπ' αὐτὴν, χύνονται εἰς τὴν λίμνην Ὑλίκην· ἀπὸ αὐτὴν, ὅταν γεμίξῃ, χύνονται εἰς τὴν Παραλίμνην καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Ἡ ὑπομονή, ἡ ἐπιμονή καὶ ἡ σοφία τοῦ ἀνθρώπου ἐδάμασαν ἐπὶ τέλος τὴν Κοπαΐδα. Τὸ ἔλος ἔγινε γόνιμος γῆ καὶ παρεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν. Ἀπέραντοι ἐκείνοις καλλιεργοῦνται τώρα μὲ σιτηρὰ καὶ βάμβακα, ποὺ εἰς τὴν ἄφθονον πλοῦτον εἰς τοὺς γύρω κατοίκους καὶ εἰς ὅλην τὴν χώραν μας. Ἐκεῖ, ὅπου ἄλλοτε ἐβασίλευον οἱ βασιλεῖς ἐλῶδεις πυρετοί, τώρα βασιλεύουν ἡ υἰγια, ἡ ἀσθένεια, ἡ ἀσθένεια.

(Διασκευὴ ἀπὸ Ἑμ. Λυκούδη)

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Έκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Ν. Α. Κοντοπούλου

	Σελίς
1. Τὸ ἅγιο φυλακτό, Στ. Δάφνη	9
2. Ἡ προσευχὴ τοῦ πληγωμένου τῆς Πίνδου (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη .	15
3. Ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ δύο τελετές	16
4. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὄρφανῶν	25
5. Ὁ Ἀσκληπιός, Ἀλεξάνδρας Δέλτα (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου) .	31
6. Τὸ Βυζάντιο	38
7. Τὸ ναυτόπουλο	46
8. Κοφτὴ Πέτρα, Πηνελόπης Δέλτα (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου) .	51
9. Λιγενὴς Ἀκρίτας	57
10. Ὁ Φλαντανελάς, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	65
11. Ἡ μεγάλη κληρονομία	69
12. Τῆς Ἁγία - Σοφίας (ποίημα), Δημοτικὸν	77
13. Ὁ μικρὸς Ἀκρίτης	100
14. Ὕμνος εἰς τὴν ἑλευθερίαν, Δ. Σολομοῦ	106
15. Ἡ γιὰ μὲ τὰ ἐγγόνια, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	113
16. Ἐκαμα τὸ καθήκον μου (διασκευὴ)	122
17. Ὁ Γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ	127
18. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	133
19. Μία θαυμαστὴ κοινωνία	140
20. Μυστράς (διασκευὴ ἀπὸ Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη)	153
21. Ἡ πίστις (ποίημα), Ι. Πολέμη	167
22. Θεοφάνεια	174
23. Ἡ Ἁγία Σοφία	179
24. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας	187
25. Πρὸς τὸν Στρατόν μας (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγί	196
26. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	202
27. Μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	205
28. Ὁ Δεκανεὺς μας	207
29. Ἡ ἐλεημοσύνη (ποίημα), Ι. Πολέμη	217
30. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά (διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)	231
31. Τὰ ἔργα τῆς Λίμνης Κωπαΐδος (διασκευὴ ἀπὸ Ἐ	247

II. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Δ. Κοντογιάννη

	Σελίς
1. Ὁ Ἐπίσκοπος Συνέσιος (κατὰ Παπαρηγόπουλον)	42
2. Ὁ ὄρκος τοῦ Στρατιώτη	78
3. Τί διηγείται ἓνα ἔλατο, Π. Παναγοπούλου	147
4. Τὰ δάση (ποίημα), Ν. Χατζηδάκη	151
5. Ἐὶς διδάσκαλος εὐεργέτης τεσσάρων χωριῶν	219
6. Μία ἐπίσκεψις, I. Κονδυλάκη (διασκευὴ)	234
7. Ἡ ἄνοιξις εἰς τὰ Θεσσαλιῶνά βουνά, Ρ. Δημητριάδη (διασκευὴ)	239

III. Ἐκ τῆς βραβευθείσης συλλογῆς Γ. Καλαματιανοῦ - Θ. Γιαννοπούλου

1. Ὅλα προσεύχονται (ποίημα), Ἄχ. Παράσχου	7
2. Τὸ < ὄχι > τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, Γ. Καλαματιανοῦ	85
3. Οἱ Ἕλληνες στὸ Ἑλ-Ἀλαμείν, Γ. Καλαματιανοῦ	97
4. Πατέρας καὶ παιδιά (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	111
5. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανοῦ	118
6. Οἱ μεταξοσκώληκες, Γ. Καλαματιανοῦ	135
7. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμη, Γ. Καλαματιανοῦ	159
8. Ὁ Ἅγ. Δημήτριος προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης, Ἄδ. Ἀδαμαντίου	169
9. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων, Γ. Καλαματιανοῦ	184
10. Ὅτε ἡ Ἑλλάς ἦτο ἠνωμένη	193
11. Διατὶ ἐπολεμοῦσε, Θ. Γιαννοπούλου	197
12. Ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν μητέρα γῆν, Γ. Καλαματιανοῦ	211
13. Χριστιανικὴ καρδιά, Λ. Μελά (διασκευὴ)	215
14. Τὰ δυὸ ὄνια (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη	229
15. Ὁ Ἄετός, Στ. Γρανίτσα	236
16. Τὸ πάθημα ἄς μᾶς γίνῃ τοῦλάχιστον μάθημα, Θ. Γιαννοπούλου	242

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. Όλα προσεύχονται (ποίημα), Άχ. Παράσχογ	7
2. Τò άγιο φυλακτό, Στ. Δάφνη	9
3. Η προσευχή του πληγωμένου της Πίνδου (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	15
4. Ό Ο' Ηράκλειος και οι δυο τελετές, Ν. Α. Κοντοπούλου	16
5. Τα Χριστούγεννα των όρφανών, Ν. Α. Κοντοπούλου	25

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Ό Άσκληπιός, Άλεξάνδρας Δέλτα (διασκευή Ν. Α. Κοντοπούλου)	31
2. Τò Βυζάντιο, Ν. Α. Κοντοπούλου	38
3. Ό Έπίσκοπος Συνέσιος (κατά Παπαρρηγόπουλο)	42
4. Τò Ναυτόπουλο, Ν. Α. Κοντοπούλου (κατά Κ. Ράδον)	46
5. Κοφή Πέτρα, Πηγελότης Δέλτα (διασκευή Ν. Α. Κοντοπούλου)	51
6. Διγενής Ακρίτας, Ν. Α. Κοντοπούλου	57
7. Ό Φλαντανελάς, Άλεξάνδρας Παπαδοπούλου	65
8. Η μεγάλη κληρονομία, Ν. Α. Κοντοπούλου	69
9. Της Άγια - Σοφιάς (ποίημα), Δημοτικόν	77
10. Ό όρκος του Στρατιώτη, Δημ. Κοντογιάννη	78
11. Τò «όχι» της 28 Όκτωβρίου 1940, Γ. Καλαματιανού	85
12. Οι Έλληνες στο Έλ - Άλαμείν, Γ. Καλαματιανού	97
13. Ό μικρός Ακρίτης, Ν. Α. Κοντοπούλου	100
14. Όμνος εις την έλευθεριαν, Δ. Σολωμού	106

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Πατέρας και παιδιά (ποίημα), Γ. Περιγαλίτη	
2. Η γιαγιά με τα έγγόνια, Άλεξάνδρας Παπαδοπούλου (Α. Κοντοπούλου)	13
3. Τò γάλα του Κωστάκη, Γ. Καλαματιανού	13
4. Έκαμα τò καθήκον μου, Ν. Α. Κοντοπούλου	
5. Ό Γραμματικός του χωριού, Ν. Α. Κοντοπούλου	
6. Οι χωριανοί (ποίημα), Γ. Άθάνα	

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟ

1. Οι μεταξοσκώληκες, Γ. Καλαματιανού	135
---------------------------------------	-----

	Σελίς
2. Μία θαυμαστή κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	140
3. Τί διηγείται ένα έλατο, Π. Παναγοπούλου	147
4. Τά δάση (<i>ποίημα</i>), Ν. Χατζηδάκη	151

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ, ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

1. Μυστρᾶς, Ν. Α. Κοντοπούλου (<i>διασκευή</i> από 'Αθηνᾶς Ταρσοῦλη)	153
2. Προσκύνημα στήν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Καλαματιανοῦ	159

ΜΕΡΟΣ Β'

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ἡ πίστις (<i>ποίημα</i>), Ι. Πολέμη	167
2. Ὁ Ἅγ. Δημήτριος προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης, Ἄδ. Ἀδαμαντίου	169
3. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	174

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

1. Ἡ Ἁγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	179
2. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων, Γ. Καλαματιανοῦ	184
3. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	187
4. Ὅτε ἡ Ἑλλάς ἦτο ἠνωμένη	193
5. Πρὸς τὸν Στρατὸν μας (<i>ποίημα</i>), Ἄρ. Προβελεγγίου	196
6. Διὰ τὴν ἐπολεμοῦσε, Θ. Γιαννοπούλου	197
7. Ἡ Σημαία (<i>ποίημα</i>), Ι. Πολέμη	202

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

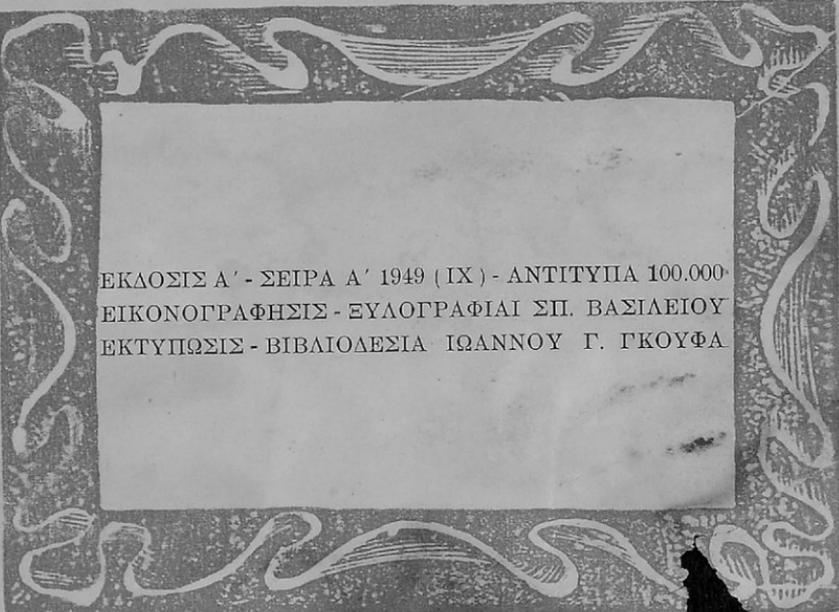
1. Μάνα (<i>ποίημα</i>), Γ. Μαρτινέλλη	205
2. Ὁ Δεκανεὺς μας, Ν. Α. Κοντοπούλου	207
3. Ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν μητέρα γῆν, Γ. Καλαματιανοῦ	211
4. Χριστιανική καρδιά, Δ. Μελά (<i>διασκευή</i>)	215
5. Ἡ Ἑλεονώρα (<i>ποίημα</i>), Ι. Πολέμη	217
6. Εἰς ἐπισημοῦς εὐεργετῆς τεσσάρων χωρίων	219

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ἡ φύσις (<i>ποίημα</i>), Γ. Περγιαλίτη	229
2. Ἡ ἐλεῖν (<i>διασκευή</i> Ν. Α. Κοντοπούλου)	231
3. Ἡ Κονδυλάκη (<i>διασκευή</i> Δ. Κ.)	234
4. Ἡ ἀγροτική ζωὴ (<i>ποίημα</i>)	236

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ, ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ

1. Ἡ ἀγροτική ζωὴ (<i>ποίημα</i>), Ρ. Δημητριάδη (<i>διασκευή</i> Δ.Κ.)	239
2. Ἡ ἀγροτική ζωὴ τοῦλάχιστον μᾶθημα, Θ. Γιαννοπούλου	242
3. Ἡ ἀγροτική ζωὴ (<i>ποίημα</i>), Ν. Α. Κοντοπούλου (<i>διασκευή</i> ἀπὸ Κωπαίδος)	247

ΕΚΔΟΣΙΣ Α' - ΣΕΙΡΑ Α' 1949 (ΙΧ) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 100.000
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ - ΕΥΛΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΠ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΓΚΟΥΦΑ

ΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἐκάστου ἀντιτύπου.

Ἐντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιόσημου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946 Α 108).

111

N.

112

113

127

133

133

